

TÜGİS

değer katanlar

Fikri Türkel

50.
yıl

TÜGİS

değer katanlar

Fikri Türkel

50.
yıl

Değer katanlar

Editör:

Fikri Türkel

fikriturkel@gmail.com

Tasarım ve Dizgi

Comart Kurumsal İletişim Hizmetleri LTD. ŞTİ.

Yayın hakları 2011 TÜGİS'e aittir.

ISBN:

Tanıtım nüshasıdır, para ile satılamaz.

Bandrol uygulamasına ilişkin Usul ve Esaslar hakkında yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

© Bu kitabın tüm hakları TÜGİS'e aittir.

Kaynak gösterilmeksizin kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz,
hiç bir yöntem ile kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

İçindekiler

Editor Notu	5
Önsöz	7
Giriş	9
Nazım Düzenli	13
Yakup Tahincioğlu	33
Sabri Ülker	53
Halit Narin	61
Kenan Maraşlıoğlu	75
Refik Baydur	93
Sema Serçe	107
Aziz Köseoğlu	121
Nihat Yüksel	131
Ömer Faruk Berksan	145
Doğan Alnar	159
Okyar Yayalar	171
Ömer Taşcı	179
Ekrem Yücesoy	191
Cengiz Altop	201
Mehmet Göç	209
Haluk Eldem	219
Şener Astan	225
Başlangıcın Sonu	229

Editor Notu

Sendikacılık bir hak arayışıdır. İster emek ve hizmet sterse sermaye tarafında bulunulsun herkes bu insani hak arayışının bir parçasıdır.

Adı sendikacılık olmasa da, bu topraklarda çalışma hayatının kurallarının derin izleri vardır. “Alın teri” tanımı veya “Kul Hakkı” ifadesinin bu çok kullanıldığı başka bir dil var mıdır?

Geleneklerimiz içinde Lonca teşkilatı ile şekillenmeye ve tanımlanmaya başlayan bu hareket Osmanlı Devleti'nin son yıllarında Ameleperver Cemiyeti olarak ortaya çıkmış ve Türkiye Cumhuriyetinin de genç döneminde kurumsallaşmaya başlamıştır.

1940'lı yıllarda, sendikacılığın oluşumu ve gerekliliği farklı mahfillerde, toplantılarda sempozyumlarda en çok dile getirilen konuların başında geliyordu.

İşçi sendikacılığının oluşumunu 60 yıla yaklaşırken, işveren sendikacılığının da 50. yılını idrak ediyoruz. Gerek Türkiye'nin dönüşümünde ve gerekse çalışma hayatının düzenlenmesinde çok yasallaşma süreçleri yaşandı.

Elinizdeki kitap, bu hak arayış sürecine değer katanlara bir şükran ifadesi olarak hazırlandı. Bir tarih kitabı, sendikacılığın gelişim süreci araştırması, anılar manzumesi veya başarı hikâyesi olarak değil elini taşın altına koyanlara ve hizmet edenlere bir teşekkür ve saygı ifademizi sunma olarak kabul edilmelidir.

Kitabın oluşmasındaki en büyük pay kuşkusuz Necdet Buzbaş Beyin gayretlerindedir. Ayrıca randevuların alınmasında ve görüşmelerin yapılmasında beni yalnız bırakmayan Selçuk Maruflu Beye de teşekkürlerimi sunuyorum. Yine kısa sürede kitabın yetiştirilmesine bana destek olan eşime ve çocuklarıma da sabırları için teşekkür ediyorum.

Hakkın peşinde olan herkese saygı duyulması gerekiyor.

Fikri Türkel
28 Ocak 2011

27 Kasım 2004 tarihinde yapılan Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası Genel Kurulu'nda seçimle belirlenen Yönetim Kurulu Üyeliğim ve takiben Yönetim Kurulu'nun gösterdiği güven ile başlayan Genel Başkanlığım süresince iki konu devamlı zihnimi meşgul etmiştir.

Birinci konu, özellikle sendikanın yaşamında gelgitlere sahne olan 1980'li yıllara ait yaşanmışlıklar, ikincisi günümüz işveren sendikacılığının nasıl olması gerektiği...

Aslında bu iki konunun birbirleriyle ilişkili olduğu yadsınamaz. Bu nedenle ilişkilere ışık tutabilme adına ilk durağın geçmişe dönük yaşanmışlıklar olacağına karar kıldım. Zira geçmişi bilmeyen ve onu iyi irdeleyemeyenlerin geleceği şekillendirmede söz hakları olamayacağına inananlardanım.

Kurumların kurallardan çok değerlerle yönetilmelerini istiyorsanız, geçmişinizi yani kültürünüzü gelecek nesillere sağlıklı taşımalısınız. Bu şekilde oluşacak Kurum Kültürü, değişen zamana rağmen sizi diğerlerinden ayıracak farklı yere koyacaktır.

Geçmişteki yaşanmışlıkları günümüze taşımak ancak yazılı bilgi ve belgelerle olabilmektedir. Yeterince yazılı kaynak yoksa ne yapılmalı sorusu da şüphesiz yanıtız bırakılmamalı, aksi kolaycılık olurdu.

Batılı olmayan kültürlerin belirgin ve dikkat çekici özelliklerinden birisi de, yaşlıların genç nesilleri sosyalleştirmekteki, yerel bilgileri ve kültürel değerleri aktarmadaki merkezi rolleridir. Gelişim iletişiminde tanınmış bir lider olan müteveffa Andreas Fuslesang, gelenekçi toplumlarda yaşlı topluluk üyelerinin oynadığı kritik rolü, bir toplumun "Veri işlem ünitesi" olarak tanımlamaktadır.

Malili Filozof Amadou Hampâté'de benzer yaklaşımla "Afrika'da yaşlı biri öbür dünyaya göç ettiğinde, koca bir kütüphane yanmış olur" diyor.

Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası olarak, geçmişin belirli bir dönemine ait, yoğun yaşanmışlıkların yer aldığı zaman kesitinin gelecek nesillere aktarma düşüncesiyle yol çıktığımızda gördük ki yazılı kaynak hemen hemen yok gibi. O zaman yapılacak en doğru işin, yukarıda belirtildiği gibi yaşlıların bilgeliğine güven duyarak, sendikaya emeği geçmiş ve hizmet vermiş kişilerle görüşmek olduğuna karar verdik. Böylesinin daha da değerli olacağına inanarak, Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası'nın son çeyrek asırlık yaşam kesitinde rol alan yirmi civarındaki kişiyle yüzyüze görüşüldü.

Bizimle yaşanmışlıklarını paylaşan bu bilge insanlara burada teşekkür etmeyi bir görev biliyorum. Kendisi ile görüşme istediğimizi hastanede yatıyor olmasına rağmen kabul eden ve söyleşiden kısa bir süre sonra kaybettiğimiz değerli insan Nihat Yüksel'i de rahmetle anıyorum.

Kitabın hazırlanmasında büyük desteğini gördüğüm Yönetim Kurulu Üyeleri'ne, her bir söyleşiye özveriyle katılma çabaları nedeniyle Genel Sekreterimiz Sn. Selçuk Maruflu'ya, zaman zaman sayfalarını açarak faydalandığım Türk Sendikacılığı başlıklı kitabın yazarı Sn. Refik Baydur'a teşekkürlerimi sunarım.

Necdet Buzbaş
17 Kasım 2010
İSTANBUL

Necdet Buzbaş

Doğum Yılı: 15/04/1948

Doğum Yeri: Samsun

Öğrencilik hayatım Merzifon İstiklal İlkokulu'nda başladı. Takiben Samsun Namık Kemal Ortaokulu ve Samsun Ondokuzmayıs Lisesini bitirdi.

Ondokuzmayıs Lisesi'ni 1965 yılında bitirdi ve aynı yıl o zamanın popüler olan İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi'ne başladı. 1970 yılında Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu.

Askerliğini 1970-1972 yıllarında asteğmen olarak Malatya'da tamamlayarak Samsun'da kurulu Adeka İlaç Sanayi'nde iş hayatına adım attı.

1975 yılında, mesleki kariyerine yeni bir açınım sağlamak amacı ile Ülker Gıda Sanayi A.Ş.'ye geçti. Ülker Gıda Sanayi A.Ş.'de İşletme Şefliği, İmalat Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcılığı ve Genel Müdürlük yaptıktan sonra, şirket içindeki yeniden yapılanma sürecinde 2000 yılında Ülker Grup Başkanlığı'na getirildi.

2005 yılı Nisan ayında İstişare Konseyi Üyeliği'ne atandı. Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulu Üyesi, Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası Başkanlığı, İstanbul Sanayi Odası Meclis Üyeliği, Şemad Yönetim Kurulu Üyeliği, TEGEV üyeliği, Kalder Üyeliği, Katak Üyeliği gibi sivil toplum kuruluşlarında yer alıyor.

Evli, biri kız diğeri erkek iki çocuk babasıdır.

Giriş

31 Temmuz 1952 Perşembe günü, Genç Türkiye Cumhuriyeti yeni sendikal hareketini yaşıyor, Türk - İş'in kuruluşu kamuoyuna açıklanıyordu. Açıklamada ilk Genel Kurul Toplantısı'nın 6 Eylül 1952 tarihinde İzmir'de yapılacağı ve faaliyetlerinin toplu sözleşme dışındaki girişimler olacağına altı çiziliyordu. 1960 yılına kadar işçi sendikalarının toplu sözleşme ve grev hakkını elde edememiş olmaları, işverenlerde bir gevşekliğe yol açmış, işverenler sendikal alanda herhangi bir girişim için kendilerini zorlamamışlardır.

Genel anlamda, işverenlerin bu ilgisizliği ve tepkisiz kalışları, İstanbul Sanayi Odası'ndaki işverenlerin dikkatini çekmiş ve İSO Meslek Komiteleri'nden yararlanarak işkolu seviyesinde İşveren Sendikaları kurulması yönünde harekete geçmişlerdir.

Bu girişimde Vehbi Koç, Nejat Eczacıbaşı, Fazıl Zobu, Mükerrrem Berksoy ve Şahap Kocatopçu başı çekerek çok değerli katkılar vermişlerdir.

İSO'da başlayan hareketlenme ile 1961 yılında; İstanbul Kimyevi ve Tıbbi Müstahzarat İşveren Sendikası, İstanbul Matbaacılık Sanayi İşverenleri Sendi-

kası, İstanbul Tahta Sanayi İşverenleri Sendikası, İstanbul Maden Ocakları ve Toprak Sanayi İşverenleri Sendikası, İstanbul Kara, Deniz, Hava Motorlu Taşıt Vasıtaları İşletme Montaj ve Yedek Parça İmalat Sanayi İşverenleri Sendikası ve İstanbul Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası kurulmuştur. Türkiye İşveren Sendikacılığının öncüsü, Madeni Eşya Sanayicileri İşveren Sendikası'nın kuruluşu ise bir yıl öncesine dayanmakta olup 14 Ekim 1959'dur.

Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası'nın tarihi sadece işveren sendikacılığının geçmişi ile sınırlı değildir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda devlet eliyle başlayan sanayileşme hareketinde nüfusun beslenme ihtiyacı gıdada sanayileşmeyi zorunlu kılmıştır. Şeker fabrikalarına yapılan yatırımlar bu acil ihtiyaca cevabın satır başlarıdır.

Özel sektör yatırımları ise cumhuriyetin ilk yıllarında sınırlı yerel ihtiyaçları karşılayacak niteliktedir.

1950'li yıllardaki sanayileşme hamlesi içinde gıda sanayi de gelişme ortamı bulmuştur. Konservecilik, yağ, bisküvi, glikoz, nişasta, makarna ve un üretimi özel sektörün gelişme gösterdiği başlıca alanlardır.

Gıda sanayi henüz emekleme aşamasında olmasına rağmen, İstanbul'da dokumadan sonra önemli ikinci sanayi dalıydı. Gıda işyerlerinin toplam İstanbul sanayi işyerleri içindeki payı yüzde 23'tü.

Gıda sanayinin gelişmesiyle birlikte artan istihdam ile işçi-işveren ilişkilerinde bir düzenleme kaçınılmaz hale gelmişti. 1961 Anayasası bu ihtiyaca çözüm getirdi.

Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası 24 Ocak 1961 tarihinde kurulmuştur. Bu arada kuruluş tarihinin gün ve ay olarak belirlenmesinde büyük yardımlarını bizden esirgemeyen Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Onursal Başkanı Sn. Refik Baydur'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Kurucularımız, zamanın gıda sanayinde söz sahibi işverenleri olup olanakları ölçüsünde gıda sanayinin gelişmesi yönünde büyük katkılarda bulundular. Her birini şükran ve rahmetle anıyoruz.

Kurucularımız

Fuat Taylan	: 1914 İzmit Ereğlisi doğumlu, konserve imali.
Erdeşiz Uzunoğlu	: 1898 İstanbul doğumlu, konserve imali.
Behiç Besler	: 1923 İstanbul doğumlu, bisküvi imali.
Kemal Dedeoğlu	: 1918 Maraş doğumlu, un imali.

Kemal Güray	: 1908 İstanbul doğumlu, un imali.
İsmail Sezer	: 1925 İstanbul doğumlu, glikoz ve nişasta imali.
Muammer Eriş	: 1897 Bursa doğumlu, yağ imali.
Orhan Göker	: 1921 İstanbul doğumlu, bisküvi imali.

İstanbul Sanayi Odası'nın çabalarıyla İstanbul'da kurulan, içlerinde Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası'nın da bulunduğu işveren sendikalarından altısı, 15 Ekim 1961 tarihinde yine İstanbul Sanayi Odası'nın desteğiyle "İstanbul Sendikalar Birliği"ni kurmuşlardır. İstanbul Sanayi Odası bu faaliyete 325.000 TL maddi yardımda bulunmuş, o zamanki İSO Yönetim Kurulu Başkanı rahmetli Fazıl Zobu ve Başkan Vekili Mükerrer Berksoy bu yardımdan dolayı mahkemeye verilmiş, birkaç kez yargıç huzuruna çıkmış sonra beraat etmişlerdir.

15 Ekim 1961 tarihinde kurulan İstanbul İşveren Sendikaları Birliği, Türkiye'de İşveren Sendikacılığı'na öncülük etmiş ve önemli işlere imza atmışlardır.

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği'nin Kurucuları;
- Madeni Eşya Sanayi İşveren Sendikası,
- İstanbul Tahta Sanayi İşverenleri Sendikası,
- İstanbul Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası,
- İstanbul Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası,
- İstanbul Matbaacılık Sanayi İşverenleri Sendikası,
- İstanbul Cam Sanayi İşverenleri Sendikası.

Birinci Genel Kurul tarafından gizli oyla ve iki yıl için seçilen Yönetim Kurulu üyeliklerine aşağıdaki kişiler seçilmiştir:

Dr. Şahap Kocatopçu : Cam Sanayi,
Şekip Menço : Madeni Eşya Sanayi,
Sedat Tuncay : Matbaacılık Sanayi,
Ergun Baksan : Matbaacılık Sanayi,
Faruk Kardan : Tekstil Sanayi,
Muammer Eriş : Gıda Sanayi,
Fettah Barın : Gıda Sanayi,
Mümtaz Altıneli : Tekstil Sanayi,
Burhan Günergün : Madeni Eşya Sanayi.

Aynı toplantıda Denetim Kurulu üyeliklerine,

Sabri Ülker : Gıda Sanayi,
Bedi Turgut Taranto : Madeni Eşya Sanayi;

Disiplin Kurulu'na ise aşağıdaki kişiler seçilmiştir:

Süleyman Kermen : Tekstil Sanayi,
Fethi Tanolay : Cam Sanayi,
Orhan Göker : Gıda Sanayi,
Şevket Bilgin : Madeni Eşya Sanayi,
Kemal Verdi : Matbaa Sanayi.

İşveren sendikacılığında güç birliğinin sağlanmasında gönüllü olarak yer alan, İşveren Sendikacılığının Jön Türkleri duayenlerimizi minnetle anıyor ve kendilerine teşekkür ediyoruz.

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği, 20 Aralık 1962 tarihinde toplanan II. Olağan Genel Kurulu'nda, Türkiye genelinde bir örgütlenmeye giderek adını "Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu" olarak değiştirme kararı almıştır.

Kısa adı TİSK olan, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 5 Ağustos 1965 tarihinde toplanan Olağan Üstü Genel Kurulu'nda yapılan ana tüzük değişikliğiyle İstanbul'daki merkezini Ankara'ya taşımıştır.

1961 Anayasası'nın getirdiği toplu sözleşme, grev ve lokavt gibi hakları içeren çalışma hayatının başlangıç döneminde işverenler, İşveren Örgütlerinin içinde yer almakta cesur davranmışlardır. Ancak sonraki yıllardaki ilgisizlikleri işveren sendikacılığını zayıflatmış ve ideolojik işçi sendikacılığının doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum hem işverenlere hem ülkemize büyük bedeller ödetmiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları, yaptıkları hizmet ve gerçekleştirdikleri projeler ile saygınlık kazanırlar.

Ülkemizde yaşanan değişim, yakın gelecekte değişecek yasalarla endüstriyel yaşamın nasıl şekilleneceğine karar verecektir. Pratiğini henüz bilmediğimiz bu yeni durum hakkında bildiğimiz tek şey, güçlü işveren sendikacılığına duyulan ihtiyaç olacaktır.

17 Kasım 2010
 Necdet Buzbaş

Nazım Düzenli

TÜGİS Eski Yönetim Kurulu Başkanı

Adım Nazım Paşa'dan geliyor

O, Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası (TÜGİS)'in en uzun dönem başkanlığı yaptı. Adını annesinin babası Nazım Paşa'dan aldı. Hani 31 Mart Vakfı'nda Babıâli'de vurulan ünlü Adliye Nazırı Nazım Paşa'dan. Evet Nazım Düzenli, Cumhuriyet döneminin ilginç simalarından biridir.

“Dolayısıyla şunu müşahade ettim hayatımda, varlıklı aileden gelmiş insanlar bir şeyi kaybetmeyi istemediğinden dolayı çok fazla riske girmiyorlar. Büyük başarı kazanmış, büyük para sahibi olmuş insanlara dikkat ederseniz, siz de bunu çok iyi bilirsiniz, daha ziyade fakir aileden gelen kimseler o duruma yükseliyor. Kaybedecek hiçbir şeyi olmadığı için risk alıyor. Benim okuduğum, tahsil ettiğim, beraber olduğum kimseler top işverenlerin, top zenginlerin arasına girmedi. Hepsi güzel hayatını idame ettiler, hepsi hayatlarında muvaffak oldular, başarılı oldular ama çok büyük sıçrama yapan insanlar arasında değildiler”

Kendi ifadesiyle çevresi ve kendisi hakkında öz bir ifade bu.

Nazım Düzenli'yi tanımak ve anlamak için doğduğu aileye, okuduğu okullara ve arkadaşları ile görev aldığı kurumlara bakmak gerekiyor.

1938 yılında İstanbul'da doğan Nazım Düzenli, Robert Koleji'ne 1949 yılında giriyor. Ailesinin hali vakti yerindeydi. Dönemin en önemli sanayilerinden kabul edilen değirmenleri vardı. Zaten Robert Koleji'nde fakir çocukların okuma şansı yoktu. Hatta zengin çocuklarına şöyle denirdi: “Falanca okula gitmeyin, psikolojik baskı altında ezilirsiniz.”

Gerçekten de etkin ve varlıklı çevresine, kolejde yeni arkadaşlıklar ekledi. Anıl Boduroğlu bunlardan biriydi. Deri fabrikatörü babasına karşılık o yazar olarak hayatına devam etti. Kitaplarında Anıl Meriçelli imzasını kullandı.

Robert Koleji'ne yatılı (leyli) devam eden Düzenli, okulun en başarılı sekizinci öğrencisi olunca burs hakkı kazandı.

1958 yılında koleji bitirince Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Business Administration (İş İdaresi) Bölümü'nde burslu okudu. Ailesinin im-

Mustafa Nazım Paşa :

1862-1909 yılları arasında yaşamıştır. Adliye Nazırı iken 31 Mart Vak'ası sırasında vurulmasıyla tanınır. Hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra Hariciyecisi olmuştur. Devlet Müddeiumumi Muavini olmuş, Hukuk ve Mülkiye hocalıklarına yükselmiştir. 1897 yılında Şurayı Devlet Temyiz Müddeiumumisi olmuştur. 1908'den sonra Adliye Nazırlığı'na getirilmiştir. 31 Mart Vak'asında Ayasofya'daki Mebusan Meclisi önünde, isyan eden askerler tarafından Meclis Reisi Ahmet Rıza Bey'e benzetilerek öldürülmüştür.

kanları vardı ama başarılı öğrenci olmanın avantajlarını da kullandı.

1963 yılında ODTÜ'yü bitirince Amerika'da Kaliforniya'da master yaptı. Ardından iyi işletmecilik pratiği kazanmak için de Atlas Copco'da çalışmak için İsveç'e gitti. Bir yıl kaldığı İsveç'ten dönmeye karar verdi.

1965 yılında Türkiye'ye döndü. 28 yaşındaydı ve ailesinin ortak olduğu un değirmeni onu bekliyordu. Nazım Düzenli geldiği ortamı şöyle anlatıyor: "Ailemin de ortak olduğu İttihat değirmencilik şirketinde çalışmaya başladım. Sadece Türkiye'nin en büyük un fabrikası değil, Balkanların da en büyük un fabrikasıydı; o zamanlar Ayvansaray'da idi. O tarihlerde un fabrikası mühim bir sanayi idi. Genç yaşta olmama rağmen (28 yaşında) işin başına geçtim. Babam pek aktif değildi ama bir hissedardı orada. Ortağımız Razi Trak işin başındaydı. Bilirsiniz Fenerbahçe kulübü başkanlığı da yaptı. Çok münevver, değerli bir insandır. Şirket zarardaydı. Dediler ki: 'Nazım bey senin tahsilin çok iyi, seni getirelim'. İki arkadaş koydular oraya. Sonra 'Öbürüne lüzum yok.' dediler; tek başına, tek imza olarak beni yetkili kıldılar. Sonra hakikaten şirket çok gelişti."

İşe başladığında 18 memur, 96 işçi vardı. Düzenli 1965 yılından 1996 yılına kadar 31 yıl İttihat Değirmencilik şirketini yönetti. Verimli ve kârlı bir dönem geçirdi.

İttihat Değirmencilik, Türk iş dünyasının yakın tarihini bilenler hatırlayacaktır, İstanbul Sanayi Odası'nın "500 Büyük Sanayi Şirketi" araştırmalarında 1970'ler boyunca bu şirket hep listelerde yer aldı. 80'lerden sonra listelerde yer almamaya başladı ve 1996 yılında kapatılmasına karar verildi.

Nazım Düzenli, şirketin bu gelişme süreciyle ilgili olarak, anlamlı bir tespitte bulunuyor: "Zamana ve teknolojiye ayak uyduramadık, hep işler iyi gidecek diye düşündük."

Başarılı dönemlerinde fırınlara un veriyordu. Ülker, Besler Bisküvi, Arı Bisküvi başta olmak üzere pek çok büyük şirketin un tedarikini İttihat yapıyordu.

Anıl Boduroğlu:

Muğla'nın önde gelen ailelerinden birinin oğlu olarak orada doğdu. Babası Hüsnü Boduroğlu'nun Kazlıçeşme'de deri fabrikası vardı. Erenköy İlkokulu ve İstanbul Robert Koleji Kimya Bölümünü bitirdi (1957). İngiltere'ye gitti. Londra Dericilik Kolejinden mezun oldu (1960). Bir süre Vatan gazetesinde çalıştı, daha sonra dericilikle ilgili işler yaptı. İngiliz-Amerikan şiiirinden birçok çeviri yaptı. Bir tanesi dericilik belgeseli olmak üzere pek çok kitap yazdı. Çoğu şiir üzerinedir.

Atlas Copco:

1873 yılında kurulmuş, İsveçli şirket. Kompresör, İnşaat ve maden ekipmanları üreticisidir.

Razi Trak:

Eski spor adamı. Fenerbahçe'nin başkanlarından. Kosova Cumhuriyeti'nin başkenti Priştine şehrinden Türkiye'ye göç etmiştir. Razi Trak, 1961-62 ve 1980-81 yıllarında Fenerbahçe'de başkanlık yapmıştır. Razi Trak ayrıca İsmail Cem İpekçi ve Ercan Arıklı'nın kayın-pederidir.

“İsveç’ten gelmiş genç bir işverenle tanıştım”

- *Sendika ile ilk temasınız ne zaman oldu?*

İttihat Değirmencilik’in başına geldiğim anda İttihat’ı burada temsil ettim. 65 yılında. 66 yılında da hemen beni yönetime aldılar. Yürütme Komitesine de aldılar.

- *Sizi niçin yönetime almış olabilirler?*

Çalışkandım. Çalışkan bir insan olarak gördüler, alâkadar bir insan olarak gördüler. 66’da yönetime girdim. Zannedersen 1972 senesinde başkan vekili oldum. Tarhan Han vardır, orada kiracıydık. Oğuz (Bayraktar) Bey genel sekreterdi.

- *Neden sendikaya girme ihtiyacı hissettiniz?*

Toplu sözleşmeden dolayı. O zaman sözleşmeler sendika kanalıyla yapılıyordu.

- *İşçi sendikacılığı sizi etkileyecek kadar güçlü müydü?*

Şimdi şöyle söyleyeyim: İşçi sendikacılığı o kadar güçlü değildi ama İttihat Değirmencilik, Balat Un Fabrikası, Şark Değirmenleri falan önemli müesseselerdi o tarihte. Sendikalar bu fabrikalara girmişti. Dolayısıyla toplu sözleşmeyi 6 değirmen beraber yapardık. İstanbul’daki değirmenler olarak müşterek bir sözleşme yapardık. Ben İttihat Un’un başına geldiğimde zaten sendikanın üyesiydik.

- *Bunun katkılarını gördünüz mü? 1965-1967’den bahsediyoruz?*

Zaten 1966’da ben Yürütme Komitesine girdim. Yürütme Komitesine girdikten sonra aktif olarak çalıştım. Toplu sözleşme müzakerelerine falan katılıyordum. Dolayısıyla faal olarak bulundum. Bir sürü toplu sözleşme benim devremde oldu. O dönemde başkanımız Nurettin Baban’dı, Şark Değirmenleri’nin murahhas azasıydı. Bizden sonraki en büyük değirmen onlarındı.

Nurettin Baban

Şark Değirmenleri T.A.Ş. Babanzade Ahmet Naim Efendi’nin kardeşleri eski Kültür Bakanı Cihat Baban, Prof. Dr. Şükrü Baban, Nurettin Selim Baban’dır. Aile görünürde Kürt asıllıydı. Eski Kültür Bakanı Cihat Baban’ın yeğeni Ayşe Semiha Baban 2002’de yazar Yaşar Kemal ile evlenmişti.

- Niye bu kadar çok değirmen var o dönemde?

Çünkü un o zaman çok önemliydi. Fazla bir şey yoktu ki! Şöyle söyleyeyim: O zamanlarda ağırlıklı olarak bütün müesseseler İstanbul'da toplanmış vaziyetteydi. Şu anda 650 civarında un fabrikası var. O zaman 130 civarındaydı.

- Kaç tanesi üyenizdi?

Aşağı yukarı 45'i falan üyemizdi. 45'i üyedir ama kapasitenin de yüzde 80-90'ıydı. Evet, un fabrikaları Türkiye için de bu sendika için de önemliydi.

- Bir de yağcılar var. Üyeler arasında çok yağcı görüyorum. Onun sebebi ne?

Zaten ilk sırada un sektörü, ikinci olarak da yağ sektörü geliyordu. Başkası yoktu...

- Şeker diyeceğim ama şeker de kamuda...

Kent bile Bomonti'de küçük bir fabrikaydı geldiğimiz tarihte. Yani Kent daha gelişmiş değildi. Dolayısıyla birinci un gelirdi, ikinci de yağ gelirdi. Onun için uncular ve yağcılar pek fazlaydı.

- İşveren sendikacılığının özel bir gündemi var mıydı? Bir vizyona sahip miydi?

Hayır. 1970'den önce daha ziyade üyelerimizin toplu sözleşmelerini yapmayla ilgileniyorduk. Çalışma hayatıyla ilgili vardı ama çok fazla gelişmiş değildi.

- Yani mesela işçi-işveren meselelerinin dışında sendikacılığın bir gündemi oluyor muydu?

Sendikacılık o tarihlerde yeni geliyordu. Yani işçiler de öyleydi, işverenler de öyleydi. 1970'den öncesi huzursuzluğun başlamadığı bir dönemdir.

“Sendikacılık o tarihlerde yeni geliyordu. Yani işçiler de öyleydi, işverenler de öyleydi. 1970'den öncesi huzursuzluğun başlamadığı bir dönemdir.”

Kemal Nebioğlu

(d. 1926, Rize - ö. 2006, İstanbul)

Sendikacı ve sosyalist siyasetçi. DİSK'in kurucularındandır ve Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşunda yer alan 12 sendikacıdan biridir. 12 Eylül 1980'den sonra DİSK davasıyla ilgili olarak tutuklandı ve 4 yıl tutuklu kaldı. 1962 yılında genel sekreterliğine getirildiği TİP'ten 1965 seçimlerinde Tekirdağ milletvekili oldu.

Meclis'te bir süre Türkiye İşçi Partisi Grup Başkanvekilliğini de yürüten Nebioğlu, parti içinde çeşitli görevlerde bulundu.

12 Eylül darbesini takiben kapatılan DİSK'in 1992'de yeniden açılması ile yapılan büyük kongresinde Konfederasyon'un Genel Başkanlığına seçildi.

Nestlé

Nestlé'nin Türk tüketicisiyle tanışması 1875 yılında, dünyanın ilk bebek mamasını Türkiye pazarına sunmasıyla başlar. İlk yıllarda temsilcilikler kanalıyla satış yapan Nestlé, 1909 yılında İstanbul Karaköy'de açılan ilk satış şubesiyle Türkiye pazarını yoğunlaştırılmış süt ve çikolata ürünleriyle de tanıştırdı.

1913 yılında Balkan Savaşı gazilerine gıda yardımında bulunan Nestlé, dönemin padişahı V. Mehmet tarafından devlet teşekkür beratı ile onurlandırılır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1927'de Türkiye'nin ilk çikolata fabrikasını açar.

Feriköy'de açılan bu tesiste günde 500 kg kapasiteyle Nestlé çikolatalarını üretmeye başlar. Nestlé, dünyaca bilinen çikolata markalarının yanı sıra DAMAK ve CHOKELLA gibi ürünlerini de Türk tüketicisine sunar.

- 70'li yıllar mıdır huzursuzluğun dönemi?

Ondan evvelki huzursuzluğun olduğu bir dönem değildi. Hatta biz yani değirmenler o tarihte DİSK'e bağlıydık. Başkan Kemal Nebioğlu'ydu. TİP milletvekilliği yapmıştı.

Kemal Nebioğlu sol tandanslı bir insandı ama müesseselere tandansıya ilgili hiçbir şey sokmamıştır. Bir gün Refik Baydur bey telefon etti bana, "Bugünkü Cumhuriyeti gördün mü?" dedim "yok" dedi. "Ne yap ne et hemen bir bak." dedi. Aldık baktık, "Ben İsveç'ten gelmiş çok genç bir işveren ile tanıştım. Eğer bütün işverenler onun karakterinde, onun insani duyguları içinde olmuş olsa idi Türkiye'nin lehçesi çok değişirdi." diyor. Tabii karşı cehaletten birinin beni methetmesi çok doğal bir hadisedir ama işçi sendikasının liderinin hakkımda böyle bir şey söylemesi beni çok sevindirmişti. Bu benim iftihar ettiğim bir noktadır. 75'ten sonra onları ekarte ettiler. Başka bir yönetim geldi.

- Halil Tunç'u bile değiştirdiler.

Evet, onların hepsi ekarte edildi, başka bir yönetim geldi. 75 sonrasına geldiğimizde onlar mesela, anlatırım bazı şeyleri.

- Yabancı şirketler var mıydı o dönemde?

Yabancı pek yoktu o zamanlar.

- Mesela Türkiye'de Nestle vardı ama.

Nestle vardı ama daha yabancı şirketler de pek üye değildi buraya. Çünkü yabancı şirketlerin toplu sözleşmeleri çok yüksek rakamlarda bağlanıyordu? Odönemde bizim de işimize gelmiyordu onların emsal olması?

- Bu ilginç bir durum. Sizin hiç davetiniz olmuyor muydu?

O zaman, mesela Unilever'den biraz çekiniyorduk. Şu bakımdan çekini-

yorduk: Bize emsal olmasın. Yüksek rakamlar veriyorlardı. Onların güçleri dışa dayandığı için çok daha farklıydı. Türkiye'ye ilk geldiklerinde, bu işe başladıklarında kâr etmekten ziyade Türkiye pazarı içinde yer almak için gayret sarf ettiler. Bu yüzden zararına çalıştıkları zamanlar da olmuştur.

- *Bu sendikal faaliyet sorunlarını nasıl çözüyorlardı?*

Onları da kendileri, münferit yaparlardı tabii. Ama Türkiye'deki standartlara uymuyorlardı. Bir de tabii bunları bağlayan uluslararası şirketin yapısı var yani. Mesela Türkiye'deki enflasyonist ortamda yüzde 80 zam yapıyor-sun ama yüzde 80 zammı nasıl ifade edecek bu adam Almanya'daki fabrikasına?

- *İcra Kuruluna girdiniz ikinci yıl. Kimler vardı efendim?*

Arı Bisküvi üyemizdi. Çok münevver bir insandı, çok sevdiğim bir insandı. Hayattadır şu anda, vefat etmedi. Çok yaşlı değildir, 76-77 yaşlarında, benden biraz büyüktür. Firuz Kanatlı vardı, Sabri Ülker vardı yönetimde; ondan sonra yenileri de geldi. İlk seçtiğim Yönetim Kurulunda Orhan Göker vardı. İsmail Sezer vardı.

- *İsmail Sezer kimdir efendim? Hangi firmadan?*

O da bir fabrikanın temsilcisiydi ama çok uzun senelerdir bir irtibatımız olmadı. Nurettin Baban bey vardı, Alaattin Güner bey vardı. Vefat ettiler. Alaattin Bey İstanbul Değirmen'in Murahhas azasıydı.

- *Tekirdağ'dan Tarık Gencer var, tanır mısınız? Oradaki değirmenlerle ilişkiniz var mıydı?*

Tanıırım ama Tarık Gencer bizim üyemiz değildi. O zaman İstanbul Değirmenleri etkiliydi, onlar ufak değirmenlerdi. Her şey İstanbul tarafından yönetilirdi. Çünkü o zaman tahsise tabi idi ekmek işi. Yani biz Toprak Mahsulleri Ofisi'nden belediyenin verdiği tahsise göre buğday alırdık. İstanbul'un ihtiyacını biz temin ederdik. O zamanlar İl Koordinasyon Komitesi

Unilever Türkiye

Türkiye'de 1953 yılında faaliyete başlayan Unilever, gıda, dondurma, ev bakım, kişisel bakım ve profesyonel gıda sektörlerinde lider markalarla hizmet veriyor.

Firuz Kanatlı

1932 yılında Eskişehir'de doğdu. Galatasaray Lisesi'nden sonra İsviçre Cenevre Üniversitesinde işletme okudu. Dönüşte babasına ait olan Gümülcineli Un Fabrikası'nda çalışmaya başladı. Fabrikanın ismi sonradan Kanatlı Un Fabrikası oldu.

Edelerinin Gümülcine'de ilkel taşlı un değirmeninden başlayarak Türkiye'de un fabrikasına uzanan aile geçmişi ile bağlantılı iş yapma fikri onu önce makarna üretmeye yönlendirmişti. Eskişehir'deki Şeker Fabrikası nedeniyle şekerin kolay bulunabileceğini düşünerek, bir dostunun da önerisi ile bisküvi işine girmeye karar verdi.

Arı Bisküvi ve Grissini

Türkiye'de ilk grissini 1950 yılında Arı Grissini olarak üretilmiştir.

Arı, 1980'de bisküvi fabrikasında uzun süren grevden sonra küçülerek devam eden şirketlerden oldu.

Halen Seyhan Unlu Mamüller Gıda Ltd. Şti. tarafından üretimine devam etmektedir.

Arı Bisküvi'nin afişi ünlü Hollywood yapımı Superman filminin içinde de yer alarak ilk gizli reklamı çıkan firma oldu.

vardı. O Komite unun ve ekmeğin fiyatını tespit ederdi. Oraya da İstanbul Değirmenciler Derneği temsilcisi olarak katılırdım.

- İlk girdiğinizde kaç tane üyeniz vardı?

75 civarında idi. 80'lerin sonunda bu rakam 165'e kadar yükseldi. En fazla da bu kadar oldu.

- ANAP Hükümetinden sonra bir gerileme mi oldu?

ANAP'dan sonra gerileme olmadı. ANAP ile ilgili bizim bir gerilememiz olmadı. Bizim bir tane sıkıntımız oldu. Bir tanesi, un ve yağ fabrikaları önemlerini kaybettiler ve bir kısmı kapandı, üyelikleri de otomatikman düştü.

“Tahsis ortadan kalktı ve dolayısıyla daha büyük sanayiler devreye girdi. Artık un ile yağ eski önemini kaybetti.”

- Niye önemlerini kaybediyorlar?

Neticede önemini kaybetti ve Trakya Değirmenleri de İstanbul'a sevkiyata başladılar. Tahsis ortadan kalktı ve dolayısıyla daha büyük sanayiler devreye girdi. Artık un ile yağ eski önemini kaybetti. Entelektüel dediğimiz insanlar bu sanayiye bıraktılar.

- Mesela ilk bırakanlar kimlerdi sizin sektörde?

Balat Değirmeni, bütün İstanbul değirmenleri çünkü Haliç'i zaten Bedrettin Dalan yıktı. Biz Haliç'teydik. Ondan evvel 88'de bir yangın geçirdik. Bir tek ben kaldım bu işte. Bu sefer Malkara'da bir fabrika kurduk. Öteki değirmenlere, o demin bahsettim işte, Alaettin Günerler Salih Hacı Salihzadeler falan hepsi bıraktı. Şark Değirmenleri de bıraktı. Nurettin Baban vefat etmişti ama neticede onun tesisi de kapandı. Bir tek İttihat Değirmencilik kaldı.

- Çocukları mı istemedi yoksa şartlar mı?

Çocukları istemedi değil. Bir yerde şöyle oldu tabi o entelektüel benim

bahsettiğim mesela, ilk bulunduğum devrede Salih Hacı Salihzade, o da Balat Değirmeni'nin sahibiydi. Sendikada üyeydi ama yönetime girmedi. 7 lisan bilen fevkalade entelektüel bir insandı. Vefat etti Allah rahmet eylesin.

- Görev aldığımız dönemde sendikacılıkla ilgili neler yaptınız?

Benim iftihar ettiğim bir noktadır. Gıda kanunu hazırlanması ile ilgili Resmi Gazete'de ilan edilmek suretiyle devlet görev verdi. Sanırım 1987 falandı. Tek başımıza değil tabii komisyonda.

- Daba önce böyle birşey olmuş muydu?

Hayır. Benim bildiğim kadarıyla Resmi Gazete'de ilan edilmek suretiyle görev verilen yegâne sendika biziz. Çünkü çok alakadar oluyorduk. Ben aynı zamanda Türkiye Odalar Borsalar Birliği Gıda Sektörü'nün de başkanındım. Bakanlar falan beni gayet iyi tanıyordu, sendikayı tanıyordu.

O dönemde Tarım Bakanı Hüsni Doğan'dı yanlış hatırlamıyorsam. Ama daha fazla Lütfullah Kayalar ile çalıştık. Yani Hüsni Doğan devrinde bu görev bize verildi fakat Lütfullah Kayalar ile çalışmamızı yaptık.

- Türkiye'nin gıda gündemiyle ilgili de farklı tartışmalarda yer aldınız mı?

Bir yerde bütün toplantılara katılıyorduk, fikrimizi söylüyorduk. Fuarlar yapıyorduk, enternasyonel gıda fuarları. Gerek CNR'da gerekse TÜYAP'ta yaptık.

Şeker ile ilgili oldu. 1995'lerde sanırım. Şeker konusunda çok aktiftik. Şekerde Glikoz, Früktoz ayrımı tabiiyeti vardı. Onunla ilgili tahsisler, kota tartışması vardı. Bizim görüşümüzün şeker fabrikalarının aleyhine bir durum yaratmayacağını beyan ediyorduk ve sağladık.

- Böyle bir gayretiniz oldu ama kota yine de yüzde 10'da kaldı.

Evet. o bile olmuyordu. Vermiyorlardı. Çok büyük problemler vardı. Bir

“Gıda kanunu hazırlanması ile ilgili Resmi Gazete’de ilan edilmek suretiyle devlet görev verdi. Sanırım 1987 falandı. Resmi Gazete’de ilan edilmek suretiyle görev verilen yegâne sendika biziz. Çünkü çok alakadar oluyorduk. Ben aynı zamanda Türkiye Odalar Borsalar Birliği Gıda Sektörü’nün de başkanındım. Bakanlar falan beni gayet iyi tanıyordu, sendikayı tanıyordu.”

TURYAĞ

1916 yılında İzmir Turan semtinde İngiliz sermayesi ile kurulan küçük bir yağhanenin devamı olan Turyağ, 1918 yılında Emlak Dairesi tarafından devralındı. 10 yıl süre ile özel şahıslara kiralanın Turyağ, 1928'de bir Alman şirketi, 1929'da ise bir İngiliz şirketi tarafından satın alındı.

1938'de yılda 500 tonu bulan zeytinyağı ve 2 bin 500 tonluk küspe ihracatı yapıyordu.

1957'de sermaye artırımına giden Turyağ'a Yapı ve Kredi Bankası ortak oldu. 1994 yılında ise Yapı Kredi Bankası, elindeki hisseleri Henkel'e devretti. 1996'da Türk Henkel yönetimine geçen Turyağ'ın merkezi İstanbul'a taşındı.

2007'de Çallı Gıda ve Arı RafineYağ A.Ş. konsorsiyumu ile Henkel'den devralınarak tamamen yerli sermayeye geçti. 2008 yılında krize rağmen yatırımlarını tamamlayarak İzmir Turan semtinden Balıkesir'deki modern tesislerine taşındı.

dereceye kadar sağladık. Sonradan daha değişme... Bir ara yüzde 13'lere çıktı yanlış hatırlamıyorsam.

- *Yani bu yabancı şirketlerin gelişiyile, gidişiyile veya Türkiye'ye girişiyile ilgili kendinizi bir taraf olarak bulduğunuz bir olay yaşadınız mı?*

Evet. Ama onu işveren konfederasyonu kanalıyla yaptık. Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) yabancı sermayenin gelmesi için her türlü desteği verdi. Biz de onun bir üyesiydik. Gıda olarak bu işte ön plana çıkmadık tabii. İşverenler Konfederasyonu olarak destekledik.

- *Sendikaya başkan seçilmeniz nasıl oldu?*

1976 senesinde rahmetli Nurettin Baban felç geçirdi. Nurettin Baban felç geçirdikten sonra, ben zaten Başkan vekiliydim, sendikanın yönetimini idare ettim. Oral bey vardı, Turyağ temsilcisi Oral Turanoğlu. Hayatta tahmin ediyorum.

Hatta genel kurulda, tabii o zaman daktiloda falan liste yapılıyor, akşam liste hazırladık, ben Nurettin Baban'ı en başa yazdım. İkinci isim benim.

Sabah baktım yukarıda Nurettin Baban yok. "Allah Allah..." dedim... "bunlar daktiloya doğru düzgün çekemediler" falan... Baktım aşağıya birisini ilave etmişler.

"Yahu ne yaptınız?" "Efendim biz akşam toplantık, siz zaten yöneticisiniz, başkan olmanıza karar verdik." dediler. Ben de dedim ki: "Bakın, Nurettin Baban'ı başa yazarsınız veya beni de silersiniz." Hemen Nurettin Baban'ı yazdık başa.

- *Oğuz Bayraktar'dan sonra Avukat Sema Serçe'yi genel sekreter yapmışsınız. Genellikle bu tür yerlerde erkek devam ederken, o gelenek sürer.*

Benim şahsi kanaatim heyetin içinde yani çalışanlar arasında en değerli, bu işi en iyi yapan Sema hanım olarak gördüm, Sema hanımı teklif ettim, yö-

netim kurulu da ittifakla kabul etti. Zaten daha önce iyi bir deneyimi var. Bir de yasalara ve mevzuata da hakim. O açıdan da önemli.

- *Peki giderken niye engel olmadınız efendim?*

Mani olmadık, onun da bazı sebepleri var arkasında.

- *Pazarlık unsuru yapılmış sanırım bir ara...*

Hayır, pazarlık unsuru falan değildi. Maalesef bizim Türkiye'deki insanlar yeterli derecede art niyetli, dedikodu yapmak bir başarı gibi gözükyor hiçbir sebep olmaksızın. Sema hanım hakkında da bir sürü huzursuzluklar yaratıldı. O neticede de Sema hanımın o gün için ayrılması daha uygun gibi düşündük. Hem Sema Hanım için de.

- *Bir de Adanalılar onun gitmesini istemiş?*

İşte orada da Cabbar Bey diye bir zat vardı. O Cabbar bey genel sekreterliğe göz koydu, arkadan kulislere yapmaya kalktı. Artık boyutlarını söylemek istemiyorum.

- *Orada mesela ayrı bir sendika kurmuşlar.*

Prensipte şu noktayı söyleyeyim: Ben kimsenin aleyhinde konuşmayı sevmem bir, ikincisi dedikodu yapmayı da sevmem.

Genel sekreter olmaya çalıştı. Dolayısıyla Sema Hanım ile ilgili ihtilaflar çıkardı. Bazı iftiralar ortaya geldi. Çok çirkin laflar ortaya geldi. Çok sıkıntılı günler geçirdik açıkçası. Adana'dan birkaç kişiyi de ikna etti. O anda grup sözleşmesi de yapıyorduk. O halde kalkıp da bir bölgeyi ayırabilme şansı yok grup sözleşmesinde. Adanalılar ayrılmaya kalktılar. Bunlar da Adana temsilcimizdi. Gitti imzaladı bizden müsaade almadan. Ondan sonra da toplu sözleşmesi bittiği için Adanalılardan birkaçı ayrıldı. Ayrı bir sendika kurdular. Tabii hiçbir şeye muvaffak olamadılar. O sendika da çok kısa zaman zarfında kapandı.

“Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) yabancı sermayenin gelmesi için her türlü desteği verdi. Biz de onun bir üyesiydik. Gıda olarak bu işte ön plana çıkmadık tabii. İşverenler Konfederasyonu olarak destekledik.”

*“Şimdiki TÜGİS
yönetimini çok başarılı
buluyorum. Bu methiyeyi
yaparken bugün tatbik
ettikleri sistem bugüne göre
fevkalade başarılı. Şu anda
işçilerle ilgili büyük bir
problem yok. Türkiye’nin
işçi ve işveren bakımından
barış içinde olduğu bir
dönemi yaşıyoruz.”*

- Genel sendikacılık olarak nereye gidiyor, ne yapılması lazım?

Şimdiki TÜGİS yönetimini çok başarılı buluyorum. Bu methiyeyi yaparken bugün tatbik ettikleri sistem bugüne göre fevkalade başarılı. Yani ne yapıyorlar? Bir kere toplu sözleşmeden uzak duruyorlar bir yerde, çünkü şu anda işçilerle ilgili büyük bir problem yok. Türkiye’nin işçi ve işveren bakımından barış içinde olduğu bir dönemi yaşıyoruz.

Eğer işveren-işçi barışı bu şekil devam edecek olursa bizim sendikanın ileriye sürmüş olduğu tatbik fevkalade başarılı devam eder. Ancak yine 80 öncesine dönersek işçi ve işveren münasebetlerinde, krizler ortaya gelirse sendika bugünkü durumunu devam ettiremez. Mecburdur hadisenin içine dâhil olmaya. Hadisenin içine dâhil olmazsa zaten sendikalık hüviyeti kalmaz. Yani bir işveren sendikası hüviyeti olmaz. Çatışma başlarsa, işçi ve işveren arasındaki münasebette gerginlik başlarsa, işçi ve işveren sendikaları karşılıklı hasmane hareketlere başlayacak olurlarsa bizim işveren sendikası da olaya dahil olmak mükellefiyetindedir. Olmam derse zaten sendikada kimse kalmaz, çünkü sendikanın hüviyeti ortadan kalkar. Sendikal faaliyetler ön planda olmak mecburiyetinde.

- Muhtemel bir çatışmayı önleyici neler yapabilir?

Hiçbir şey yapamaz. TÜGİS de yapamaz işveren konfederasyonu da yapamaz (TİSK de yapamaz). Niçin yapamaz? Çünkü olan hadise işverenlerin tutumundaki bir hatadan dolayı olmuyor. siyasi ve toplumsal konjoktürden kaynaklanıyor. Toplumsal konjoktür dolayısıyla hadiseler çıkıyor.

Ülker sendikadan ayrılıyor

- İhtilaf konuları oldu mu yönetiminizde?

Yönetimde ihtilaf konusu diye bir şey olmadı. Ayrıldığım güne kadar hiçbir ihtilaf konusu görmedim. Yalnız şu oldu: Grup Sözleşmesi'nden dolayı çok sıkıntıyla karşı karşıya kaldık.

Küçülme sebeplerimizden bir tanesi, söylediğim gibi yağ ve un fabrikalarının kapanmasıdır. İkincisi de Grup Sözleşmesi'dir. Şunu da söyleyeyim: Grup Sözleşmesine ben başkan olarak taraftar değildim.

- Kimler taraftardı Grup Sözleşmesi'ne?

Başta Sabri bey olmak üzere, Sabancı ve Ülker çok taraftardı. O zaman yeğeni Faruk bey de Sabri bey'den ayrılmamıştı. O da taraftardı. Sendikanın çok güçlü olduğu dönemdir.

Tarabya'da bir toplantı tertitledim. Orada, "Hiç olmazsa 4'e bölelim." dedim. Başkan olarak ağırlığımı koydum. Çünkü ufak üyeler var, kuvvetli üyeler var. 4 gruba çıkarttık ama buna rağmen yine grupta sıkıntı oldu.

Bu devam etti. Ondan sonraki dönemde grupta Hak-İş ile yaptığımız toplu sözleşmede Necati (Çelik) Bey bunu yapmak istemedi. Ama onun altındaki kişi yaptı. Bir yerde ihtilaf oldu, Turyağ'da, Ülker'de ve Ankara Değirmencilik'te grev başladı.

İmren Aykut Çalışma Bakanıydı. İmren Hanım bana telefon ederek dedi ki: "Nazım Bey, sizinle görüşmek istiyorum. Necati Bey'ide çağıracağım bu meseleyi halletmeniz için. Şu uçakla geliyorum." dedi. "Memnuniyetle" dedim.

Sonra haber geldi, Bakan sizi uçakta bekliyor, diye. Gittim uçağa, hatta yanına müsteşarı oturtmadı, beni oturttu. Ben yine demokratik bir işlem yaptım. O demokratik işlem de, bütün üyeleri de çağırdım yani ilgili mercileri. Sabri Ülker bey de vardı. Onlar da geldiler. Sabri Bey kendisi fabrikası için grevi halletmiş, anlaşmış.

"Küçülme sebeplerimizden bir tanesi, söylediğim gibi yağ ve un fabrikalarının kapanmasıdır. İkincisi de Grup Sözleşmesi'dir. Grup Sözleşmesine ben başkan olarak taraftar değildim. Başta Sabri bey olmak üzere, Sabancı ve Ülker çok taraftardı. O zaman Yeğeni Faruk bey de Sabri bey'den ayrılmamıştı. O da taraftardı. Sendikanın çok güçlü olduğu dönemdir."

- *Nasıl oluyor, Grup Sözleşmesi yapmıyor musunuz?*

Yapıyoruz ama anlaşmış. “Öbürleri anlaşılamadı, ne yapayım...” Yakup (Tahincioğlu) Bey’i de götürdüm başkan vekili olarak. Yakup Bey fenalık geçirdi. Toplantıyı ben idare ediyorum, kimse konuşmuyor sendika adına. Yine de sıkıntı duydu bundan. Bir yerde ben de baktım, çok sıkışık durumda kaldım. Turyağ’a biraz taviz vereyim de bu işi bitireyim, diye düşündüm. Yani beraber anlaşalım. O sırada Hak-İş de “Turyağ’da biz hazırlıklı değiliz” demezler mi?

- *Ne demek o?*

*“Turyağ’a biraz taviz
vereyim de bu işi
bitireyim, diye
düşündüm. Yani beraber
anlaşalım. O sırada
Hak-İş de “Turyağ’da
biz hazırlıklı değiliz”
demezler mi?”*

Hazırlıklı değiliz, bugün yapamayız bu işi, daha hazırlanmadık. Sabri Bey anlaşmış öbür tarafla. Müşkül vaziyette kaldık. Beri tarafta Sabri Bey ısrar ediyor.

- *Bir an önce anlaşma yapayım da işime bakayım diyor, herhalde?*

Beyefendi, 2-3 gün daha bekleyelim de şu işleri halledelim salı günü. İmren Hanım dedi ki: “Müsaade ederseniz başkanla özel görüşmek istiyorum, toplantıya biraz ara verelim.”

“Nazım Bey” dedi, “Ben sizi davet ettim. Ama şimdi sizi kendi üyeleriniz çok sıkıntılı duruma soktular. Ben, ‘bugün işim çıktı başka bir toplantıya gitmek mecburiyetindeyim.’ diyeceğim. Salı gününe bu toplantıyı teyid edeceğim. Siz de Salı’ya kadar bir şey yapın”.

Girdik tekrar. İmren Hanım, bunları dedi ama Sabri Bey “hayır” dedi neticede. Çok zor vaziyette kalınca toplanıp terk ettik.

Tabii bana karşı herkesin sevgisi olduğu için bana bir şey demedi ama Turyağ’ın temsilcisi Yakup Bey’e “Böyle olur mu?” falan dedi. Yakup Bey’in de tabii canı sıkıldı. Neticede uçağa bindik döndük Yakup Bey ile beraber.

Ülker anlaşmaya vardı. Bunu esasında ben anlatmak istemezdim. Sabri

Ülker'in hatıratı yayınlanacak. Salim Uslu Bey bunu anlatmış,

Ondan sonra Genel Sekreter Sema hanım aradı, "Sabri bey sizinle görüşmek istiyor." dedi. "Memnuniyetle." dedim, sendikaya geldim. Sabri Bey de geldi. Sabri Bey dedi ki: "Başkan, dedi bunu sizin kadar bilen tek kişi yoktur." "Aman beyefendi teveccühünüz..." falan dedim. "Siz niçin bu toplu iş sözleşmesini veto etmediniz?" dedi.

- Başkan'ın veto etme hakkı var mı?

Vallahi, var mı yok mu meselesi tartışılır ama başkan veto edebilir belki. Bizim tüzüğümüzde, başkan veto ederse o karar geçmez, diye bir şey yok. Ama başkan başkandır. Başkan veto ederse kimse sesini çıkarmayabilirdi.

"Sizin bunu veto etmeniz lazım. Veto etseniz kimse ağzını açamazdı" dedi. "Aman Sabri Beyefendi, ben demokratik bir insanım, sizler ihmal ettiniz bu grup sözleşmesini, kabul ettim." dedim. Ondan sonra Sabri bey dedi ki: "Nazım bey hiç çekinme. Sen buraya çok lazım bir insansın neticede. Sağol, sendikada her şeyi götürüyorsun. Biz burada 3 kişi de kalsak ben buraya her türlü desteği veririm."

Ben demokrasinin içindeyim, yönetime getirdik bu mevzuyu, siz böyle karar verdiniz. Benim veto etmem doğru olmaz. Kaldı ki benim yönetim kurulumdakilerin hepsi kendi işveren. "Bu toplu iş sözleşmesinin manasız olduğunu ben de gördüm, kaldıralım." dedi.

Grup Sözleşmesini kaldırdık. Zaten ben istemiyordum ama bazıları o yüzden 6 aylık sözleşme yaptı, 6 ay sonra bir daha toplu sözleşme yapma mecburiyetinde kaldı çünkü tarihleri birleştirdik. Tekrar huzursuzluk oldu, "Bizim yaptığımız fedakarlık ne olacak" şeklinde.

Ondan sonra başladı bu sefer laflar çıkmaya. Ben tabii her şeyi takip ediyorum. İşte "Nazım Bey çok saygılı insan ama Sabri Bey'in çok tesiri altında kalıyor. Sabri Bey ne derse onu yapıyor." şeklinde dedikodular çıktı. Birkaç kişi yüzüme de söyledi: "Sabri Bey'i siz çok tutuyorsunuz." diye. Dedim

"Grup Sözleşmesini kaldırdık. Zaten ben istemiyordum ama bazıları o yüzden 6 aylık sözleşme yaptı, 6 ay sonra bir daha toplu sözleşme yapma mecburiyetinde kaldı çünkü tarihleri birleştirdik."

ki: Bakın, Sabri Bey'i çok tutuyorum diye birşey yok ama Sabri Bey çok zeki bir insan, çok değerli insan. Bazı konularda da beni ikna etmiş olabilir ama ben bunu ikna ettiği için yapmışımdır."

Derken bir gün Yönetim Kurulu toplanacak. Yönetim kurulu şahıslardan teşkil ediliyor. Müesseseler üye oluyor ondan sonra şahıslar yönetim kuruluna geliyor. Şimdi eğer yönetim kurulunda beyefendi varsa, başka birisini yollayamaz. Genel Sekreter Mustafa Bey o sırada. Dedi ki: "Beyefendi, Sabri Bey personel müdürü Bayram Bey'i yolluyor." Yahu Bayram Bey'in o toplantıya katılması uygun bir şey değil. Çünkü yönetim kurulu şahıslardan oluşur.

"Onunla birlikte kimse ayrılmadı ama o arada işte bu sendika ufalmaya başladı maddi şartlardan dolayı. O grup sözleşmesiyle kaybettiğimiz üyeler vardı. "

- Gözlemci olarak katılması uygun değil miydi?

Hayır. Gözlemci diye bir şey yok. Hayır, yok. Dedim ki: "Bu olmaz." Yakup Bey çok heyecanlandı sağ olsun. Dedi ki: "Sabri Bey bu sefer de istifa eder." "Ne yapayım, yapacak bir şey yok." dedim, prensip olarak almadık. Ondan sonra bu sebepten dolayı Sabri Bey ayrıldı sendikadan. Yani o kadar "destek vereceğim" dediği halde. Yıl ise 1993 falan.

- Onunla birlikte ayrılan oldu mu?

Onunla birlikte kimse ayrılmadı ama o arada işte bu sendika ufalmaya başladı maddi şartlardan dolayı. O grup sözleşmesiyle kaybettiğimiz üyeler vardı. Tabii para olmayınca... Mesela benim yukarıda ekonomi bölümüm vardı ayrıca. Üyeler azalınca tabii para sıkıntısı oldu.

- Ama güçlü olduğunuz dönemlerde bir tasarrufunuz olmadı mı?

Bir noktayı söyleyeyim. Bir yerde orada benim de bir hatam var, onu da söyleyeceğim. Çok güçlü oluyoruz, sendika büyüyor, 79. Bilhassa 79, 80, 85. O hadiselerin olduğu dönemler. Çünkü herkes sendikaya muhtaç... Evet, herkes üye oluyor, o arada büyüyoruz. İşte burayı aldık (TÜGİS'in Beyoğlu'ndaki ofisini kastediyor), üst katı aldık. Bir yerde ben Halit gibi (Halit Narin'in Tekstil İşverenleri Sendikası'na atıfta bulunuyor) yapmadım

açıkçası. Belki yapmam lazımdı. O arada çok büyük bir para alabilirdim, almadım. Yani ihtiyaç kadar para aldım.

- Halit Bey'in aidatlar ve sizin aidatlarınız nedir?

Halit Bey'in aldığı aidat, benim aldığım aidatın 25 mislidir. Bir fabrikadan aldığı. 100 kişilik fabrikadan aldığı, benim 100 kişilik fabrikadan aldığımdan 25 kat. Bizde zaten işçiye göre aidat yok; bir tavan var, bir taban var. 25 bin kişi bile çalıştırsanız o tabanın ilerisi yok. Şimdi yine aynen devam ediyor. Yani Genel Kurulda yine aynı karar verildi, bugün de yine aynı şekilde devam ediyor. Biz şu anda en fazla 12 bin 200 lira alıyoruz.

- Biz hata olarak görmüyoruz ama "batam" dediğiniz başka olaylar var mı?

Bir yerde kalkıp da hata diye mutlaka şey yapamayız ama esasında insan-cıl bir davranıştır. Benim eğitimim, benim karakterim hiçbir kimseyi istismar etmemek. "Niye ihtiyacımız olmayan parayı alalım" düşüncesi içinde olan insanım. Sonuç olarak hadiseye seneler sonra baktığımda bunu bir hata olarak görüyorum. O an için hata olarak düşünmedim. O zaman da benim bu insani duygularımı herkes teşvik etti.

- Sendika mı yapardı bu tahsisleri?

Hayır. Değirmenciler Derneği. Salih Bey de başka bir yeri ararken yanlışlıkla bizim yazıhaneyi aramış. Münir bey vardı benim rahmetli Satış müdürüm, o açıyor telefonu, tabi sekreteri falan yollamıştık. Arıyor işte "Yahu neresi orası" falan... "Orada ne yapıyorsunuz?" "İşte efendim, Nazım Bey tahsisleri yapıyor." "Ver Nazım Bey'i" "Yahu ne yapıyorsun gecenin 11'inde?" dedi. "Vallahi efendim, değirmenlerin buğday alabilmesi için ben gecedan hepsini hazırlıyorum." dedim. "Bu ne işi?" dedi. "Şeref işi." dedim. Bir kuruş yok, yani para mara almıyorum.

- Bunu yap diye tabkik eden yok?

Yok, hayatımda hiçbir şeyi de parayla yapmadım, bedava yapmışımdır.

"Bir yerde ben Halit (Narin) gibi yapmadım açıkçası. Belki yapmam lazımdı. O arada çok büyük bir para alabilirdim, almadım. Yani ihtiyaç kadar para aldım."

“Undan bisküvite geçemedik”

- Un sektörünün eski konumunu kaybetmesiyle birlikte başka sektörlere girmeyi düşünmediniz mi?

Bir ara Besler Bisküvi fabrikası ile ortak olmak durumumuz oldu. Yıl 1985. O işe de biz atılalım, dedik. Orada başka türlü bir problem oldu, ayrılmaya mecbur kaldık.

- Yönetimde değildiniz herhalde?

Yönetimdeydik tabii. Bir problem oldu kendi aileleri içinde, bahsetmek istemiyorum. O şahıs vefat etti. Kumarla ilgili, ondan dolayı işte bina üzerine birşeyler oldu falan. Bahsetmek istemiyorum, tatsız bir olay.

- Yani siz unculuktan, bisküviciliğe niyet ettiniz ama geçemediniz?

Evet, ama olamadık.

- O da bir kader yani.

O transformasyonu ben şahsen yapma niyetine girdim.

- Yani sektörel yeniden yapılanmaya, çünkü produktivite merkezinde de yönetimdediniz. Sektörel olarak bütün bu kendi sektörünüzü veya gıda iş kolundaki diğer sektörleri yeniden yapılanma konusunda sendikanın bir faaliyeti oldu mu?

Bir de şu var: Tabii un sanayi o devrelerde artık ilkel sanayi haline geldi. Ayrıca maddi olanaklar da çok fazla iyi değildi. Bir ara biz yangın geçirdikten sonra Eti ile ortak olma durumumuz vardı.

- Hangi yıldır?

1983. Firuz (Kanatlı) Bey çok istedi. O dönemde bizim maddi şartlarımız elvermedi. Ben de arzuladım ama maddi şartlarımız elvermedi.

- Ortak olsaydınız belki de İstanbul'a fabrika kuracaktı. Daba hızlı büyüme

“Tabii un sanayi o devrelerde artık ilkel sanayi haline geldi. Ayrıca maddi olanaklar da çok fazla iyi değildi. Bir ara biz yangın geçirdikten sonra Eti ile ortak olma durumumuz vardı.”

imkanı sağlayacaktı.

Evet, olsaydı belki olurdu. Ama dediğim gibi un sanayindeki birikim de öyle çok büyük bir rakam değildi. Biraz da o bahsettiğiniz transformasyonu yapamayışımızın sebebi budur.

- Sermaye birikiminiz yoktu? Peki, insan birikimi, insan kaynakları nasıldı?

İnsan kaynakları iyiydi de; onlar ayrıldı yani onların çocukları bu işe devam etmek istemediler.

Yakup Tahincioglu

Kent Gıda'nın Kurucusu

Ailesi doktor olmasını istiyordu!

Yakup Tahincioğlu'nun doğduğu 1933 yılında Mardin, tahminlerden öte bir yokluk içindeydi. Dedesinin asıl işi deri imalatıydı. Babası önce susam ticaretine girdi. 1926 yılında hazır bir susam imalathanesini alarak tahin üretimine başladı. Aile soyadı da tahin üretiminden geliyor.

Öyle ki susamın yağını çıkarmak için makine yoktu. Zaten çevrede su değirmeni olacak şartlar da yoktu. Hayvanlar veya çocuklar değirmen taşıını çeker susam yağı elde edilirdi.

*“Bakınız, ben bunları
yaşayan bir kişi olarak ve
işe başladığım tarihteki*

*Türkiye'nin ekonomik
durumunu, kota sistemini,
döviz sistemini çok yakinen
yaşamış bir kişi olarak şu
anda Türkiye'ye bakıyorum,
hayret ediyorum ve
çocuklarımı, torunlarımı
kıskanıyorum.”*

Kalabalık bir ailenin çocuğuydu. 9 kardeş olmasına rağmen ilk ve ortaokulu Mardin'de, liseyi de Diyarbakır'da okudu. Çünkü Mardin'de lise yoktu. Boş zamanlarında ve tatillerde ailesine yardım ediyordu.

Yakup Bey, ailesi hakkında bilgi verirken o döneme ait de çarpıcı detaylar veriyor: “Babam bir tahin fabrikasını birisinden aldı, bilemiyorum kimden. Onu genişletti, büyüttü. 1938 yılında imalathaneye dizel motor getirtti. O zaman değirmen hayvanlarla çalıştırılıyordu. Hayvan dönüyordu öyle, yağını öyle çıkarıyordu. Ezilerek yapılıyordu. Dizel motor getirtti Adana'dan ve biraz daha teknolojisini ilerletti.”

1938'de babam ağabeyim İbrahim'le beraber bu işi yaparken, elektrik Mardin iline ancak 1942 yılında geldi. Mazotla çalışıyordu.

“Şimdi bakınız, Mardin'e 1942 yılında elektrik geldiği zaman, şehre yalnızca aydınlatma için elektrik veriliyordu. Sanayi için güç olarak verecek takati yoktu. Jeneratörle üretiyordu. Yani şimdi bakınız, dizel motor deyimini kullanırken, jeneratör değil, niçin? Jeneratör kendisi elektrik üretiyor. Siz elektrik üretmiyorsunuz. Siz enerji üretmiyorsunuz ve kasnaklarla, aktarma cihazlarıyla...”

“Bakınız, ben bunları yaşayan bir kişi olarak ve işe başladığım tarihteki Türkiye'nin ekonomik durumunu, kota sistemini, döviz sistemini çok yakinen yaşamış bir kişi olarak şu anda Türkiye'ye bakıyorum, hayret ediyorum ve çocuklarımı, torunlarımı kıskanıyorum. ‘Aman ya rabbi, ne günlere geldik, ne güzel günler.’ diyorum.”

Bu yıllarda hoş bir tesadüf oldu. Ağabeyim İbrahim, “Gel.” diye bana seslendi. Baktım mağazada yedek subay elbisesiyle bir misafir var. “Gel, seni tanıştıracam. Yakında İstanbul’a gidiyorsun, bu değerli bir dostumuzdur.” Tanıştığım kişi, Diyarbakır’da yedek subaylık hizmetini yapan Sabri Ülker’di. Boş vakitlerinde çevredeki müşterilerini ziyaret ediyordu.

Yakup Bey’in hayatında bu tanışma onun kaderini de çizen bir olaydır. Çünkü İstanbul’a öğrenci olarak geldiğinde sıkça Ülker’in Sirkeci’deki ofisine uğruyor ve onlardan mal alıyordu. Bu samimi ilişki, Tahincioğlu ailesi bisküvi üretimine girmesine rağmen hiç kesilmedi.

Lise bitince ailesi onu doktor olması için 1953’te İstanbul’a gönderdi. Tıp fakültesine alınamadı. Bir yıl sonra bırakıp Sultanahmet’teki İktisadi İdari Bilimler Akademisi’ne kaydını yaptırdı. Öğrenci olarak okurken diğer taraftan da Rum bir ailenin şirketinde muhasebe kayıtlarını tutuyordu.

Bir taraftan da ailenin işi için gerekli ürünlerin tedarikinde bulunuyordu. Ailesi ve ağabeylerinin hiç ilgisi olmamasına rağmen bisküvi ticaretine başladı. Bir taraftan Ülker’e diğer taraftan da başka bir bisküvi üreticisinin yanına gidip gelirken bu işi öğrendi.

Daha okul devam ederken Kasımpaşa’da küçük bir imalathane açtı ve bisküvi üretimine tek başına başladı. Daha sonra ağabeylerini çağırdı ve Şişli Bomonti’de ilk fabrikalarını 1955 yılında kurdular.

Kasımpaşa’da imalathane kolay kurulmadı. Tahincioğlu, zorlukları anlatırken sadece yokluklara değil, bürokratik kargaşaya da dikkat çekiyor: “Ben imalathaneyi kurmaya 1954, fiilen üretime de 1955’te başladım. Atölyeyi kurmaya başladığımda gördüm ki makine yapmak inanılmaz zor bir uğraş. Örneğin bir bisküvi fırını yapacaksınız, sac lazım size. Sac almaya gidiyorsunuz, bulamazsınız. Sermenciler Çarşısı, Perşembe Pazarı bir diğer ismi. Perşembe Pazarı’na gidiyorsunuz, arıyorsunuz sac yok.”

“Bir de baktım birisi beni arkada herhalde takip ediyor. Dedi ki: ‘Ne arıyorsunuz?’ ‘Sac.’ dedim. ‘Peki bende var, ver parayı’ dedi. Adamı tanımıyorum, na-

Baktım mağazada yedek subay elbisesiyle bir misafir var. “Gel, seni tanıştıracam. Yakında İstanbul’a gidiyorsun, bu değerli bir dostumuzdur.” Tanıştığım kişi, Diyarbakır’da yedek subaylık hizmetini yapan Sabri Ülker’di. “Atölyeyi kurmaya başladığımda gördüm ki makine yapmak inanılmaz zor bir uğraş. Örneğin bir bisküvi fırını yapacaksınız, sac lazım size. Sac almaya gidiyorsunuz, bulamazsınız.”

Kota sistemi vardı. İthalat yapacaksın, makine ithal edeceksin. Kota var. Sanayi odasına gidiyorsun, defterleri gösteriyorsun. Diyelim ki bir telefon ithal edeceksin. 10 bin dolar istiyorsun, bin dolar veriyorlar sana.

sıl para vereyim. Hemen tahmin ettim. Bulduğum yerin tam yakınında. Orada ben sac olduğunu tahmin etmiştim. Sormuştum ‘yok’ demişti bana.”

“Girdim, ‘Bu adamda sac varmış, para istiyor verebilir miyim buna?’ diye sordum. ‘Ver, korkma.’ dedi. Sistem böyle çalışıyor demek. Dönüp adama ‘Ne kadar istiyorsun?’ dedim. ‘Şu kadar para...’ Vermek zorundasın, başka seçeneğin yok. ‘Senin adresin nedir?’ diye sorup adresimi aldı ve ‘Peki, git.’ dedi.”

“Bakın, Türkiye’yi bugün tanıyabilmeniz için bunları anlatıyorum. Kasım-paşa’dayım bekliyorum. Hava karardı, at arabasıyla sac geldi. Fatura yok.”

“Bu bahsettiğim 1954’te. Yeni başlangıçta. Demokrat Parti yeni iktidara gelmiş 1. devre, 2. devre seçimi kazanmış. ‘Serbest pazar ekonomisini başlatacağım’ diye aşırı derecede bütçe toparlanamadı. Türkiye’nin ihtiyaçları o tarihte, harpten yeni çıkmış gibi. Bir Türkiye düşünün, ihtiyaçlar çok aşırı derecede. Serbest pazar ekonomisi değil, karma ekonomi adı altında bir sistem. Devletçilik mi, serbest pazar mıdır belli değil. Karma ekonomi, adı üstünde.”

“Nasıl istersen öyle yorumlayabilirsin. Öyle bir devredeydik. Kota sistemi vardı. İthalat yapacaksın, makine ithal edeceksin. Kota var. Sanayi odasına gidiyorsun, defterleri gösteriyorsun. 4 kıstas var: Fıili kapasite, fıili üretim, teori kapasite, kapasite raporuna göre çalıştırdığın işçi ve verdiği vergi. Kriterdir bunlar hep. Onun sonrasında istediğiniz ürünün ithalatı için döviz tahsis edecekler. Diyelim ki bir telefon ithal edeceksin. 10 bin dolar istiyorsun, bin dolar veriyorlar sana. İstanbul Sanayi Odasına bir kota verilmiş. Bu raporla birlikte Ankara’ya kadar belge gidiyor. Odalar Birliği (TOBB) de bunu kırıyor. O zaman Ticaret Bakanlığı vardı. Sanayi Bakanlığı ile birleştirilmemişti. Ticaret Bakanlığı’nda İstanbul Sanayi Odası’nın verdiği size 1000 dolarlık belge, ticaret müsaadesi 100 dolara iniyor.”

“İhtiyacınız 10 bin dolar. 10 bin dolarlık mal istiyorsunuz, 10 bin dolarlık mal sipariş geliyor. Merkez Bankası’nın size tahsis ettiği 100 dolarlık parayı yatırıyorsunuz teminatıyla birlikte. Döviz, Merkez Bankası’ndan da baze 6 ay, 7 ay sonra transfer edilir. Siz ne yapıyorsunuz? 10 bin doları kara-

borsadan satın alıyorsunuz. O gün 2.08 dolara eşitti 1 Türk Lirası. 15 liradan karaborsadan alıyorsunuz. Bakın, olaya bakın! Gidiyorsunuz karaborsaya; adamı bulurken bir problem, gidip gitmeyeceği başka bir problem olabilir. Hep bu itimat üzerine dönüyordu. Belirli bazı kişiler bunu yapıyordu.”

“Şimdi mal gümrüğe geldi, ithal edeceksiniz. Sizin elinizdeki fatura 100 dolar. Bir Fiyat Kontrol Dairesi var, oraya göndereceksin. Fiyat kontrolden geçmek için belli bir masraf ister, onu da ödeyeceksin. Çekeceksiniz ve defterinizde siz 100 dolar yazacaksınız. “Maliye Bakanı ne yapısın?”

“Gidip söylüyoruz bunu aynen. ‘Başka çözüm yolu yok’ diye. Örneğin biz sanayi odasında çok iyi bir sanayici sınıfında değildik. Gidip istediğimiz anlarda hep ‘zaten ilaç alamıyorum hastama, tankım yedek parça getiremiyor. Sen gelmişsin bana telefon ithal edeceksin, bilmem ne alacaksın. Bu nasıl olur?’ diye kovarlardı.”

“Şişhane’de Bankalar Caddesi’nde Burla Biraderler vardı. Elektrik motoru ithal etmiş, yani dinamo dediğimiz şeyi ithal etmiş ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılacak. İhtiyaç sahiplerini kim tespit edecek? Sanayi Odası. Sanayi Odası’na müracaat etmen şart, belge vermek onların yetkisinde. Mutlaka sen sıraya gireceksin işletmenin sorumlusu olarak. Ben sırada bekliyorum. Bekle, bekle, bekle... Sıra bana geldi.”

“Motoru niçin almak istiyorum? Hamur yoğurma makinesinin kapasitesini büyütmem lazım. Elimdeki mevcut kapasite çok ufak, büyütmem lazım. Daha büyük boyutta güçlü bir elektrik motoruna ihtiyacım var, yani dinamo. Soruyor bana ‘Kaç beygir gücünde olsun?’. Örneğin o gün ben ‘75’ diyorum veya ‘50’. Adam bakıyor, ‘kalmadı’ diyor. ‘Peki, ne kaldı?’. Vay efendim sen misin, ‘ne kaldı’ kelimesini söyleyen... Sen aslında ihtiyaç sahibi değilsin, sen karaborsacısın. Sen alıp buradan satacaksın.’ diye bana büyük bir papara yapıyor.

Ben az kaldı çıldıracaktım. Hatırlıyor musunuz? İşte böyle bir Türkiye’den, bugünkü Türkiye’ye... Düşünün!”

Burla Biraderler

İspanya’dan göç eden Yahudi ailesi. Türkiye’de bir çok alanda faaliyet göstermelerine karşın toplumsal hayatta pek gözükmezler.

Burla Biraderler’ in en eski şirketi 1928 yılında kurulan Ottaş Otomotiv ve Taşınmaz Mallar Sanayii. Ottaş bugün Türkiye’ nin en eski otomotiv şirketi

File Tül Makine ve File Tekstil Sanayii, Burla ailesinin tekstil sektöründeki şirketleri arasında yer alıyor.

Bir başka tekstil şirketi Şen Triko’dur.

Yine Burla Biraderler’ e ait Burla Makine Ticaret ve Sanayi şirketi de bulunuyor.

Koç Grubu’na ait Beko’nun kuruluşunda da Burla Biraderler’in ortaklığı söz konusu olmuştur. Ve yine Koç Grubu’nun otomotiv sanayine girmesinde de Burla Biraderler’in katkısı büyüktür.

Benim fabrikamda hiç grev yaşanmadı

- Siz TÜGİS'in ilk üyeleri arasında görünüyorsunuz. Belki de kurucuları arasındasınız. Sizin sendikaya üye olmanızdaki temel saik neydi, hangi gerekçeyle katılma ihtiyacı hissettiniz? Veya sendika hangi gerekçeyle kuruldu?

Şimdi o tarihlerde biliyorsunuz, işçi sendikaları agresif bir şekilde fabrikaların üzerine hücum ediyorlardı. Öyle bir kamuoyu yarattılar ki, sanki Türkiye'deki işveren işçinin hakkını gasp eden, işçinin parasına göz dikmiş, onu istismar eden; meşhur belirli bazı ekiplerin sloganlarıyla donatılmıştı Türkiye.

Ve aşırı solcu bir hava estiriyorlardı. Fabrikaların kapılarını kilitliyorlardı, elektrik şalterlerini indiriyorlardı. Bir terör havası yaratıyorlardı ve işveren işini genişletmekten çekiniyor ve korkuyordu. İşte öyle bir hava. O havada bizim sendika gibi bütün sendikalar ardı ardına bu tarihlerde kurulmaya başlandı. Ancak biz ne yaptık biliyor musun? Sıkıntı çektik. Üye bulmakta çok sıkıntı çektik.

İki nedenden sıkıntı çektik. Bizim iş kolumuz çok dağınık; içinde bisküvici, çikolatacısı, şekerlisi, şekerinin envai çeşit türlü var.

- Yağcısı, uncusu, fırıncısı da vardı...

Yağcısı, uncusu, fırıncısı, vs. vs.; küçük esnaf da...

- Hatta içecek de var, içecekler var.

O da var. Türkiye'nin her köşesinde böyle geniş bir iş kolu, küçük esnaf ağırlıklı. Büyük fabrikalar çok azdı o zaman. Dolayısıyla biz üye bulmakta, bu çok dağınık olan kitleyi bir araya getirmekte sıkıntı çekiyorduk.

- O dönemde, 60'ların başında Türkiye'nin en büyük gıda işvereni kimdi?

Turyağ vardı. Ülker yine o tarihlerde iyilerin arasındaydı. Unilever, yabancı. Artı bir de Arı Bisküvi Fabrikası vardı.

“İşveren işini genişletmekten çekiniyor ve korkuyordu. İşte öyle bir hava. O havada bizim sendika gibi bütün sendikalar ardı ardına bu tarihlerde kurulmaya başlandı.”

- Ne oldu Arı? Arı bisküviciliği bıraktı, Grissini olarak unlu mamuller yapıyor bâlâ ancak uzun zamandır başka ailede sanırım.

Zannediyorum şöyle. Onun çok güzel bir yeri vardı Levent'te. Şimdi Şişli belediye binasının yanında bir gökdelen var (Maya Plaza). Belediye binası ve gökdelen ikisi, bu Arı Bisküvi Fabrikasının bulunduğu araziye yapıldı. Belediye'yle anlaştı. Şu anda kira geliri, onların o gününün sanayiciliğinden daha iyi bir gelir getirmiş olabilir. Veya şu anda adını unuttum, vefat etti kurucusu, onun iki tane erkek çocuğu, herhalde onlar işi devam ettirmek istemediler. Yok, bitti o. Şimdi bu bahsettiğimiz, büyük sanayici dediğimizden aklıma gelenler bunlar.

- Makarnacılar daha sonra mı çıktı?

Makarna, Nuh Makarnası... Bilemiyorum, hatırlamıyorum. Bunun dışında çikolata, şekerleme fabrikaları ağırlıklı olarak Rumlar'ın elindeydi. Bir şey daha var: "Haylayf" bisküvi fabrikası vardı, şu anda Ülker'in markası olan. Bütün bunlar çeşitli nedenlerle bize üye olmak istemiyorlardı biraz önce saydığım sebeplerden. Niçin? Bir kere seviye farkından büyükler bize yanaşmak istemiyorlardı. Kendileri örgütlenmişti. Küçük esnafın da böyle problemleri yoktu. İşçi sendikası da küçük esnafın üzerine gitmek istemiyordu, 5-10 kişiyle uğraşmak istemiyordu. En azından 100'ün üzerindeki iş yerlerini ön plana almak istiyordu.

- Sizde kaç kişi vardı o zaman?

Yanılmıyorsam 250 kişiye yakın Şişli'deydik. Şişli Bomonti Fabrikası. Orası şu anda okuldur. Ve 250 kişi olduğu zaman, şirketi sendikaya kaydettirdim. Fiilen yönetim kurulu üyesi sıfatıyla çalışmaya başladım.

- Peki ilk yönetim kurulunda toplandığınız zaman, kimler vardı hatırlıyor musunuz?

Çok değişiklikler oldu. Başlangıçta ağırlıklı olarak biraz önce söylediğimiz başkan Nurettin (Baban) Bey idi. Nazım Bey zaten bu işin tamamıyla ge-

"Bütün bunlar çeşitli nedenlerle bize üye olmak istemiyorlardı biraz önce saydığım sebeplerden. Niçin? Bir kere seviye farkından büyükler bize yanaşmak istemiyorlardı. Kendileri örgütlenmişti. Küçük esnafın da böyle problemleri yoktu."

*“Özeleştiri yapacak
durumda değilim, aradan
epey zaman geçtiği için.
Veya gerçekten de sendikalı
olmak isteyenlerin sayısının
çok az olmasındandır. Belki
ihtiyaç hissetmiyorlardı.
Onun etkeni olabilirdi
herhalde, öyle tahmin
ediyorum.”*

nel sekreterliğini de, her şeyini o yapıyordu. Onun dışında mesela Nurettin Bey çok fazla etkilemiyordu. Nazım Bey başkanlığından bıraktığı güne kadar kendisi bu işi yönetmeye çalıştı. Epey bir emek sarf etti. “Doğru mu yaptı, yanlış mı yaptı” o ayrı bir konu. Eleştirmeye niyetim yoktur. Ancak şunu da beyan etmek lazım ki, Nazım Bey sendikaya tahmin ettiğinizden fazla emek harcadı. Hatta tabiri caizse, kendi özel işine harcadığı emeğin çok fevkinde ağırlık veriyordu sendikaya. Yani mesai olarak.

Nazım Bey’in Kasımpaşa’da bir un fabrikası vardı. Sonradan oradan ayrıldı. Yanılmıyorsam Trakya’ya götürdüler fabrikalarını. Yönetim kurulunda o tarihte fazla kişi yoktu, ama sonradan yönetim kurulu sayı itibarıyla arttırıldı. Örneğin Sabri Bey’le ben çalıştım, 2 devre yönetim kurulu üyesiydi. Şey vardı Ankara’da, isimleri aklıma gelmiyor. Ankara’da bir uncu arkadaş da vardı. Şimdiki Gençlerbirliği Kulübü Başkanı İlhan Cavcav. Evet o da bir ara Yönetim Kurulu’nda görev yaptı. Trakya’daki uncu arkadaşlar, yağcı arkadaşlar üye oldular.

- Niye uncular ve yağcılar daha fazla oldu o zaman?

Yağcılar niye daha fazla oldu? Belki tesadüfen öyle oldu. Bir özellik arz etmiyor. Bu sorunuza şöyle de cevaplandırabilirim: Belki bulabildiğimiz üyeler bunlardı da ondan. Üye bulmakta ya bizim bir hatamız vardı; tam örgütlenmemiş olabilirdik, bilemiyorum şu anda.

Özeleştiri yapacak durumda değilim, aradan epey zaman geçtiği için. Veya gerçekten de sendikalı olmak isteyenlerin sayısının çok az olmasındandır. Belki ihtiyaç hissetmiyorlardı. Onun etkeni olabilirdi herhalde, öyle tahmin ediyorum.

- Aile içinde “sendika’ya üye olalım mı, olmayalım mı” diye bir tereddüt yaşadınız mı?

Hayır, böyle bir tartışma söz konusu olmadı. Arkasında zaten ben varım eninde sonunda... İşçi sendikası dahil bizde sendikalı işçi yoktu ben üye olduğum zaman.

- Öyle mi, bu çok anlamlı. Sendika size girmemişti daba.

Hayır. 1961’de üye olduğum halde, yanılmıyorsam ilk toplu sözleşmemizi 1970’lerde yaptık. Yani benim sendikalı işçim hiç yoktu.

- Mektepli olmanızın bir avantajı var mı bunda?

Belki var ama yüzde 51’i almamış oldukları için kendileri sendika kuramıyorlardı. İlk sendika Türk-İş ve zaten onunla beraber başladık. O tarihten bugüne kadar halen Türk-İş Gıda İşçi Sendikası bizimle toplu sözleşme yapıyordu. Biz şimdiye kadar hiçbir grevle karşılaşmadık.

- Bu çok önemli bir şey. Niye grevle karşılaşmadınız, sebebi nedir?

Bugüne kadar hiçbir grevle karşılaşmadık. “Gerekçe nedir?” Güzel soru. Şimdi, işçilerle bizim çok çok iyi bir diyalogumuz vardı. Biz aslında ailece bu işi, yani tahincilik işi, şekerliklik işinden gelen yönetim tarzımız denebilir.

- O günkü sendikacılıkla bugün arasında değerlendirme yapabilir misiniz? Kanunlar da artık sendikalar kadar işçinin hakkını koruyacak düzenlemeler yapıyor.

Mesela işçiyle işveren oturup yemek yiyebiliyorsun şimdi. O gün yemek yediğin zaman töhmet altındaydın. Sendikacıya merhaba demek dahi düşündürücüydü.

- Peki, efendim Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası böyle çalışırken, belli konuda güç birliği yapmanın faydalarını gördünüz mü?

Zaman zaman... Yalnız sendika değil sanayi odaları da, devletin üst düzey bürokrasisine ve hükümetine meramınızı anlatmakta sıkıntı çekebilirdiniz. Çekiyorduk da daha doğrusu. Sanki öyle bir hava vardı ki, kişisel menfaatleri düşünen bir ekipmiş, bir grupmuş gibi telakki edenler vardı. Herkes için söylemiyorum. Yani bu sanayici ülke menfaatini değil de, kendi menfaatinini... Kendilerine anlatmaya çalışıyordum: Velev ki biz kendi çıkarımızı dü-

“Velev ki biz kendi çıkarımızı düşünüyoruz; yine ekonomiye koyacağız, ülkeye koyacağız, sanayi büyüteceğiz, işçi büyüteceğiz. Mensubu olduğum kuruluşa 11 kişiyle başladım. Sendikalı olduğum zaman 350 kişiye ermiştim. İşten emekli olduğum zaman 1500 kişi fiilen bordromda çalışıyordu.”

*“Elbette onlar da ülkenin
kalkınması bakımından var
güçleriyle çalışıyorlardı,
amaçları buydu.
Görüş farklarımız
olabiliyordu.”*

şünüyoruz, yine ekonomiye koyacağız, ülkeye koyacağız, sanayi büyüteceğiz, işçi büyüteceğiz. Mensubu olduğum kuruluşa 11 kişiyle başladım. Sendikalı olduğum zaman 350 kişiye ermiştim. İşten emekli olduğum zaman 1500 kişi fiilen bordromda çalışıyordu. Ve yine 1500 kişiye yakın bordromda kayıtlı olmayıp da kendi başına çalışan pazarlamacı, plasiyeri dediğimiz kişiler vardı. Demek ki ben 11 kişiden 3000 kişiye istihdam yaratma fırsatını buldum. Evet, para kazandım. Ama kusura bakmayın ne barda yedim, ne hovardalık yaptım, ne şurada burada... Hep ne yaptım o parayı, olduğu gibi yatırıma aktardım. O servetim 10 katı olsaydı da yine yatırırdım. İşte bu kavramı anlatamıyordum o gün. Herkes için söyleyemiyordum.

- Peki, o zaman belli konularda hükümetle veya sanayi odasıyla veya başkalarıyla ihtilafa düştüğünüz şeyler var mıydı?

Onları hatırlamıyorum. Bakın ben bu sendika yönetim kurulu üyeliği yaparken, aynı zamanda İstanbul Sanayi Odası Meslek Komitesi olarak da 6 sene meclis üyeliği yaptım. Biraz önce arz ettiğim gibi Devlet Planlama'da zannediyordum 4 veya 5 planda, emin değilim, mesleğimin özel ihtisas raporlarını hazırlattım ve başkanlığını yaptım.

Böyle çalıştım ben. Bu nedenle zaman zaman günün gündemine göre tabii ayrı fikirler sahibi olabilirdik sanayi odasıyla, hükümetle. Ama bu bir husumet teşkil edecek kadar değil. Artı bugün de bizi etkileyecek kadar görüş ayrılığı değildi. Elbette onlar da ülkenin kalkınması bakımından var güçleriyle çalışıyorlardı, amaçları buydu. Görüş farklarımız olabiliyordu.

- Bir ara çok güçlü hale gelmiş, yani 200 üyeye yaklaşmış sendika.

İlk kurduğumuz günlerden dolayı güçlüyüzdür, doğrudur. Ama böyle o rakam kadar... İşçi sayısı mı o?

- Hayır, üye sayısı.

Yok öyle bir şey yahu. Defterde kaydı vardır.

- Çok güçlü olduğu zamanlar.

Güçlü kelimesini açıklamak lazım. Üye sayısı bakımından değil gücümüz, etki bakımından doğrudur.

- TİSK içinde en güçlü sendikaymış.

O doğrudur.

- O zamanlar böyle imkânlarınız da var, değişik projeler falan gündeme getirdiniz mi?

Başlangıçta belli birkaç kişi finanse ediyordu sendikayı. Öyle yok. Parasal bakımdan çok sıkıntı çektik. Şu binayı satın alırken... (Sendikanın Galatasaray'daki merkez olan gayrimenkul).

- Nedir mesela? Şu binayı satın alırken ibtilaf olmadı mı?

İşte bakın. Nazım Bey'in Allah için hakkını teslim etmek lazım. Böyle bir gayrimenkule sahip olabilmemiz için masraf konusunda çok duyarlıydı ve masraf yapmak istemiyordu. Bir ufak birikimimiz oldu. Onun dışında güçlü üye arkadaşların da aidat oranları artırırdık zaman zaman. Örneğin işçi başına, atıyorum şimdi kriterleri unuttuğum için söyleyemem, X rakam alıyorduk; belki bu sefer 2X, 3X almaya başladık ki bu binayı satın alabilelim. Ve birtakım kültürel etkinliklerden tasarruf ediyorduk, yapmıyorduk.

- Mesela?

Mesela birileriyle sık sık toplantı yapıp, yemek yapmak. Eğitim amaçlı işverenleri bir araya getirip, bilim adamı konuşturmak gibi...

- Bunlar esasında olması gereken işler değil mi?

Temel bir parça. Bu tür ihtiyaçları karşılamak için erteledik bir süre.

“Bir ufak birikimimiz oldu. Onun dışında güçlü üye arkadaşların aidat oranları artırırdık zaman zaman.”

- 70 kişi falan çalışıyormuş bir ara.

Evet evet. Bu binaya ne zaman geldi bilmiyorum, hatırlıyorum. Epey oldu satın alalı. Önce 2 kat almıştık, birisini kiraya verdik. Çok az süre kullandık. Baktık ki geniş bir alan, birisini kiraya verdik. Aşağıya indik, yukarıyı kiraya verdik.

- Mutlaka çok güzel anılarınız da vardır, ama bir ara sendikadan kopmalar başlamış. Onu hatırlıyor musunuz? Sendikadan üyeler grup grup ayrılmışlar.

“Diyelim ki 300 işçi çalıştıran bir fabrika zam istiyor. Örneğin yüzde 10 istiyor. Çok komik rakamdır ya. Yüzde 60, yüzde 70’yle başlıyor. Malum yüksek enflasyon dönemi. Diyelim ki yüzde 60’tı, siz yüzde 50’yle zam bağladınız. O gün adam yüzde 10’dan fazla vermek istemiyor. Bu tür çıkışlar orada olmazdı.”

Doğrudur. Grup değildi. Grup demeyelim. Şimdi bakın o neden oldu? Bir kere, ismini şimdi hatırlamıyorum, bir toplu sözleşme yapıyorsunuz; birey adına kendisi gibi yapıyor ise bütün sanayicileri, yani üye olan sanayiciyi teşmil etmiyordu, onu bağlamıyordu.

- Ama sendika yaparsa...

Sendika yaptığı takdirde bağlar. Toplu pazarlık, grup sözleşmesi... Şimdi hatırladım, adam diyor ki: “Kardeşim, sen çok para kazanıyorsun, sen çok bonkör adamsın verebilirsin, ben veremem.” Bir örnek vereyim buna. Diyelim ki 300 işçi çalıştıran bir fabrika zam istiyor. Örneğin yüzde 10 istiyor. Çok komik rakamdır ya. Yüzde 60, yüzde 70’le başlıyor. Malum yüksek enflasyon dönemi. Diyelim ki yüzde 60’tı, siz yüzde 50’yle zam bağladınız. O gün adam yüzde 10’dan fazla vermek istemiyor. Bu tür çıkışlar orada olmazdı.

- Bu esnetilemez miydi? Sendika buna bir şey yapamıyor muydu? Veya mevzuat buna uydurulamıyor muydu?

Sendika da bize yaptığı grup sözleşmesini araç olarak kullanıp, o alandan yararlanmaya çalışıyordu. Emek harcamadan. Şimdi bizden kopuşlar bunlardı. Örneğin bir başka şey daha. Ankara’da vuku buldu başımıza. Grup sözleşmesi yapıyoruz, toplu pazarlık yapıyoruz.

İmren Aykut Çalışma Bakanı. Bir ara uçakta Nazım Bey’le beraber tesa-

düf etmişler. O zaman bizim çok geniş çaplı gıda sanayinin büyük fabrikalarının tümünü kapsayan grup sözleşmesiyle grev kararı alınmış. Hanımefendi, “Nazım Bey, ben aracı olmaya çalışacağım.” dedi. Ankara’da aracılık toplantısında ben de vardım. Ülker, şimdi hatırlamadığım bir iki fabrika daha... Turyağ, birkaç fabrika daha o toplantıda alınan kararı kabul edip, imza atmak istiyor. Bunu kabul etmeyen, o zammı vermek istemeyen birkaç sanayici de var. Ara veriyoruz görüşmeye. Bu bahsettiğim adı geçen büyük fabrikaların toplu sözleşmede bağitlanmasını istedikleri o rakamı kabul edenlere diyorlar ki: “Yapmayın, biz ödeyemeyiz.” “Kardeşim sen ödeyemezsin diye ben greve gidemem.” O da haklı.

Ve biz bağitlıyoruz toplu sözleşmeyi o gün orada. Yani büyük sanayicilerin diyelim istekleri doğrultusunda imza attık. Niçin? Büyük çapta bir grev olacak. Dolayısıyla o zaman birkaç şirket bizden ayrıldı. Ayrılık gerekçeleri çeşitli rivayetlere bağitlanmasın. Bir gerekçeleri var. Biraz önce söylediğim gerekçeler. Toplu sözleşmeden bazı kişiler hoşnut olmuyorlardı, ayrılıyorlardı. Bir başka gerekçe bağitlanan toplu sözleşmenin kendisini de bağitlayacağı düşüncesinden hareketle çıkmak istiyordu.

- Bu tarz benzer başka olay var mı bu gibi? Bir de bu Çukurovalılar’ın ayrılması var.

Bir dakika, Çukurovalılar... Ben zannediyorum. Çukurovalılar’ın ayrılmasını hatırlamıyorum. Ömer Taşçı’nın devresinde olmasın. Ben yoktum galiba.

- Peki, efendim bu Gıda İşverenleri Sendikası bir sinerji ortamı doğuruyor muydu? Yani işinizi büyütme noktasında, birbirinizi örnek alma noktasında, yeni gelişenler yeni ürünler var bunları üretme noktasında bir şey sağlıyor muydu?

Kurumun gayesi o dönemin koşullarında sadece işçi sendikalarıyla olan toplu sözleşmeleri yönetmekti. Onun dışında fazla bir aktivitesi yoktu. İtiraf etmem lazım. Bir şey yoktu. Gerekçe bilmiyorum. Mutlaka gerekçesi vardır o gün. Ama toplu sözleşmenin problemleri dışında uğraşacak fazla bir şeyimiz yoktu.

“Ayrılık gerekçeleri çeşitli rivayetlere bağitlanmasın. Bir gerekçeleri var. Biraz önce söylediğim gerekçeler. Toplu sözleşmeden bazı kişiler hoşnut olmuyorlardı, ayrılıyorlardı.”

*“Daha fazla üye almamız
lazımdı, bir. Daha büyük
fabrikaları kaçırmamamız
lazımdı, iki. Üç, toplu
sözleşme müzakereleri
dışında eğitim veya
sendikanın daha aktif
hale gelebilecek bilimsel
çalışmaları yapmamız
gerektiğini rahatlıkla
söyleyebilirim.”*

- *Peki uluslararası çalışma örgütü ve dünyanın başka yerlerindeki işveren sendikalarıyla temasınız oldu mu?*

Biz bu tür çalışmalarında ve bu tür bilgilerde genellikle İşveren Konfederasyonundan, TİSK'ten yararlanırdık. Orada denetleme üyeliği yaptım. Bilmiyorum kaç senesiydi. Halit Nadir ve Refik Baydur. Onların başkanlığı zamanında ben Denetim Kurulu üyesiydim.

- *Peki, TİSK ile veya hükümetle gıda sendikaları arasındaki ilişkiler iyi miydi? Yani ihtilaf oluyor muydu?*

Son zamanlarda çok düzeldi. 1950 yıllarıyla, 1960 yıllarını çok fazla hatırlamıyorum. Yani işin içinde değildim. 1960'tan sonra özellikle rahmetli Ecevit'in devresinde, o çalışma bakanlığı yaptı hatırlıyorsunuz, o hani “iş babası” tabiri kullanılıyordu bazı sloganlarda. 2 tane meşhur sloganı vardı: “Su kullananındır, toprak işleyenin.”. Çok anlamlı bir slogandır bu. Yani siz işverenler ve toprak sahipleri bırakın. Esas emekçilerindir. Tabii rahmetli bu amaçla söyledi diye almayın. Bu sloganlar tarafından ve 1961 getirdiği ve anayasasının özellikle o günün aşırı diye görülen hürriyetler nedeniyle işçi-işveren aralarında ciddi şekilde çarpışır haldeydi. Dolayısıyla sendika eğitimmiş... Şu anda ancak düşünme fırsatı oluyor. Başka bir gerekçe göremiyorum.

- *Böyle içinizden “şu kişiler de, şu Türkiye'nin sanayicileri de olsa; daha etkin çalışma yapsaydık” dediğiniz kişiler oldu mu?*

Elbette çok. Benim şimdi özeleştiriy yapmam gerekiyorsa, mutlaka daha aktif olabilirdik. Çok iyiydik iddiasında değilim. Gerekli vazifemizi neden yapmadık diye gerekçe yaratmaya da çalışmıyorum. “Belki bu kadarını becerebildik” demekle yetinmek istiyorum.

- *“Şunlar eksik kaldı, bunları yapmalıydık” diye bir özeleştiriy yapabilir misiniz?*

Daha fazla üye almamız lazımdı, bir. Daha büyük fabrikaları kaçırmamamız lazımdı, iki. Üç, toplu sözleşme müzakereleri dışında eğitim veya sendikanın daha aktif hale gelmesini sağlayacak bilimsel çalışmaları yapmamız

gerektiğini rahatlıkla söyleyebilirim.

- Niye yapılmadı sizce bu?

Ne diyeceğim? Cevap vermek zor. Ne derler buna şimdi? Susma hakkımı kullanıyorum.

- 1982 Anayasası'yla yeni bir dönem başladı. 1960 Anayasası'yla sendikacılık geldi ama 1982 Anayasası'yla da yeni düzenlemeler geldi çalışma hayatına. 1990'lı yıllarda dünyaya açıldık, ayrı bir dalga. 2000'li yıllarda dünyayla rekabet edebilir hale geldik. Böyle bir dönemler var. Şimdi bundan sonra sendikacılık yaşar mı? Yaşarsa, nasıl yaşar? Neler yapması lazım yeni yönetimin?

Bu sorunun cevabını size verebilmek için şöyle bir örnekle başlamak istiyorum: Amerika'da ve Avrupa'da sendikacılık neyse, bizde de er geç o seviyeye yakında gelmiş olmamız lazım veya olacağız. Sendikacılığın geleceği Amerika'da neyse, Avrupa'da neyse, bizde de öyle olacak.

Oradaki işveren işçi sendikasını ciddiye alıyor mu, korkuyor mu? Onunla ilişkileri nedir? Bizde de öyle olacak. Niçin? Global dünya, serbest pazar elbet bizi o noktaya götürecektir. Bu yalnız işçi-işveren sendikacılığı açısından değil, her türlü sanayi iş kolları bakımından, teknoloji bakımından. Aklınıza ne geliyorsa... Er geç Türkiye de o noktaya gelecektir, ben inanıyorum.

Birçok noktada rahatlıkla iddia ediyorum: Tıp konusunda, telekomünikasyon konusunda şu anda en gelişmiş ülkelerle boy ölçüşebilecek konumdayız. Bunu rahatlıkla söylüyorum çünkü ben hem dışarıda ameliyat oldum, hem burada oldum. Aradaki farkı görüyorum. Eriştığımız teknoloji bakımından bugün şu anda İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de mevcut hatırı sayılır hastanelerdeki hizmet Amerika'dan aşağı değil. Hatta daha iyi. İnanın daha iyi. Ben her iki yerde de ameliyat oldum. Amerika'nın lüks bir yerinde, çok iyi bir yerinde ameliyat oldum. Burada da ameliyat oldum. Buradaki ameliyatla, buradaki bakımla, buradaki doktorlar kesinlikle dışarıdan daha iyi. Belki bazı hastaneler hariç. Bütün Türkiye çapında söylemiyorum. Anadolu'nun bazı noktalarında bazı sağlık problemleri vardır.

“Global dünya, serbest Pazar elbet bizi o noktaya götürecektir. Bu yalnız işçi işveren sendikacılığı açısından değil, her türlü sanayi iş kolları bakımından, teknoloji bakımından. Aklınıza ne geliyorsa. Er geç Türkiye de o noktaya gelecektir, ben inanıyorum.”

- *Doktorlarımız çok iyi.*

Çok iyi. Telefon, telekomünikasyonda Avrupa'dan hiç geri bir tarafımız yok. Televizyon, sinema diyorduk. Mutlaka görüyorsunuz ve hatırlıyorsunuz. Şimdi görüyorum bazı reklamları, "ya bu Türkiye'de yapılmış, amma da güzel". Bazı konuları yapamıyorduk.

Bugün eriştiğimiz nokta... Bazen duyuyorum Avrupa'da, Amerika'da yaşayan Türk vatandaşı şu anda hep Türkiye'deki kanalları izliyor. O nedenle sendikacılık, işçi-işveren ilişkisi, sanayici Avrupa'da ve Amerika'da nasılsa er geç bizim de oraya geleceğimize inanıyorum veya temenni ediyorum.

- *Yani daha da güçlenir mi sendikacılık?*

O kadar da iddiada bulunamam ama bir örnek vereyim bu sorunuz için: Ben ilk arabayı satın alırken işletmeye, binek için değil, neler çektiğimi biliyorum. Şimdi bunu anlatmak uzun hikâye... Bugünkü otomotiv sanayi 20 milyar dolar ihracat yapıyor. Arada ne kadar geçmiş zaman, düşünebiliyor musunuz? Anadolu ilk yapıldığı zaman ne dediler biliyorsunuz. Montaj sanayi falan... Şimdi otomobil satıyoruz beyler.

Şekercilikten alışveriş merkezi ve tarıma...

- Kalabalık bir ailesiniz, yeni nesil neler yapıyor? Biri Formula yarışlarına katılıyordu?

Mümtaz'ın oğlu. O artık bıraktı. Ayrıldı o da. Galatasaray'da yönetim kurulu üyesiydi, bir daha girmede. Nova diye bir şirket var. Orada bulunuyor.

- Peki, siz nelerle uğraşıyorsunuz?

Ben 2001 yılında emekli oldum. Sağ olsunlar bu odayı bana tahsis etmişler. Ben de ara sıra geliyorum. Her gün gelmiyorum. Mesela size randevu verdiğim için geldim. Zaman zaman buraya dostlar, ahbablar geliyor konuşuyoruz, sohbet ediyoruz. Bir de yanında çay, kahve içiyoruz o kadar.

- Aile, çocuklarla ilişkileriniz nasıl?

Kendi aramızda geniş çaplı bir aileyiz, 9 çocuklu bir aile; 2'si kız, 7'si erkek. Kızlar, anne-baba hayattayken kendi çekirdek ailelerini kurdular. Onlardan birisi vefat etti, diğeri de kendi çoluk çocuğuyla yaşıyor.

Biz 7 erkek kardeş kendi aramızda ortaklık kurduk ve halen devam ediyor. Tabii sayılar arttı. Gençler, torunlar yetişti. Onlar da bir yandan kendi işini yürütürken ortaklık devam ediyor.

- Kent'i tamamen verdiniz mi?

Bitti. Biz şimdi kendi işimizi yapmaya çalışıyoruz. Biz şimdi mesela AVM'de uğraşımız var, inşaat ağırlıklı. Nova diye bir şirket var, onunla uğraşıyoruz. Tarımla uğraşıyoruz.

- Nova'nın faaliyet alanı nedir?

Nova özellikle şöyle yapıyor: Otelcilik yapıyor, otelin donatımı... Artı Petrol Ofisi'nin satış yerleri var ya, onların donatımını yapıyor.

“Ben 2001 yılında emekli oldum. Sağ olsunlar bu odayı bana tahsis etmişler. Ben de ara sıra geliyorum. Her gün gelmiyorum. Mesela size randevu verdiğim için geldim. Zaman zaman buraya dostlar, ahbablar geliyor konuşuyoruz, sohbet ediyoruz. Bir de yanında çay, kahve içiyoruz o kadar.”

- *Reklam şirketi gibi bu değil mi?*

Yok. Fiilen üretim ve ağırlıklı ihracata dönük çalışıyor. Satışın, cironun... İskender Atakan'la beraber ortağız. Yüzde 50'sher.

- *Tarımda ne var efendim? Tarımla ilgili ne yapıyorsunuz?*

Tarım da şöyle bir şey: Salihli'de ve Denizli'de meyve ağaçları var. Kiraz ağırlıklı. Toplam her iki yerde 1500 dönüm. Biz şimdi 500-600 dönümünü ettik. Yeni başladık. Diğerine de başlayacağız yakında.

- *Sadece kiraz mı?*

Şu anda yalnız kiraz değil. Nektarin de, şeftali de deneme aşamasında. Basit bir şey yapmışız. Yeni kurulmuş bir şirket.

- *Ondan kim sorumlu?*

Benim yeğenim. Can Tahincioğlu. Ağabeyimin oğlu. Şu anda "Meyve ağaçları mı, hayvancılık mı?" tartışması yapıyorlar. Bütün bu araştırmalar daha bitmedi. Bunlar numune çalışmalar. Yönetim kuruluna gelecek raporların ışığı altında nasıl genişleyeceğiz diye karar vereceğiz.

- *Mardin'le ilgili bir çalışmanız olacak mı? Mardin'e vefa olarak...*

Sık sık Mardin'e gidiyoruz. Bizim burada Marev diye bir vakfımız var. Bilirsiniz Marev'i, Marev'in kurucusuyum ben. Başka yok.

- *Ama önümüzdeki dönemde... Yeğenler, torunlar genç.*

Eğer şu anda ikinci nesiller biz isek, ikinci nesilden kimse işinin başında değil. Mümtaz Bey üçüncü nesil eğer işletmeyi babamızdan alırsak. İstanbul'dan alırsak birinci nesil biz oluyoruz. Mümtaz Bey'ler, saydığım kişiler ikinci nesil. Zaten ikinci nesil olarak kendimizi kabul ediyorum. 1926'da dedemin gıda işine girişi olarak kabul edersek, 84 yıllık bir işletmeyiz.

Kent Gıda

Kent Gıda Maddeleri San. ve Tic. A.Ş. nin temeli, Tahincioğlu ailesinin 1927 yılında Mardin'de tahin üretimine başlamasıyla atıldı.

1956 yılına gelindiğinde, sektördeki gelişimi devam ettirebilmek ve Türkiye geneline ulaşabilmek amacı ile İstanbul'da 11 kişilik bir kadro ile bugünkü Kent Gıda kuruldu.

1960 yılında, zamanının en modern tesislerine sahip, İstanbul Şişli'deki ilk fabrika devreye sokularak şekerlemenin yanı sıra sakız üretimi de başladı.

1970' li yılların başından itibaren Kent Gıda, hafızalara kazınacak markaları tüketicilerin beğenisine sunmaya başladı.

- Evet büyük iş, çok büyük bir başarı. Bir de, belki daha önce sormam gereken bir soruydu, bu işveren-işçi sendikalarında gerek masa başında, gerekse ibtilaflarda çok civanmertlik gördüğünüz veya çok düşmanca tavırlar gördüğünüz oldu mu? İsim söylemek zorunda değilsiniz.

Her ikisi için de, buna örnek verecek bir anım yok. Bu kadar da değil. Ölümlüydü. Dediğim gibi çok samimi olamazdık o günün koşullarında. Çalışma alanımızın farklı olması ve hasım görünümünden belki... Değildik ama... Öyle bir düşmanlık ya da dostluk diyeyim, ben belki kuramamış olabilirim.

- Estağfurullah. Yani siz iyi bir örneksiniz. Başarılı bir sendika faaliyet yöneticisisiniz. Yani hiç grev yapmadan... Çok büyük bir başarı. Önemli olan savaşı kazanmak değil, savaşa girmemek efendim.

İşçi arkadaşlarımla işe başladığım günden emekli olduğum güne kadar hep aynı masada yemek yemişimdir. İşveren masası diye bir şey bende yoktu. Şimdi de arada buraya geldiğim zaman çalışan arkadaşlarımla yemeğimi yerim. 350 işçim olduğu zamana kadar çalışan arkadaşlarımla hemen hepsinin sosyal durumlarını biliyordum. Sorup öğreniyordum. Tabii sayı artınca artık ipin ucunu kaçırdım.

1971 yılında Miss şeker ailesinin ilk üyesi Miss-bonbon, 1973 yılında toffee ailesinin ilk markası Tofy yaratıldı. 1974 yılında Türkiye'de ilk defa büyük kalıp sakız ve çizgi karakter tipi ile Tipitip, 1980 yılında da dolgulu bonbon Olips pazara tanıtıldı.

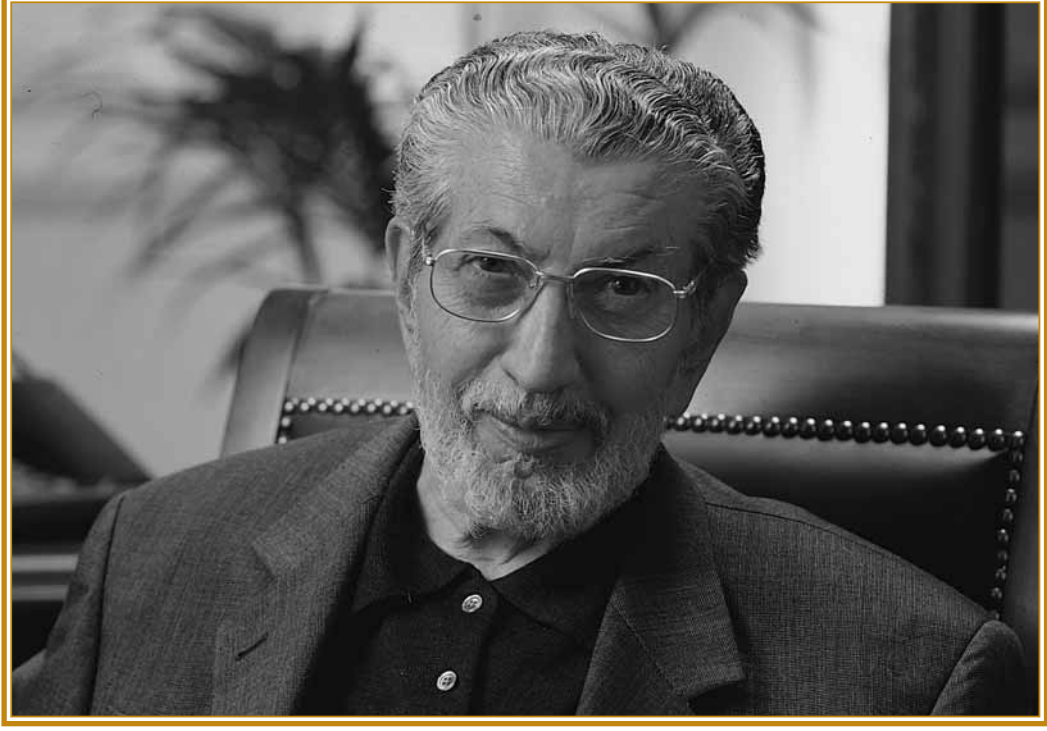
Artan pazar payına cevap verebilmek için 1982 yılında Kartal'da çikolatalı ve kakaolu ürünler tesisleri, 1986 yılında da Çayırova'da şekerleme, sakız ve kakaolu ürünler üretecek olan ve bugünkü üretim tesislerinin ilk adımı sayılabilecek üretim tesisi işletmeye açıldı.

1986 yılında Topitop, 1987 yılında da Türkiye'nin ilk jelli şekeri Jelibon pazara tanıtıldı.

1990 yılında kendi sektöründe TSE ve imalat yeterlilik belgesi alan ilk şekerleme, sakız ve çikolata üreticisi ve ihracatçısı sıfatı ile Türkiye'de sektörün lideri konumuna ulaşıldı.

Kent Gıda 2006 yılında İngiliz Cadbury şirketine satıldı. 2010 yılında ise; Cadbury, Amerikan Kraft şirketi tarafından satın alındı. Haliyle Türkiye'deki Kent Gıda da artık Kraft'ın şirketi durumunda.

Sabri Ülker

Ülker'in Kurucusu

Sabri Ülker

Cumhuriyetin ilk kuşak sanayicilerinden, Türkiye'nin öncü girişimcilerinden Sabri Ülker, 1920 yılında Kırım'da doğdu. Ailesi 1929 yılında Türkiye'ye göç ederek Tekirdağ Saray'a bağlı Büyükmanika (Büyükyoncalı)'ya yerleşti. İlkokulun ilk 3 sınıfını burada, son 2 sınıfını ise ailesinin İstanbul'a yerleşmesi ile birlikte- Kadırga 3. İlkokulu'nda okudu.

Sabri Ülker, eğitim hayatı boyunca çalıştı. Daha ilkokul yıllarında yaz tatilelerinde ağabeyi Asım Ülker ile birlikte Besler Bisküvi Fabrikası'nda çalıştı. İlkokuldan sonra İstanbul Erkek Lisesi'ne kaydoldu. Orta ikinci sınıfta iken parasız yatılı sınavını kazanarak Bilecik Ortaokulu'na gitti. Ortaokulu Bilecik'te, liseyi Kütahya'da okudu. İdeali mühendis olmaktı. Ancak koşullar buna elvermedi. Yüksek öğrenim için Sultanahmet İktisadi ve Ticari İlimler Mekteb-i Âli'sine kaydolduğunda 2. Dünya Savaşı da başladı, yüksek öğrenimini bitirdiğinde savaş da sona erdi.

Sabri Ülker, işte bu günlerde bisküvinin tadını unutan çocuklar için bisküvi üretmeye karar verdi.

1944 yılında Eminönü'ndeki Nohutçu Han'da küçük bisküvi atölyesini satın aldı. Ağabeyi Asım Ülker ve üç çalışanla birlikte 100 metrekarelik bu atölyede üretime başladı.

Bu atölyedeki başarısının ardından 1948 yılında eski Sağmalcılar Köyü'ndeki Takkeci Camii'nin hemen yanında, bisküvi üretimi için bir fabrika kurdu; bisküvi kapasitesini üç katına çıkarttı Ürünlerin nakliye farkı alınmadan, fabrika fiyatına esnafa ulaştırılmasını sağladı. Daha sonra bu bisküvi fabrikası Davutpaşa'daki yerine taşındı.

1970'te halka açık bir şirket olan Anadolu Gıda'yı Ankara'da kurdu. 1974'te Ülker'de ilk bisküvi ihracatını başlattı. Aynı senelerde Ülker'in dünyaya entegre olmasına ön ayak oldu. 1983'te BOPP ve oluklu mukavayı üretim listesine ekletti. 1992'de bitkisel-endüstriyel yağ ve margarin sektörüne girme kararı aldı. 1996'da da süt endüstrisine girdi.

2000 yılında Ülker'in onursal başkanlığını üstlenen ve yönetimi oğlu Mu-

rat Ülker'e devreden Sabri Ülker, fikirleriyle topluluğa yol göstermeye devam ediyor.

Yıldız Holding bugün 65 üretim ve pazarlama şirketiyle bisküviden çikolataya, gazlı içeceklerden süt ve sütlü ürünlere, bebek mamasından kişisel bakım ürünlerine ve ambalaja kadar geniş bir yelpazede faaliyet gösteriyor. Yurtiçi ve yurtdışında toplam 43 fabrikada üretim yapan Yıldız Holding şirketleri, sadece ülkesinde değil, bölgesinde de öncü kimliğini koruyor.

Asım Ülker

1911 yılında, babasının görev yaptığı Tekirdağ Çorlu'nun Karamehmet köyünde dünyaya geldi.

1912 yılında, babasının memleketi olan Kırım'a göç eden aile, ihtilal döneminin zorluklarını yaşadından sonra, 1929 yılında annesinin memleketi olan Tekirdağ Saray'a bağlı Büyükmanika (Büyükyoncalı) köyüne yerleşirken, Asım Ülker İstanbul'da dayısının yanında kalmaya ve çalışma başladı.

Tahsilini, Kırım'da Rusça eğitim göyerek tamamlayan Asım Ülker, Türkiye'de çok çetin şartlarda ve değişik konularda çalışmalar yaptıktan sonra, 1944 yılında kardeşi Sabri Ülker ile birlikte Ülker Gıda Sanayii'ni kurdu. 43 yıl süresince Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinde bulundu.

1987 yılında, çocukları ile birlikte Kar Şirketler Topluluğu'nu kurdu.

1941 yılında evlenen ve üç çocuk sahibi olan Asım Ülker 2001 tarihinde vefat etti.

Ülker

1966 gazete reklamı

1944 yılında iki kardeşin emek ve çabaları ile tek çeşit bisküvi üreten atölye, bugün genç kuşakların yönetiminde küresel markaları da bünyesinde barındıran dev bir topluluğa dönüşmenin gururunu yaşıyor.

Sabri ve Asım kardeşler 1944'te Ülker markasıyla bisküvi üretmeye başladığında, bir gün dünya markalarını satın alacak güce ulaşacaklarını tahmin bile etmemişlerdi. İlk zamanlar, yıllık 75 ton bisküvi bir kaç kazan, küçük bir fırın ve 3 işçiyle üretilabiliyordu. Bugün için oldukça mütevazı görünen bu üretim, ekmeğin bile karneyle dağıtıldığı o günün Türkiye'si için umut verici bir başlangıçtı ve arkası hızla geldi. İlk adımın üzerinden 4 yıl geçmeden Topkapı'daki bisküvi fabrikasına geçildi ve üretim kapasitesi 3 kat arttırıldı.

1950'li yıllara gelindiğinde Ülker bisküvilerine artan talep, ürünün dağıtımını konusundaki düzenlemeleri de gerekli kıldı. Ürünler nakliye farkı alınmadan, fabrika fiyatına esnafa ulaştırıldı. O günlerde temeli atılan dağıtım ağı bugün, 220 bin noktaya her hafta en az bir kez ürün servis eden mükemmel bir sistemin de altyapısını oluşturdu.

1970'ler Ülker'in büyümesini sürdürdüğü yıllar oldu. Türk şirketlerini borsa ile tanıştıran ilk halka açık şirketlerden Anadolu Gıda, Ankara'da faaliyete geçerek bisküvi üretim kapasitesini ikiye katladı. Aynı yıllarda Kuveyt'e yapılan 200 bin dolarlık ihracatla dünyaya açılma konusunda da ilk hamle yapılmış oldu.

Ve dünya ile rekabet edebilmek için Türkiye'nin ilk ARGE departmanlarından biri kuruldu. Yine 1974'te Topkapı'da kurulan ikinci bir fabrikada Türkiye'nin modern çikolata üretiminin de startı verildi.

80'li yıllar artan ürün grupları ve şirketleri tek çatı altında toplama çalışmalarlarıyla geçti. Böylece bir bisküvi atölyesinde başlayan öykü Yıldız Holding'in kurulmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuş oldu. 90'lı yılların en önemli yeniliği ise bisküvi, çikolata şekerleme gibi geleneksel ürünlerin yanında gıdanın diğer alanlarına da yatırım yapılması oldu.

1992'de Ülker markası artık margarin, bitkisel yağ ve endüstriyel yağ ürünlerinde de vardı. Ve ilerleyen yıllarda ürün çeşitlemesi hızlandı. Holding'in global pazarlarla entegrasyon sürecinin en önemli parçası olan dünya devleriyle ortaklıklar da yine 90'larda gerçekleşti. 1993'te Avrupa'nın en büyük nişasta üreticisi Cerestar'la birlikte Pendik Nişasta kuruldu.

2000'li yıllar ise hem Yıldız Holding, hem de Ülker markasının tarihinde önemli bir dönem oldu. Ülker'in kurucusu Sabri Ülker, aktif yönetimi kendisinden sonraki kuşaklara devrederek, topluluğun "Onursal Başkanı" oldu. Yeni bir yönetim organizasyonu düzenlendi ve Yönetim Kurulu başkanlığına Murat Ülker getirildi. 90'larda başlayan dünya markalarıyla ortaklık yaklaşımı Murat Ülker başkanlığında 2000'lerde de sürdü.

2000'li yılların belirgin özelliklerinden biri de Holding'in yenilikçi ürünleri dünyayla eş zamanlı olarak Türk tüketicileriyle buluşturması oldu. Uluslararası pazarda genişleyebilmek ve bölgedeki ihtiyacı karşılayabilmek için yurtdışında çikolata ve bisküvi fabrikaları kuruldu. Yine bu yıllarda sakız, hazır çorba, gazlı içecek, bebek maması, süt, dondurma, hazır kahve, kahvaltılık gevrek gibi ürünlerin üzerinde de Ülker markasını görmeye başladık.

2005'te Romanya'da açılan fabrika ile Yıldız Holding Avrupa Birliği'nin kapısını da açmış oldu. 2007 yılı sonunda globalleşme yolunda büyük bir adım atılarak dünyanın lider premium çikolata markası Godiva Yıldız Holding bünyesine katıldı. Bu Türkiye açısından da önemli bir dönüm noktası oldu. Holding; 2008'de Uno, Doğa Çay, Oba Çay ve Kerevitaş gibi şirketleri bünyesine kattı. 2009 yılında sakız-şekerleme alanında Gumlink ile gerçekleştirdiği yüzde 50-50 ortaklıkla kurulan Continental Confectionary Company ve Alman çay şirketi LHS ile gerçekleştireceği ortaklık ile dünya şirketi olma yolunda ilerliyor.

1966 gazete reklamı

1967 gazete reklamı

Sabri Ülker'den Mektup

Bilindiği üzere 1960'lı yıllarda işçi sendika ve konfederasyonlarının birbiri ardından kurulması üzerine, bu sendikalarla denge oluşturabilmek için işverenlerin de her işkolunda birleşerek birer işveren sendikası kurmaları zorunlu hale gelmiştir. Bunun neticesinde de gıda işkolunda faaliyet gösteren bazı arkadaşlarımızla Gıda İşverenleri Sendikasını kurduk.

Sendika merkezimiz ~~Alanya~~ Tepebaşı'daki Tarhan Han'da kısa sürede birçok işverene ulaşarak İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, Gıda Maddeleri Tüzüğü, grevler, lokavtlar, Tüzük ve Yönetmelikler konusunda meslektaşlarımıza önemli bilgiler aktardık. Bunun sonucunda üye sayımız önemli derecede arttı. Üyelerimiz adına toplu İş Sözleşmesi müzakerelerini uzmanlarımız kanalı ile yürüterek onların doğrudan işçi sendikalarına muhatap olmalarını ve yıpranmalarını önledik.

Mayıs 1984'te şimdiki merkez büromuza aldık. Bu arada Ankara ve İzmir'de faaliyetlerimizi yürütmek üzere birer büro kurduk.

Ancak üye adedinin oldukça artmasına rağmen ne yazık ki aidatlar ~~arttı~~ bazı işletmeler tarafından ödenmediği için gittikçe azalıyordu. Bazı işverenlerin sendikayı kendi görüşleri doğrultusunda yönlendirmek için çeşitli girişimlerde bulunmaları üzerine yönetimde zafiyetler belirmeye başladı. Bu arada un sanayicilerinin

Bilindiği üzere 1960'lı yıllarda işçi sendika ve konfederasyonlarının birbiri ardından kurulması üzerine, bu sendikalarla denge oluşturabilmek için işverenlerin de her işkolunda birleşerek birer işveren sendikası kurmaları zorunlu hale gelmiştir.

Bunun neticesinde de gıda işkolunda faaliyet gösteren bazı arkadaşlarımızla Gıda İşverenleri Sendikası'nı kurduk.

Sendika merkezimiz Tepebaşı'ndaki Tarhan Han'dı. Kısa sürede birçok işverene ulaşarak İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, Gıda Maddeleri Tüzüğü, Grevler, Lokavtlar, Tüzük ve Yönetmelikler konusunda meslektaşlarımıza önemli bilgiler aktardık. Bunun sonucunda üye sayımız önemli derecede arttı. Üyelerimiz adına toplu iş sözleşmesi müzakerelerini uzmanlarımız kanalı ile yürüterek onların doğrudan işçi sendikasına muhatap olmalarını ve yıpranmalarını önledik.

Mayıs 1984'te şimdiki merkez büromuzu aldık. Bu arada Ankara ve İzmir'de faaliyetlerimizi yürütmek üzere birer büro kurduk.

Ancak üye adedinin oldukça artmasına rağmen ne yazık ki aidatlar bazı işletmeler tarafından ödenmediği için gittikçe azalıyordu. Bazı işverenlerin sendikayı kendi görüşleri doğrultusunda yönlendirmek için çeşitli girişimlerde bulunmaları üzerine yönetimde zafiyetler belirmeye başladı. Bu arada un sanayicilerinin

sendika merkezinde yaptıkları toplantıda, üç kere Ülker Gıda San. ve Tic. A.Ş., Birlik Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., Anadolu Gıda San. A.Ş. şirketlerinin un sanayi şirketleri ile birlikte Grup Toplu İş Sözleşmesi yapması istenmiş ve bu istek sendika başkanı tarafından tasvip edilerek, işçi sendikası ile sözleşmeler bu doğrultuda yürütülmüştür. Gaziantep'teki 2 değirmenin yapılan teklifi kabul etmemesi üzerine sendika yönetimi (bizim işyerlerimizle ilgili teklif kabul etmemize rağmen) sözleşmeyi imzalamayarak işyerlerimizde grevin uygulanmasına göz yummuş ve bunun sonucunda sendikadan istifamıza neden olmuştur.

Kuşkusuz tüm bunlar sendikanın zayıflamasına ve işçi sendikası karşısında güçsüz kalmasına neden olmuştur. Zira gücü yaratan birlik ve beraberliktir. Sendikanın son zamanlarda tekrar toparlanmasını görmekten çok mutluyum. Başarının devamını dilerim.

Sabri Ülker

Toplu Sendika' merkezinde yaptıkları toplantıda üç kere Ülker Gıda San. ve Tic. A.Ş., Birlik Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., Anadolu Gıda San. A.Ş. şirketlerinin un Sanayi şirketleri ile birlikte grup Toplu İş Sözleşmesi yapması istenmiş ve bu istek sendika başkanı tarafından tasvip edilerek, işçi Sendikası ile sözleşmeler bu doğrultuda yürütülmüştür. Gaziantep'teki 2 değirmenin yapılan teklifi kabul etmemesi üzerine sendika yönetimi (bizim işyerlerimizle ilgili teklifi kabul etmemize rağmen) sözleşmeyi imzalamayarak işyerlerimizde grevin uygulanmasına göz yummuş ve bunun sonucunda sendikadan istifamıza neden olmuştur.

Kuşkusuz tüm bunlar sendikanın zayıflamasına ve işçi sendikası karşısında güçsüz kalmasına neden olmuştur. Zira gücü yaratan birlik ve beraberliktir. Sendikanın son zamanlarda tekrar toparlanmasını görmekten çok mutluyum. Başarının devamını dilerim.

S. Ülker

Halit Narin

*Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası
Yönetim Kurulu Başkanı*

İstanbul'da doğduğuna bakmayın, Kayserilidir

“Patronlar patronu” diyebiliriz ona. “Duayen Sendikacı” veya “Duayen Sanayici” olarak da hemen tanıyabiliriz. Nüktedan, agresif pazarlıklarıyla ünlüdür. Evet, 1930'da İstanbul'da doğduğuna bakmayın, o ünlü bir Kayserilidir. Narin Mensucat'ın kurucusu Halit Narin için tanımlanabilecek birkaç sınıftan birkaçıdır bunlar.

Annesi Pakize Hanım'ın ataları Orta Asya'dan Kayseri'ye gelip Germir köyünü kurmuşlar. Babası Nurullah Narin ise Kayseri'nin yerlilerinden tüccar bir ailedendir. Manifatura ve halı ticaretiyle uğraşıyorlardı. Arap ülkelere mal taşıyarak geçimlerini sürdürüyorlardı.

Halit Narin, üç ablasından sonra ailenin en küçüğü olarak İstanbul'da doğdu. Babası 1934 yılında aldığı el dokuma tezgâhlarıyla tüccarlıktan üreticiliğe başladı. Halit, ilkokulu Nuruosmaniye'de okurken babasının Mahmupaşa'daki halı dükkânına gidip yardım ediyordu. Liseyi İstanbul Erkek Lisesi'nde sonra da bir yıl İktisat Fakültesi'nde okudu.

İlk sanayicilik deneyimini lisede kazandı. Dayısı Ahmet Germirli ile birlikte yün ipliğinden el örgüsü giysi üretip satarak ilk işini de kurmuş oldu.

Üniversite eğitimini yarım bırakıp İngiltere'ye gitti ve Manchester Bolton Colloge of Technology'de tekstil mühendisliği eğitimi aldı. İngiltere dönüşü babası Nurullah Narin ile Bakırköy'de Narin Mensucat'ı kurdu. Narin Mensucat, pamuk ipliği ve pamuklu dokuma yapıyordu. 1955 yılında da Narin Kadife'yi kurarak, kadife üretimine başladı.

Diğer taraftan 1972 yılında Çerkezköy'de inşaatına başladıkları Narin Mensucat, 1974 yılında üretime geçiyordu. Narin'in sendikacılık hayatına başlaması ise 1950'lerin başına dayanıyor.

İngiltere'deki eğitim sırasında tatillerini geçirmek için İstanbul'a geldiğinde babasının işyerinde, işveren sendikacılığının öncülerinden Bahir Ersöz ve Sabri Tıgılı ile tanıştı. Henüz ilgili yasaların olmadığı bu dönemde sendikacılıkla ilgilenmeye başladı.

İstanbul'a geldiğinde babasının işyerinde, işveren sendikacılığının öncülerinden Bahir Ersöz ve Sabri Tıgılı ile tanıştı. Henüz ilgili yasaların olmadığı bu dönemde sendikacılıkla ilgilenmeye başladı.

1963 yılında da kendi deyimiyle sosyal faaliyetlere “itildi”. 1963 yılında İSO Meclis Başkanı ve TİSK Başkanı Şahap Kocatopçu’ydu. İSO Meclis Başkan Vekili Kemal Haraççı’nın girişimiyle 1964 yılında ABD’ye giderek sendikacılık konusunda incelemeler yaptı.

Halit Narin, 1966 yılında Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Başkan Yardımcılığına seçildi. 1972 yılında da Kemal Haraççı’dan başkanlığı devraldı. 1972 yılında TİSK Başkan Yardımcılığı’na ardından iki yıl sonra TİSK Başkanlığı’na seçilen Narin, bu görevde 1989 yılına kadar 15 yıl süreyle kaldı. TİSK’in son genel kurulunda da Şahap Kocatopçu ile birlikte konfederasyonun “Onur Başkanı” unvanını aldı.

İşverenlerin duayeni Halit Narin, 1960’lardan bu yana işçi-işveren arasındaki ahengi dengeli tutmaya büyük özen gösterdiklerini söylüyor. Toplu sözleşme görüşmelerinde çok çekişmeli zamanlar ve olaylar yaşadıklarını ama tarafların birbirini kırmamaya özen gösterdiğini de belirten Narin, sendikal müzakereler içinde başından geçen sıkıntılı bir olayı da şu cümlelerle ifade ediyor: “1970’lerin sonunda İstanbul’da sıkıyönetim vardı ve Birinci Ordu Komutanı Doğan Özgöçmen’di. Bir taraftan da Yunanistan’la gerginlik rüzgârları esiyordu. İşte böylesine sıkıntılı bir dönemde tekstil işkolunda anlaşma sağlayamadık ve 30 bine yakın işçi grevin eşğine geldi. Fabrikalarda bütün makineler yağlandı, işyerleri kapanma hazırlıkları yaptılar. Böylesine bir gerginlik içinde Komutan Doğan Özgöçmen, tarafları karargaha çağırarak anlaşmamızı istedi. Sabahlara kadar görüşmemizi sürdürdük. Orgeneral Özgöçmen, hareket elbiseleriyle bizi bekliyordu. Saatler süren tartışmalardan sonra sabah 06.30’da rahmetli Şevket Yılmaz’la anlaştık ve sözleşmeyi imzaladık. Anlaşamıyorlar, diye sevinenlerin hevesleri yarım kaldı.”

Komutan Doğan Özgöçmen tarafları karargaha çağırarak anlaşmamızı istedi. Sabahlara kadar görüşmemizi sürdürdük. Orgeneral Özgöçmen hareket elbiseleriyle bizi bekliyordu. Saatler süren tartışmalardan sonra sabah 06.30’da rahmetli Şevket Yılmaz’la anlaştık ve sözleşmeyi imzaladık. Anlaşamıyorlar, diye sevinenlerin hevesleri yarım kaldı.

“Halit seni aramıza almazsak susturamayacağız”

- Sizin sendikacılığa girişiniz nasıl oldu?

“Sendikacılığın dışından baktığında tam saçmalığın sistemidir. Ama içine girdiğin zaman, derinliği olan bir iştir. Yapmayı düşündüğün işlerin dışında kalan bir iştir. Ve yapılması gereken bir iştir. Sosyal boyutu olan bir iştir. Bunları organize eder. Ama her şeyde olduğu gibi takdim şekli çok önemlidir.”

İş âleminin sendikacılıkla alakası hiç yoktur normalde. Niye yoktur? 1950’lerden beri Bahri Ersoy, Sabri Tıgılı -bu isimler artık unutulmuştur Türkiye’de- biz İstanbul’da birkaç sanayiciyken babam ve diğerleri “sendikacılık” diyerek fabrikaya gelirlerdi. Herkes de “Sendikacılık nedir?” diye düşünürdü ve hiçbiri sendikacıya iyi gözle bakmazdı. Çünkü sendikacılığın ne işe yaradığını kimse anlamazdı. Onlar da anlatamazlardı. Sonra Bülent Ecevit, bir kanun çıkardı 1962 veya 63’te. Sendikalar Kanunu. Ondan sonra sendikalar kuruldu. Ondan önce işadamları arasında laftan öte giden bir şey değildi sendikacılık. Kanun çıktıktan sonra herkes sendikalaşmak zorunda kaldı İşçi Sendikası, İşveren Sendikası diye. O zaman bizim başkan Kemal Haraççı Bey, tekstille alakalı sendikacılık konusunda Sanayi Odası’nda toplantılar yapıyordu. Ben de boş vaktim var diye fabrikada, gidip onun söylediği bütün laflara cevap verdiğim için “Halit, seni aramıza almazsak susturamayacağız.” dedi. Benim sendikacılık hayatım böyle başladı. Sendikacılığın dışından baktığında tam saçmalığın sistemidir. Ama içine girdiğin zaman, derinliği olan bir iştir. Yapmayı düşündüğün işlerin dışında kalan bir iştir. Ve yapılması gereken bir iştir. Sosyal boyutu olan bir iştir. Bunları organize eder. Ama her şeyde olduğu gibi takdim şekli çok önemlidir. Sendikacılar, işverenin daha fazla istismar ettiğini anlatarak işçiyi yanlarına çekmeye çalışan bir politika içinde oldular daima. Bütün dünyada da böyledir. Bunlara karşı da bizim gibi sanayiciler ve onların genç nesli sendikacılığa başlamıştır. Tekstil de gıda da böyle başlamıştır.

- Tekstil İşverenleri Sendikası’nın kuruluş aşamasında var mıydınız?

Her noktasında varım ama neresinde olduğumu da tam bilmiyorum. Bende o kadar çok aktivite, o kadar çok başkanlık var ki, neyin ne olduğunu bazen bilemiyorum. Sendikacılık bir kelime ile sosyal hakları iyileştirme, devletin vermediği ama işverenin verebileceğini düşündüğü hakların dengelenmesi meselesi. İşçilerin tek başlarına elde edemeyecekleri menfaatleri tartışarak elde edebilme meselesidir. En kötüsü gıda işverenleridir. Çünkü gıda işverenleri çok küçük birimler halinde çalışmaktaydılar. Şimdi öyle değil tabii. Eskiden böyle değildi. Şimdi ithalatlar, ihracatlar yapılıyor. Dev tesisler

kuruldu. Bu sektörün organize olabilmesi çok zordu. Şimdi 50. yılını kutlayacak olan bu sektörün sendikasının geçmişte ne kadar hizmet ettiğini düşünün. Yapmış mıdır, yapmamış mıdır diye düşünebilirsiniz. Çok mu büyük un sanayi var?

- *Bu konunun doğrudan sendikacılıkla ilişkisi var mı?*

Sanayisi güçlü olmayan bir yerde yapılan bir iş vardır, o da ithalat veya ziraai üretim.

- *İyi bir sendikacılık olsaydı, uluslar arası endüstriyel tesisler de kurulabilir miydi? Daba erken zamanda kurulur muydu?*

Hayır. Sermayesi müsait değildi. Türkiye'nin sermaye yapısı buna müsait değildi. Bugün bile bu konuda organize olduklarını söylemek mümkün değil. Ne ette, ne tahılda, ne yağda veya şunda bunda organize olduğunu söylemek mümkün değildir. Ziraat bir otomobil fabrikası değildir. Organize olabilmek için organize olabilecek bir sanayi yapısı olması gerekiyor. Devamlılığı olan bir üretime ihtiyacınız var. Devamlı olan bir üretim demek devamlı olan işçileri var demektir. Devamlı işçisi, istikrarı ve kapasitesi olan bir yerde ise sendikacılık olabilir.

- *Sendikacılığın ilk günlerinde gündem maddeleriniz neydi?*

İlk günlerimizde gündem maddelerimiz yoktu. Çünkü karşımıza gelen işçi sendikacıları, sendikacılığı bilmedikleri için biz onlarla çok rahat müzakere yapıyorduk ama onlara bu havayı vermiyorduk. Ciddi müzakere yapıyor gibi gösteriyorduk ama bir şey vermiyorduk. Niye vermiyorduk? Çünkü karşımızdaki istemesini bilmiyordu.

- *Bu anlamda sendikacılığın olgunlaşması 70'li yıllarda mı yoksa 80'li yıllarda mı gerçekleşti?*

Bakın, çocuk ne zaman süt ister? Acıktığı anda. Ne zaman acıktığını hissederek ağlayabildiği anda. Sendikacının problemleri olduğu anda sendikacı

“İlk günlerimizde gündem maddelerimiz yoktu. Çünkü karşımıza gelen işçi sendikacıları, sendikacılığı bilmedikleri için biz onlarla çok rahat müzakere yapıyorduk ama onlara bu havayı vermiyorduk. Ciddi müzakere yapıyor gibi gösteriyorduk ama bir şey vermiyorduk. Niye vermiyorduk? Çünkü karşımızdaki istemesini bilmiyordu.”

olmaya başlıyorlar. İşçinin ihtiyaçları sendikacıyı rahatsız edecek boyuta gelene kadar organize olmaya başlıyor, ondan önce sendikacılığın dönemi başlıyor. Yani işçiye sendikacıym diye yaklaşanlar, ihtiyaçlar ortaya çıktıkça sendikacılıkla ilgili organize olmaya başlıyor. Bana bu anlamda 70'li yılların ortalarında gelmeye başlamışlardır.

- O dönemde siyasi etkiler de çoktu sendikacılar üstünde?

Siyasi etkiler o kadar önemli değil. Siyaseti her şeye bulaştırabilirsiniz. Sizi bile beş dakikada siyasete bulaştırabiliriz. Ne ifade eder ki?

- Faydası olacaksa bulaştırın!

Seni bulaştırmayayım, aksi takdirde işine nihayet verirler! Türkiye'de insanı kötölemek o kadar kolay ki... Ama sendikacı olmak çok zor; işveren sendikası olmak başka, işçi sendikası olmak başka şekilde zordur. İşçi sendikası, işçinin menfaatine verebileceğine inanan ama işverenin de verebileceğini teklif ederse doğrudur. İşveren sendikacılığı daha rahattır. Neticede işçi sendikası, işçinin avukatlığını yapar. İşverenle işçi karşı karşıya getirmez. İşçi teşkilatı ile işveren teşkilatı karşı karşıya gelir. Onların yapmış olduğu anlaşmalardan da sistem kendi kendine yürür.

- Çok uzun yıllar sendika başkanlığı yaptınız ve devam ediyor göreviniz. Kendinizi patron gibi mi yoksa profesyonel bir sendikacı gibi mi hissediyorsunuz?

Kendisini patron gibi hisseden adamdan hoşlanmam. İnsanın kendisi her şeyden evvel insandır. İnsan insanla diyalog kurduğu zaman iş yapar. Kendini patron gibi hissettiğin zaman karşıdaki insanla diyalog kurman mümkün değildir. Kendinizi üst sınıf, yukarıdan bakan biri olarak gördüğünüz sürece iş yapamazsınız. Bunun tersini yapan işçi sendikaları da "Biz olmazsak siz bir şey yapamazsınız" diyen işçi sendikaları da daima kaybederler. Biz sabırla oyunumuzu oynarız, onlar ateşle oyuna yaklaşmak isterler. İşveren teşkilatı ve işveren ayakta kaldığı sürece güçlüdür ve gücünü de işçisine verir, intikal ettirir. İşveren teşkilatı ve işveren güçlü değilse, işçisine de vereceği hiçbir şey yoktur. İşveren teşkilatının gücü o zaman daha fazla olur.

"İşveren sendikası olmak başka, işçi sendikası olmak başka şekilde zordur. İşçi sendikası, işçinin menfaatine verebileceğine inanan ama işverenin de verebileceğini teklif ederse doğrudur. İşveren sendikacılığı daha rahattır."

Burada işveren ve işçinin motivasyonu beraber götürebileceği anlayışa gelmesi lazım. Tekstil ve konfeksiyon sanayinde bunları yapıyoruz. Kendi problemlerimizi anlatmaya çalışıyoruz. Anlattığımız zaman da muvaffak oluyoruz. Grevler olmuyor mu, oluyor. Grevler bazen insana heyecan veriyor. Bunlar doğru mu, doğrudur. Grevler sistemin bir parçasıdır. İki taraf da bu sistemin kullanılabileceğine inanması lazım. Sen lokavt yapamazsın, sen grev yapamazsın anlayışıyla denge sağlanamaz, işçi-işveren teşkilatı olmaz. İki taraf da kendi güçlerini kullanacağı zamanda bu güçlerini kullanmalıdır. Doğru olan inancı için kullanmalıdır. Yoksa gösteri için kullanmalıdır.

- Sendikacılık bundan sonra devam edecekse nasıl bir yapı oluşturmalı? Nasıl bir strateji izlemelidir?

İkisi de ortadan kalkarsa belki daha rahat olur.

- Yani kalkma ihtimali var diyorsunuz?

Bana göre işçi ve işveren teşkilatlarının ortadan kalkması lazım. Ne verecek işveren teşkilatı? İşçi teşkilatı ne almak için müzakere yapacak? Sayacağınız zaman birkaç maddeden başka bir şey kalmadı. O birkaç madde için de sendikacılık olmalı mı olmamalı mı diye sordüğümüzda; bana göre (ki benden daha tecrübelisi yoktur hem işçi hem işveren teşkilatı tarafında) aşağı yukarı bitmiş sayılır. Bitmektedir ve bitmek mecburiyetindedir. Bugün getirilen her düzenlemede devletin koyduğu ağır şartlar sendikacılığın aleyhindedir. Anadolu'da görüyorsunuz: "Toplama işçisi şu kadar para alacak" diyorsunuz. O parayı adama vermiyorlar. "Asgari ücretten aşağı bir ücret vermeyeceksiniz." diyorsunuz, ama asgari ücretin netinin üçte birini ancak alanlar var. Resmen ayrı, gayri resmi ayrı para geçiyor eline. Bunun sosyal bir gerçeklik olarak oturabilmesi için işçi ve işveren teşkilatlarının yapabileceği pek bir şey kalmıyor. Devletin yapacağı başka adımlar olması gerekiyor. Mesela AB'de bile öyle. İngiltere'de düşük ücretle kaçak işçi çalıştıran yerler var. Almanya'da düşük ücretle yabancı çalıştıran yerler var. Yani asgari müşterekler sendikalar gibi yapılarla düzenlenemiyor artık.

"Grevler sistemin bir parçasıdır. İki taraf da bu sistemin kullanılabileceğine inanması lazım. Sen lokavt yapamazsın, sen grev yapamazsın anlayışıyla denge sağlanamaz, işçi-işveren teşkilatı olmaz."

“İş vereceğin adama yüz lira vereceğin yerde “sana 20 lira veririm” dediğinde 20 liraya çalışan birini bulabileceksen orada sosyal devlet anlayışı yok demektir, sosyal devlet anlayışını devam ettirecek bir ortam yok demektir. Bu ortamda da işçi ve işveren teşkilatlarının işi yok demektir.”

- Nasıl bir yapı öngörüyorsunuz?

Sosyal devlet anlayışı artık dünyaya gelmek durumundadır. Liberal demokrasiden sosyal demokrasiye geçiş adımını herkesin atması lazım. İnsan haklarını ön plana alan bir yapı gelmek durumundadır. Bugün bu Amerika’da da yok, Avrupa’da da yok. Bu ve böyle büyük devletlerde ücretler o andaki pazarlığa baz olarak konuşlanabiliyorsa; iş vereceğin adama yüz lira vereceğin yerde “sana 20 lira veririm” dediğinde 20 liraya çalışan birini bulabileceksen orada sosyal devlet anlayışı yok demektir, sosyal devlet anlayışını devam ettirecek bir ortam yok demektir.

Bu ortamda da işçi ve işveren teşkilatlarının işi yok demektir. O halde bu devlet işi olması gerekiyor ve sosyal devlet anlayışının içinde yer alması gerekiyor. Uzun vadeli böyle bir yapı görmüyorum. Düşünmüyorum. Bir işveren sendikasının başkanının bunu söylemesi ters ama gerçek bu... Hem işveren için söylüyorum hem işçi için söylüyorum.

- Think Tank toplantıları yapıyorsunuz her sene, sendika olarak. Bunu hangi saikle yapıyorsunuz? Çağdaş sendikacılık anlayışıyla mı, yoksa başka bir gerekeçle mi?

Biz sendikacılık yapmayız. Biz hiçbir sektörü şu veya bu şeyin içinde toplamayız. Bizim 1964-65’ten beri başlayan senelik toplantılarımızın amacı vardır: Memleketimize işveren kazandırmak. Memleketimize hizmet etmek ve yatırım yapma istikametine getirmek. Bizim başka bir amacımız yok. Bunun için işçimizi de çağırırız, devleti de çağırırız. İnsanlara bu memleketin üzerinde her şeyin olabileceğini, her türlü imkânın olduğunu anlatmaya çalışırız.

Biz sendikacılık yapmayız esasında. Bizim ismimizde kanunen sendikacılık vardır. Sendikacılık dediğin zaman onu biliyor muyuz? Onu en çok bilen benim, en az bilen de benim. Nedir sendikacılık? Komik bir şey... Biri geliyor “bunu ver” diyor. Ben de “vermiyorum” diyorum. Sonra pazarlık ediyoruz. Böyle bir şeyin pazarlığı, mantığı olur mu? O bana bir hesapla gelmiyor, ben de ona bir hesapla yaklaşıyorum.

- Temel kriter verimlilik olsa...

Dünyada olmamış. Basında var mı? Diyorsunuz ki şu adam ayda 50 bin dolar alıyor.

- Bir medya yöneticisinin ayda 50 bin lira veya dolar alabileceğini düşünüyorum.

- Ben de düşünüyorum. Bir devlet memurunun maaşından fazla taleple gelen birine, senin diyeceğin şey “vermiyorum” demektir.

- Ama veriyorsunuz...

Biz ne verdiğimiz çok iyi biliyoruz. Burada işverenlik giriyor işin içine. Burada işverenin hayatiyetini devam ettirecek bütün limitleri yaparız. Ama hiçbir zaman işverenin işyerini kapatacak bir mantığın çalışmasını yapmayız. O noktaya geldiği zaman da, onlar grev isterse grev yaptırırız. Onlar fazla ileri giderlerse biz lokavt yaptırırız. Biz birinin ayakta kalması kavgasını yaparız. Yoksa biz işçinin eline geçecek paranın kavgasını yapmayız.

- İşveren sendikası ile çatı örgütü TİSK arasında ihtilaflar oluyor mu?

Olur. Senin karınla aranda ihtilaf var mı? Kızınla ve oğlunla da vardır. Mutlaka olur. Bizde de olur.

- Çatının dışına taşan kavgalarınız oldu mu?

Bizde çatı dışında kavga olmaz, çatının içindeki kavgayı da kimse bilmez.

- Hükümetle sorunların giderilmesinde veya çalışma hayatının düzenlenmesinde aktif başarılarınızın olduğunu düşünüyor musunuz?

Benden ve arkadaşlarımdan ziyade bu çalışmayı vazifeyi yapan arkadaşlar geçmişte olmadı. Bundan sonra olabilir belki. Biz diyalog kurmayı çok iyi biliriz. Haklı olduğumuz davayı da çok iyi müdafaa ederiz. Haklı olduğumuz davaya hayır diyecek hükümetler de umumiyetle olmaz.

“Ama hiçbir zaman işverenin işyerini kapatacak bir mantığın çalışmasını yapmayız. O noktaya geldiği zaman da, onlar grev isterse grev yaptırırız. Onlar fazla ileri giderlerse biz lokavt yaptırırız. Biz birinin ayakta kalması kavgasını yaparız. Yoksa biz işçinin eline geçecek paranın kavgasını yapmayız.”

- Sistemin tıkanıdığı dönemler olmuş mudur?

Her politikacı akıllı mıdır? Her işveren de becerikli midir? Hayır. Her onun yanında çalışan adam da akıllı mıdır? Yine hayır. Sen sana düşen vazifeyi hakkıyla yapmaya çalışırsın. Biz de bize düşeni yapıyoruz. Sistemi da-ima canlı ve enformasyonu sürekli tutmaya çalışıyoruz. Ondan sonrası benim işim değil. Bu kadar basit...

- Gıda İşverenleri Sendikası üyeleri arasında sendikacılığa katkısı olduğunu düşündüğünüzde kimleri hatırlarsınız?

“İLO toplantıları her sene yapılır. Gelişmiş ülkeler burada alınan kararların çoğunu kabul etmemişlerdir. Bizimkiler hâlâ kabul edelim diye çırpınırlar.”

Hiçbirini... Çünkü her sendikacı kendi işini yapar. Bu nedir? Ne yapacak bana gıda sendikasında bir arkadaş? Böyle bir şey yok. 22 anlaşma oldu. Hangisini hatırlıyoruz. Her birinde 250 madde vardır. Her biri üzerinde teker teker konuşmuşuzdur, bitirmişizdir. Kendi arkadaşlarımla yaptıklarımın hiçbirini hatırlamadıktan sonra.. 80 senesinde 7 ay süren grevler vardı Türkiye’de. Bunu genel olarak hatırlarım. Bundan sonrası sendika başkanları vardır. Birkaç tanesini hatırlarsın. Seyfi Demirsoy’u hatırlarsın mesela. Şevket Yılmaz’ı, Halil Tunç’u, Abdullah Baştürk’ü hatırlarsın. Bahri Ersoy’u çok az kişi hatırlar. Her mesleğin bir ömrü var. Nalbantlık bir meslektir ama artık böyle bir meslek kalmadı.

- Böyle bir anlayışa hazır olmak lazım, öyle mi?

Dünyada fiilen başlamış durumda. Hükümet politikalarının ortaya koyduğu İLO kuralları vardır. İLO toplantıları her sene yapılır. 180 ülkenin kabul ettiği maddeler vardır. En az kabul eden ülke Amerika’dır. En çok kabul eden ülkeler arasında gelişme çağındaki ülkelerdir. Ondan sonra bizim gibi gelişmekte olan ülkelerdir. Gelişmiş ülkeler burada alınan kararların çoğunu kabul etmemişlerdir. Bizimkiler hâlâ kabul edelim diye çırpınırlar.

İşçi sendikasıyla pazarlık

- Sendikal pazarlıklarda komik, ilginç anılarınız oldu mu?

Bir gün Adanalılar bizimle müzakere yapıyorlardı. Bir maddesinde takılmışlar. Rahmetli Şevket'le (Yılmaz) konuştuk. "Ne istiyorsunuz?" dedim. Dört kap yemek. Şu kadar kalori olacak. Her öğün 250 gram lop et olacak. 350 gram net tatlı olacak. Falan filan.. Böyle bir maddede ihtilaf var. Şevket'le oturuyor. Bizim bir Şevket'imiz vardı... Canımız, ciğerimiz bir arkadaşımızdı. Bu sizin dediğiniz 4 bin kaloriye denk geliyor. Bunu yedikten sonra fabrikada insanları nasıl tutacaksınız. Hepsi gözümün içine baktılar. Bir hesap ettiler, olacak şey değil. 250 gram et yiyeceksin, 350 gram tatlı yiyeceksin ondan sonra fabrikada çalışacaksın. İstemeler ile dengeler arasındaki farklar bunlardır. Ücret içindeki talepler için de geçerlidir. İşveren daima az vermek isteyen bir dengelyi kurmak istemektedir. İşçiler ise, her zaman daha fazlasını isteme hakkını kendilerinde gören insanlardır. İkisine de saygı duymak lazımdır. Biz ikisine de saygı duymasını geliştiren teşkilatlarız.

"Bir hesap ettiler, olacak şey değil. 250 gram et yiyeceksin, 350 gram tatlı yiyeceksin ondan sonra fabrikada çalışacaksın. İstemeler ile dengeler arasındaki farklar bunlardır. Ücret içindeki talepler için de geçerlidir."

“Türkiye’nin geleceği çok iyi ama sendikacılığın geleceğinden emin değilim”

- Her yıl gider misiniz İsviçre’deki İLO toplantılarına.

Biz oraya işçi, hükümet ve işveren üçlüsünü bir araya getirmek için gideriz. Barıştırmak... Konuşuruz, Türkiye’de bir araya gelip konuşamadığımız konuları bir araya gelince konuşmaya çalışırız. Yurtdışında daha rahat konuşuluyor. Bizim her yaptığımız iş misyondur. İşin dışında yaptığımız da keyiftir. Ve onu da mükemmel yaparız...

- İşçi ve işveren ilişkileriyle ilgili nihai söyleyeceğiniz bir şey var mı?

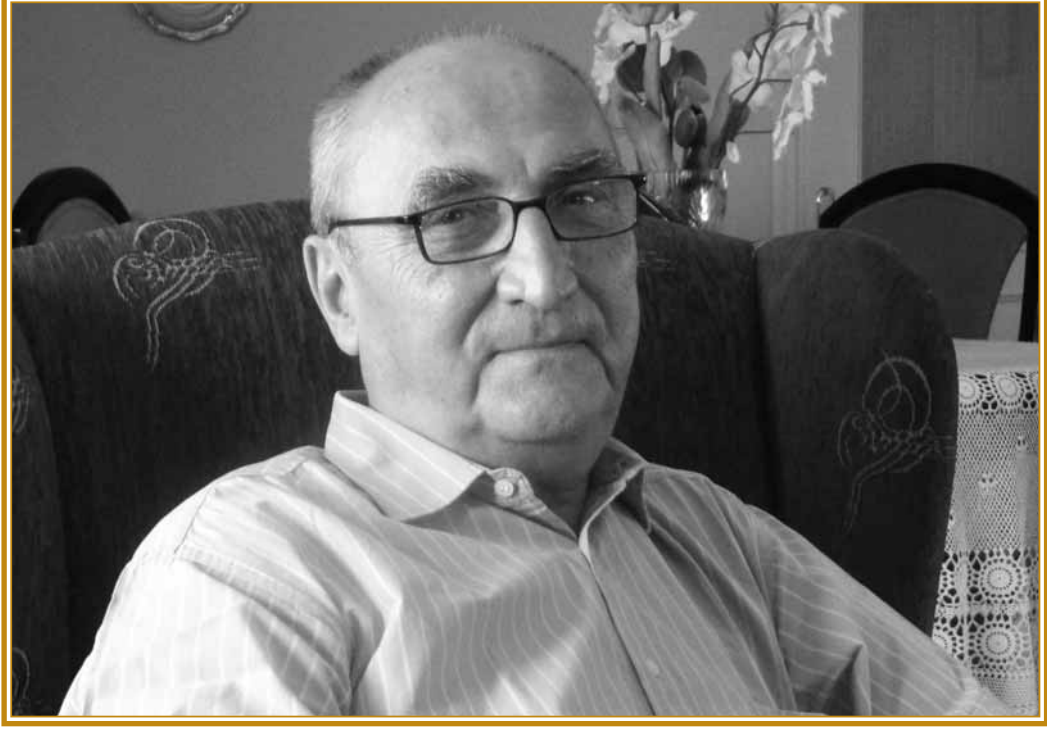
“Ne kadar büyük organizasyon 500 kişi, bin kişi gibi ne kadar büyük olursa o kadar sosyal dengeleri güden topluma sahip olursunuz. Ne kadar küçük ve dağınık yaparsınız o kadar sosyal dengesizlik oluşur.”

İşçi ve işveren ilişkilerini en iyi düzenleyecek şey artık kanunlar değildir. Hükümetlerin yapacakları sosyo ekonomik politikaların içinde çalışanlara verilecek olan çalışma hakkıdır. Çalışmak için verilen üstün haklar değildir. Çalışan insanın hakkı vardır ama çalışılan işinden alabileceği haklar vardır. Daha fazla hak iddia eden sistemleri hükümetler kanunla getirirse, Türkiye’de bugün olduğu gibi istismar eder. Sosyal dengeleri ve işçi işveren ilişkilerini bozar. Ucuz işçiliği, kayıt dışı işçiliği teşvik edersiniz. Belediyelerde de olur, işyerlerinde de olur, tarlada da olur. Hayvancılıkta da olur, her yerde olur. Hükümetin sosyal ekonomik politikaları geliştirdiği yerde sanayiciye iyi yer vermesi gerekir. Sanayiyi teşvik etmesi gerekir. Sanayiyi teşvik eden her ülke kalkınmıştır. Sanayiyi teşvik etmeyip de, KOBİ’leri ön plana alarak sanayicileri arka plana iten bir anlayıştan daima kaçmak gerekir. Ne kadar büyük organizasyon, 500 kişi, bin kişi gibi ne kadar büyük olursa o kadar sosyal dengeleri güden topluma sahip olursunuz. Ne kadar küçük ve dağınık yaparsınız o kadar sosyal dengesizlik oluşur.

İnsan haklarına değer veren, çalışma haklarını elinden almayan düzenlemelere ihtiyaç var. Politikacılar bazen işçinin, bazen işverenin yanında olmak gibi aşırılıklara gidiyorlar. Bunu yaparken de dünyada terk edilmiş kuralları sanki yeniden bulmuş gibi masaya yatırıyorlar. Bu da yanlıştır. Türkiye’nin bu tür sendikacılık anlayışından süratle kaçması lazımdır. Süratle sosyal hakları hükümetlerin verdiği anlayıştan vazgeçmesi gerekir. Asgari ücret güzel bir düzenlemedir. Bu işin asgarisi olmaz. Ama asgarisini veren insanlara karşı tedbirini almak lazımdır. Asgari ücretin dışında ücret veren bir insanın hesap vereceği bir mekanizma doğru çalışmalıdır. Asgari ücretin

dışında, normal çalıştıran işyerlerinde, elde olmayan hatalardan dolayı işçi-işveren sürtüşmesine yol açan kanuni hakların müzakeresi yanlıştır. Kapital sahibi insanların işyeri açmasını teşvik edecek hükümetlere ihtiyacımız var. İşyeri açmak demek, insanların sosyal hayatını devam ettirebilmesi demektir. Aynı zamanda işverenin elinde olan parayı yatırması demektir. Memleketine yatırım yaparak bir hizmet yapması demektir. Hizmet yapan insanların “yanlış şeyler yapıyor” anlayışından herkesin kaçması lazım. Dengeler iyi kurulmalıdır. Biz varsak siz varsınız. Kapital olmazsa hiç bir şey olmaz. İşçinin suçunu işverene yükleyemezsiniz. Orada da kanunun bizi koruması lazım... Herkes kalkınan Türkiye’den iftihar etmeli... Ama ekonomisi kalkınıyor, her alanda kalkınmanın olduğu söylenemez. Halen memleketine büyük katkılar sağlayan milyonlarca işverenimiz var. Bu işverenlerin işverenliğini teşvik edecek olan teşviklere ihtiyacımız var. Bürokrasi karşısında güçlü olan, işinin kavgasını yapacak işverenlere ihtiyacımız var. Türkiye beş on yıl içinde büyük mesafeler kat edecek. AB ile müzakerelerde de onlara bile şartlar ileri süreceğiz. Türkiye’nin geleceği çok iyi ama sendikacılığın geleceğinden pek emin değilim.

Kenan Maraşoğlu

*Maraşoğlu Yağ ve Sabun Sanayi
Yönetim Kurulu Başkanı*

1999 Depremine kadar profesyonelce çalıştı

Kenan Maraşoğlu'nun hayatında iki şehrin önemi var: Adapazarı ve İstanbul. Belki birbirine yakın olmasının etkisi de olabilir. 1938 yılında doğan Maraşoğlu çocuk yaşlarında babasının yanında yağ ve sabun imalatını öğrendi. "Baba işinde doğdum, baba işinde devam ettim ve baba işinden kendimi emekliye ayırdım." diyerek hayatını özetliyor ama yaşamın pek çok yerinde farklı konu ve etkinlikler içinde olduğunu da görüyoruz. Farklı konu ve etkinlikler yine Maraşoğlu'na göre "profesyonel" bir çalışma değildi.

İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nde tamamladığında yine babasının imalathanesinde işine devam etti. Ancak o profesyonel çalışma hayatının askerlikten sonra başladığını söylüyor.

Baba işi dediği ise "Ayçiçek yağı, mısırözü yağı, sabun imalatı. Bunu devam ettirdik. Günün şartları içinde tevsi ettik, büyüttük. Modernize etmeye çalıştık. Kimisini başardık, kimisini başaramadık. Haysiyetimizle, şerefimizle yağ piyasasında kendimize bir yer edindik."

17 Ağustos 1999 depremi

17 Ağustos 1999 sabahı, yerel saatle 03:02'de gerçekleşen, Kocaeli Gölçük merkezli deprem. 7,5 büyüklüğünde gerçekleşen deprem, büyük çapta can ve mal kaybına neden olmuştu.

17 Ağustos depremi, tüm Marmara Bölgesi'nde, Ankara'dan İzmir'e kadar geniş bir alanda hissedildi. Resmi raporlara göre, 17.480 ölüm, 23.781 yaralı oldu. 505 kişi sakat kaldı. 285.211 konut, 42.902 işyeri hasar gördü.

Resmi olmayan bilgilere göre ise yaklaşık 50.000 ölüm, ağır-hafif 100.000'e yakın yaralı olmuştur. Ayrıca 133.683 çöken bina ile yaklaşık 600.000 kişiyi evsiz bırakmıştır. Yaklaşık 16 milyon insan, depremden değişik düzeylerde etkilenmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin yakın tarihini derinden etkileyen en önemli olaylardan biridir. Deprem gerek büyüklük, gerek etkilediği alanın genişliği, gerekse sebep olduğu maddi kayıplar açısından son yüzyılın en büyük depremlerinden biridir.

Fiili 1960 yılının 13 Mayıs'ında başlıyor. İlk başlangıçta babasının yaklaşımı ve işin sürecini özetleyecek olursak: "Askerlikten terhis olmuştum. Artık temelli işim buydu. Babam da öyle şartlandırmıştı. 'Askerlikten sonra burada işin sahibi olacaksın. Birlikte götüreceğiz, büyüyeceğiz.' diye telkinde bulunmuştu. 19 Ağustos 1999'a yani 17 Ağustos Depremine kadar da devam etti. Depremde fabrika yüzde 70 hasar gördü. Hasarı telafi etmemizin mümkün olmadığını anladık. Eksperler de böyle görüş belirttiler. Biz de yıkımına karar verdik. Kepengi kapadık."

Kenan Maraşoğlu'nun işi çocukluktan öğrenmesi sebebiyle babası genç yaşta ona devretti. 600 liralık ilk maaşı bile devrin şartlarına göre çok iyiydi. 26 yaşında iken 1964'te babası onu kendine ortak yaptı, şirketin başına geçirdi. "1964'te şirkete altıda bir hisse ile ortak oldum. Kolektif şirket olduk. Diğer ortaklar ise ağabeyim ve babamın kardeşleriydi. 1965'te şirkette ayrılmalar oldu. Amcamlar ayrıldı. Biz ağabeyim ve babamla kaldık."

Amcaların ayrılmasına rağmen şirketin faaliyetleri değişmedi. Anonim ortaklık oldu ve çizgiyi devam ettirdiler. Amcaları başka işlere girdi.

Babası yeniliklere açık ve tertip ve düzen sahibiydi. Bu özellikleri Kenan Maraşoğlu'na da geçmişti. Bir anısında bunu şöyle anlatıyor: “Ben babamdan kalmış veya ilk olduğumu düşündüğüm şeyleri saklıyorum. Mesela babamın bir sayı defteri vardı. O zaman ne defteri kebirler, ne sayım defterleri var. El yazısı ve eski yazıyla tutulmuş bir defterden bahsediyorum. Onları saklıyorum. Hatta şöyle bir şey oldu: Babam 1991 yılında öldü. 1998 yılında bir telefon geldi: ‘Hacı İbrahim’le konuşmak istiyorum.’ Babam vefat edeli 7-8 sene oldu. Arayan ‘Ben dış ülkelerde yaşıyorum, duymamıştım.’ dedi. Davet ettim. O gelene kadar ismini aldım, babamın defterlerini karıştırdım ve onun adını buldum, onunla ilgili bilgileri çıkardım. Adam memnun oldu.”

Maraşoğlu, işin başına geçtikten sonra sık sık İstanbul’a gelmek zorunda kaldı. Bu sefer eğitim için değil sendikal faaliyetler sebebiyle.

1999 yılında kendini emekliye ayıran Maraşoğlu yine İstanbul’da yaşamayı tercih etti. Sadece sosyal faaliyetleri ve dost ziyaretleri için Adapazarı’na gidiyor. Ancak yüreğinde sadece depremin burukluğu yok. Deprem fabrikasını yüzde 70 yıkarken yıllarca beraber yürüdüğü arkadaşlarıyla arasına da yüzde 100 denilebilecek bir uçurum açmıştı. Sebebi ise gayet basitti: Aranıp sorulmamak!

“1999 yılında Adapazarı’nda bir deprem oldu. Benim fabrikamın yüzde 70’i gitti. Yüzde 30’u ile de benim hayatımı devam ettirmesi mümkün değildi. Çünkü o bir bütündü. Eksikliği ile devam etmez. Bana Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası’ndan tek bir kişi, ne de TİSK’den bir kişi ‘Yahu Kenan öldün mü kaldın mı, ne oldu?’ diye soran olmadı veya gelmedi. Buradan Adapazarı iki saatlik mesafedir. Ama Türk İş’in Başkanı Bayram Meral bizzat geldi. Hak İş’in Başkanı Salim Uslu bizzat geldi. DİSK’in Başkanı Rıdvan Budak bizzat geldi. Öyle ki Rıdvan Budak’la şahsi tanışmamız da yoktu. Bu bana çok koydu. Böyle bir olay olup da ben, böyle yapılmaması lazım diyerek üç beş kere masayı terk ettim. Böyle durumlarda Adapazarı’na yönetim kurullarından başkan veya üyelerden üç dört kere gelen oldu”.

*Deprem fabrikasını yüzde
70 yıkarken yıllarca
beraber yürüdüğü
arkadaşlarıyla arasına da
yüzde 100 denilebilecek
bir uçurum açmıştı.
Sebebi ise gayet basitti:
Aranıp sorulmamak.*

En önemli projemiz Gıda Kanunu Tasarısıydı

- 1961 yılında TÜGİS'e üye olmuşsunuz. Niye sendikaya üye olma ihtiyacı hissettiniz? Malum yasası daha çıkmamıştı?

Yasa daha sonra çıktı ama konu gündemdeydi. Konu önemliydi. Psikolojik baskılar da vardı. İlk muhatap olduğumuz sendika Birleşik Gıda Sanayi İşçileri Sendikasıydı. Ahmet Uslu başkanı oldu. Bizimle o muhatap oldu. İlk sözleşmemizi de 1963 yılında onunla imzaladık. Kanun çıkar çıkmaz.

- O zaman bir endişe mi vardı işçi sendikalarından?

“İşçilerin maaşı bizde kutsaldır. Zam onun teferruatıdır. İşçinin hakkını vermek kutsaldı, alın teri kutsaldı. Bizde sezonluk işçi yoktu. Daimi işçi vardı. Sezonla birlikte maaş zamları da yapılırdı.”

Endişe değil. Babam, yeniliklere açık bir insandı. İşçilerin maaşı bizde kutsaldır. Zam onun teferruatıdır. İşçinin hakkını vermek kutsaldı, alın teri kutsaldı. Nasılsa verilecekti işçiye. Yılbaşında veya dönem başı neyse. Bizde, ayçiçeği sezonunun başladığı dönemde verilir. Sezon da Ağustos başında başlar. Bizde sezonluk işçi yoktu. Daimi işçi vardı. Sezonla birlikte maaş zamları da yapılırdı.

- Kaç işçi vardı?

160 kişi vardı.

- Çok fazla. Şimdi bu kadar işçiyle çok daha büyük sanayiler kuruluyor.

Evet, o dönemlerde işçi yoğundu. Şimdiki teknoloji ile bunun dörtte veya beşte birine aynı iş yapılabilir. Yani o dönemde sendikayı tercih ettik. Sendikadan da destek alıyorduk. İlk genel sekreterimiz Oğuz Bayraktar, Sendikalar Kanunu'nun hazırlanmasında da emeği olan biriydi. Uzmanı bu konuda.

Oğuz beyden çok destek aldık. Üye olduğumuz için ilgi gösterdi. Sözleşmeyi imzaladık. Genel Kurul'a iştirak oldu.

Ondan sonra biz 1980 yılında anonim şirkete döndük. Tahmin ediyorum 1978 yılında, ölen bir üyenin yerine idare meclisine geldim. Seçimle değil, yedek üyeydim. 2004 yılına kadar da 26 yıl bilfiil sendikada yönetim üyeliği, başkanvekilliği yaptım. TİSK'de temsilci olarak yönetim kurulu üyeliği yaptım.

- Uzun bir dönem...

Hatırlar mısınız 12 Eylül 1980 yılında Kenan Evren'in, ilk televizyon konuşmasında kurduğu cümlelerden biri şuydu: "Sendika ağalarından bu ülkeyi kurtarmaya geldik." dedi. "Sendika ağaları" dediği şüphesiz bizdik.

- Kendinizi ağa gibi mi hissediyorsunuz?

Uzun süre kalmadan dolayı kendimi ağa gibi hissediyorum. Kendini ağa gibi hissedenler bizim sendikada olduğu gibi başka sendikalarda da vardı. 1980 yılında Kenan Evren'in söylediği bu cümlenin tepkisi, yönetimin çıkarmak istediği fakat çıkarmaya vakit bulamadığı toplu sözleşme ve grev, lokavt kanunundan önce başka bir şey oldu. Yasakladı bütün sendikaları. Bize "ayrılacaksınız yenileri seçilecek" dediler. Ağalar baskı yaptı, ertelendi bu kanun. Kararname ertelendi. İhtilal Komitesi'nin hazırladığı grev ve lokavt kanunu çıkmadan önce bizim yönetimimiz göreve devam etti.

- Bu mesleki bir oluşum ama üyeleriniz sizden memnun ki devam ediyorsunuz. Bu kamu niteliğinde meslek kuruluşları gibi değil. Yani sizin buradan maaşınız yok, harcırahınız yok.

- Evet, bizim harcırahımız yok. Ben kullanmamama rağmen kartvizitte yazılan şey menfaattir. Bilmem ne sendikası başkanı, bilmem ne sendikası yönetim kurulu üyesi demek büyük bir menfaat kabul ediliyor.

- 80'de sizinle ilgili belli olaylar olmuş ama seksen öncesi de sık sık işçi sendikalarıyla karşı karşıya geldiniz. Onlara tavır aldınız. Oralarda kafanızı karıştıran veya şöyle yapsaydık daha iyi olurdu gibi muhalif kaldığımız kararlar oldu mu?

Çok oldu.

- Onlardan hatırladıklarınız var mı?

Bir arkadaşımız bu olaylardan çekindiği için soyadını değiştirmek zorunda kaldı. Korktuğu için demiyorum. Olaylardan ve gerginliklerden dolayı de-

"12 Eylül 1980 yılında Kenan Evren; 'Sendika ağalarından bu ülkeyi kurtarmaya geldik.' dedi. 'Sendika ağaları' dediği şüphesiz bizdik."

“1975’e kadar Tepebaşı’nda Sakarya Han’daydık. Benim yönetime girdiğim dönemde Aslı Han’daydık. 15 milyon liraya iki katı satın aldık. İki daireyi kullandık. 3 tane avukatımız vardı ve aralarında iş hukukunda uzman kişiler vardı.”

ğıştirdi. Gece saat 3’e kadar görüşmeler devam ederdi, Tepebaşı’ndaki otele gitmek için bile korkardım. 40 yaşındaydım ve taşı saksam suyunu çıkartırdım ama otele gitmeye bile korkardım. Kapımız bombalandı bir kere.

- Aynı binada mıydınız?

1975’e kadar Tepebaşı’nda Sakarya Han’daydık. Benim yönetime girdiğim dönemde Aslı Han’daydık. 15 milyon liraya iki katı satın aldık. İki daireyi kullandık. 3 tane avukatımız vardı ve aralarında iş hukukunda uzman kişiler vardı.

- Hatırlıyor musunuz isimlerini?

Bir tanesi Oğuz Bayraktar, diğerleri Doğan Anlar, Sema Serçe’ydi. Bunlar fırtına gibi insanlardı.

- Doğan Sinangil’i bilir misiniz?

Onun hikâyesi çok acıdır. Bizde yönetim kurulu üyesiydi. İşini kaybetti. Biz onu sendikaya maaşlı eleman aldık. Benim ilk yönetime girdiğim yıllarda olacak. Sinangil unları battı. Kendi hataları veya piyasa şartları neyse... İdare heyetindeydi adamcağız. Muhtaç hale geldi. Eğer firma ayrılırsa, idare heyetinde de olsa temsilcisi de ayrılmak zorundaydı. Hemen ayrılması gerekiyor tüzük gereği. Genel kurula kadar yedek üye gelir. Sinangil şirketine banka el koydu. Levent’te bir köşkü vardı ben almak istedim ama anlaşılmadık. Aslında almadık, öyle bir kişiyle pazarlık da yapmak bize yakışmazdı.

- 80 öncesi sendikacılıktan bahsediyorduk...

Sendikacılığı ikiye ayırmak mümkündür: 80 öncesi ve sonrası diye.

- Acaba 70 öncesi diye de ayrılabilir mi?

70 öncesi sendikacılık bir nevi tanıma dönemiymi, peşrevdi. Sendikacılar

çok ısırmaya çalışıyorlardı ama işverenler de gerçeği anlatabiliyordu. Sendika temsilcileri o zaman profesyonel değildi. Şube başkanları veya yönetim kurulları aramızdan insanlardı.

- *Mesleği etiği ile değil sanırım. Yani sendika mesleği etiği ile değil kendi meslekleri etiği ile geliyorlardı sanırım.*

Evet, onda mutabıkız. Yaşadıkları olayları birebir kafalarına hıfzettikleri için karşımıza oturdularında anlaşabiliyorduk. Siyasi iktidarsızlık başladık-tan sonra, terör kol gezmeye başlayana kadar bu böyle devam etti. Siyasi partilerin radikalleşmesiyle birlikte ideolojik sendikacılık başladı. Ben fabrika kapacağım, yok sen kapacaksın.... 70-80 arası böyle devam etti. DİSK, MİSK girdi, çeşitli alternatifler oluştu.

- *DİSK, MİSK, HAK-İŞ, TİSK ve bağımsızlar vardı sanırım.*

Evet, bunlar hem birbirleriyle rekabet ettiler ayrıca profesyonelleştiler. Hiçbir fabrikada işçi olarak çalışan biri sendikada şube başkanı olamadı. Hep profesyonel, tahsilli yani o konuda uzmanlaşmış kişiler geldi. Hatta bir toplantıda: "Bisküvi kutusunun içine konulacak bisküvi finger mi olsun, pötibör mü olsun!" diye konuşuluyor. Saat 3,5'a kadar müzakeresini ediyoruz.

- *Bu konu sendikayı niye ilgilendiriyor?*

İşte işçi kesiminin önünde 7 tane işçi sendikasının temsilcisi var. İşveren sendikası da, işçi sendikasının yöneticisi de, genel başkanları da orada. Sendikanın hukukçusu dışarı çıktı, ben o dönemde sigara da içiyordum onunla çıktım dışarıya, ona "Çok ayıp ediyorsunuz, bir bisküvi kutusunun içine konulacak şey için bu kadar tartışıyorsunuz!" dedim. "Kenan Bey, sen mi fark etmiyorsun yoksa fark etmek mi istemiyorsun? Biz orada şov yapıyoruz. İçeride 7 tane işçi temsilcisi var. Bana onların oyları yarın öbür gün seçimde lazım." dedi. Yani sendikacılık bu şekilde dönüşmüştü. Firma istedikleri parayı vermişti, ikramiyesini vermişti, onu bunu şunu vermişti. Bisküvi tartışması sabaha kadar sürmüştü. Ben en sonunda, "Beyefendi istediklerini verelim

"70 öncesi sendikacılık bir nevi tanıma dönemiymiş, peşrevdi. Sendikacılar çok ısırmaya çalışıyorlardı ama işverenler de gerçeği anlatabiliyordu. Sendika temsilcileri o zaman profesyonel değildi. Şube başkanları veya yönetim kurulları aramızdan insanlardı."

de, bitsin bu iş!" diye araya girdim. Çünkü iflah etmeye başlamışlardı adamcağızı. Böyle bitirdik geceyi. Sıkıntılı durumlar başlamıştı, tehditler oluyordu. Bu arada bizim de hatalarımız oldu. İlk sendikanın kuruluşu 12 veya 14 üyeydi.

- *Hatırlıyor musunuz kuruluşunu?*

Ben kuruluşta yoktum. Ama biz ilk 40 üye içindeydik firma olarak. Ben sendikaya üye olduğumda 90 küsur üyemiz vardı. En fazla üye sayısı 114 olmuştu.

- *O dönemde işyerleri duyarlılık göstermiş olsaydı kaç tane üyeye ulaşılabilirdi?*

O dönemde 200'ü geçmezdi.

- *O dönemde gıda sanayinin kapasitesi buydu demek*

Evet oydu. Ama bu dönemde 2 bini bulabilir.

- *Hangi kritere göre ...*

Kanunda çalışan sayısı gibi bir kriter yok. Biz 114'e çıktık. 3 tane avukatımız var ve çok yoğunuz. Bu yoğunluk mahkeme kapılarından çıkmaz şekilde değil. Hizmette yoğunluk vardı. Bilgi akışı, enformasyon olarak bir yoğunluk yaşandı.

- *Sendikacılık sadece işçileri örgütleyip, şekillendirmedir. Sizi de yani işveren sendikacılığını da şekillendirmiş, yapılandırmış.*

Tabii ki. İkinci sözleşmemde, Oğuz Bey Adapazarı'na geldi. Sözleşmeyi hazırlıyoruz, Sendika başkanı karşımızda. Sendika başkanı, "Şu şu ve şu böyle olacak" diye talimat verdi. İlk atma vakasını yani kitap atma vakasını ben orada gördüm. İş Kanunu önündeydi. "Başkan, göster bakalım şu maddeleri İş Kanunu'nda!" diyerek kanun kitabını ona attı. O hareket sendikacılara ve sendikacılığa karşı benim sempatiyi arttırdı. Başkan Ka-

"Ben sendikaya üye olduğumda 90 küsur üyemiz vardı. En fazla üye sayısı 114 olmuştu."

nun'dan hiçbir şey gösteremedi. Söylediği masaldı, yalandı.

- O tarihlerde TÜGİS'te kaç kişi çalışıyordu?

Full time çalışanlar: Sekreterimiz, muhasebecimiz, şoförümüz, uzmanlarımız iki tane, arabamız vardı.

- 80'lerde dışarıdan çok sakin bir sendikacılık görünüyordu. Ama siz çok faalmişsiniz demek.

Evet faaldik. Herhangi bir bakanı aradığımızda bir saat içinde randevu almamız mümkün oluyordu. O kadar faal ve etkindik. Bir hafta sonraya Sayın Cumhurbaşkanlığı'ndan randevu alabiliyorduk ve görüşüyorduk.

- Kaç işçiyi kapsıyordu üyeler?

Galiba 26 veya 30 bin civarında işçiyi istihdam ediyorduk. Ama diğer taraftan üyemiz olan bir işadamından iki-üç ay randevu alamıyorduk.

- Niye, olaylar sebebiyle ürkmüş müydü?

Bize düşman olmuştu. Daha sonra o arkadaşımız yönetim kurulunda görev aldı ve memnuniyetini ifade etti.

- Sonra niye aşağıya gitmeye başladı?

Biz şımarıktık.

- TÜGİS olarak mı, yoksa üyeler olarak mı şımarıktınız? Yoksa yönetim kurulu üyeleri mi şımarıktı?

Sadece başkanın tutumuna yıkmak hakkaniyetli olmaz ama onun da etkisi olmuş olabilir. Temsil eden kişinin bu aşağıya gidişte dahil oldu. Ben işin o taraflarına girmek istemiyorum.

“Herhangi bir bakanı aradığımızda bir saat içinde randevu almamız mümkün oluyordu. O kadar faal ve etkindik. Bir hafta sonraya Sayın Cumhurbaşkanlığı'ndan randevu alabiliyorduk ve görüşüyorduk.”

- Mesleki eğitimler veya meslek içi çalışmalar hangi dönemde başladı hatırlıyor musunuz?

Bizde işverenleri eğitecek şekilde mesleki eğitim yapılmadı. Gerçekte yapılmadı. Karar defterlerine bakacak olursanız, yapıldı diye yazar. Hatırlar mısınız, “Kongre Eğleniyor” diye bir film vardı. Bizim, seminerler ve eğitimlerimiz Kongre Eğleniyor havasındaydı. Biz İstanbul’da seminer yapacak yer bulamıyorduk, gidip Viyana’da yapıyorduk seminerleri. Viyana’da yer bulamayınca San Petersburg’a gidiyorduk. Orada çok kar yağarsa Singapur’a gidiyorduk. Antalya kapı komşumuzdu. Brezilya’ya gittik. Gemi kiralayıp İzmir’e gidiyorduk!

- Ölçek ekonomisi bakımından üyelerle ilişkiler nasıldı? 3 bin işçili yerle, 15 işçili bir üye ile ilişkiler nasıl yönetiliyordu?

Çok büyük bir dertti. Sendikanın üye kaybetmesinin sebeplerinin en önemlisi buydu. Zirvede olduğumuz bir dönem, sayın başkanımız bir karar aldı. Yönetim kurulu birlikte karar alıyor ama daha hiçbir yönetim kurulu üyemizin kabul etmediği bir ortamda, “Grup Sözleşmesine girelim” dedi. Grup Sözleşmesi şu demek: 15 kişi de çalıştırsanız, bin 500 kişi de çalıştırsanız aynı hükümlere tabi olacak. Tarabya Oteli’ni kapattık. 114 üyemizi çağırdık. 100 tanesi geldi. TİSK’den birkaç kişi geldi. Halit (Narin) Bey teşrif buyurmadı. Başkandı o dönemde. Bu tür organizasyonlara TİSK’i de davet ederdik. Hem müşahit hem de bir üyemiz olarak. Orada başkan başta olmak üzere, bütün belagatımızla grup sözleşmesini müdafaa ediyoruz. Üyelerimizin hepsi bundan şikâyetçi... “Benim bin tane işçim var, beni nasıl 15 işçisi olanla bir araya koyarsın.” diyor. Diğeri de tersini söylüyor. Biz bunu üçe böldük o toplantıda. 100 işçiye kadar çalışan, 100 ila 500 arasındaki işyerleri ve 500 üstü işyerleri olarak. Çünkü 500’den fazla işyerleri için istekler çoktu: Futbol sahası, mescit, çocuk kreşi vs. birçok sosyal tesis isteniyordu. Yani bu üçlü kategoriyi hazırladık ve toplu sözleşmeyi imzaladık. Biliyorsunuz toplu sözleşmelerde üç senelik sözleşme yapma hakkı vardır işverenlerin. Ama hiçbir işçi sendikası belki istisnası vardır bilmiyorum ama iki yıldan fazlasını yapmadı.

Grup Toplu İş Sözleşmesi

Aynı işkolunda birden fazla işverene ait işyerlerini kapsayacak toplu iş sözleşmesi akdedilebilecektir ki, bu tip sözleşmelere “grup toplu iş sözleşmesi” denilmektedir.

Toplu İş Sözleşmesi

Toplu İş Sözleşmesi tanımı itibarıyla “hizmet akdinin yapılması, muhtevası ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasındaki sözleşmedir.”

- Enflasyon ve olağanüstü durumlar maddesi konulamaz mıydı?

Olsa bile yapmadı. Grup sözleşmelerinde şöyle bir durum var: O grup sözleşmesi kabul edildiğinden önce diyelim 6 ay önce bir grup sözleşmesi imzalamışsınız, bizim vasıtamızla ve işçi sendikasıyla. İşyerinin bir yıl daha hakkı var sözleşmeyle....

- Bu olay kaç yılında oldu

1977 veya 1976 yılı... Hal böyleyken yeni şartlarla, dahası yeni şartlar eskisinden çok daha ağır olmasına rağmen 114 üyenin sözleşmesini yeniledik. Öyle oldu ama bu olay bizden 25 üyeyi aldı götürdü. Düşük 90'a.

- Peki, o üyeler, işverenler işveren sendikası olmadan işçi sendikalarına karşı nasıl direnmeyi göze aldılar?

İşçi sendikasının gücüyle de ilgili o durum. Sonuçta maddi hükümler içeriyor sözleşmeler. Yani para. Hiçbir güce dayanmayan, holdinge dayanmayan işyerlerinde asıl olan maliyettir, işçi maliyetidir. Maliyet hesabında, işçi maliyeti yüzde 15'i geçerse ürün rantabl olmaz. Bugünkü şartları bilmiyorum. Onu hesap edeceksiniz. O rakamı geçmeyeceksiniz. Asıl kabul ettirmeniz gereken bu maliyet hesabı. Gelip beni vuracak değil ya. İki medeni insan gibi konuştuktan sonra... Hatta bir üyemiz, "Sözleşmeyi ben kendim yapacağım ama üyeliğim devam etsin." dedi. Biz ona "Olmaz." dedik. Müstakil sözleşme yaptı. Biz onu bu sözleşmeyi yaptı diye disiplin kuruluna verdik. Yakında 50 sene olacak TÜGİS, bu süre içinde disiplin kurulu bir sefer çalıştı. O üyeyi ihraç ettik.

- Kendi içinde haklı mıydı o üye?

Tabii ki haklıydı.

- Haklıydı ama siz kurumsal itibar açısından böyle karar verdiniz öyle mi?

Kurumsal itibar diyor ki: "Onun aleyhinde bir şey olursa sahip çık." Ama

"1977 veya 1976 yılı...

Hal böyleyken yeni

şartlarla, dahası yeni

şartlar eskisinden çok

daha ağır olmasına

rağmen 114 üyenin

sözleşmesini yeniledik.

Öyle oldu ama bu olay

bizden 25 üyeyi aldı

götürdü. Düşük 90'a."

*“Kurumsal itibar diyor ki
‘Onun aleyhinde bir şey
olursa sahip çık.’ Ama biz
üyemizin aleyhinde bir
tutum ve davranış
içindeydik. İhraç ettik
bitti.”*

biz üyemizin aleyhinde bir tutum ve davranış içindeydik. İhraç ettik bitti.

- *Bugün olsa, ihraç kararına onay verir miydiniz?*

Bu soruya izinle biraz sonra cevap vereyim. Bunlar 80 öncesi olaylar. Yine bu dönemde, Adana’da yönetim kurulu üyemiz ve benim eş dönemimde başkanvekili üyemizden bahsedeceğim. Grup sözleşmesine girmişti, kabul etmişti. İkinci grup sözleşmesi tarihi yaklaşırken dedi ki: “Bu grup sözleşmesine giremiyorum. Benim yurtdışıyla çok büyük bağlantılarım var. Bunu yerine getirebilmem için işçi sorununu halletmem gerekiyor. Bana izin verin, ben sözleşmemi yenileyeceğim” “Yapamazsın.” dedik. Sözleşme grup olarak alınır ve devam eder. “Yapmayın etmeyin, ben bu durumda iflas ederim.” dedi. İdare heyetinde başkan yardımcısı bir arkadaşımızdan bahsediyorum. “Hayır.” dedik. “Madem hayır diyorsunuz, ben de istifa ediyorum, sendikadan.” O istifa edince Adana ve Gaziantep’teki 22 üyemiz de istifa etti, gitti ve orada bir sendika kurdular. Paksoy’u, Aksoy’u götürdü. Orada Çukurova Gıda İşverenleri Sendikası kuruldu. “Ne yapıyorsunuz?” diye sormaya gittim. “Kurduk, gel seni de üye yapalım!” dediler.

- *Sendikayı kuran kişiyi hatırlıyor musunuz?*

Sendikayı kuran da onlara ön ayak olan kişi de Adana Şube Müdürümüz oldu. Söz konusu şirketi söylemek istemiyorum.

- *Biz sadece MESS’i duyardık ama başka işveren sendikaları da epey faaliyet içindeymiş.*

Ben yönetim kurulu üyesi olarak girdiğimde, TİSK’de kapasite ve maddi güç bakımından 19 üye arasında 4. sıradaydık. Şu anda 24 TİSK üyesi arasında ilk 10’a bile giremiyoruz. Şimdi birinci MESS, ikinci Tekstil, üçüncü İlaç, dördüncü Kiplas, beşinci İntes, altıncı olarak da Çimento’yu sayabiliriz.

- *Evet, Adana Cumhuriyet ilan etmiş... sonra ne oldu?*

Ben yönetimin görevlendirmesiyle üç-dört kere gittim. İkna etmemiz

mümkün olmadı. O sendikayı da kurduran ve cesaret veren şube başkanıydı. Nihayetinde TİSK Başkanı Refik Baydur'la gittik, konuştuk. Eski şube başkanımız şimdi bizden ayrılanların sendika başkanı dedi ki: “Kenan, biz kelle istiyoruz.” “Kimin kellesini?” diye sordum. “Genel sekreterin.” dedi. Geldim, değerlendirme yaptık ve genel sekreteri görevden aldık.

- *Sonra katıldılar mı, geriye döndüler mi?*

Hayır... Sözlerinde durmadılar.

- *Sema Hanım'ın görev süresi kısa mı oldu?*

Bir veya iki sene... Tam hatırlamıyorum.

- *Kapatın, açmayın tartışması iki sene sürdü demek ki*

Tabii ki... Sema Hanım biraz da bu sebeple kırıktır. Ardından Mustafa Bey diye, Refik Bey'in tavsiye ettiği birini getirdik. Sanırım eski bir TİSK üyesiymiş.

- *Sonra Adana'daki sendika ne oldu?*

Bir-iki üye terki ticaret ettiler. Yani bu kararın hayrını görmediler. Hatta başkan da iflas etti. Adana'nın başkanını kastediyorum. Cabbar da ayrıldıktan sonra Adana'da üye kalmadı.

- *Bence bir sendikanın parçalanması veya üyelerinin ayrılması çok acı bir şey...*

Ben 72 yaşındayım şimdi. Bir sosyal kuruluşta faaliyet gösteriyorum. Sosyal kuruluş da bana sempati duyuyor. Toplantıları var. Sosyal kuruluşun o andaki temsilcisine diyorum ki: “Ahmet Bey, ben toplantıya gelemeyeceğim ama toplantıdaki konuşmaları dinlemek için özel kalem müdürümü gönderiyorum, olur mu?” diyorum. Sosyal kuruluşun o andaki temsilcisi “Hay hay, olur efendim.” diyor. Sonra toplantı başlıyor, elinde çantasıyla bir kişi giriyor ve “falancanın temsilcisiyim, toplantıda dinleyici olarak bulunaca-

“Eski şube başkanımız şimdi bizden ayrılanların sendika başkanı dedi ki “Kenan, biz kelle istiyoruz.” “Kimin kellesini?” diye sordum. “Genel sekreterin.” dedi. Geldim, değerlendirme yaptık ve genel sekreteri görevden aldık.”

“Grev ve lokavt fonumuz vardı. Bir ara 114 üye olduğu zamanlar epey birikim olmuştu. Ama üye kaybı başlayınca bu para hızla azalmıştı. Biz de kadroları boşaltmadığımız için grev ve lokavt fonunu da yedik.”

ğım” diyor. Biz kovuyoruz toplantıdan! Burası idare heyetidir, sizin idare heyeti vasfınız yok ki... Beyefendi Genel Sekreter Hanımefendi'ye telefon açmış, o da kabul görmüş. “Defol, çık!” diye kovuyoruz. Haliyle o firma da bir daha gelmedi ve giderken de birkaç tane üyeyi götürdü. Gel demedi, onu sevenler ardından gitti.

- Yani burada, hem kendi başınıza gelenlerden dolayı, veya başka sebeplerden dolayı birbirinizi destekleyeceğiniz fonunuz veya başka bir şey sigorta gibi yapı gündeme gelmedi mi?

Grev ve lokavt fonumuz vardı. Bir ara 114 üye olduğu zamanlar epey birikim olmuştu. Ama üye kaybı başlayınca bu para hızla azalmıştı. Biz de kadroları boşaltmadığımız için grev ve lokavt fonunu da yedik.

- Başka işveren sendikaları “600 milyon dolarım var.” diyor. Sizin de böyle paralarınız yok muydu?

Onlardaki dayanışma ile bizdeki farklıdır. Halit Narin de tek adamlığa oynar, bizim başkan Nazım Düzenli de öyleydi. Halit Narin'in çevresi büyük ve geniş olduğu için tek adamlığı gitti. Bizde gıdada zayıflamıştık. 2000 yılına doğru da iflas etme durumuna geldik. 6 tane gerçek üyemiz kalmıştı.

Ben 2004'te bıraktığım zaman, Nazım Bey'i de bıraktırdığım zaman resmi 6 üyemiz vardı. Bizim zamanımızda, ya kendi politikaları icabı veya bize güvenmedikleri için mi bilemiyorum ama hiçbir yabancı üyemiz yoktu. Görüşmek de zor oluyordu onlarla. Yönetim kurulu üyesi olan bir şirketten üç ay randevu alamadık. Ben bu durumdan dolayı genel kurulda görevi bıraktım. Bu kişi de genel kurulda divan başkanı yapıldı. Aslında bu mevzuata da aykırıydı. Onursal başkan yapıldı.

- Peki, 26 yıl gibi uzun bir süre hizmet verdiğiniz bu kurum size bir teşekkür plaketi falan verdi mi?

Gönülden olması dilerim onun. Benim fiili çalışmam 39 sene doldu. Sene de 15 gün izin haricinde. Bu süre içinde 27 tane plaket almışım. Bunların

çinde 3 tanesi vergi dairesinden yüksek vergiden dolayı. Bu plaketlerin hiç biri yok bu evde. Önemli olan kalpten gelmesidir. Ben sendikadan kalbi kırık ayrıldım. Son zamanlarda kendimi dinletemedim. Perdeleri bile değiştiremedim. Perdeler yırtık pırtıktı. Çünkü para yoktu.

- Peki nereye gidiyordu bu paralar?

Resmi üye sayısı 6 taneydi. Bir tanesi Kent'ti diğeri bendim. Başkan üçüncüsü. Para ödeyen üye yoktu. Aldığımız senelik üye aidatının iki misli harcamamız vardı. Çok para verdik oraya. Verdiğim parayı istiyorum anlamında söylemiyorum bunu, istemiyorum. Sayın Başkan'ımız da buna rağmen bırakmayı hiç düşünmüyordu.

- Dışarıdan biz sizi patron görüyorduk...

Evet, öyle dışarıdan patronduk sadece. Ama bizim içimiz boşalmıştı, parasız kalmıştık. Bir gün Başkan'a çıktım: "Başkan, sen ne yapmak istiyorsun? Burasını kayyuma mı bıraktırmak istiyorsun?" dedim.

- Ne dedi?

İşte çare bulacağız, yeni üye alacağız, tahsilât yapacağız falan... Şundan bunu istedim, filancadan onu istedim. Yok, tabii bir şey... Tesadüf o ki Kent'in sahibi Yakup Tahincioğlu, terki ticaret etti. Şirketi sattı. Yerine Ömer Taşçı Bey'i gönderdi. Sanırım 2002 genel kuruluydu. Ömer Taşçı Bey, üyeleri yeniden kazanmak için ikna turlarına başladı.

"Bizim gitmemiz lazım, 30 yıldır buradayız." falan dedik. Sanırım Yakup Bey de bu durumdan çok şikâyetçiydi ama beyefendi bir kişiydi ve duygularını saklardı. Kendisi daha önce bırakarak bize mesaj vermek istediğini düşünüyorum. Ömer Bey'in ve Ülker'i temsilen gelen Şener Astan'ın cansiperane çalışmasına tam inandığım için ayrılmaya karar verdim. Ama şunu da söyledim: "Eğer Nazım Bey'i tekrar listeye alırsanız ben de geleceğim ama bu sefer karşı liste ile..." Benim Nazım Bey'le şahsi meselem yoktu.

"Benim fülü çalışmam 39 sene doldu. Senede 15 gün izin haricinde. Bu süre içinde 27 tane plaket almışım. Bunların içinde 3 tanesi vergi dairesinden, yüksek vergiden dolayı."

“O dönemde 600 un fabrikasının her biri yüzde 30 kapasite ile çalışıyordu.”

- *Ama daha önceki tutum ve davranışlarından dolayı bu tavrı aldınız?*

Evet... Onu da beni de liste dışı bıraktılar. Bu benim de isteğimdi. Bir de eskilerden Okyay (Yayalar) Bey çekirdek bir kadro oluşturdu. Ben bu ekip-ten mutluluk duyuyorum.

- *Sizin dönemde ve yönetiminizde yağcı ve uncu çokmuş. Bunu neye bağlıyorsunuz?*

Herhangi bir sebebi yok. O dönemde Türkiye gıda sanayinin yapısı buydu. Bir de yağ ve un, gıda sanayinin olmazsa olmazıdır. Diğerleri teferruat-tır. O dönemde 600 tane un fabrikası vardı.

- *Fizibil mi bu?*

O dönemde 600 un fabrikasının her biri yüzde 30 kapasite ile çalışıyordu.

- *Şu anda 18-20 milyon ton buğday tüketildiği biliniyor. Demek yani 50-60 milyon ton buğday işleme kapasitesi var.*

Evet. İşte bakın, teşviklerin yanlışlığı burada. Sendikayla ilgisi olmayan bir şey söyleyeyim: DPT bu tür durumları hiç dikkate almıyor. Hükümet diyor ki, bu sene unculuğu teşvik edelim. Bir de basit bir teknoloji. Bir zamanlar otelciliği, bu günlerde hastaneciliği teşvik ettiği gibi.

- *Siz sendika olarak kendi aranızda, konsolidasyona gidelim, tabkime gidelim gibi verimli bir yapı oluşturmak için hiçbir girişimde bulunmadınız mı?*

Biz 114'ten sonra erimeye başladık. Erimeye başlayınca başka bir konuya el atamadık. Bizim onurlu bir hizmetimiz oldu. Onu söylemek istiyorum. Bakanlar Kurulu kararıyla; Gıda Kanunu Tasarısı'nın hazırlanması bize verildi. Özal dönemi, 1985 yılıydı sanırım. İki tane profesöre o dönemde 50 bin dolar para verdik. Yaptığımız iyi işlerin başında demeyeceğim; teki-dir, tekdir. Bu bizim için onurlu bir hizmetti. Gıda Kanunu'nu biz hazırlamış olduk. Can çekiştığımız dönemde, profesörlere çok para harcadık. Özellikle gıda kodeksi için. Ama hiçbir şey çıkmadı bu çalışmalardan.

- *Özallı dönemde, gıda kodeksi çalışmasını da bitirmeniz gerekiyordu.*

Evet, ama Özal yerine Yıldırım Bey'i bıraktı. O da bu işlerden hiçbir şey anlamıyordu ve ilgilenmiyordu.

- *Siz yağlıcsınız. Yağ sanayi ile ilgili herhangi bir çalışma yaptınız mı?*

Ben ayrıca Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği'nde de 8 sene görev yaptım. Bizim Adapazarı'nda oluşumuzdan dolayı, İstanbul'daki bazı gelişmelerden en geç haberimiz oluyordu. O dönemde bilgisayardı, anında yazışmaydı yoktu. Metin Yurdagül'ün yardımcılığını yaptım. TİSK'de 6 sene görev yaptım. TİSK'e ilk gireceğim zaman, 1992 yılında, 2 üye hakkımız var. TİSK'in seçim sistemi o kadar saçmaydı ki!.. Refik Bey telefon açtı, o daha başkan değildi: "Kongre olacak. Seni Divan'a düşünüyoruz karşı grup olarak, ne dersin?" diye sordu. "Nasıl uygun görüyorsunuz." dedim. "Seni başkanlığa tavsiye edeceğim." dedi. "Seçilirim niye olmasın." dedim. Aradan bir süre geçti. Sendikada otururken Halit Bey telefon açtı: "Hem senden hem o çocuktan oy istiyorum. Söyle o çocuğa, reyini istiyorum." dedi. O çocuk bendim. Halit Bey'le beş yaş farkım var. Seçim oldu. Gümüşsuyu'nda büro vardı. Büroda toplandık. Halit Bey başkanlık tebriklerini kabul ediyor. Daha seçim olmamış. Refik Baydur 15, Halit Bey 14 oy aldı. O çocuk, ona oy vermedi. Halit Bey'e "1997'deki seçimi nasıl kaybettiniz nasıl oldu?" diye sorun..

- *Ticaret ve sanayi odalarında görev aldınız mı? Sendikalarla TOBB'u kıyaslar mısınız?*

Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı da yaptım. Sendikalarla TOBB'un hiçbir benzerliği yok. TOBB başka kuruluşlardan hep kendini üstün görürdü. Başka kuruluşlara hiç ehemmiyet vermezdi. Rıfat Hisarcıklıoğlu'ndan önceki başkanlardan Mehmet Yazar zamanında, bizden temsilci istemeye başladılar gıda ile ilgili. Gıda Meclisi'ni kurdular. O zaman davet almaya başladık. Belki bizim dönemde 10 arkadaşımız gitmiştir o dönemde. Mesela Devlet Planlama Teşkilatı'na biz üyelerimizden gönderiyorduk. Özel ihtisas Komisyonu'na gitmeye başlamıştık.

Adapazarı Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı da yaptım. Sendikalarla TOBB'un hiçbir benzerliği yok. TOBB başka kuruluşlardan hep kendini üstün görürdü. Başka kuruluşlara hiç ehemmiyet vermezdi.

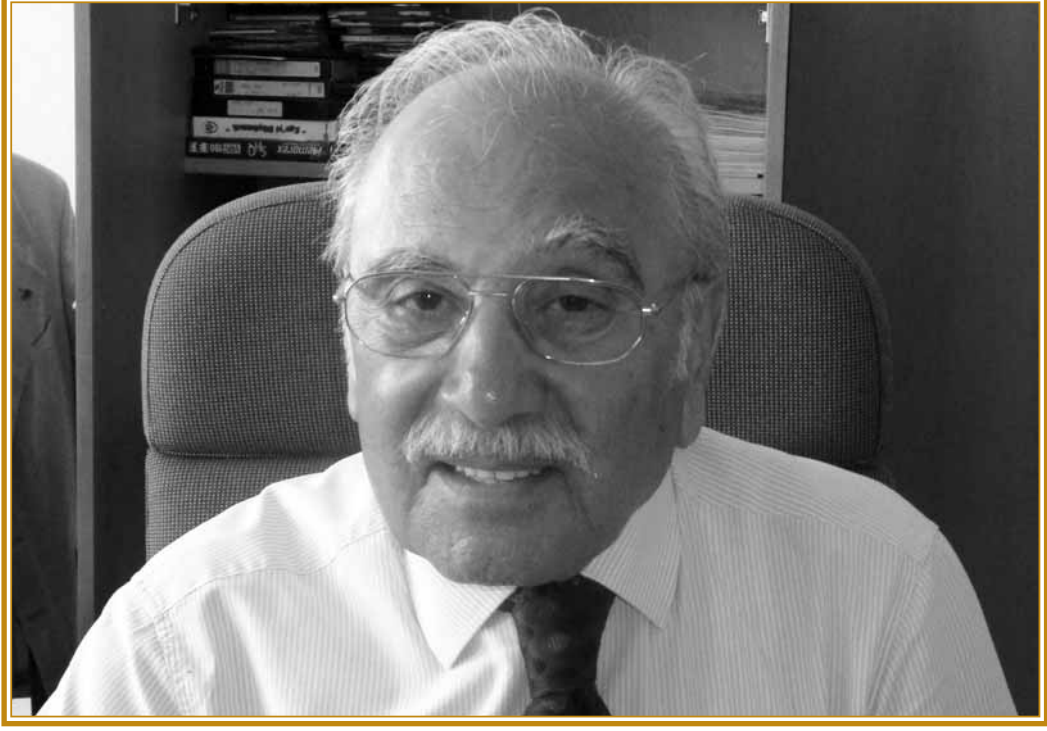
İşçi Sendikası Prag'a niye gelmedi?

- Deprem sebebiyle işçi sendikalarından vefalı bir davranış görmüştünüz. Başka olaylarda da işçi sendikalarından civanmertlik gösteren oldu mu?

Oldu tabii. Ama bu taviz alarak veya taviz vererek oldu. Falan yerde sen benim dediğimi yap, ben de fişman yerde senin dediğini yapayım. Bizim hatalarımızdan biri neydi biliyor muzunuz?

- Sarı sendikacılık yaptırmak mı?

Sarı sendikacılık değil de, üyelerimize sendika tehdidi yapıyordu. Sen falanca işçi sendikasıyla anlaşacaksın. Sempatik geliyordu bazı sendikalar. İktidar da öyle gerektiriyordu. O sendikayı aldık yurt dışına geziye götürdük. Tu kaka dediğimiz sendikayı Prag'a davet ettik, gelmediler. Onurluydular da ondan. Niçin çağrıldıklarını biliyorlardı.

Refik Baydur

*Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi
İşverenleri Sendikası Yönetim Kurulu Başkanı*

“Köçek mi olacaksın?” ikazı olmasaydı...

Refik Baydur, 1929 yılında Erzincan'ın Tercan Kazasının Çaykent köyünde doğdu. Babası sağlık memuruydu. Bu sebeple pek çok Anadolu şehrinde okumak zorunda kaldı. İlkokula bu köyde başladı. İkinci sınıftan itibaren ilçede okudu. Ortaokulu Kırşehir'de ve Kars'ta tamamladı. Liseyi Erzurum'da bitirdi.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine kaydoldu. Bu onun İstanbul'a yerleşme fikrini de kafasına yerleştirdi.

Refik Bey, dil konusunda

“tembelmişim” demesine

karşılık sosyal faaliyetlerde

etkin olduğunu söylüyor.

Bunların da başında tiyatro

geliyor. Sadece iyi bir seyirci

değil, aktif bir oyuncuydu da.

Muhsin Ertuğrul ile çalıştı.

Hatta onu “mektepten” alarak

Küçük Sahne'nin açılışında

iki defa rol verdi.

1953'te üniversiteyi bitirince Akbank ve Pamukbank'ta bir süre çalıştı. 1957'de Havilland Krem fabrikasında yönetici olarak çalışmaya başladı. Havilland'da 1965 yılına kadar çalıştı.

Sonra, Ersin Arıoğlu'nun başkanlığını yaptığı Yapı Merkezi'nde genel müdür olarak çalışmaya başladı. 1981 yılında Kalebodur'a başkan yardımcısı oluncaya kadar burada çalıştı. 1989 yılında İbrahim Bodur'un şirketinden ayrılıp makine ve inşaat alanında faaliyet gösteren Timsan Şirketler Grubu'nun kurucu ortağı oldu.

1960'lı yıllarda popüler şirketlerde çalışmış olmasına karşı Refik Bey, dil öğrenmediği için hayıflanıyor: “En büyük hatam; lisan öğrenmemek oldu. Bunun çok cezasını çektim. Mesela, başkanlığım sırasında yapılan toplantılarda, başa güreşmem gereken noktalarda lisan olmamasının dezavantajını yaşadım.”

Beraber okuduğu arkadaşları öğrenmişti. Refik Bey, dil konusunda “tembelmişim” demesine karşılık sosyal faaliyetlerde etkin olduğunu söylüyor. Bunların da başında tiyatro geliyor. Sadece iyi bir seyirci değil, aktif bir oyuncuydu da. Muhsin Ertuğrul ile çalıştı. Hatta onu “mektepten” alarak Küçük Sahne'nin açılışında iki defa rol verdi.

Ancak dayısı buna karşı çıktı: “Köçek mi olacaksın?” diye hemen askere gönderdi.

Refik Baydur bugün dayısının bu tavrına “İyi ki göndermiş.” diyor. Çün-

kü gırtlak ameliyatından sonra sesini kaybetti. Ancak tiyatro sevgisi hala sürüyor. Tiyatro izliyor ve kitap yazıyor. Şiir denemeleri de var ama asıl önem verdiği yazmış olduğu 7 kitap.

İş Hukuku ve Sendikacılık konularında muhtelif makale ve yazıları ile “Ayran Aşı”, “Bizim Çete”, “İş Güvencesi Tartışmaları”, “Zirvede 15 Yıl” ve “Bir Yürek Bin Sevgi” isimli beş kitabı neşredildi.

Bugünlerde “Alışılmamış Atatürk” üzerine bir kitabın çalışmalarını tamamlamakla uğraşiyor. En önemli eserim olacak dediği kitap üzerinde iki yıldır çalışıyor ve yakın dönemde çıkması bekleniyor: “Şöyle ki: kitap 9 kademeli veya kısım olacak. Evvela Osmanlı’nın çöküş sebepleri. Sonra Kuvâyet-i Milliye, Devrimci Atatürk, Siyasetçi Atatürk, sonra Atatürk’ün söyledikleri. Özellikleri falan...” diye devam ediyor.

1963’ten bu yana KİPLAS İşverenleri Sendikası Yönetim Kurulu Üyeliği, İcra Komitesi Başkanlığı ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinde bulunmuş olan Refik Baydur halen bu görevini Yönetim Kurulu Başkanı olarak devam ettiriyor.

1964’ten itibaren Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu’nda (TİSK) Yönetim Kurulu Üyeliği ve Yönetim Kurulu Başkan Vekilliği görevi yapan Baydur, 1989’dan itibaren sürdürdüğü Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinden 26 Aralık 2004 tarihinde ayrıldı. Yapılan başkanlık seçiminde kendi isteği ile aday olmadı.

Eşi Zühal Baydur, hukukçu ve Türkiye’nin ilk bayan sendika yöneticisidir. Uzun yıllar KİPLAS’ın Genel Sekreterliğini ve Baş Hukuk Danışmanlığı’nı yapmıştır. Refik Baydur, bir çocuk babası olup, bir de torun sahibidir.

*1963’ten bu yana KİPLAS
İşverenleri Sendikası Yönetim
Kurulu Üyeliği, İcra Komitesi
Başkanlığı ve Yönetim Kurulu
Başkanlığı görevinde
bulunmuş olan Refik Baydur
halen bu görevini Yönetim
Kurulu Başkanı olarak devam
ettirmektedir.*

“Sendikacılığı işçiden öğrendik”

“O günkü sendikaların kuruluş hareketi iki farklı gerekçeye dayanıyor: birincisi heves ve fantezi: İşçiler kuruyor biz de kuralım. İkincisi dış dünyayı bilenler ve sendikal hareketin mutlaka olmasını idrak edenlerdi.”

- Sosyal faaliyetlerde aktif biriymişsiniz. Bu sebeple mi sendikacılığa ilgi duydunuz?

Sendikalar Kanunu çıktığı zaman, Havilland'da genel müdür yardımcısıydım. Beni çağırdılar; önüme kâğıdı uzattılar. Bir sendika kurulmuş, üç gün sonra da genel kurulu var, bizim adımıza gider misin? Öylece genel kurula geldim. Sanırım o toplantıda biraz fazla gevezelik ettim ki beni yönetime seçtiler.

- Hangi sendikaydı?

Kiplas.

- Yani Kiplas'ın ilk yönetim kurulunda yer aldınız?

Tabii... Yıl 1962. Kuruluşundan bir yıl sonraki genel kurulunda yer aldım.

- Sendikaların o dönemdeki kuruluş gerekçesi neydi, hangi kaygılarla kuruldu? Veya gündemleri neydi?

O günkü sendikaların kuruluş hareketi iki farklı gerekçeye dayanıyor: birincisi heves ve fantezi: İşçiler kuruyor biz de kuralım. İstanbul Sanayi Odası da destekliyor. O dönemdeki Sanayi Odası Başkanı Vehbi Bey'di. Yerimiz Sirkeci'deydi. Şahap Kocatopçu sanırım başkan yardımcısıydı. Konfederasyon başkanlığına Şahap Bey'i getirdiler. Bize 325 lira yardımda bulundu Sanayi Odası.

Kanunda yardım yasağı olduğu için yıllarca mahkemeye gittiler. O zaman Faruk Zobu var. Vehbi Bey'in yanında çalışan değerli bir insandı. Başkanlığa o geçti. Diğer taraftan dış dünyayı bilenler ve sendikal hareketin mutlaka olmasını idrak edenlerdi.

- İhtilaf konuları oldu mu o günlerde?

Olmadı. İyi niyet, hemfikir ve birlikte, hedefe dönük...

- *Büyük sanayicilerden “Ben sendikaya girmeyeceğim.” diyen oldu mu?*

“Ben sendikaya girmeyeceğim kardeşim.” diyenler hâlâ var.

- *Bunun sebebi neydi sizce?*

İşçilerle sorunlarını kendileri hallettikleri düşüncesindedir. Benim damarıma dokundunuz!.. Bizim patronlarımız kısa vadeli düşünürler. Oportünist bir anlayıştır.

- *Siz sanırım olaylara biraz profesyonel yönetici kimliği ile bakıyorsunuz. Patron olarak iş hayatına başlamamışsınız, onun da sebebi var sanırım.*

Tabii, mutlaka vardır. Teşhislerim de yanlış değil gibi geliyor. Mesela Koç, Vehbi Bey, Nejat Bey (Eczacıbaşı) bu işe emek veren, para veren insanlar. Destek veriyorlar. Bu işe emek verenlerden biri de Ülker'dir.

- *Sabri Bey pek kamuoyu önüne çıkmazdı ama bu konuda duyarlıydı öyle mi?*

Ülker, Gıda İşverenleri Sendikası'nın kuruluşundan itibaren daima yönetimde olmuştur. Rahmi Bey, ailenin bu alışkanlığını devam ettirir. Bülent Eczacıbaşı da babası gibi desteğini devam ettirir. Ama kötü bir iş yaptılar, yanlış bir inançla ilacı kimya sektöründen ayırdılar. Bir günde 27 üye kaybettik.

- *Hangi yıl batırlıyor musunuz?*

1982-83'lerde olması gerekiyor. Turhan Esener bakanı o dönemde. Bir tek sebep vardı ve yanlıştı: Sendika ilaç fiyatlarını ayarlamazdı. Ayrıldılar. Kendi aralarında ihtilaf çıktı; yerli ve yabancı diye ayrıldılar. İki de bir işe yaramaz hale geldi. Hatta yabancıların da yerlilerin de, birkaç tanesi hâlâ bizde uyedir.

İşverenin en büyük hatası; sendikacılığı hâlâ basit ve çağdışı bir görüşle görmesidir. Toplu sözleşme yapan bir müessese olarak görmesidir.

Turhan Esener

1925 yılında doğdu. Kamile Hanım ile Cemal Bey'in tek çocuğu. Kadıköy'deki Yeldeğirmeni İlkokulu'nda tahsil hayatına başladı. Daha sonra Ankara Mimar Kemal İlkokulu'na devam etti. Ortaokulu ise Ankara Koleji'nde okudu. Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1948 yılında asistan oldu. 1951 Mart'ında da İsviçre'de Cenova Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora yaptı. 1951'de tekrar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne döndü. 1955 yılında doçent oldu. 1964'te üç ay boyunca Strasbourg'da ders verdi. 1971'de de burada kadrolu profesör olarak görev aldı. 1971-75 yılları arasında ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde görev yaptı. 1975 yılında Boğaziçi Üniversitesi'ne geçti. 17 Kasım 1974-31 Mart 1975 tarihleri arasında Çalışma Bakanı oldu. 12 Eylül 1980'den sonra da ikinci defa aynı bakanlığa getirildi.

Asker bir sülaleden gelen Prof. Dr. Turhan Esener, Necmettin Molla Kocataş'ın oğlu Münib Hayri Ürgüplü'nün damadı, Eczacıbaşı Holding'in üçüncü kuşak patronu Bülent Eczacıbaşı'nın da kayınpederidir.

“Türkiye’de kendi başına ve mutlak erkinlikle hiçbir işveren sendikası başa güreşmez. Kimisinin parası var, kabadayılıkla müesseseler kuruyor. Kimisinin parası yok, ortaya koyduğu akılla konfederasyonunu yönetmeye kalkıyor. O dönemde ben böyle derdim...”

- Peki, sendikacılığı nasıl anlamamız gerekiyor?

Bana göre işçi de işveren de sendikacılığı demokrasinin bir parçası olarak görmelidir. Siyasetçiler de böyle görmelidir. Ellerini omuzlarına dayayabilmelidir. Onların deneyimlerinden faydalanmaları gerekir. Mesela orta çapta bir sendikada yönetim demokrasidir.

- Özellikle yasa ve yönetmeliklerin taslağının hazırlanmasında sendikalar önemli bir işlev görebilir.

Hazırlanmasında, uygulanmasında mutlaka fonksiyonları oluyor. Yine eğitim yönünden biz sendikacılığı işçiden öğrendik. Halil Tunç basiretli bir sendikacıydı, Seyfi Öztürk öyleydi.

- Kurum içi eğitim çalışmaları falan mı kastediyorsunuz?

Türk İş, sendikacılığın gelişmesi için kolej açtı: Ankara Türk İş Koleji. Bugün yok böyle bir şey. Kurs bile göremezsiniz.

- Koleje ne oldu sonra?

Yürüyemedi ki...

- Kamuoyu, MESS’i kurum içi eğitimlerde sektördeki öncü kuruluşlardan biri gibi görünüyor. Bu çalışmaların öncesinde başka kuruluşlarda böyle çalışmalar var mıydı?

Türkiye’de kendi başına ve mutlak erkinlikle hiçbir işveren sendikası başa güreşmez. Kimisinin parası var kabadayılıkla müesseseler kuruyor. Kimisinin parası yok, ortaya koyduğu akılla konfederasyonunu yönetmeye kalkıyor. O dönemde ben böyle derdim...

O zaman MESS’in bir üyesi vardı: Doğan Güner. Demirdöküm’ün de genel müdürüydü. 70’li yıllar. “Niye aidat vermiyorsun?” derdim. O da bana cevap verirdi: “Kiminin parası kiminin kafası.”

- *"Fikrin kıymeti yok." derler. O kafasını verince, kıymet veriliyor muydu?*

Var var.. Kıymeti var. Bu ülkede yedi sekiz tane konfederasyon başkanı geldi, geçti. Hepsini de güzel hizmetlerde bulunduk. Kemal (Haraççı) Bey, Ertuğrul (Soysal. TİSK ve İSO başkanlığı yapmıştır. Atlı Zincir'in kurucusudur) Bey, Halit Narin Bey geldi. O 15 sene yaptı, ben de 15 sene yaptım. Genel kurulda 600 üyenin ayağa kalkıp hepsinin alkışladığı tek başkan benim. Yine bilirler: İşçi ile işvereni ayırmam. Hatta bazen işverene "Haklı değilsiniz." diyen bir başkanım. İşverenler bu tip ikazlara değer veren anlayışa sahiptirler. Bu kültürden geliyor. Ama bir saplantıları var: İşyerine sendika girmeyince, işveren sendikasına gerek yok. Hatta bunu şöyle söyleyeyim: TÜSİAD'ın bir toplantısında, o zaman Halis Komili başkanlığı...

- *89-90 sanırım.*

Sonra Boyner geldi. Boyner'le de çok iyi anlaştık. Bana söz verdiler. Dedim ki: "Bu düşünce çağın gerisinde kaldı. Şimdi işveren, müşterek iş yapabilecek güçte. Ama siz bu gücü kaybediyorsunuz." Bülent Eczacıbaşı geldi, "Bize iyi bir ders verdin, teşekkür ederiz." dedi.

- *Patron gibi mi davrandınız?*

Taraf tutmadım. İlla işyerinin sahibi olacağım, işçiye karşı olacağım diye de taraf tutmadım. Şimdi geriye doğru gidiyoruz.

- *"Geriye doğru gidiyoruz." ifadesini biraz açabilir miyiz?*

Konfederasyon ağırlığını muhafaza edemedi. Şimdi yavaş yavaş ikinci sınıf müesseselere başladı. TÜSİAD mesela geldi geçti. Bir ara Odalar Birliği vardı geldi geçti.

- *Bir sürü de dernek kuruldu ayrıca...*

Öyle. İşverenin bir ayıp tarafı daha var: İşveren seçim şansını kaybettiği yerde dernek kurmaya kalkar. Seçim avantajını kaybeden büyüklerimiz TÜ-

"İşverenin bir ayıp tarafı daha var. İşveren seçim şansını kaybettiği yerde dernek kurmaya kalkar."

SİAD'ı kurdu. Ben o günden bugüne kadar TÜSİAD'a üye olmadım. Gerçekçem de budur.

- Yani diyorsunuz ki bizim temsil noktasında odalarımız, sendikalarımız var.

Devlet ve kanunlar işçiye bir hak vermiş: Git sendikada kendini temsil et. İşverene iki hak vermiş: Odada temsil et, sendikada temsil et. Biz bu ikisini kullanamıyoruz, bir üçüncüyü arıyoruz. Ne yapar dernek?

- O da bir sivil toplum örgütüdür...

Ama ikinci derece bir kuruluştur. Bu yönden de daha çağdaş olmadık.

“Devlet ve kanunlar işçiye bir hak vermiş: Git sendikada kendini temsil et. İşverene iki hak vermiş: Odada temsil et, sendikada temsil et. Biz bu ikisini kullanamıyoruz, bir üçüncüyü arıyoruz. Ne yapar dernek?”

- Gıda İşverenleri Sendikası'yla ilk temasınız ne zaman oldu?

Ben Gıda İşverenleri Sendikası'yla beraber yaşadım aşağı yukarı. Demin söylediğim gibi; 1963 başlarında bu sendikaya girdiğimde beni İcra Heyeti Başkanı yaptılar.

O zaman yönetim kurulları vardı. Bir de onun için seçilmiş üç-beş kişilik icra heyetleri vardı. Ve geldiğim sene Başkan seçtiler beni. Aynı zamanda da Yönetim Kurulu Başkan yardımcısıydım.

- KİPLAS'ta mıydı?

Evet... O gün Nurettin Baban başkandı. 230'un üstünde üyesi vardı.

- Nasıl bir rakam bu?

Tekstil 170-180'lerde. Biz o zaman 125'lerdeydik. Bir dönem sonra hepimiz zayıfladık. Mesela biz 90'a indik.

- O zayıflama süreci hangi dönemde oldu?

Zayıflama dönemi 93'ten sonra oldu.

- Sendikalar, hareketler, yıkmalar, kırmalar bitince artık ibtiyaç hissedilmemeye başlandı demek. Gelelim Nurettin Bey'e... O zamandan hatırladığımız kurucu üye ve genel kurulda olup da şimdi hayatta olan kişileri hatırlıyor musunuz?

Pek hatırlamıyorum. Ama bir yağcı vardı: Maraşoğlu Kenan Bey.

- O kuruluşunda yokmuş, daha sonra üye olmuş.

Ülker vardı, Sabri Bey... Sonradan ayrıldı. Necdet Bey'le geriye döndü. Tam kimler vardı hatırlamıyorum. Çünkü çok eski bir dönem. Ama sendikanın ruhu iyiydi.

- Yani en güçlü işveren sendikası denilebilir miydi?

Evet, en çok üyesi olan işveren sendikasıydı.

- Sizin paslaşmalarınız ve hareket birlikteliğiniz nasıldı?

Biz; MESS, Kimya, Gıda, Toprak, Çimento aşağı yukarı hep beraber hareket ettik.

- O zaman Çimento'da çok sanayici var mıydı?

Yoktu, zayıftı. Altı-yedi üyesi vardı ama sendika yoluna devam ediyordu. Biz bütün genel kurullarda beraber hareket ettik. Konfederasyondan sonra Halit'in seçimine kadar böyle gittik.

15 sene ben Halit'e başkan yardımcılığı yaptım. Halit dönemi bombalamaların olduğu bir dönemdir. Hakkını inkâr etmemek lazım... Cesaretle göğüs germiştir.

- Sert konuşuyor, konuştuğu da haber oluyor...

Hala sert konuşur. İyi bir adamdır ama sendikalarla ilişkileri kopuk olduğu için, sendikalarda belirli bir gelişme olmamıştır. Üç kademeli sendika

“15 sene ben Halit'e başkan yardımcılığı yaptım. Halit dönemi bombalamaların olduğu bir dönemdir. Hakkını inkâr etmemek lazım... Cesaretle göğüs germiştir.”

*“Yıl 1999 ila 2000
arasında... Yeni İş
Kanunu o dönemde çıktı.
Yaşar Okuyan Bakandı.
Öyle ki kanun, ne işçiye
yaradı ne patrona yaradı.
Hala da o kanun ortada.”*

var: İşverenlerden birisi çok büyük paralı. Parayla birçok şeyi yapabileceğini zanneder. İşte Tekstil bunlardandır. Muhakkak ki ikisinin de çok değerli hizmetleri var. Ama konfederasyona büyük katkıları yoktu. Biz çimento ve toprağın o dönemini de öyle yaşadık. Onlar da kendi içinde, kendi imkânlarıyla kavrulmaya çalışan sendikalardır. Burada da söylemesi ayıp olacak ama kendi imkânlarıyla en ileride olan biziz: Eğitim var, araştırma var, çevre var, iş sağlığı var, organize sanayi bölgesi var. Adım olarak biraz daha ileride ve bir özelliğimiz de KİPLAS bütün sendikalarla işbirliği içinde ileri bir seviyededir.

- Ama şiddetli grevler de sizin iş kolunda oldu...

Ben 89'da geldim. Yılda 3 milyon iş gününün grevde kaybedildiği dönemde aldım. İşçilerle 92'ye kadar yaptığım temaslara 93'te semeresini verdi. 93'te bu 400 bine düştü. Sonra sıfırlara kadar geldi.

- Yani ölçü kayıp iş günü müdür?

Evet kriter kayıp işgünüdür. Biz yedili bir grup meydana getirdik. Esnaf Konfederasyonu, TOBB, dört tane işçi-işveren konfederasyonu vardı. Biz kendi bünyemizde dünyada bile az görülen şeyi yaptık. El ele tutuşup kanun hazırlığına beraber karar verdik.

- Yeni İş Kanunu'ndan mı bahsediyoruz?

Yıl 1999 ila 2000 arasında... Kanun o dönemde çıktı. Yaşar Okuyan Bakandı. Öyle ki kanun, ne işçiye yaradı ne patrona yaradı. Hâlâ da o kanun ortada.

- Bir tarafta işveren var, bir tarafta işçi sendikası var. Bunlar tavır koymadılar mı?

Yaşar Okuyan evvela işçi sendikalarını çağırırdı. “Size destek olacak bir kanun getireceğim.” dedi. Tasarı ortaya çıkınca, onlar da anladılar ki bundan hayır yok. Tabanın tepkisinden çekinip, geri çekilemediler.

Mikrocerrahi hastanesini bir türlü yapamadık

- Sendikacılıkta görev alan Türkiye'nin en uzun süreli iki kişisinden birisiniz. Bu dönem içinde belli konularda paslaşmalarınız oldu mu? Ortak bir şey yapalım; bir ARGE, bir okul, bir enstitü, bir merkez kuralım diye bir çalışma oldu mu?

Oldu ama pek itibar görmedi. Biliyorsunuz bizde önce ferdiyetçilik var. Ben yaptım hastalığı var. Onun için büyüklerimiz bizlerle işbirliğine bir türlü yanaşmadılar. Kendileri yaptılar. Şu anda da hepsinde eğitim, vakıf gibi şeyler var. Onun için bir şey yapamadık. Teşebbüsümüzü beraber yapalım, diye düşündük o arada...

- Bu bina (KİPLAS'ın merkez binası) kime ait?

Bu bina bir denizci şirkete aitti. Onlar da kiraya vermişler. Özal döneminde devlet şimdi mikrocerrahi yapmamız için bina yeri verdi. 40 bin metrekare bir alandır orası. Maslak'taki şu anda Acıbadem Hastanesi'nin olduğu yer. Orası TİSK'in mülkiyetindedir. Oraya bir hastane ile sendikalara bina yapmaya teşebbüs ettik.

- Çok güzel bir yer. Hangi yılda verildi?

80 ortalarında. Sendikaları bir araya getiremedik. MESS dışarıda kaldı. Sonra oraya bina yapmaya karar verdik. Binayı beceremedik. Ondan sonra bugünkü yönetim kurulu Acıbadem'e kiraya verdi. Gayet iyi çalıştı Rıza (Kutlu Işık).

- Çok önemli bir gelir kaynağı şimdi...

Orası TİSK'indir.

- Niye Mikrocerrahi Vakfı kurma ihtiyacı hissettiniz?

O hastaneyi kurmak ve birkaç helikopter temin etmek. İşyerlerinde bir yerleri kesilen kazalarda getirip tedavi etmek amacındaydık. Evet, ama bunu yapamadık parasal olarak.

Mikrocerrahi Vakfı

(Rıza Kutlu Işık'ın anlatımıyla)

Çengelköy'den yalı komşumuz olan Türkiye'nin ilk mikrocerrahi Doktor Ayan Gülgönen'le rahmetli babam Turgut Işık bir vesileyle tanışıyor. Ayan Bey yaptığı işi anlatıyor: Kopan eli, kolu dikiyor, dikilen organ tekrar hayatıyet kazanıyor, çalışmaya başlıyor ve o zamanlar Türkiye'de bunu bir tek Doktor Ayan Bey yapıyor. Kendisi Pasteur Hastanesi'nde çalışıyor ve bir ameliyat 8 saat sürdüğü için senede 250-300 ameliyat yapabiliyor, yani o kadar gün çalışabiliyor.

"İş kazası ve trafik kazasıyla oluşan 5000'den fazla vaka var ve bunların hepsi sakat kalıyor. Bu insanlar hem sakat kalmaları hem de ekonomiye kazandırılınsınlar, bu iş kazaları bizim fabrikalarımızda oluyor." diyerek babam bu işi sahipleniyor ve büyük işveren örgütleriyle birlikte bu Vakfı kurmak üzere yola çıkıyor. O yolda gittiklerinden biri de o zamanki TİSK Başkanı Halit Narin. Halit Başkan bu konuyu beğeniyor, benimsiyor ve babamla birlikte TİSK Mikrocerrahi Vakfı'nı kuruyorlar. Vakfın kuruluşunu yaparlarken de, bütün büyük işveren sendikalarını, İstanbul Sanayi Odasını, Ticaret Odasını, Eczacıbaşı gibi, bizimki gibi, STFA gibi muhtelif büyük holdingleri de Vakfa kurucu yapıyorlar. İlk Mütevelli Heyet Başkanı merhum Nejat Eczacıbaşı, Yönetim Kurulu Başkanı Mikrocerrah Ayan Gülgönen, Yürütme Kurulu Başkanı da babam merhum Turgut Işık; bu yapı içinde Vakıf kuruluyor.

Vakfın amacı, trafik ve iş kazası sebebiyle organları kopan kişileri mikrocerrahi tekniklerle ameliyat ederek, organlarının tekrar hayatıyet kazanması ve bu kişilerin hayatına sağlam olarak devam etmeleri. Bununla ilgili olmak üzere öncelikli olarak Pasteur Hastanesi'ne Vakfın imkânlarıyla bir ameliyathane kuruluyor. Bu ameliyathaneye, Ayan Bey'in mikrocerrah yetiştirebilmesine imkân verecek özel eğitim mikroskopları getiriliyor. 1985 senesinde hem ameliyat sayısı arttırılıyor, hem mikrocerrah yetiştirilmeye başlanıyor.

Turgut Işık,

Bartın doğumlu. Bartın'dan 1960'lı yıllarda sanayiciliğe atılım yapıyor ve 1969'da ilk Çimento Torba Fabrikası'nı kuruyor. Ondan sonra tuğla, kireç, taahhüt, gemicilik gibi muhtelif sektörlerle yatırım yapıyor. 1970'lerde Bartın'dan İstanbul'a geliyor. 1975 senesinde Işıklar Holding'i kuruyor. Vefatına yani 1990'a kadar da Holding'in başında ve Holding'i geliştiriyor. İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın da kurucularındandır.

- *Fikir kime aitti?*

Bir nevi yönetim kurulu kararıydı. Ama Halit'in başkanlığı döneminde Nejat (Eczacıbaşı) Bey o işe önderlik yaptı. Rıza Bey'in babası Turgut Işık önderlik yaptı. Vehbi Bey önderlik yaptı ama bizler de katılmamıza rağmen başaramadık.

- *80 öncesini ayırt ederken ne gibi temel ayrılıklar oldu?*

80 öncesi işverenler bilgisiz ve hazırlıksız yakalandı.

- *12 Eylül'de farklı bir dönem başladı. Zannederseniz bu diğer sendikalarla gıda işverenleri olsun, tekstil olsun üye kaybının başladığı dönemdir. Hangi ihtilaf sebepleriyle üye kaybı yaşandı?*

Türkiye'de üye kaybı 94 kriziyle başladı. Evvela mali sıkıntılar bunu doğurdu.

- *Yani aidatlar bu kadar yüksek miydi?*

Aidattan ziyade sendikadan kaçma.

- *Yani ihtiyaç yok anlamında mıydı?*

Zaten imkânlar daraldı. İşveren de boğulmaya başladı. Sonra bundan yönetim daha rahat hak ettiklerini alınca işveren oraya doğru meyil etmeye başladı ve DİSK'in hiçbir imkân tanımayan baskısı da rol oynadı. DİSK'in toplu sözleşmeleri 1967'den itibaren çok ağır yürüyordu. İşveren bundan da nefret eder. Mesela Demirdöküm'de kapıları lehimlediler, kaynak yaptılar. Bu davranışlar işverenleri sendikaya karşı gard almaya doğru zorladı.

- *Bu işçi sendikasına gard almak, işveren sendikasına uzaklaşmak anlamına mı geliyor.*

Tabii. Ben çıkarsam, işçi de sendikaya gitmez anlayışı var.

- Peki, böyle bir sonuç doğdu mu?

Bazı yerlerde oldu tabii. "Patron, sen sendikalı oldun, biz niye olmayalım?" diyenler de olmuştur herhalde. Bazı işverenler ise sendika üyesi olmayı toplu sözleşme ile bağlantılı görmüyor. Bizde var mesela: Bizim 90'a yakın üyemiz var. Bunların içinde toplu sözleşme yaptığımız 20-25 üyemiz var. Sendika yok ama üyeliği devam ediyor.

- İşverenler sendikasında farklı bir federasyon kuralım, farklı bir sendika kuralım diyen işadamları çıkmadı mı?

Bundan sonra çıkabilir.

- Niye? Sendikacılığın tekrar ivme yaptığını mı düşünüyorsunuz?

İvmeden ziyade, bazı sendikalar konfederasyonda aradığını bulamazsa, gayet dürüst ifade edeyim ki bu o yolu açar.

- Mesela Gıda İşverenleri Sendikası'nda böyle olmuş. Çukurova Gıda İşverenleri Sendikası diye bir sendika kurulmuş. Sizde de oldu mu böyle bir durum?

Bizde şöyle oldu. İlaç ayrıldı.

- O zaman sizin tavrınız nasıl oldu?

Hiç olmadı, iş birliğine devam ettik.

- Onlara demediniz mi, niye ayrılıyorsunuz?

Gerekçeleri o günün şartlarına göre sağladı.

- Nedir efendim?

İlaç fiyatlarını siz yapamazsınız, biz ayrı yapalım. Onlar da beceremedi ya!

"DISK'in toplu sözleşmeleri 1967'den itibaren çok ağır yürüyordu. İşveren bundan da nefret eder. Mesela Demirdöküm'de kapıları lehimlediler, kaynak yaptılar. Bu davranışlar işverenleri sendikaya karşı gard almaya doğru zorladı."

*“Yabancı sermaye Türkiye’de
hazıra konuyor. Yani
yabancıların Türkiye’ye bir
hayrı olacağını ben
zannetmiyorum. Bankalar
gitti. Hâlbuki bir yerden
sonra Türk bankacılığı
güçlenmişti. O gücü
kaybediyoruz.*

- Toplu sözleşmede ilaçta kimyada farklı ama aynı uyguluyor öyle mi?

Hayır, o anlamda değil. İlaçların fiyatları bakanlıktan çıkar. Siz yapamazsınız, ihtisasınız değil. Onun için biz ayrı yapalım diye ayrıldılar. Bir kısmı cemiyet kurdu, bir kısmı sendikayla devam ediyor. Orada belli şeyler var ilaçta. Türkiye belli kozlarını kaçırdı bu dönemde. İrlanda sermayeyi çekti ama Türkiye çekemedi. İlaçta referans, patent meselesinde önemli problemler var. İlaç şirketlerinden iyi büyüyenler de oldu. Biyokimya sattı, İbrahim Ethem sattı, Abdi İbrahim sattı. Bilim İlaç’ta görüşmeler devam ediyor.

- Yabancı sermayenin gelmesi ne kadar etkiledi sektörü. Hem gıda sektöründe... Faaliyetleri olumlu etkileyenler de olmadı mı?

Yabancı sermaye Türkiye’de hazıra konuyor. Yani yabancıların Türkiye’ye bir hayrı olacağını ben zannetmiyorum. Bankalar gitti. Hâlbuki bir yerden sonra Türk bankacılığı güçlenmişti. O gücü kaybediyoruz.

Sema Serçe
TUGİS Eski Genel Sekreteri

Birleşmiş Milletler'den ödüllü bir Genel Sekreter

Sema Serçe, genç bir hukukçu olarak 1972 yılında TÜGİS'e başvurdu. Mersin'de doğmuş, eğitimini tamamlamış genç bir stajyer avukat. Ufak tefek yapısıyla sempatik biri...

İstanbul'da avukatlık bürosu açmak için hem sermaye hem de çevre gerekiyor. Sema Hanımda ikisi de yok. Bu sebeple Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası'na müracaat etti.

Tam o dönemde, iş hukuku konusunda yetkin olan sendikanın avukatı kendi ofisini açmak isteyerek ayrıldı.

22 yıl avukat ve genel sekreter olarak sendikada görev yaptı. Sendikaların en aktif olduğu dönemde birinci derecede etkin bir rol oynadı. Anarşi, terör ve agresif bir ortamda toplu sözleşme müzakerelerini götürdü.

Sema Hanım da, sendikada avukat olarak işe başladı. Ruhsatını bile almamış olmasına karşılık kendini kabul ettirdi. 22 yıl avukat ve genel sekreter olarak sendikada görev yaptı. Sendikaların en aktif olduğu dönemde birinci derecede etkin bir rol oynadı. Anarşi, terör ve agresif bir ortamda toplu sözleşme müzakerelerini götürdü. İşçi ve işveren ilişkilerini devam ettiren bir taraftan da yeni üyeler bulmaya çalıştı.

Serçe, o dönemdeki ruh halini şöyle anlatıyor: "Mersin'in yerlisiyim. Buraya geldik, işe başladım. İş sevdim, işverenler beni sevdi; çok ufacıktım, tecrübesizdim ama dişliydim, yani başarılı olmak için de çok istekliydim. Belki onun için de çok sevdiler. İnsan sevildiği zaman, sevgi karşılıklı oluyor. Bunun için de burada kaldım, gitmeyi düşünmedim. Yavaş yavaş da basamakları çıktım, yani avukat olarak. Hukuk müşaviri oldum, genel sekreter oldum".

Bu dönemde gazeteci Veysel Serçe ile evlendi. Her ikisi de çok gezen, yoğun çalışma programı olan kişiler. Spor yazarı olan Veysel Serçe, 12 yıl önce geçirdiği trafik kazasından sonra mesleğini bıraktı. Kazada beyin kanaması geçiren Veysel Bey, hâlâ yaşam mücadelesini sürdürüyor.

Sema Serçe'nin Genel Sekreterliği döneminde bireysel ve kurumsal olarak sosyal çalışmalarda da bulundu. Bunlardan biri de nüfus planlamasına yönelik yaptığı çalışmalardı.

25 Şubat 1987 tarihinde Birleşmiş Milletler, nüfus planlaması konusunda yaptığı bilimsel çalışmalar dolayısıyla TÜGİS Genel Sekreteri Sema Serçe'ye ödül verdi. Ödül düzenleyicileri arasında Birleşmiş Milletler Nüfus Faaliyetleri Sendikası, Uluslararası Çalışma Örgütü, Türkiye İşverenleri Sendikası Konfederasyonu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Türkiye Aile Planlaması Derneği bulunuyordu.

1994 yılında Sema Hanım eşine daha fazla vakit ayırmak için sendikadan ayrılıp Bodrum'a yerleşti. Ancak ailevi sebepler onu orada da rahat bırakmadı. Hala sendikal konulara ilgi duyuyor. Sektörün dergilerini takip ediyor, kitaplarını okuyor.

*25 Şubat 1987 tarihinde
Birleşmiş Milletler, nüfus
planlaması konusunda
yaptığı bilimsel çalışmalar
dolayısıyla TÜGİS Genel
Sekreteri Sema Serçe'ye
ödül verdi.*

Bütün işveren sendikaları kan kaybediyor

“İşverenlerle ilişkilerim çok iyiydi. İşçi sendikalarına karşı ilişkilerim çok iyiydi. Tabii bir de Konfederasyon’a, Ankara’ya çoluk çocuğum var diyerek gitmemelik etmedim.”

- İlk başladığımızda başkan kimdi?

Nurettin Baban Bey’di, rahmetli. Nazım Bey de onun vekiliydi.

- Genel Sekreter var mıydı o zaman?

Oğuz Bey’di. Zaten Oğuz (Bayraktar) Bey sendikanın kuruluşunda da vardı. Hatta sendika olmadan evvel konfederasyonun da kurucusuydu. Konfederasyon olarak, federasyon olarak kurulmuş, bütün sendikalar bir aradaymış eskiden fakat daha sonra, 1963 yılında işte gıdaydı, ağaçtı, toprakta, camdı her biri başka bir bina almış veya kiralamış ve ayrılmış.

- Peki, siz hukuk müşaviri iken Genel Sekreter yardımcılığı görevine sizi kim tayin etti? Siz mi talip oldunuz?

Hayır, ben talip olmadım. Yönetim Kurulu ile Yürütme Komitesi direkt getirdi. Yani toplantıya girdiler? hangi işveren teklif etti, ne yaptı bilmiyorum.

- Niye böyle bir görev teklif etme ihtiyacı hissettiler?

İşverenlerle ilişkilerim çok iyiydi. İşçi sendikalarına karşı ilişkilerim çok iyiydi. Tabii bir de Konfederasyon’a, Ankara’ya çoluk çocuğum var diyerek gitmemelik etmedim. O zamanlar kanun yapmalar bizdeydi, 1980’de; hemen her hafta Ankara’daydım, toplantılarda daydım. Bakanlıklarla ilişkilerim çok iyiydi.

- Sizin maceralı bir dönemiz de Genel Sekreterlik zamanıydı değil mi?

Bu Ülker olayında Genel Sekreterdim. Buradaki bomba olayında ise Genel Sekreter Yardımcısı’ydim.

- Bir de Çukurovalı işverenler sizi istememişler?

Evet, istemediler.

- Orada ihtilaf konusu neydi?

İhtilaf sebebi gibi bir şey değildi.

- Yani sizinle ilgili değil de TÜGİS'e karşı bir tavırları olmuş, daha sonra da size yönelmiş sanırım. Tam olarak da anlayamadık konuyu?

Çukurovalılar değil de sadece, bir tek işveren vekilinin şeyiydi. Zaten her insanın anlaştığı, anlamadığı; tipi olan, olmayan insanlar vardır. Bir de tabii orada Çukurova ağabeyi olarak bir takım şeyleri baskıyla...

- Orada ayrı bir sendika kurulmuş?

Hayır, orada bizim şubemiz vardı. Fakat dediğim gibi, kendilerinden yaşça çok küçük bir Çukurovalının belki, bir hanımın daha doğrusu sivrilmesi... Hayatımda bir tek o bomba olayında kadın olmanın hayrını gördüm, onun dışında hep dezavantajlarını gördüm.

- Onlarla ilgili, hatırlıyor musunuz onlar niye tavır aldı merkeze? Daha sonra niye ayrı bir sendika kurma ihtiyacı hissettiler?

Tamamen oradaki bir işveren vekilinin...

- Cabbar Bey mi?

Cabbar (Yenidoğan) bizim elemanımızdı. Orada Nihat Yüksel Bey vardı. Konfederasyon'un Yönetim Kurulu üyesiydi. Sabancıların temsilcisiydi. Sabancıların damadıyla (Aziz Köseoğlu) falan çok iyi anlaşıyordum ama Nihat Bey... Yani herkesin yıldızının barıştığı, barışmadığı insanlar vardır. Yoksa aramızda herhangi bir sürtüşme olmadı. Ama dediğim gibi, bir Çukurovalı ağabeylik yani...

İşyerinde de o sökmüyor tabii, bir takım verilen kararların uygulanması lazım. Onun için fikrimiz uyuşmadı. Yalnız benim şahsımdan değil, bir takım olayların gelişmesiyle bu noktaya geldi.

“Ben görevden alınmadım, kendim ayrıldım. Kendim istifamı verdim, yani emekli oldum. 1994’te kocam çok cici bir ev almıştı bana Bodrum’da. “Ya gelirsin ya ben tek başıma otururum” dedi. Kocam dünyada her şeyden kıymetlidir benim için.”

- Demişler ki: "Sema Hanım gitsin, biz fesh edelim sendikayı!"

Öyle bir şey olmadı.

- Sizin görevden alınmanız nasıl oldu?

Ben görevden alınmadım, kendim ayrıldım. Kendim istifamı verdim, yani emekli oldum. 1994'te kocam çok cici bir ev almıştı bana Bodrum'da. "Ya gelirsin ya ben tek başıma otururum" dedi. Kocam dünyada her şeyden kıymetlidir benim için. Kocam sonuçta gazeteciydi. Ben dünyanın bir tarafındayım, o Türkiye'nin öbür tarafında. Kocam dünyanın bir tarafında ben Türkiye'nin başka tarafında... Annem hasta, teyzem hasta... Devamlı hastanelere gidip onlara bakmak zorundayım. Kocam da o kadar sevdiğim, istediğim bir evi alınca doğrusu gözümü kararttım, kaçtım. Yazın 4 ay izin vermeleri de mümkün değil. İstifamı verdim, gittim.

"Onlar (işverenler) biraz bize cephe alırdı. Yalnız bana değil, bütün işveren camiasının genel sekreterlerine. Rakip olarak görürlerdi, çünkü onların kuralını değil, biz kendi kuralımızı koymaya çalışıyorduk."

- Mesleki hayatınız sonra nasıl devam etti? Avukat olarak mı?

Hayır hayır. Ondan sonra meslek hayatım hastanelerde hasta bakıcı olarak geçti. Rahmetli teyzemdi, eniştemdi, annemdi, oğlumdu, kocamdı derken o zamandan beri hasta bakıcısıyım. Bodrum'da yaşıyordum tabii yazın. Kışın da kocamla imkân buldukça gidip yaşıyorduk. Fakat yani Bodrum'da da pek yaşadım sayılmaz. Bir hafta yaşıyordum sonra koşuyordum Mersin'e, gidiyordum hastaneye... Bir sene içerisinde 5 tane cenazem oldu. Ama hâlâ Bodrum'dayım.

- 90'lı yıllardan itibaren Türkiye'de ve dünyada toplam kalitenin tartışılmaya başlandığı bir dönem geldi. Paydaş kavramının yerleştiği bir dönemdir. Siz de bu tür konulara yaklaşımınız oldu mu?

Bizim iş değerlendirmelerimiz yapıldı. Çok güzel elemanlarımız çalıştı. Kitap halinde basıldı falan ama baktık ki sadece iş değerlendirmesiyle veya sendikal çalışmayla sendikalar kan kaybediyor. Yalnız bizim sendika değil, bütün işveren sendikalarında bir kan kaybı var. Tahsil yükseldikçe kafa hesabıyla ücret almak işçi sendikalarında yaralamaya başladı. "Ne yaparız,

ederiz” diye düşünüyorduk. Konfederasyon bir şey sordu. Benim de yazdığım aşağı yukarı 7-8 sayfalık bir rapor vardı. Yani işte bizim karşılıklı zarar gördüğümüz konular şunlar şunlardır işveren camiası olarak, şunları da yaparsak iyi olur gibilerden. Konfederasyon da onu benimsedi. Hatta diğer sendikalara da bir kısmını yolladı. Bunun içerisinde dediğiniz gibi eğitim, bir takım şeylerden işverenleri faydalandırma, birtakım anlaşmalarda kolaylıklar gösterme...

Hatta o zaman promosyon bile yapılıyordu, onu da yaptık, işverenlere birer kart çıkarttık: Falanca otelde şu kadar indirim yapılacak, bilmem ne yapılacak... Tabii işverenlere değil, işveren vekiline yapılırdı bu promosyonlar. Çünkü bizimle işverenler çok az temasta olurdu. Umumiyetle işveren vekilleri gelirdi.

- Genelde bu işveren vekilleri kim olurdu?

Avukat da olurdu, fabrikanın müdürleri olabilirdi. Tabii işverenler her toplu sözleşmeye gelmiyordu. Hem siniri bozuluyor, hem vakti müsait değildi. Onlar biraz bize cephe alırdı. Yalnız bana değil, bütün işveren camiasının genel sekreterlerine. Rakip olarak görürlerdi, çünkü onların kuralını değil, biz kendi kuralımızı koymaya çalışıyorduk.

- Peki, sizin deneyimlerinize göre, bu kadar çalışma hayatını yakından bilmenize göre soruyorum: Bundan sonra işveren sendikacılığı nereye gider?

Vallahi işveren sendikacılığı artık toplu sözleşme merkezi olmaktan çıktı. Artık toplu sözleşmeler işçi sendikacılığında sadece tali bir konu. Çünkü artık işçiler eski bildiğimiz kafa hesabı ile vasıfsız işçi değil. Yani herkesin kendine göre bir tahsili, kendine göre bir görgüsü, hatta ne bileyim bir üniversite de değil bir masterı olduğuna göre kendi bilgisi ve becerisine göre bir ücret isteyecektir. Esnek çalışma tarzına göre zamanın belirli bir kısmını ayırmak, belirli bir kısmını kendine saklamak veya başka yere vermek isteyecektir. Tabii böyle bir dönemde toplu sözleşme ile kişinin şahsına göre bir şey yapma imkânı çok az. Bence sendikacılık artık özellikle toplu sözleşme sendikacılığı olmaktan çıktı.

“Artık toplu sözleşmeler işçi sendikacılığında sadece tali bir konu. Çünkü artık işçiler eski bildiğimiz kafa hesabı ile vasıfsız işçi değil. Yani herkesin kendine göre bir tahsili, kendine göre bir görgüsü, hatta ne bileyim bir üniversite de değil bir masterı olduğuna göre kendi bilgisi ve becerisine göre bir ücret isteyecektir.”

- *Peki, yapmak isteyip de yapamadığınız şeyler oldu mu? Sendikacılık adına tabii?*

Ağaçtaki kadar özgür olmayı, kendi istediğim gibi kendi inisiyatifimle hareket edip de -bana fitığa da, migrene de mal olsa- bir grubu, o toplu sözleşmeleri, grup sözleşmelerini sürükleyebilmeyi çok isterdim. Sonuçta grup sözleşmesi benim çocuğumdu. Aynı zamanda sendika da benim çocuğum, 22 sene büyüttüm.

- *Hem de çok çalkantılı dönemlerde?*

Çalkantılı dönemlerde hem de çok küçük, tecrübesiz, genç bir insan olarak geldim. Yani "sendika ile birlikte büyüdüm" diyebilirim. Onun için yapmak istediğim çok şeyler vardı, ama dediğim gibi tamamen yönetim kurulunun inisiyatifine bağlı olduğum için de onların talimatı ile hareket etmek zorundaydım. Yani benim inisiyatifime bırakılan çok az şey vardı tabii.

“Karı kanyla el kirletmeyelim”

- Sizin başladığımız dönemde tabii siyasi gerginliklerde var. İşçi sendikaları bir taraftan, Türkiye'nin politik kargaşası bir taraftan batta iki sene sonra Kıbrıs meselesi çıktı, ambargo meselesi çıktı... Hakikaten çok gergin bir dönemde görev yaptınız. Böyle bir gerginliğin merkezi olan yerin tarafı olmak nasıl bir cesarettir?

Bilmiyorum belki gözü karalık, inat diyeceğim. Bir yere taraf olmak ben de bir hastalıktır. Bir yerin tarafı olma, bir grubun içinde olma benim hayatta en fazla sevdiğim, istediğim bir şeydir ve şu anda dahi en büyük üzüntüsünü çektiğim şey bir yerin tarafı olamamak. Hâlâ gıdanın dergilerini okurum, Konfederasyon'dan kitaplar gelir.

Ben hâlâ bu işveren camiasının bir tarafıyım ama şöyle söyleyeyim: Bizi TİKKO'cular rehin aldılar. Yıl 1980. Tarhan Han'daydık. Oğuz Bey, ben, sekreterimiz... Bir de o gün Oğuz Bey'in ayağı çok ağrıyor. Dedi ki: “Beni hiçbir işverenle karşılaştırma Sema, beni idare et, ben iyi değilim. Burada oturayım bir şey lazım olursa yardım edeyim ama keyfim yok.” Bizim de tabii o zamanlar koruma sistemimiz yok, kamera sistemi yok. Kapı çalındı. Tabi Oğuz Bey gözümün içine baktı, ben de kalktım. Çok tez canlıyım orada odacı var ama illa kapıyı ben açacağım. Odam da kapının karşısında... Kapıyı açtım. Açtığım anda 3-4 kişi üzerime çullandılar. Bir tanesi rahatsız etmek istedi ama diğeri elini koydu, “Korkma bacım...” dedi. Elini ikimizin arasına koydu. “Kim buranın görevlisi, kim yetkilisi?” dedi. “Ben.” dedim. Çünkü “Oğuz Bey” desem, hem Oğuz Bey'den çekiniyorum hem ayakka-bısı yok, ayağı yaralı, hasta yani rahatsız. “Tamam.” dediler, aldılar bizi içeriye.

- O zamanki göreviniz tam olarak neydi?

Avukat, yani Hukuk Müşaviri'yim. Ondan sonra içeriye aldılar. Tabii içeri girdiler, Oğuz Bey'i de gördüler ama adamcağızın ayağı sakattı, yaralı... Muhasebecimiz var, tahsildarımız var, odacımız var, sekreterimiz var, hepimizi arka odaya aldılar.

Görevli beni biliyorlar, “Kasayı aç.” dediler. Hani para falan çıkaralım. Bir de onların aradığı paradan ziyade bir kara liste, işverenlerin kara liste yap-

“Bizi TİKKO'cular rehin aldılar. Yıl 1980. Tarhan Han'daydık. Oğuz Bey, ben, sekreterimiz...”

*“Öldürelim, öldürmeyelim!”
Benim üzerime pazarlık
yapıyorlar. Ondan sonra bir
tanesi, “Boş ver yahu, karı
kanıyla el kirletmeyelim!”
dedi. Böylece hayatta kaldım.*

tığını zannediyorlardı. Çünkü orada direnişçi işçilerin bir takımını işten çıkarılmıştı ve işçilerin kafalarında “işverenler liste yaptı, bunları işe almıyor” diyebir şey yerleşmiş. “Açın kasaları...” falan dediler. Kasayı açtık. Bizde de öyle bir şey ki kasada para olmaz. Günü gününe kaç kuruş gelirse doğru bankaya yatırılır. O zaman elden tahsil edilirdi paralar. Yakaladı adamlar... Tabii ben de söyleyemedim Oğuz Bey böyle diye. Bağırды, sloganlar attı ama bir tanesi o kadar küçük ki elleri titriyor. Bir telefon çalsa o anda vuracak beni yani.

O sırada kapı çalındı. İki sendikaya bakıyorduk: Hem gıda hem ağaç; yani iki sendikanın da genel sekreteri, müşaviriydim. O zaman iki sendika müşterektik. Bizim ağaç sendikasının kurucularından çok yaşlı bir işvereni-miz evini satmış, parayı da cebine koymuş; öğle yemeğini yedikten sonra bizimle birlikte bankaya gidecek yatıracak. Bayağı yüklü bir para o zaman için...

- *Hatırlıyor musunuz ne kadar olduğunu?*

Vallahi 20-30 bin lira idi o zamanın parasıyla. Fakat çok yaşlı olduğu için yaşlılıktan dolayı eğilip büküldüğü için paltosu üstünden düşüyor. İlla işveren arıyorlar parçalayacak, edecek... “Kim bu?” dediler. “Eski odacımız.” dedim; Ne diyeyim? Adamın böyle ensesinden yakalayıp attılar yere. Adam da bir şey söyleyemiyor, dili tutuldu. Korktu tabii, çok yaşlı. Sloganlar attılar. Patron aradılar. Dedim: “Vallahi biz işveren vekiliyiz, emir kuluyuz, ne derlerse onu yaparız; bizim burada bir şeyimiz yok, paramız da yok, kasamız açık” falan. “Öldürelim, öldürmeyelim!” Benim üzerime pazarlık yapıyorlar. Ondan sonra bir tanesi, “Boş ver yahu, karı kanıyla el kirletmeyelim!” dedi. Böylece hayatta kaldım.

- *O laf “Karı kanıyla el kirletmeyelim”...*

Yani o kadar mutlu oldum ki... İlk defa kadınlığın hayrını orada gördüm. Başka hiçbir iş hayatımda kadınlığının faydasını görmedim. Neyse, çekilip gittiler. Ondan sonra da geldiler, şu köşe başında İş Bankası vardı o zaman, İş Bankası'nı soydular. Ondan sonra da Reşat Aksan Bey'i rahmetli ettiler.

- Aynı zamanda mı oldu bepsi?

Bir kaç saat arayla...

- Onun görevi neydi?

O, Ağaç İşverenleri Sendikası'nın bir üyesiydi. Aynı zamanda Sunta'nın yönetim kurulu üyelerinden biriydi ve o arada Sunta'da grev vardı. Öldürdüler rahmetliyi.

- Onların yeri de burada mıydı?

Onu sanırım bir otel odasında yakaladılar, öldürdüler. İşte biz de karakollarda süründük... Sonra o kişiler yakalandı. Getirdiler, yüzleştirdiler. Mahkemeler geçirdik. Mahkeme neticesinde ne oldu bilmiyorum o zaman. İşte 12 Eylül oldu. İlk basılmamız böyle.

- Bu ilk dönemlerde yine böyle TİKKO baskını gibi başka ilginç olaylar oldu mu?

Bir kere daha burada basıldık. Orada da işte biz yoktuk. Arkadaşımız Avukat Doğan Anlar vardı. 1984 filandı sanırım. O zaman yine bir işçi sendikasının eylemiydi.

- İşçi sendikasının kışkırtması falan yok değil mi bu olaylarda?

Var bu olayda var. Ama asıl işçi sendikasının kışkırtması başkaydı. Vallahi her şey işçi sendikasına yoruluyordu. Direkt işçi sendikası mıydı, siyasi açıdan mıydı bilmiyorum ama o zaman her şey işçi sendikasına mal ediliyordu.

Mesela bir kere de bir baskın olayı oldu. Ülker'in bir toplu sözleşmesi vardı. Ülker'in çok büyük işçi sayısı var malum. Veririz, vermeyiz kavgaları devam ediyor. Çok da sinirleniyorlar. Sonuçta tabii ki toplu sözleşmede "hayır" diyen ekibin görevlisi ben olduğum için bütün düşmanlık bana yöneliyor. Kapıma falan "es es"ler yapıştırılıyor, Sema Serçe yerine sen buranın "es es"isin filan gibilerden. Ülker'in işçileri otobüslerle geldiler. Bütün o işçiler,

“O (Reşat Aksan), Ağaç İşverenleri Sendikası'nın bir üyesiydi. Aynı zamanda Sunta'nın yönetim kurulu üyelerinden biriydi ve o arada Sunta'da grev vardı. Öldürdüler rahmetliyi.”

ne kadar işçi varsa kapiya yığıldı. Birkaç tane polis geldi ama o polisin binlerce işçinin önüne geçerek durdurması mümkün değil.

- Yılı hatırlıyor musunuz?

*“Yahu...” dedim,
“İçinizde erkek yok
mu? Ben bir tek
Serçe’yim. Hanginiz
cesursa çıksın.
Adamlar baktı,
yapacak bir şey yok...”*

Tam olarak yılı söyleyemem. 90’a yakındı yanılmıyorsam. Sallanıyor buralar böyle... Bizim handa herkes bir kenara çekiliyor. Binlerce işçi geliyor. Kapıları kapatsak parçalayacaklar. Kapı zaten bir vuruşta açılacak bir kapı. Orayı bırakırsak, işveren kaçtı olur; onu yediremem kendime. Bir sürü genç kızlarım var, oğlanlarım var; müşavirlerimiz, sekreterler falan...

- Kaç kişi vardı o dönemde hatırlıyor musunuz?

İşte 2 tane sekreterim vardı, 2 tane müşavirimiz vardı, muhasebecimiz vardı, odacımız vardı, Doğan Bey, ben vardım; Yani 13-14 kişi falandık o zaman. Açtık kapıları, çıktık önlerine... “Ne istiyorsunuz?” Onlar da bağıyorlar. “Yahu...” dedim, “İçinizde erkek yok mu? Ben bir tek Serçe’yim. İçinizden seçin birini. 1000 tane erkek bana ne yapabilirsiniz? Hanginiz cesursa çıksın.” Adamlar baktı yapacak bir şey yok, yani doğru. Hepsi ellerine de bordrolarını almışlar. Getirdiler bordrolarını attılar, attılar, attılar, gittiler. Ama hiç unutmam, bizi korumak için 4 tane ajan vardı. Benim 3 tane telefon hattım var, bunlar 4’ü birden konuşuyor bu arada. Sonuçta dayanamadım. “Yahu kardeşim, 3 hattım var. Nasıl beceriyorsunuz bunu. Bana da öğretin de ben de konuşabileyim.” dedim. Sonra, herkes tuzla buz olmuş. Bir tek Serçe çıkıyor, başka kimse yok. Bir de Doğan ile İsmail var arkadaşım, eksik olmasınlar. Hepimiz çıktık karşılına; biz efendi gibi konuşunca, onlar da efendi gibi davrandılar.

“Siz bizi öldürmek istiyorsunuz”

- Peki, toplu sözleşmeleri yürütürken ilginç anılarınız oldu mu?

Size bir anımı anlatayım: Turyağ'ın müzakeresini yapıyoruz. Turyağ da en fazla verimli olan bir müessese. Özellikle sosyal yardımlarda... Oral (Turhanoglu) Bey vardı, bizim Yönetim Kurulu üyemizdi aynı zamanda. DİSK ile oturduk sözleşme yapıyoruz. İş ölüm maddesine geldi, cenaze yardımını müzakere ediyoruz. Bizim işveren gayet iyi bir niyetle, hiç unutmam onların getirdiği teklifin üstüne 2 veya 3 rakam ekledi. Şu anda tabii geçmiş gün, rakamı hatırlamıyorum ama “Çocuklar, tamam, cenazeyi biz kaldıracacağız; 500 istiyorsanız 1500 vereceğiz. Allah vermesin, bu bizim ölümüdür, biz bunu vereceğiz.” dedi. Hiçbir sendikalı bunu kabul etmedi, “Siz bizi öldürmek istiyorsunuz, ölmemizi istiyorsunuz, bizi teşvik ediyorsunuz.” dediler. Ve biz masadan kalktık. Vallahi onu dahi kötü niyet olarak kabul ettiler ama iyi niyetle de anlaştığımız zamanlar çoktu. Trafik kazası geçirdiğimde işçi sendikalarının hepsi benim başımdaydı İzmir’de. Hiç unutmam bunu. Hepsi koştu, kardeşimize bir şey oldu diye. Yıl 1979. Benim bir tarafım tamamen kırılmıştı. Komada kalmıştım. İşçi sendikalarının hepsi koştu. Onların ameliyatlarında, cenazelerinde de hep biz vardık. Yani birbirimizle toplu sözleşmede kanlı bıçaklıydık ama onun dışında hayat devam ediyor. Medeni çerçevelerde her zaman için iyi dostluklarımız vardı. MHP'nin kurduğu bir sendika vardı: MİSK. Aksaray’da yerleri vardı. Beni çağırdılar toplu sözleşme için. Ben korkuyorum... O zamanlar o kadar çok bombalar, olaylar, bilmem neler oluyor ki... Oğuz Bey, “git” dedi, gittim. İçeri girdim. “Abla, buradan içeri gireceksin.” dediler. Girdiğim han normal han değildi. Han'ın içinden bir yerlere getirdiler. Tamamen moraken kaplı, kırmızı bir oda. Korkudan ödüm patlıyor, başıma ne gelecek diye... Çok efendice çağırdılar, konuştuk, pazarlık ettik, anlaştık. “Akşam artık, karanlık, ben gideceğim. Yok kardeşim, korkma, bizim arabayla götüreceğiz” dedi. Eyvah! Ben şimdi o arabaya nasıl bineyim. O arabaya binersem bombalanırsam, kurşunlanırsam. Bir şey de söyleyemiyorum. Dizlerim titreyerek bindim arabaya; eksik olmasınlar bıraktılar eve. Ertesi gün arabaya bomba kondu. Eski DİSK'in binası ile Merter’de karşı karşıyaydı. O zaman birbirlerine silah attıkları oluyordu. Zaten asansörde “Eğ kafanı...” derlerdi, “başına bir şey gelecek, bizim üstümüze kalacaksınız.” Böyle günler geçirdik.

“Trafik kazası geçirdiğimde işçi sendikalarının hepsi benim başımdaydı. Hiç unutmam bunu. Hepsi koştu, kardeşimize bir şey oldu diye. Yıl 1979.”

*“Kaşıkçı'nın iki tane köpeği
varmış. Hayvan gelmiş
benim yanıma oturmuş,
bende o anda film koptu.
Aman Allahım, film nasıl
koptuysa o ufacık kadın, o
daracık etekle, o topuklarla,
o çiçeğin üzerine nasıl
tırmandım, nasıl çıktım!..
Bir kendime geldim,
Ekrem Bey'in gömleğinin
düğmeleri gitmiş.”*

- *Bunlar dramatik olaylar ama komikleri de olmuştur.*

Mesela ben köpektan çok korkarım, anormal bir şekilde korkarım ama. Hiç unutmam; Kaşıkçı'nın fabrikasına gitmiştik. Çok da şık koltuklar almışlar, içine gömülüyor insan. Bir de Ekrem Bey vardı bizim müşavirimiz. Avukat Ekrem, Allah şifa versin, onunla beraber gittik. Ekrem Bey ile bizim yönetim kurulu üyemiz, toplu sözleşmeler ile ilgili bir şey anlatıyoruz harıl harıl. Ben dalmışım ama koltuğun içine de gömülmüşüm. Daracık etek, topuklu ayakkabılar falan, oturduğum zaman kalkmam zaten sorun olacak. Bir baktım Ekrem Bey boynuma sarıldı, elini omzuma attı, bir eliyle de gözlerimi yumdu. Şimdi ne alaka!.. Ben bir yönetim kurulu üyesiyle ciddi ciddi bir toplu sözleşme pazarlığı yaparken benim elemanım boynuma sarılıyor, eliyle de gözümü örtüyor. Çırpındım, hani ne oluyor gibilerden... Eli açıldı, açılmasıyla -Kaşıkçı'nın iki tane köpeği varmış. Hayvan gelmiş benim yanıma oturmuş- bende o anda film koptu. Aman Allahım, film nasıl koptuysa o ufacık kadın, o daracık etekle, o topuklarla, o çiçeğin üzerine nasıl tırmandım, nasıl çıktım!.. Bir kendime geldim, Ekrem Bey'in gömleğinin düğmeleri gitmiş. Ekrem Bey'in üzerine nasıl çıktım? Avaz avaz köpek bağıırır, ben bağıırırım, Ekrem Bey altımda bağıırır... Tavuk tesisleri kuruyordu Kaşıkçı'da. Hollandalılar da geldi; bağırdılar, çağırdılar. Bizi gördüler öyle alt alta, üst üste. Öyle güzel anılar da vardı.

- *Bunu öğrenen işçi sendikaları size köpekle gelmediler mi?*

Öyle bir şey söyler miyim? Yani o kadar zaafımı belli etmem.

- *Silahlı teröristlere direndiniz ama o köpeğe teslim oldunuz?*

Mesela yine öyle bir anı... Dandy yeni kurulmuştu o zamanlar... DİSK'in sözleşmelerini yapıyoruz. Onlar Dandy'e girmek istiyorlar, giremiyorlar. Bir laf çıkarmışlardı, “Dandy sakızları çocuk felci yapıyor.” falan diye. Kendi üyeleri değil diye, herkes korksun da almasın. Fabrikaları Eskişehir yolundaydı. Yabancı bir firmanındı.

Aziz Köseoğlu

Sabancı Holding Gıda Grubu Eski Başkanı

Sabancı'ya yabancılar onun döneminde geldi

Aziz Köseoğlu makine mühendisi olmasına rağmen okul sonrası genelde gıda sektöründe çalıştı.

İyi bir ailede doğdu. Annesi devrin en zengin ailesinden yani Sabancıların yeğenydi. Babası sanayiciydi. Ancak lise dönemi oldukça karışık bir dönemdi. Tarsus Amerikan Koleji'ni 1975'de bitirdiğinde terör olayları artmaya devam ediyordu. Babası Türkiye'de üniversite okutmak istemedi. Bu sebeple Amerika'ya okumaya gitti ve California Üniversitesi'nde lisans ve master eğitimi aldı.

Marsa ilk işe başladığı yer oldu. O dönemde Türkiye'nin en büyük entegre gıda şirketlerinden biriydi. Marsa, sadece Sabancı Grubu açısından değil, Türkiye'nin sektördeki gelişimi bakımından da incelenmesi gereken bir gelişme süreci yaşadı.

1981 yılında yurda döndüğünde hemen Sabancı Grubu'nda çalışmaya başladı. Yine bu dönemde Hacı Ömer Sabancı'nın oğlu Şevket Sabancı'nın kızı Sadıka Sabancı ile evlendi.

Marsa ilk işe başladığı yer oldu. O dönemde Türkiye'nin en büyük entegre gıda şirketlerinden biriydi. Marsa, sadece Sabancı Grubu açısından değil, Türkiye'nin sektördeki gelişimi bakımından da incelenmesi gereken bir gelişme süreci yaşadı.

1925 yılında Glido Yağ fabrikası olarak kurulan tesis, 1945 yılında Toroslar Yağ Fabrikası olarak üretimine devam etti. Türkiye'nin margarinle tanışmasıyla birlikte, 1973 yılında, margarin üretmeye başladı ve Marsa adını aldı.

Glido ve Toroslar Sabancı Grubu'na ait değildi. Sabancılar 1945'te Türk Nebati Yağları adıyla yağ sektörüne girmişlerdi. Toroslar'ı alarak Marsa'nın üretiminde diğer yağ tesislerini tek çatı altında topladılar. 1993 yılına kadar Marsa olarak devam etti.

Amerikan Philip Morris Grubu'nun şirketi Kraft markasıyla bu dönemde ortaklık yapıldı ve Marsa KGF markasını aldı. Bir yıl sonra bu ortaklığa Jacobs da eklendi. Bu sefer marka, Marsa KJS oldu. Aziz Köseoğlu bütün bu operasyonlarda şirketin başında bulunuyordu. Amerikan kültürüne yatkınlığı, dünyayı tanıması bu süreçte ona büyük kolaylık sağladı.

2002 yılında gıda şirketleri GıdaSa olarak birleştirildi. 1922 yılında İz-

mir'de kurulmuş olan Piyale de GıdaSa bünyesine katıldı. 2005 yılında şirket tekrar Marsa adına dönüş yaptı.

2008 yılında ise Sabancı Grubu, Marsa'yı sattı. Şirket Marsan olarak Piyale, Luna, Ona, Hüner, Sabah, Evet, Ice Tea, Soyola, Soza, Deren, Ustam ve Saka markalarıyla üretime devam ediyor.

Aziz Köseoğlu, 1996 yılında ailevi sebeplerden dolayı Grup'tan ve şirketlerden ayrıldı. Uzun süre gıda sektöründe danışmanlık yaptıktan sonra yabancı markaların distribütörlüğünü üstlendi. Köseoğlu, hala gıda konusunda Türkiye'de başvurulan önemli danışmanlardan biri durumundadır.

Köseoğlu, hala gıda konusunda Türkiye'de başvurulan önemli danışmanlardan biri durumundadır.

Performansa dayalı bir sistemi çok istedim

- Sendikayla irtibatınız da bu görev sebebiyle mi oldu?

Allah Selamet versin Nazım Düzenli Bey'le oldu. Sendikayı gençleştirmek ve aktifleştirmek istemişler. İlk defa bu sebeple sendikayı duydum. Amerika'da sendika var ama çok daha farklı. 81'de geldiğimde sendikalar askıdaydı. Yanılmıyorsam ilk iki-üç toplu sözleşme çalışmalarımız çok rahat oldu. Tek Gıda İş sendikasıyla toplu sözleşme yapmıştık. İnsanlar pek sesini çıkaramıyordu. Bende bıraktığı intiba, her zaman anlayışlı ve uyumlu bir sendika olduğu yönündedir. O yıllar için tabii. O zamanlar Yönetim Kurulu'nda Nazım Düzenli'nin yanı sıra Sabri Ülker, Firuz Kanatlı vardı... Turyağ'dan İnsan Kaynakları Müdürü vardı.

“Sabancı Grubu her zaman işine bakmıştır. O zaman değil ama daha sonra çalışanları işinin bir parçası olarak görmüştür. O zamanlar Sabancı Grubu tekstil ağırlıklıydı. Tekstildeki dalgalanmalar çalışanları etkiliyor.”

- Size bu sendikacılık teklifi geldiğinde tepkiniz ne oldu?

Çok memnun oldum.

- Niye?

Çünkü yönetim kurulunda çok önemli insanlar var. Oturup konuştuğunuzda istifade edebileceğiniz kişiler. Yakup Tahincioğlu olsun, Firuz Kanatlı olsun çok kıymetli ve deneyimli sektörün önde gelenleri... Tecrübelerinden faydalanmak istedim.

- Neredeyse sizin iki misli yaşınızdadalar.

Haliyle... Grevler olmuş, çatışmalar olmuş, toplu sözleşmeler yaşanmış...

- Sabancı Grubu'nun belli bir inisiyatifi var mıydı, yönlendirmesi oluyor muydu? Yani sendikal faaliyetler konusunda yaklaşımı neydi?

Sabancı Grubu her zaman işine bakmıştır. O zaman değil ama daha sonra çalışanları işinin bir parçası olarak görmüştür. O zamanlar Sabancı Grubu tekstil ağırlıklıydı. Tekstildeki dalgalanmalar çalışanları etkiliyor. Gıdada tekstile nazaran daha az çalışan var. Gıdada otomasyon var. Tekstile baktığımızda o dönemde tam tersi. Her zaman işçi sendikalarını çok ciddi tut-

muştur. Yine diyorum ki, tekstil ağırlıklı olduğundan dolayı... İlk başladığım senelerde toplu sözleşmelerde, Grub'un ciddi desteği olmuştur sendikaya. Bizim gruptan Nihat Yüksel Bey vardı. Çok değerli biridir kendisi. Tekstil Toplu Sözleşmelerinde görüşmeyi bizzat Hacı Sabancı ile birlikte Nihat Bey yürütürdü. Gıda tarafında ise benimle birlikte yürütürdü.

- *Sendikada görev alınca; gençsiniz, Amerika'da eğitim aldınız diye size özel bir görev tevdi ettiler mi?*

İstediler... Sabri Bey de, Firuz Bey de çok istediler ama ben Adana'da otuyordum. Sendikanın genel merkezi İstanbul. Nazım Bey de buna çok hevesliydi. Kendisinin devam etmesini istedik. Yani görev konusunu kendi aramızda konuştuk.

- *Size başkanlık mı teklif ettiler?*

Başkanlık olmasa da daha aktif bir görev almamı istediler. Önce başkan yardımcılığını teklif ettiler. Bir dönem sonra da başkanlık söz konusu olabildi. O şartlarda ben pek istemedim.

- *Sendikanın çalışmaları sebebiyle, Amerikanvari bir çalışma ortamı, bir hava oluşturma gayreti olmadı mı?*

Oldu ama yeterli mi bilemem. Bazen söylediğim şeyler de çok ters anlaşılıyor. Ben her zaman insanların performansının ölçülmesini isterdim.

- *Haliyle burada söz konusu işçiler öyle değil mi?*

Evet, elemanları kastediyoruz.

- *İster beyaz yakalı olsun, isterse mavi yakalı olsun çalışanlar yani...*

Evet. Ben çalışanların performansına dayalı bir çalışma yapmak istedim. Kendi sendikamızda bunu birkaç kere dile getirdim. Çünkü bir elin beş parmağı birbirine benzemiyorsa, çalışan beş kişinin de birbirine benzemesi

“Ben çalışanların performansına dayalı bir çalışma yapmak istedim. Çünkü bir elin beş parmağı birbirine benzemiyorsa; çalışan beş kişinin de birbirine benzemesi mümkün değil. Performanslarının benzemesi de mümkün değil.”

“İşyerinde performans sisteminin sonuçları, giren parayla doğrudan ilişkilidir. Bunu grup halinde de düşünebilirsiniz. 10 kişilik bir ekibin verimi olarak düşünebilirsiniz.”

mümkün değil. Performanslarının benzermesi de mümkün değil. Ben bunu çok istedim. Gıda Sendikası olarak böyle bir çalışma yapalım ve kriterler oluşturalım; üretimle alakalı, hijyenle alakalı, işyeri ile alakalı. İşin ilginç tarafı; işveren sendikasının hiç yaklaşmadığı gibi Tek Gıda İş de yanaşmadı.

- Peki, iki tarafın da bu araştırmaya yanaşmamasının sebebi sizce ne olabilir?

O dönemde üyelerin büyüklükleri yanı sıra konularımız da farklıydı. Bir Ülker'in, bir Eti'nin, Turyağ'ın veyahut Kent'in yani Tahincioğlu Grubu'nun çalıştırdıkları kişi sayıları da farklıydı.

Bizimki tam otomasyondtu. Öbür tarafta insan ağırlığı var. Bazılarının paketleme makineleri bile yoktu. Bugünkü otomasyonların o dönemde neredeyse hiçbiri yok. Belki kendi içlerinde bunu uygulayamayacaklardı. O dönemde bütün Marsa'da çalışan sayısı 200 kişiydi.

- Şimdiki teknolojiyle o kadar iş 50 kişiyle yapılıyor.

O dönemki şartlara göre öyleydi. Ben hâlâ şöyle düşünüyorum: İşyerinde performans sisteminin sonuçları, giren parayla doğrudan ilişkilidir. Bunu grup halinde de düşünebilirsiniz. 10 kişilik bir ekibin verimi olarak düşünebilirsiniz. Vardiya sistemleri de olabilirdi. Ama yapamadık o zaman.

- Böyle ilginç başka projeler var mıydı?

Yoktu. Toplu sözleşmeler öncesi oturulurdu. Yani pek aktif değildi sendika.

- Sizin dikkatinizi çeken ilginç işverenler, patronlar var mıydı? Faaliyet alanı ve kişiliğiyle...

Sanmıyorum. Olsa bile hatırlamıyorum. İz bırakanları yukarıda saydım. Diğerlerinin de çok özellikleri vardır ama benim dikkatimi çekmemiş. Hala da devam edenler var. Allah uzun ömür versin, selamet versin. Nazım Bey'in karakteri de öyleydi. Nasıl diyeceğimi bilmiyorum. İşleri delege et-

mevi sevmezdi. Sendika daha aktif olabilirdi, diyelim... Tekstil İşverenleri Sendikası gibi olabilirdi.

- *Sendikal faaliyetler konusunda yaşadığınız ilginç olaylar oldu mu?*

Bir toplu sözleşmede bayağı hırlaşmıştık Tek Gıda ile. Bayağı da ağır laflar edildi. Sonunda bir yerde sulh olduk. İstedikleri şey o kadar saçmaydı ki... Hatırlayamıyorum ama parayla ilgili bir şeydi sanırım. Gıda İşverenleri Sendikası'nın bir şanssızlığı şuydu: Turyağ gibi, Marsa gibi az emek ihtiyacı olan iki şirketin yanı sıra Eti gibi, Ülker gibi çok emek isteyen şirketler var. Biz hazırız bu anlaşmaya, Turyağ da hazırды. Zaman zaman birbirimize çok ters düşerdik. Emek yoğun olduğu için aynı şeyi orası için de istenecek. Bizde çalışıyor 200 kişi, Eti'de çalışıyor 2 bin kişi.

- *Maaşa konulacak yüzde 5 zam sizde ürüne yüzde 1 gibi yansırken, onlarda en az yüzde 5 yansıma ihtimali var demek...*

Aynen öyle... Sonra ara yollar bulundu. Sektörler arasında standartlar konuldu. Bizim bir şanssızlığımız Unilever gibi bir devin bize üye olmamasıydı. Unilever öyle bir sözleşme imzalardı ki duysanız ağzınız uçuklardı. Bunlar maliyetleri nasıl tutturalacaklar, diye düşünürdünüz?

- *Bu haliyle üye olmaması iyimış.*

Üye olmaması iyi ama maaşlar bakımından kötü bir örnek oluşturuyordu. Bizim sendikaya üye değildi ama işçi sendikası vardı. İşçi sendikası da onu emsal gösteriyordu.

- *O zaman da piyasa bakır. Ürünlerde de rakipsizdi...*

Evet, pek çok üründe rakipsizdi. Sana'da pazar payı yüzde 90'lardaydı. Daha sonra Algida geldi. Dondurmada da yine yüzde 90'lardaydı. Algida'yı da rahmetli Demir Tiryakioğlu getirdi. Başkan oydu. Lipton çay da onun döneminde geldi. Bakın göreceksiniz, yavaş yavaş margarin ana işleri olmaktan çıkacak o grupta.

“Sendika o yıllarda faal değildi. Tabela vardı ama faal değildi.”

“Esasında işçi sendikaları çok kötü yönetiliyor. Biri gelip başına oturuyor ağa gibi. Bir daha da gitmiyor. Bir kere bununla alakalı kanunları değiştirmek gerekiyor. Mesela iki dönemden fazla seçilememesi gibi. Böyle bir şeyler olması lazım. Taze kan gerekiyor. Yoksa o yapıyı bozmak güç oluyor. Yeni fikirler çıkmaz.”

- *Sabancı Grubu'ndan ayrıldıktan sonra nelerle uğraştınız?*

Ben gene gıdada devam ettim. Doysan diye bir şirkette genel müdürlük yaptım. Yine yağ şirkettir. Trakya'da kurulmuş eski, köklü bir şirketti. Dört seneye yakın orada genel müdürlük yaptım. O şirketi de daha önce Philips Morris'e sattık. Jacobs Kraft'ın sahibi o zaman Philips Morris'ti. Şimdi ayırdılar ama bu şirkettir. O şirketin de yüzde 50'sini ADM diye Archile Daniels Medium diye New York Borsası'na kota edilen büyük bir şirkete sattık. Sonra Ülker Grubu ile Adana'da bir yağ fabrikası satın aldık. İşlettik sonra onu da sattık. Şu anda benim şahsi özel işlerim var.

- *Aslında sendikadan ayrılmanız gerekmiyormuş...*

Gerekmiyordu ama sendika o yıllarda faal değildi. Tabela vardı ama faal değildi. İnsanların gelip de Tekstil'deki gibi heyecan duyacakları bir ortam yoktu. Gıda deyince uncu yani değirmenci de gıdacı, şekerci de gıdacıydı; sucu da, sodacı da gıdacıydı. Bir araya getiremediler, vizyon oluşturamadılar. Diyelim ki bu dernek olsa, daha fazla faal olabilirdi. İnsanları daha fazla çekebilecek, insanları daha fazla eğitebilecekti. O yıllarda son derece zayıftı, belki bütçesi de yoktu, bilmiyorum. TEKSİF gibi MESS gibi parası olduğunu zannetmiyorum. Bankada 600 milyon doları olduğunu kendisi söylüyor. MESS'in daha fazla olabilir.

- *Adana yani Çukurova bölgesi TÜGİS'den ayrılırken siz görevde miydiniz? Cabbar Bey sizin döneminizde miydi?*

Evet, şimdi hatırladım. Ben ayrılışı desteklemedim. Üyelerimizden biri de Paksoy'du sanırım. 20 yılı geçti unutmuşum. Biz nasıl Unilever'i kötü örnek gösteriyorsak; Paksoy da bizi kötü örnek olarak gösteriyordu. Bizim işçi ücretlerimiz onlarda maliyetleri kaldırmıyordu.

- *Veya daha çok kâr etmek istiyordu.*

Evet, öyle bir durum olmuştu. İnşallah bundan sonra daha aktif bir sendika olur.

- Bugün geçmişe baktığımızda, çağdaş bir sendikacılıkta neleri tavsiye edersiniz?

Bakın bu sendika da, esasında işçi sendikaları da çok kötü yönetiliyor. Biri gelip başına oturuyor ağa gibi, bir daha da gitmiyor. Bir kere bununla alakalı kanunları değiştirmek gerekiyor. Mesela iki dönemden fazla seçilememesi gibi. Böyle bir şeyler olması lazım. Bugün, Clinton son döneminde aday olsa yine seçilebilirdi. Ama adamlar kural koymuş. İki kere ile yetinecek. Kanun buna müsaade etmiyor. Bu sistemde bir hata var. Delegeler kendi adamı oluyor. Siyasi partiler yasası gibi. Bazı başkanlar bildim bileli orada. Taze kan gerekiyor. Yoksa o yapıyı bozmak güç oluyor. Yeni fikirler çıkmaz. Adana Ticaret Borsası Başkanı en sonunda değişti. Bir adam 30 sene aynı yerde, doğru olmaz bu.

TÜSİAD'da da böyledir: İki dönemden fazla seçilemez. Sonuçta sendikacılık böyle... İşçiler çok isteyecek, işverenler az verecek. Performans ölçülmedikçe sağlıklı sonuç almak mümkün değil. Beyaz yakalılarda da performans ölçülüyor. Bunu içine sindirenler çok başarılı oluyor. Başarılı olanlara bakın; performans değerlendirmesini çok iyi yapan şirketlerdir. Bir gün onu söyledim zaten: O dönemdeki rakibimiz Unilever'di. Eğer onunla baş edebiliyorsa, şu bahçeyi süpüren işçim onun işçisinden daha iyi şartlarda olmak zorunda. Arkadaşlar benim bu tavrıma gülerlerdi. Sonuçta iki dönemden fazla başkanlık kesinlikle yapılmaması lazım bu tür konuları rahat konuşmak için. Herkese açık bir biçimde performans ölçme sistemi olmalı. Yönetici olarak da "benim şu ve şu eksikliklerim var" diye altına imzanızı atmanız lazım. Bunu yapan çok az şirket var. O zaman iş kendiliğinden çözümlüyor. Belki o zaman sendikalara gerek kalmayacak.

- Bütün bu yapılar çalışma hayatının düzenlenmesini sağlayan, denetleyen bir kurum olarak ortaya çıkmış. O denetim doğal olarak gerçekleşse sendikaya da gerek kalmayabilir. Derler ya: Adalet niye var? Vicdan somut olarak ortada olmadığı için.

Evet, ölçme sisteminiz yoksa başka şeyler başlıyor. En altta olduğu gibi, en üstte de benzer bir durum var.

“Başarılı olanlara bakın, performans değerlendirmesini çok iyi yapan şirketlerdir.

Bir gün onu söyledim zaten:

O dönemdeki rakibimiz

Unilever'di. Eğer onunla

baş edebiliyorsa, şu

bahçeyi süpüren işçim

onun işçisinden daha iyi

şartlarda olmak zorunda.

Arkadaşlar benim bu

tavrıma gülerlerdi.”

Nihat Yüksel

Sabancı Grubu Çalışma Hayatı Daire Başkanı

“Bu kadar işadımı sana güvence vermiyor mu?”

Nihat Yüksel, “Herşeyim Adanalıdır.” demesine karşılık 1936 yılında Konya’nın Çayhan kasabasında doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ni bitirdi.

Üniversite yıllarında Sabancı Kardeşlerle tanıştı. Sosyal yönden aktifti. Gençlik teşkilatlarında görev aldı.

1963 yılının Ocak ayında yedeksubay olarak askerliğini tamamladığında, Sakıp ve Hacı Sabancı kardeşlerle görüştü. Ona farklı bir görev teklif ettiler.

Türkiye’de yasalar değişiyor ve sendikalar kurulacak. Sabancı olarak o konuda teşkilatlandıklarını ama bu işin başına birini getirmek istediklerini söylediler.

Kendi eğitim dalı da buna uygundu. İş Hukuku ve Borçlar Kanunu konusunda bilgisi iyidi. Dahası Prof. Ali Fuat Başgil ve Prof. Dr. Ali Nail Kubalı’dan da dersler almıştı.

Ayrıca Nihat Yüksel’in ağabeyi de Hacı Sabancı’nın sınıf arkadaşıydı. Aslında Sabancı Grubu sendikal faaliyetlere hazırды. Hatta Yüksel görüşmeye gittiğinde Çukurova Tekstil İşverenleri Sendikası bile kurulmuştu.

Görüşme ocak ayında yapıldı ve o yılın temmuz ayında da Sendikalar Yasası çıktı.

Karar verme noktasındaki anı Nihat Yüksel şöyle anlatıyor: “Biz Çukurovalı Tekstil İşverenleri Sendikası kurduk. Buraya adam arıyoruz.’ ‘Tamam da, yeri yurdu neresidir bunun?’ ‘Yeri yurdu yok, yaptırıyoruz.’ dediler. ‘Yasal iş güvencesi...’ filan dedim. ‘Bu kadar işadımı güvence vermiyor mu?’ dediler. Ben daha fazla uzatmadan tekliflerini kabul ettim. Aynı yılın haziran ayında başka bir şey oldu! Adana’da gıda sektörü de kuvvetliydi. Yağ fabrikaları vardı. Örneğin Toroslar Yağ Sabancı’nındı. Paksoy gibi büyük gıda şirketleri de vardı. Gıda için de bir işveren sendikası kurdular. Yereldi yine. Bunun işlerine de benim bakmam istendi. Ben hem tekstil hem gıda iş-

“Biz Çukurovalı Tekstil İşverenleri Sendikası kurduk. Buraya adam arıyoruz.’ ‘Tamam da, yeri yurdu neresidir bunun?’ ‘Yeri yurdu yok, yaptırıyoruz.’ dediler. ‘Yasal iş güvencesi filan dedim. Bu kadar işadımı güvence vermiyor mu?’ dediler.

verenlerinin işlerini yürütüyordum.”

Önce Çukurova'daki yerel işveren sendikalarının koordinatörü olarak görev yapan Yüksel, Sabancı Grubu'nun İstanbul'a taşınmasıyla birlikte önce Holding'in daha sonra da TİSK'in sözleşmelerdeki müzakere heyetinin başı olarak uzun dönem çalıştı.

Hacı Ömer Sabancı Holding'in Endüstri İlişkileri Daire Başkanlığı ve Çalışma İlişkileri Daire Başkanlığı görevlerini yürüttü ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nda önemli görevlerde bulundu.

Nihat Yüksel, TİSK'teki görevi sırasında çalışma hayatına getirdiği çözüm önerileriyle birçok açılıma önayak olurken, asgari ücret pazarlıklarının da bir numaralı işveren temsilcisi oldu.

Sabancı Holding ve TİSK'teki görevinden dolayı 1982 Anayasası'nın hazırlanması sırasında çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili görüşlerin ve yapılan mevzuat hazırlıklarının oluşturulması sırasında etkin görev alan Nihat Yüksel, çalışma hayatında esnekleşme ihtiyacını ilk dile getiren isimler arasındaydı.

Günümüzde de halen hazırlıkları süren 'İstihdam Paketi' ile yeniden tartışmaya açılan "Esnek Çalışma Modeli" konusunda Nihat Yüksel çok mücadele etmişti.

Nihat Yüksel'in "Esnek Çalışma Modeli"nin yanı sıra mücadele verdiği bir diğer konu ise Ekonomik ve Sosyal Konsey'le (ESK) ilgiliydi. 2001 krizi sonrası kurulan ESK'nın etkin hale getirilmesini isteyen Yüksel, bir yazısında, "2002 yılında konseyin yapacağı çalışmalardan öncelikli beklentilerimiz; ekonomik krizin aşılmasına katkıda bulunulması, ülkemizin yaşadığı ekonomik ve sosyal sorunlara ışık tutulması ve AB yasaları ile uyum sağlayacak tavsiye kararlarının oluşturulması şeklindedir." demişti.

Son Röportaj

Kitabın hazırlamaya başladığımız Haziran-Temmuz aylarında Nihat Beyle randevulaştığımızda Adana'daydı. Ciddi sağlık sorunları vardı. Adana'ya gitmeye karar verdik.

Ne zaman gideceğimizi planladığımız günlerde Nihat Yüksel'in İstanbul'a geleceğini öğrendik. İlk gelişinde görüşmemiz mümkün olmadı. Florance Nightingale Hastanesi'nde muayene ve tahlilleri uzun sürmüştü.

İkinci gelişinde TÜGİS'de geleceğini söyledi. Eşiyle birlikte geldi. Acele eder hali vardı. Bir taraftan hastaneden arıyorlar, diğer taraftan dostları onu merak ediyordu. Karaciğer kanseriydi ve mümkün olursa ameliyat edilip, organı değişecekti.

Kimse bu röportajın onun son görüşmesi olduğunu bilmiyordu. Riskin farkındaydı ama coşkulu ve heyecanlı bir sohbet yapmaktan geri kalmadı.

Adana'ya döndükten kısa bir süre sonra vefat etti.

Bu kitaptaki ifadeler, onun mesleki olarak son demeçleri oldu. Muhtemelen son fotoğrafı da yine biz aldık.

Bu aile ile 41 yıl çalıştım

- Belki de profesyonel sendikacı olarak ilk görev verilen kişilerin başında geliyorsunuz. Başladığınızda binanız bile yokmuş. Sendikacılığa işin neresinden başladınız?

“Tekstil İşverenleri Sendikası da benim İstanbul’a gelmemi istedi. Sakıp Bey de görüşmemiz sırasında, “Ağam, benim teklifim devam ediyor.” deyince kabul ettim. 1971 yılının Ağustos ayında full time Sabancı Holding’e geçmiş oldum.”

Öncelikle çok sıkıntı çektik. Mevzuat yok, tasarı halinde bir yasa... Biz işverenlere “böyle bir örgütümüz var” diye anlatmaya çalışıyorduk. İlk işimiz anlatmaktı. Zaten çok hızlı gelişmeler oldu. Ekim ayında hem Tekstil hem de Gıda İşverenleri Sendikası kuruldu. TİSK çatısı altındaki milli tip sendikalara üyelikler başladı. Yani yerel sendikaları feshettik yerine ulusal sendikalara üye olduk. Onlar da federasyona üye oldular. Sonra İstanbul’da konfederasyon oluştu. Sendikalar da Tepebaşı’ndaki Tarhan Han’da bulunuyorlardı. Ben hem tekstil hem gıda hem de MESS’e bakmak üzere TİSK’in Çukurova ve Güneydoğu şefi veya uzmanı oldum. Ondan sonra devam ettik.

- Herhangi bir fikri çatışma yaşandı mı o yıllarda?

Yok, yeni kurulmuştuk. 1964’ten itibaren sendikalaşma ve toplu sözleşmeler başladı. Hatta bizim bir iş yerinde grev de yapıldı. Sonra işçi sendikaları ülkenin her tarafında örgütlendi. Bunların Güneydoğu ve Çukurova işlerine ben bakıyordum. Ayrıca Konfederasyon’un yapılanmasıyla çok iyi yetiştik. Sürekli koordinasyon toplantıları falan derken; çalışma hukuku konusunda, en iyi şekilde kendimi yetiştirmiş oldum. Sonrasında Sakıp Sabancı, “Biz çok büyüyoruz, geliyoruz burada işveren sendikalarındaki görevi bırakalım, Konfederasyon’a gel.” dediler. Önce tereddütlerim oldu. Adana’da bu konudaki tek insan haline geldim. Ayrıca Türkiye çapında da çalışmalar yapıyorduk. Ülkenin meselelerini, kanuni konularını, tasarılarını hatta Gıda İşveren adlı dergide Yargıtay konusunda yorumlarımı yapıyordum. Basit iki sayfalık dergileri vardı. Resmi arabulucu görevim vardı. Tekstil İşverenleri Sendikası da benim İstanbul’a gelmemi istedi. Sakıp Bey de görüşmemiz sırasında, “Ağam, benim teklifim devam ediyor.” deyince kabul ettim. 1971 yılının Ağustos ayında full time Sabancı Holding’e geçmiş oldum. Aynı zamanda Adana Sanayi Odası’nın aynı konuda müşavirliğini yapıyordum. Bir yandan Sabancı Holding’teki görevim, onun yanında da çevre ilişkilerim ve mesleğim icabı bu sendikalarda uzman olarak işveren vekilliği yaptım. Tüzüklerini yenileme ve toplu sözleşmelerde çok önde hizmet verdim. Nitekim Gıda İşverenleri Sendikası’nın da yapısı biraz farklıydı.

- *Gıda İşverenleri Sendikası'yla ilk temasınız ne zaman oldu?*

63'te oldu. Yerel sendikayı feshettik, ulusal sendikaya üye olduk. Oradaki büromuz Konfederasyon binası oldu. Bütün sendikalar da o binada şube açmış oldu.

- *Niye yerel sendikayı feshettiniz?*

Geldiler, izah ettiler. "Yerel sendika etkili olamaz. Biz milli sendika olarak güçlü olmalıyız. Bunları feshedin, bize dahil olun." dediler. Oradaki patronlar da akli başında insanlardı. Olumlu düşünürlerdi. Teklifi yerinde buldular, hiç vakit kaybetmediler. Yazın genel kurullarını yapıp feshettik. Bu işveren sendikalarına üye oldular. Ama bu işin başlangıcında ilk tekstildir, ardından gıda gelmiştir. MESS, Kâğıt, Kimya daha sonraları geldi.

- *Tekstilin önce kurulmasının sebebi neydi?*

Türkiye'nin en önemli tekstil fabrikaları Adana'daydı. O yüzden önce tekstil iş kolunda kurulduğunu söyleyebilirim. Bossa, Güney Sanayi, Paktaş, Akdeniz gibi Türkiye'nin tekstil sektörünün yüzde 25-30'u Adana'daydı. Neticede ben bu sendikanın da yönetiminde görev aldım. Toplu sözleşme düzenini ben ve arkadaşlarım organize ettik.

- *İlk başladığımız dönemde başkan kimdi?*

Başkan Nurettin Baban'dı. Genel sekreter Oğuz (Bayraktar) Bey'di. Ardından Nazım Bey görevi aldı ve 2000'li yıllara kadar devam etti. Ben başkanvekilliği yaparken Ülker'den Sabri Bey, Turyağ'dan, Kent'ten yöneticiler vardı. Nazım Bey zamanında toplu sözleşme konusunda bir prototip hazırladık. Üyeler farklıydı. İşkolu grup sözleşmesi de yaptık. Bu tip hizmetler verildi.

- *İşçi sendikalarıyla ilişkiler nasıldı?*

1980 öncesi bu konuda yeterli bir bilgi birikimi ve deneyim yoktu. İlgili

"Türkiye'nin en önemli tekstil fabrikaları Adana'daydı.

O yüzden önce tekstil iş kolunda İşveren Sendikası kurulduğunu söyleyebilirim.

Bossa, Güney Sanayi,

Paktaş, Akdeniz gibi

Türkiye'nin tekstil sektörünün yüzde 25-30'u Adana'daydı."

*“Dört konu hakkında
Anayasa’nın çalışma
hayatıyla ilgili düzenlemesine
emek verdik. Tek sendikaya
üyelik... Artı, bir işyerinde
sadece bir sendikayla toplu
sözleşme yapılması...
Ayrıca, işyerine verilen
zararların işçilerin ve
sendikanın tazmin etmesi...
Ve siyasetle uğraşmama, gibi
konuları vardı.”*

Yargıtay İçtihad Kararları da yoktu. Hukuk Genel Kurulu’ndan benim kazandığım dava var. Yeterli içtihatlar oluşmamıştı. 1961 Anayasası yürürlükte olduğu için sol eğilimli hükümler vardı. İşçi hakları önemseniyordu. Yaşantıdan değil de başka ülkelerden hükümler alındığı için toplumda da yerleşmemişti. Bünyemize pek uymadı elbise. Kanunsuz eylemleri, davranışları caydırıcı düzenleme ne Anayasa’da vardı, ne kanunlarda bulunuyordu. Yargı da bu konuda esnekti. 80’e kadar çok Yargıtay Kararı da çıktı. Son zamanlarda daha objektif davranmaya başlandı. 1982 Anayasası’nda yeni düzenlemeler oldu.

- Sizin bu konularda da çok makaleniz olduğunu biliyoruz.

Evet. Ben İşveren Konfederasyonu’nun yani TİSK’in Mevzuat Komitesi Başkanı’ydim. Dört konu hakkında Anayasa’nın çalışma hayatıyla ilgili düzenlemesine emek verdik. Tek sendikaya üyelik... Artı, bir işyerinde sadece bir sendikayla toplu sözleşme yapılması... Ayrıca, işyerine verilen zararların işçilerin ve sendikanın tazmin etmesi... Ve siyasetle uğraşmama, gibi konuları vardı. Ayrıca bunlarla ilgili özel kanunlarda da düzenleme yapıldı. Bu düzenlemeler yapılıncaya Yargıtay Kararları da yayınlanınca, üniversite de bu konuda destek verince kanunsuz eylemler azaldı ve düzen oturdu. Minimum düzeylere indi ama bunlar büyük çaba ve uğraşlar sonunda olduğunu söylemek gerekiyor. Son Anayasa değişikliğinde benden de görüş istediler, “Çalışma hayatıyla ilgili değişiklikler konusunda ne düşünüyorsunuz.” diye. Yerinde değil, çünkü o hükümlerin bir caydırıcılığı vardı. Çalışan, düzgün giden işçiye bir zararı yok. Tabela sendikacılığına gerek yok. 80 öncesi sendikacılıkta sorunlar vardı. Kırıp döküyordu, bir şey denmiyordu. Yüzde 10 barajı vardı. Grevler yaşadık. Disk daha katı bir tutum takınıyordu. Bizim un fabrikamızda ve Marsa’da grev yaptılar. Türkiye’nin belli ihtiyacı olan yağ ihtiyacını karşıladığı için Anayasa’daki sağlık hükümleri gereği erteledik. Danıştay’a başvurular grev tekrar başladı. Ciddi mücadelelerin verildiği bir dönemdi, düzendi. Un fabrikasında greve başladılar. Sabancı’nın diğer fabrikalarına geliyoruz, dediler. Aslında Sabancı’da yargıya giden ihtilaf çok azdır. Doktrini, içtihatları çok yakından takip ediyorduk. Böyle büyük bir gruba girmek için un fabrikasında başlattılar. Arkadaşlar çadırlarını söküp, sırtlarına yükleyerek, işçilerle umumi sözleşme yaparak ihtilaf yerine

anlaşmayı tamamladık.

- *Umumi mukavele nedir?*

Tek bir sözleşme yerine sendikayla değil tek işçilerle sözleşme yaptık. İş Kanunu'nda var bu düzenleme. Bu uygulamayı yapmış bizden başka bir tane daha var mı bilemiyorum. İşçi teminatını istiyor. Toplu sözleşmeyle ne vereceksem, aynen onları umumi mukaveleye de koyduk. İşçiler sonunda anladılar ki, buradan mağdur oluyorlar. Çalışılmayan sürede ücret ödemi-yordu. Kıdem Tazminatı süresi eksiliyor. Dahası ücretli izin süresi de eksili-yor. Bunları görünce yönetime gelenler oldu. "Bizim haklarımız verilirse biz çalışmak istiyoruz." dediler. Lafla değil, sözleşmeyle haklarını verince işe başladılar.

- *O dönemde Sabancı'nın yabancı ortaklıkları var mıydı?*

Gıdada yoktu. Lastikte, otomotivde vardı malum. Toyota'da Japonlar şunu söyledi: "Türkiye'nin bu yasal düzeniyle biz işimizi yürütemeyiz." 90'lı yılların başında... Türkiye'deki yabancı ortaklı işlere de biz bakıyorduk. Benim başkanlığında yürüyordu. Japonlarda sendikalaşma yüzdesi bizden çok daha yüksektir. Rahmetli Özdemir Sabancı Bey'le ikimiz Türkiye'deki sistemi anlattık. Ama ikna olmadılar. Diğer şirketlerdeki ortaklıklarda böyle sorun yaşanmadı. Lassa'da da Japon ortaklığı var. Orada toplu sözleşmeler yapılıyor ve devam ediyor sendikacılık. Pirelli, Good Year'ın toplu sözleşme başkanlığını da bir süre ben yaptım. Oradaki durumlar biraz farklı. Yıllık işçi maliyeti 45-50 bin lira civarında. Bunu gıda ile veya başka sektörlerle karşılaştırmak doğru olmaz. Gıdada ve tekstilde 15 ila 20 bin lira arasındır. Haliyle lastikte şikâyetler var. "Bu maliyetlerle biz rekabet etme şansımızı kaybederiz." diyorlar.

- *80'den sonraki düzenlemelerde gerek kendi aranızda işverenler arasında gerekse hükümetle iş dünyası arasında ihtilaflar oldu mu?*

Biz 82 Anayasası'nda TİSK yönetiminde tam bir birlik gösterdik. Tüm işveren sendikalarının ortak görüşü olarak giderdik. Ben Ücret Tespit Komis-

"Biz 82 Anayasası'nda TİSK yönetiminde tam bir birlik gösterdik. Tüm işveren sendikalarının ortak görüşü olarak giderdik."

“Evet, 41 yıl sürekli aynı alanda profesyonel olarak çalıştım. Belki bir-iki kişi daha çıkabilir. Bazılarının görevleri yönetim kurulu üyeliğine dönüşmüş olabilir. Profesyonel olarak ben bu aileyle (Sabancı ailesi) 41 yıl yaşadım.”

yonu'nun yıllarca başkanlığını yaptım. Bir-iki sektörün çekincesi olmuştur ama yıllarca işin içinde olan biri olarak dirlik düzenlik gösterdik. Çalışanı da korumak lazım bir yerde... Ona da dikkat edildi. İşverenler arasındaki ihtilafların sebebi büyüklük ve ücret ödeyebilme kapasitesi bakımından ufak tefek tartışmalar yaşandı. Konfederasyon pek çok sorunu giderdi. Ayrıca üniversite ile iç içe çalıştık. Yıllarca toplantılar yapıyordu.

- Genellikle üniversite ile sanayi birlikte hareket etmiyor, diye eleştirilir. Demek sendikal çalışmalarda bunu sağladınız.

Evet, birlikte çalıştık. Onlar da sanayinin çalışma hayatındaki konumunu daha iyi anlama fırsatını elde ettiler. Genellikle beni de panellere konferanslara davet ediyorlardı. Kürsüye çıkıyorduk; Prof, prof, prof... unvansız sadece Nihat Yüksel. “Sen de kariyerine bir şey ekle.” dediler. Sonra doktora mı verdim. Onlarla çok iç içe çalışmalarımız oldu. Nuri Çelik, İş Hukuku hocasıdır ve diğerleri... Onlarla hep beraber çalıştık. Ben 63 mezunuyum, hocalarımız 62 mezunudur. “Sen Türkiye’de bir ilki yapıyorsun.” dediler. İşçi sendikalarıyla da çok iyi diyaloglar içine girdik. DİSK’e bağlı sendikalar kendi varlıklarını ispat etmek için greve daha çok gittiler.

- Gençlikte biraz solculuk var mıydı?

Yok, hiç solcu olmadım. İlkokul 4’ten itibaren işçilik yaptım. Liseyi bitinceye kadar... Buna rağmen bir kavram olarak solculuk beni çekmedi. Sosyal adalet, işçi hakları daima ilgimi çekmiştir. Bırakmaksızın 27 saat çalıştığımı bilirim. Milli yüzüydüm. Adana Gençlik Teşkilatı Başkanlığı’nı yaptım. Bunlar insan için liderlik özellikleridir, kendine güvendir. Yılmadan, korkmadan başarabileceğime inandım. Ve Sabancı’nın Çalışma Hayatı İlişkileri Daire Başkanlığı’na kadar geldim.

- Sabancı Grubu’nda profesyonel çalışma rekoru sizdedir sanırım.

Evet, 41 yıl sürekli aynı alanda profesyonel olarak çalıştım. Belki bir-iki kişi daha çıkabilir. Bazılarının görevleri yönetim kurulu üyeliğine dönüşmüş olabilir. Profesyonel olarak ben bu aileyle 41 yıl yaşadım. Fiili girişim

1971'dir ama işe aile aldığı için 1963 Ocak ayından beri çalıştığımı söyleyebilirim. Sonuç olarak, sosyal adalete tamam da solculuk pek çekmiyor beni.

- Bir de Gıda İşverenleri Sendikası Adana Şubesi bir dönem ayrılmış merkezden.

Evet Cabbar Bey vardı. Cabbar Yenidoğan'ı ben almıştım işe. Hayattadır hala. Ona şube denir mi bilmem. Üye sayısı azalmıştı. Konfederasyon Temsilciliği de kapanmıştı. O vesileyle herhalde bu işleri askıya aldı.

- Kapanma sürecini takip ettiniz mi siz?

Efendim, iş geliştirilemedi. Benim dönemimdeki gibi teşkilatçılık yapılmadı. Konfederal düzeyde diğer sendikalarla birlikte çalışma ve örgütlenme yoktu. Dolayısıyla ayrılmış, daha sonra bir-iki yerin müşavirliğini yaptığını duydum.

“20 civarında üyesi vardı Adana şubesinin.”

- Sabancı Grubu, bölgede söz sahibidir. Bu olayda da etkin olmadı mı?

Sabancı'nın gıdası kalmadı. Merkezde arkadaşlarla beraber biz bakıyorduk. Bir işyeri mi ne kalmıştı. Normalde gelin birlikte olalım, büyüelim demesi gerekiyor. Eskiden biz kurmuştuk. 6 tane gıda tesisimiz vardı. Gaziantep'teki un fabrikaları da sendikaya üyeydi. Büyük gayretimiz vardı. Bir keresinde Oğuz Bey de geldi, birlikte toplu sözleşme imzaladık. 20 civarında üyesi vardı Adana şubesinin.

- Siz Halit Narin'le de çalıştınız...

Evet, ben onların daimi toplu sözleşme ekibiyim. Bir dönem başkanvekilliği de yaptım.

- Günümüzde ve gelecekte işveren sendikacılığını nasıl görüyorsunuz ve nasıl olmalı?

Aslında 4857 sayılı Yasa bir sanayi toplumuna uygun beklentilere cevap

*“Aslında AB ülkelerinde
Kıdem Tazminatı sistemi yok.
Ama milli gelir yüksek olduğu
için bu imkânlarla ailesini
geçindirecek ve tasarruf
yapacak bir seviyeyi yakalıyor.
Evini barkını almış oluyor
işten ayrılmadan. İşten
ayrıldıktan sonra sosyal
güvenlik dışında başka
ihtiyaçlar duymuyor. Bir de
emeklilik aylığı var.”*

verecek nitelikte düzenlendi. Orada gözden kaçan iki madde var. Onun dışında diğer maddelerle ve esnek çalışmayla rekabet ortamını sağlayacak ve sanayicilerin sıkıntılarını giderecek düzenlemeler geldi. Taşeron Müessesesi bir yere kadar tamam ama bir yerden sonra sorun olabilir. Adam emekli olmuş fabrikadan. Gitmiş bir şirket kurmuş ve önceki işleri yapmaya devam etmek istiyor. Aslında “yardımcı iş” tanımı var ama yasa bunları ayıramadı. İki madde dediğimden biri budur. Çağrı konusundaki hükümler fazla sıkıştırılmış durumdadır. Daha esnek olması gerekmektedir. Fazla eleştirmeyeceğim. Bu yasa hazırlanırken işçi, işveren, üniversite, hükümetin birlikte Kızılcahamam’da ortak çalışma grubunda TİSK’in temsilciliğini yaptım. Orada da söyledim. Yani bunun beklentilere büyük ölçüde cevap verdiğini söyledim. Bir de orada başka bir olay var: Kıdem Tazminatı hâlâ yasallaşmadı. 1475 sayılı Yasa’daki hüküm duruyor. Kıdem Tazminatı olayına bütün işadamları, “Şirketten ayrılan birine bu kadar parayı vermek büyük yük.” diyorlar. Benim teklifim şuydu: İşsizlik Sigortası’ndaki iki işveren priminin yüzde 1’i Kıdem Tazminatı’na tahsis edildiği takdirde, fon sistemiyle adamın tazminatı ödensin. Aslında AB ülkelerinde Kıdem Tazminatı sistemi yok. Ama milli gelir yüksek olduğu için bu imkânlarla ailesini geçindirecek ve tasarruf yapacak bir seviyeyi yakalıyor. Evini barkını almış oluyor işten ayrılmadan. İşten ayrıldıktan sonra sosyal güvenlik dışında başka ihtiyaçlar duymuyor. Bir de emeklilik aylığı var. Türkiye’de durum farklı... İşsizlik Sigortası 7-8 ay bir ödeme yapıyor. Genel işsizlikteki yüzde 14’e ulaşan işsizlik, genç işsizlerde yüzde 25’e varan bir oran olan bir yerde iş bulması da mümkün görünmüyor. Yani Kıdem Tazminatı ödenmediği takdirde kısa bir süre sonra bu insanlar ciddi sıkıntıya girerler. Türkiye’nin şartlarında çok para vermesi de mümkün değil. İşçi kardeşlerimize yılda 25 bin dolar gelir sağlayalım demek de mümkün değil. Bana televizyonlarda soruyorlar. Bu asgari ücret yeterli mi? Ben de diyorum: Gayri Safi Milli Hâsılayı el birliği ile yükseltelim ve buradaki payı paylaşalım. Koç bugün diyor: İşsizliğin azalması, nitelikli işgücünün artmasıyla mümkündür. Yani sanayicilerimiz kıdem tazminatının birden kaldırılmasını istiyor ama hemen kaldırılması şimdilik mümkün görünmüyor. 3008 sayılı Yasa’nın gerekçesinde “Kıdem tazminatı, işsizlik sigortası olmadığı için getirilmiştir.” hükmü vardır. Sonuçta bir çözüm getirmiyor.

- İşveren sendikaları neler yapmalı ki varlıkları devam etsin?

Yapılan bazı çalışmalar var MESS'in bir ölçüde de tekstil işçilerinin yetişmesi için, sanayi işçisi oluşturmak için belli düzeydeki insanların eğitime çok ciddi katkıları var. Tekstil'in vakfı var mesela. Tekstil İşverenleri Sendikası'nın Adana'da, Kayseri'de ve Çerkezköy'de okulları var. Nitelikli işgücü yetişmesine özen gösteriyorlar. Yeterli değil. Bunun için Hükümetle de beraber sistemlerin teşvikine çalışıyor olması lazım. Sendikaların ortak aklı ortaya çıkaracak beyin fırtınalarına zemin hazırlamaları gerekiyor. Buralar yasal kuruluşlar. İş Kanunu ve benzeri uygulamalarda yetkili yerler. Hiçbir sözleşmede verimlilik ve kalitenin yükseltilmesiyle ilgili bir madde yok. Bir iki yerde ben uygulamaya kalktım ama kâğıt üzerinde kaldı. İşçi işyerini benimsemeli. Bu imajı sendika da vermesi lazımdır. 80 öncesi işverenle işçi tamamen zıt kuvvetlerdi. Şimdi bir noktaya gelmeye başladılar ama bunun üretim ve verimliliğe yansımaları lazım. Sanayinin gelişmesine yansımaları. Bu örgütlere üyeliğe teşvik edilmesi lazımdır.

“Tekstil İşverenleri Sendikası'nın Adana'da, Kayseri'de ve Çerkezköy'de okulları var. Nitelikli işgücü yetişmesine özen gösteriyorlar.”

Sendikacının iyisi müzarede belli olur

- Sizin müzakere konusunda başarınızla ilgili ilginç örnekler var mı?

Anlatayım... 80 Harekâtı'ndan sonra sendikaların faaliyetlerine son verildi. DİSK, 12 yıl sonra tekrar açıldı. Bizim Bossa'da greve başladılar. 1993-1994 yılıydı. Açık oylama yapılıyor. Provokatörler "Greve devam." diyor. "Grevi bitirelim." diye bir teklif geldi. Bitirmek için ben tam ve yetkiliyim. Bossa adına ve Mensa adına. Rıdvan Budak, bana şunu dedi: "Ağabey, tüzüğümüz sende var, biliyorsun biz demokratik sendikayız. Biz senden alacağımızı götürmeden, yitirmek istemiyoruz." Ben de "İki defa götürdün ne çıktı. Adana şubeniz size faks çeker; durumu değerlendirip, işçi haklarını da göz önünde bulundurarak, daha fazla mağdur olmamak için 'Rıdvan Budak yetkili kılınmıştır.' diye bir faks çeksinler. Gidelim, oturup bugün bitirelim." dedim. Rıdvan Budak, sendikacıların en akıllılarından biridir. İki saat sonra bana döndü, "Teklifinizi kabul ettik." dedi. O gün Rıdvan Başkan, Süleyman Çelebi Başkanvekiliydi. Yani sendikanın temsilcileri bunlar. Kapalı oylama yapsa, greve hayır çıkacak. Ama provokatörler var ve kimse hayır diyemiyor. Uçağa binip Adana'ya gittik. Akşam 11 gibi oturduk, ertesi gün öğlen Bossa ve Mensa için sözleşmeyi imzaladık. Benzer fabrikalarda bitmiş sözleşmeler vardı, onlar ne verdiyse biz de verdik. Ayrıca bir gıda paketi yardımı da sözleşmeye ekledik. Bu pîr sendikacılarla da çok iyi ilişkilerimiz oldu. Böyle her sektörde Demir Çelik'te, Çimento'da, Gıda'da anılarımız olmuştur.

- Böyle başka anılarınız var mı?

Otomotiv sektöründe Temsa şirketimiz var. Türkiye'nin otobüs sanayinde çok önemli bir şirkettir. Bu işyerinde beyaz yakalılar da yoğun olarak yer alıyorlar. Öz Çelik İş Sendikası çağrı yaptı. Durum net olmadığı için itiraz ettik. Karar bizim lehimize çıkıyordu. Konfederasyon Başkanı Salim Uslu ve müşaviri, şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Şevket Sabancı'ya gitmişler. "Biz otomotiv sektöründen kopmak istemiyoruz." demişler. Şevket Bey beni aradı: "Nihat Bey, şirketin durumu iyi değil ama sendikayla ilişkilerimizin sağlıklı yürümesi açısından bir sözleşme yapalım istersen." dedi. Oturup sözleşme hazırladım. Yetkiden dolayı bir yıl geriye kalmıştı sözleşme. Bu yıl için toplu bir para, izleyen üç yıl için de TÜFE oranında bir zam verdik.

"Yetkiden dolayı bir yıl geriye kalmıştı sözleşme. Bu yıl için toplu bir para, izleyen üç yıl için de TÜFE oranında bir zam verdik. Şimdi Temsa devasa bir şirket haline geldi. Orada biz dayatsaydık, haklıyız diye... Sadece hukukçu havasıyla direktseydik, huzursuzluklar devam ederdi.

Bugünkü başarısını yakalayamazdı."

Şimdi Temsa devasa bir şirket haline geldi. Orada biz dayatsaydık, haklıyız diye... Sadece hukukçu havasıyla diretseydik, huzursuzluklar devam ederdi. Bugünkü başarısını yakalayamazdı. Ayrıca o sözleşmeye yeni yasanın getirdiği bütün esnek çalışma şartlarını da koyduk. Hatta bir ara işveren sendikası (MESS), “Burada böyle bir sözleşme yaptın ama sen bizim üyemizsin, diğer işyerleri de emsal isteyecek.” dedi. “Bunlar kanuni hükümler, ben koydum siz de koyun.” dedik. Daha sonra MESS Başkanı Tuğrul Kutadgobilik, “Olması gerekeni yapmış. Her ne kadar bu Temsa için yapılmışsa da ben bunun altına imzamı atıyorum.” dedi.

- Gıda İşverenleri Sendikası yöneticileri arasında yer alıp da onlarla olan ilişkileriniz, sizde bıraktığı intibalar nedir?

Adana'nın en güçlü gıda şirketi ve sendikanın da en büyük üyelerinden biri Marsa'ydı. Pakyağ da üyeydi. İskenderun'da Hatay yağları vardı. Orada kısa bir grevi çözdüm. Şöyle ki: Şişe Cam'la ilgili Yargıtay bir karar vermişti: “İhracat edilecek mal milli servettir. Onun çıkarılmasına mani olunamaz.” diye. Burada da ihrac edilecek mallar vardı. “Yağ bekleyince kimyasal özellikleri bozulabilir.” diye emsal karar aldık. Laboratuvar raporunu önce emniyet müdürüne sonra kaymakama götürdüm. Kaymakam sendikacılarla müdahale etti, bu kanunsuz diye. Bir kamyon mal girip çıkınca grev birer algısıyla, geldiler “Bitirelim.” dediler. Ben de ne verilmesi gerekiyorsa, verilmek kaydıyla sözleşme imzaladım. Benzer başka bir olay var. Kamyon çıkmaz diye, altına yattılar... Hatay yağları önemliydi İskenderun için. Pamukyağı üreten bir şirketin grevini bir-iki günlük gibi kısa bir sürede bitirdiğimi hatırlarım. Paksoy yağları vardı, Adana'nın köklü ailelerinden. Onların da işlerine baktım. Onlar daha önce de, şimdi de üye olmadılar sendikaya.

Şişe Cam'la ilgili Yargıtay

bir karar vermişti:

“İhracat edilecek mal

milli servettir. Onun

çıkarılmasına mani

olunamaz.”

Ömer Faruk Berksan

*Kar Grubu Başkan Vekili ve
TUGİS Eski Yönetim Kurulu Üyesi*

Benim şansım; Bir yanımda Sabri Ülker, diğer yanımda Asım Ülker olmasıdır

Ömer Faruk Berksan'ı hem alaylı hem mektepli bir işadamı olarak tanıyoruz. Babası Asım Ülker, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren bisküvi sektöründe çalışmaya başladı. 1950 yılında doğduğunda amcası Sabri Ülker ile kendi üretim tesisini kurmalarının üzerinden 5-6 yıl geçmişti.

Babası ile aynı soyadını taşıyorlar. Ağabeyi Selçuk Berksan ile Ülker'den önceki soyadlarını taşımayı tercih ettiler.

1968-1972 döneminde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni tamamladı. Öğrenci iken gayri resmi olarak sürekli devam ettiği fabrikada okulu bitirmeden resmi olarak da çalışmaya başladı.

Amcası Sabri Bey'in odasında küçük bir masası vardı. Profesyonel yöneticiliğe böylece başlamış oldu.

*Amcası Sabri Bey'in
odasında küçük bir masası
vardı. Profesyonel
yöneticiliğe böylece
başlamış oldu.*

Aslında eğitimdeydi ama ona "Sinai İlişkiler Müdürü" diyorlardı. Sabri Bey'e yardımcı olacak her işe koşturuyordu. Bir yıl sonra "Personel Müdürü" oldu. Bütün sendikal gelişmeler onun aracılığıyla götürülüyordu. Özellikle sözleşmelerde, işçi ilişkilerinde bu dönemde büyük deneyim kazandı.

Ömer Faruk Berksan, bu dönemle ilgili küçük bir not düşünüyor: "Ben o zamanlar sendikal konulara girecek kadar tecrübe sahibi değildim. İşe yeni başlamıştım, 22 yaşındaydım. Üniversiteyi yeni bitirmiştim hatta birkaç dersim bile vardı. O zaman Ülker'de "Birleşik Gıda" diye bağımsız bir sendika vardı. Sonradan Türk-İş girdi. O geçiş dönemi mücadelelerine şahit oldum."

Daha sonraları İmalat Müdürü ve Genel Müdür Yardımcılığı görevlerine getirildi. 1977'de yine Ülker'in iştiraki olan Ankara'daki Anadolu Gıda Sanayii A.Ş.'nin başına Genel Müdür vekili olarak gönderildi. Beş yıl kaldığı Ankara'daki döneminde sadece üretim ve yönetim konularında değil, sendikal faaliyetlerde de büyük deneyim kazandı.

"Ankara'daki şirketimize MİSK (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) girdi. Daha sonra 1979 ya da 1980'de de Hak-İş girdi. Yani ben 4 bü-

yük federasyonla sözleşme yaptım, onlarla çalıştım. Bir de bağımsız bir sendika ile de masaya oturdum. Hepsini de yakından tanıma imkânım oldu. Ankara'dan 1982 yılında İstanbul'a döndüm. İstanbul'a döndükten sonra Sabri Bey beni sendikanın yönetimine girmem için aday gösterdi."

Berksan'ın önünde ve yanında iki değerli rehberi vardı: Babası ve amcası. Her ikisinin de farklı ve seçkin özellikleri vardı. Ömer Faruk Bey'e göre, Sabri Ülker'in müzakere kabiliyeti "müthişti": "Müzakerede ayrı bir taktik ve teknik uygulardı, ona göre götürürdü. Yani 'uçurum dibi' tartışma tarzı derler. Sonuna kadar gider, sonunda baktı olmuyor çok hızlı dönüşler yapabiliyordu."

Berksan, "Bizim çok şansımız vardı: Bir yanımda Sabri Bey, bir yanımda Asım Bey. O dönemin dehaları bunlar kendi dallarında. Biz onların arasında yetiştik. Bir yanımda ağabeyim Selçuk. O da ayrı bir dehaydı" şeklinde ustalarını anlatıyor.

Selçuk Bey'in kabiliyeti yatırımlar ve teknik detaylardı. Ancak kamuoyunun pek az tanıdığı Asım Ülker'in özelliği pazarlamaydı: "Babamın pazarlama konusunda üstün özellikleri vardı. Türkiye'de pazarlama konusunda en önemli ilk adımları atanlardan biridir. Reklam konusuna ağırlık veren odur. Müşterinin ayağına malı götürüp dağıtan ilk öncülerdendir. Daha önce bütün Anadolu toptancıları İstanbul'a gelirler Sirkeci'deki toptancılardan mal alır, yükler giderlerdi. Babam ayağına gitmişti. Hatta bir minibüs yaptırmıştı, içine yazıhane koymuştu. Bütün ürünlerini sergilediği bir panosu vardı. Biz 1949'lardan 1950'lerden bahsediyoruz. Mesela "En nefis Bisküvi Ülker" kendi sloganıdır. O zamanki şartlarda güzel bir slogan, slogan olmadığı dönemde. Doğrudan doğruya kendi çalışmalarıdır bunlar."

Berksan, İstanbul'a geldikten sonra 1987 yılına kadar devam eden görevinde Satın Alma, İthalat, Finansman, İştirakler gibi bölümleri yönetti. Grup şirketlerin önemli bir bölümünde Yönetim Kurulu Üyesi'ydi.

1987 yılında Babası Asım Ülker'in başkanlığında, kardeşleriyle beraber Ülker'den ayrılarak Kar Şirketler Topluluğu'nu kurdu.

Berksan'ın önünde ve yanında iki değerli rehberi vardı: Babası (Asım Ülker) ve amcası (Sabri Ülker). Her ikisinin de farklı ve seçkin özellikleri vardı.

Hedefleri dünyada başarı ile yürütülen, ancak henüz Türkiye’de yapılmayan konularda üretim ve hizmet üretmekti.

Patates Cipsi başta olmak üzere her türlü çerez üretimi, parmak patates üretimi, filtre ve instant kahve pazarlaması, havacılık, pilot okulu, özel havaalanı işletmeciliği, koyunculuk ve koyun ıslahı, bitkisel tohumculuk ve tohum ıslahı, ikram, plastik alt yapı ve tesisat boruları üretimi gibi konularda ülke ekonomisinde öncülük yaptı.

Kar Şirketler Topluluğu’nda Asım Ülker’in Başkanlığı döneminde Üst Yönetim Kurulu Üyesi, Selçuk Berksan’ın başkanlığı döneminde Başkan Yardımcılığı yaptı. 2002 yılından bu yana da Topluluk Başkanlığı’nı yürütüyor.

Babası ve amcası onu sosyal faaliyetlerdeki başarısı sebebiyle sendikada görevlendirmişti. O sadece mesleki çalışmalarda değil, iş dışındaki sosyal pek çok kuruluşta görev almıştı.

Halen yürüttüğü başlıca görevlerden birkaçı şöyledir:

Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı Başkan Yardımcısı

İlke Sağlık ve Eğitim Vakfı Başkanı

Kapadokya Meslek Yüksek Okulu Mütevelli Heyeti Başkan Yardımcısı

TUHAB, Ulusal Havacılar Birliği Girişim Grubu Başkanı

HAVAK, Havacılık Yardımlaşma Vakfı Başkan Yardımcısı

Türk Musikisi Vakfı Başkan Yardımcısı

Heybeliada Gönüllüleri Derneği Başkanı

Adalar Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

İlm-i Musiki Derneği Başkanı

Eyüp Musiki Vakfı Kurucu Üyesi

Türkiye Motosiklet Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi

Kültür Konseyi Girişim Grubu İcra Kurulu Başkanı

Kızılay’ın İstanbul-Adalar İlçesi Başkanı

Burkina Faso Devlet Başkanı’nın Yatırım Danışmanı

PEV, Pertevniyal Eğitim Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı

Grup Sözleşmesi üyeler arasında ayrılığa sebep oldu

- Sendikada göreve başlamanız 1976'da mı oldu?

1982, İstanbul'a döndükten sonra.

- Peki, o dönemdeki yönetim kurulunu hatırlıyor musunuz?

Nazım Düzenli başkandı, Sabri Ülker, Kenan Maraşoğlu vardı. Trakya Yağ'ın patronlarından biri vardı (Okyar Yayalar); hemen sendikanın alt katındaydı zaten bürosu: Olin Yağ. Çok hoş sohbet birisiydi. Genel Sekreterimiz Oğuz Bayraktar'dı, Onun yardımcısı iki avukat vardı: Doğan Anlar ve Sema Serçe. Daha sonra ben Sema Serçe ayrıldıktan sonra bir ara çalıştım. Esas olarak bunlardı, isim olarak başka birini hatırlamıyorum. Turyağ'dan yönetim kurulu üyesi bir arkadaşımız, bir büyüğümüz vardı. Önemli üyeler olarak saydığım isimlere ilave olarak Pınar vardı. Maalesef sendikanın yarısı hatta yarıdan fazla üyesi değirmenciydi.

- Bunu neye bağlıyorsunuz?

Nazım Bey'in değirmenci olmasına bağlıyorum. Nazım Bey'in değirmeni köprü'nün altında Ayvansaray Un Değirmeni idi. Biz oradan alışveriş yapardık, bizim de iyi müşterimizdi. Zannedersem bizi üye yapan da kendisidir. Bize müşteri olduğu için gelip giderdi.

- Yoksa işverenler sendikasına ihtiyacınız yok muydu?

Kesinlikle yoktu. Kendi yağımızda kavruluyorduk. O dönemde yoktu. "Grup Sözleşmesi" diye bir kavram yoktu. Zaten sendikada 45 üye varsa 30'u değirmenci idi. Değirmenciler 30 ile 60 kişi arasında çalışanı olan küçük işletmeler. Yani oradaki sendikal olayların, yapılan anlaşmaların genele ne faydası olabilir ki? Nazım Bey de zaten onların oyuyla başkan oldu. İyi bir arkadaşımızdı ama genel sanayi konusunu kavramak ayrı bir şey. Zaten yıllar sonra kendisi Besler Bisküvi'nin hisselerini alıp onun ortağı oldu ama onun döneminde de maalesef Besler kapandı. Tarihe mal olmuş, babamın işçi olarak çalıştığı Besler o dönemde kapanmıştır. Bu da maalesef söylenmesi gereken bir gerçektir.

"Sendikada 45 üye varsa 30'u değirmenci idi. Değirmenciler 30 ile 60 kişi arasında çalışanı olan küçük işletmeler. Yani oradaki sendikal olayların, yapılan anlaşmaların genele ne faydası olabilir ki?"

(1982 Anayasası'ndaki
çalışma hayatı ve sendikal
düzenlemelerle ilgili) Sadece
işçi sendikasına bırakılmadı,
daha önce sırf işçi
sendikasının baskısıyla
olurdu ama o dönemde
işveren sendikasının sözüne
de bakıldı. Ama işveren
sendikaları mükemmel
organize edecek bir çalışma
yapamadı.

- Yönetime geldiğinizde, sendikanın gündemi neydi?

Üyelerin sözleşme dönemlerinde Oğuz Bey gelir, sözleşmelerin sekreterliğini yapardı. Sözleşmenin ilk gününde Nazım Bey gelir bir konuşma yapar, bitince belki tebrik yayınlanır. Böyle şeylerdi yani. Elle tutulur ciddi bir katkı yoktu, avukatlık hizmeti bakımından ufak bir katkı vardı ama sonuçta sendikaya ödediği aidatın dörtte biri parasıyla danışmanlık hizmeti alacağınız bir avukatla da bunları yapabilirsiniz.

- Sendikada göreve başladığınız dönem; yeni bir anayasa hazırlandığı bir dönemdir. Çalışma hayatıyla veya sendikal hayatla ilgili yeni düzenlemeler hiç gündeme gelmiyor muydu?

Sendika bu gündemlere çok uzaktı ben başladığım zaman.

- Yani TİSK'le olan görüşmelerde konuşulmuyor muydu bu konular?

Konuşuluyordu. TİSK'in Genel Kurulu'na da aday verirdik, delege götürürdük, bazen ben giderdim, oyumuzu verir dönerdik ama bizim başkan Nazım Bey'in Halit Bey (Narin o dönem TİSK Başkanı'ydı) ile çok yakın ilişkisi vardı, iyi arkadaştı. Onun söylediği yönde bizim oy vermemizi söylerlerdi. Biz de oyumuzu verir, dönerdik. Yoksa siyasi hiçbir şeyimiz olmadı.

- Peki, Ankara'dan böyle bir talep gelmiyor muydu?

Çok kısır talepler oluyordu, bazı çalışmalar yapılıyordu Ankara'da. Çok etkili olmuyordu bu çalışmalar. O çalışmalarda da biz az etkili oluyorduk. Hiç etkisiz diyemem, o sıralarda yapılan bir-iki yasada etkimiz oldu. Şu anda bütün detaylarını hatırlayamayacağım. Sadece işçi sendikasına bırakılmadı, daha önce sırf işçi sendikasının baskısıyla olurdu ama o dönemde işveren sendikasının sözüne de bakıldı. Ama işveren sendikaları mükemmel organize edecek bir çalışma yapamadı, basit çalışmalar yaptı ama o basit çalışmalardan da etkili olanlar oldu doğrusu. Onlara da şükür. Tam olarak hangileri hatırlayamıyorum. Ama geneline bakarsak konuya hâkim değildi bana göre, çok uzağındaydı.

- MESS benim öğrenciliğimde adından çok bahsettiriyordu. Hatta siyasetten önce Özal da orada görev yapmıştı.

Özal da görev yapmıştı orada. Özal'ın isminin tabii çok etkisi olmuştu ama Özal'ın grup sözleşmelerine ne gibi katkısı olmuştu onu şu anda çok iyi bilmiyorum. MESS hem bilimsel araştırmalar yapıyordu hem de, hocalardan araştırmalar istiyordu, kitaplar yazılıyordu. O zaman herkese örnek olacak grup sözleşmesine etkili olarak ilk başlayan MESS'tir. Çok büyük güç elde etti çok ciddi gelirleri vardı. Çok disiplinli kurallar koydu, kimse MESS'in kuralları dışında hareket edemezdi. O bakımdan hepimize örnekti, biz hep MESS'i örnek alırdık ama bununla ilgili kendimizi zorlayacak pek bir şey de yapmazdık.

- Bu neden kaynaklanıyor sizce?

Yine dediğim gibi değirmencilerin etkinliğinden.

- Bir de yağcılar vardı değil mi?

Yağcılarda Turyağ bir istisna idi. Turyağ çok zengin bir fabrikaydı. O zamanlar sanayilik yağ üreten en etkin fabrika Turyağ'dı. Biz bütün yağımızı Turyağ'dan alıyorduk. İzmir'de kurulmuş zamanında yabancı sermaye ile. Oradaki ücretler çok yüksekti, bizim bütün düzenimizi bozuyordu. Diyorum ya oradaki o yönetim kurulu üyesi dâhil bütün yöneticileri o zamana zam aldıkları için zam ne kadar yüksek olursa onların o kadar işine geliyordu. Böyle bir zam düzenleri vardı. Bu da bütün gıda sektörünün düzenini alt üst ediyordu. Bizim öyle bir kâr oranımız olmadığı için uyamıyorduk. Onları frenleyip geriye çekemiyorsun bildiklerini yapıyorlardı. Bu da gıda sanayi için çok ciddi bir olumsuzluktu.

- İş adamı menfaatini en iyi takip eden kişidir. Ülker, üyelikten sanırım 90'larda ayrılmış. Sizce faydası olmayan bir üyelik niye bu kadar devam eder?

Orada bir araya gelmişler, belki bir şey yaparız diye oturuyorlar. Yalnız şimdi herkes bu acıyı hissediyor. Sendikalar baskılarını acayip arttırmışlar, tamamen ideolojik kavgaya dönüşmüş; işçi-işveren kavgası değil bir siyasi

“Turyağ çok zengin bir fabrikaydı. O zamanlar sanayilik yağ üreten en etkin fabrika Turyağ'dı. Biz bütün yağımızı Turyağ'dan alıyorduk. İzmir'de kurulmuş zamanında yabancı sermaye ile. Oradaki ücretler çok yüksekti. Bizim öyle bir kâr oranımız olmadığı için uyamıyorduk.”

kavga... 21-22 Haziran olaylarını belki sen hatırlarsın, ben hatırlıyorum.

- Okuduklarımdan biliyorum.

Sendikaların organize ettiği olaylardı. Ben talebeydim o zaman. Türkiye’de kızıl bir devrim yapma hazırlığındaydılar. DİSK uzlaşma değil uzlaşmama anlayışıyla hareket ediyordu. Maksatları da işçiyi sokağa dökmekti. Asıl gaye buydu. Bu acıları da görüp bir şeyler yapmak istiyorlardı. O ümitle sendikaya biraz sarılmışlardı. Ama sendikanın onların derdine derman olacak bir ufku yoktu. Bu benim şahsi görüşüm. Daha sonra bazı şeyler yaptık, hep böyle gitmedi. Benim üye olmamdan sonra bir kere grup sözleşmesi konusunda ciddi bir atılım yaptık.

“Tek sözleşmenin verdiği güç ayrı yani sendikaya bir baskı oluşturuyor. Artık 1000 kişi ile veyahut 50 kişiyle sözleşme yapmıyorsunuz, 20.000 kişiyle sözleşme yapıyorsunuz.”

- Normalde yine grup sözleşmesi sizin işinize yaramaz?

Daha önce yapılmayan bir şey yaptık. Hatırladığım kadarıyla sanırım üyelerimizi 4 gruba ayırdık. O zaman üye sayımız da 70-80’i bulmuştu sanırım, yükseltmiştik üye sayımızı. Onlar içinde değirmenciler bir grup oldu, küçük işletmeler. Turyağ gibi büyük firmalar bir grup oldu. Diğer iki grubun kimler olduğunu hatırlayamayacağım. Biz o grupların birinde yer aldık. 4 ayrı sözleşme tarzı tayin ettik. Herkesin buna uymasını istedik. İlk kademedede bunu yaptık. Belki bir-iki ufak firemiz olmuştur. Ondan sonraki sözleşmede hepsini birleştirdik, “Tek sözleşme yapacağız. Uyan uyar, uymayan kusura bakmasın.” Tek sözleşmenin verdiği güç ayrı yani sendikaya bir baskı oluşturuyor. Artık 1000 kişi ile veyahut 50 kişiyle sözleşme yapmıyorsunuz, 20.000 kişiyle sözleşme yapıyorsunuz. Hepsinin birden lokavt veya greve gitmesi tabii işveren sendikası için çok ciddi bir risk oluyor ama karşınızda sözleşme yaptığınız DİSK, Türk-İş, Hak-İş, Misk ve bağımsız sendikalar var. Hepsiyile aynı standardı oturtmak fevkalade zor işti. Ben orada epey görev yaptım. Hatta bizim standardımıza Pınar uymadı. Kendisi en sonunda kendi başına sözleşme yaptı.

- Ayrıldı mı sendikadan?

Biz attık... Benim görev yaptığım dönemlerde, 1984-1986 yılları. Epey de

patırtı oldu: “Yahu biz bunu nasıl atarız; bu bizim için çok önemli, hizmet etmiş. Dedim ki: “Burada kurula uymayan varsa, kalanlar yaşamaya devam edeceksek; bu mücadeleyi yapacaksak bunu yapmak zorundayız, yoksa olmaz. Bırakalım yoksa, biz çekiliriz.” dedim.

Hakikaten bu grup sözleşmesini yaptık, bunları da attık. Turyağ'ı bazı imtiyazlarla gruba bağladık. Bazı yüksek zamlara göz yummak zorunda kaldık. Önemli bir şeydi, o söz dinlemeye çalışıyordu son zamanlarında Pınar da atılınca. Benden sonra bu sözleşmelerin, grup sözleşmelerin artık büyük şirketleri fazla sıkılmaya başladı. Herkesin kendi huzurunu, avantajını sağlayacağı farklılıklar ortaya çıkmaya, grup sözleşmenin modası geçmeye başladı.

- Yani bu olay işçi sendikalarının katı tavırlarının yumuşamasına etken oldu mu?

Muhakkak etki oldu. 1980 sonrası yasalarının bunda büyük etkisi oldu. 80 sonrası yasalarla 80 öncesi sendikalar amaçsız daha doğrusu siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket edememeye başladılar. O tip kişiler elendi, temizlendi sendikadan. Bunun sonucunda da grup sözleşmesinin anlamı azaldı.

- Sizin döneminizde sendikaya üyelik neredeyse iki misline katlanmış?

Evet, epey ziyaretler yaptık doğrusu.

- Sendikal grevler azalmış, tam o gerginliklerin bittiği sırada üye toplamaya başlamışsınız?

Çok da bitmemişti. Bitmişti ama insanların içinde o korku devam ediyordu. Biz biraz da onu taşıdık.

- Ne yapıyordunuz, ne diyordunuz?

Yani dedik ki: “Tek sendikalarla muhatap olacağınıza şurada, şu kadarcık aidatı var, üye olun biz size her türlü konuda yardımcı olacağız.” Bu konuda ikna ettik. Ayrıca gıda yasaları konusunda da pek çoğuyla temas ettik. Birçoğunun bu konuda dertleri vardı. Yani yasalarla başları beladaydı. Hep

“80 sonrası yasalarla 80 öncesi sendikalar amaçsız daha doğrusu siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket edememeye başladılar. O tip kişiler elendi, temizlendi sendikadan. Bunun sonucunda da grup sözleşmesinin anlamı azaldı.”

“Hiç kimsenin yönetimde gözü yoktu. Zaten o yüzden de bir heyecan yoktu ki. Heyecan olan yerde, paylaşılacak bir şey olan yerde gruplar çıkar, yönetime girmeye kalkarlar.”

bunları düşünerek üye oldular. O zaman biraz değirmencilerden kurtulduk seviye yükseldi ve daha iyi bir üye portföyümüz oldu.

- *Sizin ifadenizle, değirmencilerden kurtulma noktasında bir gayretiniz olmadı mı?*

Bizim dönemimizde üye sayısını arttırarak olur bu. Adamları atamazsın ki. Benim böyle bir gayretim oldu. Birkaç sanayicinin de olmuştur.

- *Genel kurulda ayrı bir liste çıkarmak gibi bir girişim olmadı mı?*

Öyle bir şey olmadı. Hiç kimsenin yönetimde gözü yoktu. Zaten o yüzden de bir heyecan yoktu ki. Heyecan olan yerde, paylaşılacak bir şey olan yerde gruplar çıkar, yönetime girmeye kalkarlar. Ben birkaç kere Sabri Bey'e söylediğimde: “Aman uzak dur; bırak onlar yapıyorlar işte, biz yapabildiğimiz kadar gideriz.” diyordu. Hiç o işlere girmedik. Zaten onun şöyle bir düşüncesi vardır: “Sanayi Odası, Ticaret Odası gibi yerlerde biz etkili olamayız.” derdi. Orada çoğunluk etkili olur. Çoğunluk da küçük şirketler. Mesela Ticaret Odası'na baktığınızda bakkallar, toptancılar dünya kadar. “Siz de onlardan bir tanesiniz, niye sana oy versinler?” derdi. O yüzden biz de girmezdik. Doğru tecrübedir bunlar.

- *Ama dünyada çalışma hayatıyla ilgili yeni kavramlar var, yeni sendikacılık anlayışı var...*

Çok faydalı olur. Bunları bilimsel şekilde yaparlar. Eğitimler üyelerini. Ama ben şu anda daha oralarda görmüyorum yani.

- *Kafanızda bir çalışma tarzı var mı?*

Şimdi efendim şöyle: Gıda sektörünün yöneticilerinin önce böyle bir ihtiyaca inanmaları lazım... Her şeyi kendilerinin bilmediği, her şeyi kendilerinin çözemeyeceği; bunları bir kurulla, sivil toplum kuruluşuyla çözebileceklerine inanmaları gerekir. Bu inanç varsa o kuruma o tip uzmanları alırlar, iştirak ederler, yönetime girerler ve bunu yaparlar. Şu anda ben o heyecanı yeterli görmüyorum.

Sağlık Bakanı danışmanı olarak...

- Bir arada olmanın avantajını kullandığımız veya sendika ile başka sektörel konularda çalışma yapma imkânı bulamadınız mı?

İsterseniz bir parça gireyim. O dönemde gıda sektörünü bir araya getiren bir etkili dernek, kurum, vakıf yoktu. Ben sendika olarak böyle bir misyon üstlenmemizi istedim yönetim kurulundan. O sırada da az önce söylediğim gibi Özal Hükümeti'nin Sağlık Bakanı Mehmet Aydın'a danışmanlık yapıyordum. Gıda yasalarının yeniden yapılanması için bütün gıda sektörüyle yakın ilişki içindeydim. Sendika çok da gönüllü olmayarak böyle bir görev üstlendi o zaman. Biz artık o toplantıları sendika bünyesinde yapmaya başladık. Bütün o görüşmeleri sendikayla yaptık. Ve yasalarda devrim diyebileceğimizi çok önemli değişiklikler yaptık.

- Mesela aklınızda var mı örnek?

Dünya kadar var. O kadar çok şey var ki...

- Çok dikkat çeker bu?

Eskiden Gıda Kanunu Nizamnamesi diye bir tüzük vardı. 1952 yıllarından kalan çok uyduruk bir şey... Mesela un konusunda 71 randımanlı, 50 randımanlı un kullanılmasını mecbur ediyor. Kepek kullanmak Allah muhafaza yasak, çok ağır bir suç, kullanamazsınız... Bütün o yasaların çoğunu ben değiştirdim. Kepek kullanması teşvik ediliyor. Tam buğdaylı un kullanılması teşvik ediliyor. O günkü anlamda bunlar tamamen yasaktı. Daha böyle pek çok kural vardı. Bir ambalaj malzemeleri tüzüğü yoktu. Son kullanma tarihleri oturmamıştı. Daha bunun gibi dünya kadar madde vardı. Hem her sektöre göre kurallar vardı. Mesela tuzcuların ayrı, kolacıların ayrı hem de hepsini içine alan.

- O zaman Gıda Kodeksi diye bir şey de yoktu.

Gıda Kodeksi hazırlanıyordu. O sırada ayrı bir mücadele de Tarım Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nda vardı. Yani gıda yasalarını Tarım Bakanlığı mı yapacak, Sağlık Bakanlığı mı yapacak? Sağlık Bakanlığı bu işin üzerine

Mehmet Aydın

(d. 1928, Samsun, Türkiye), Türk siyasetçi.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyasal Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünü bitirdi. DPT Uzmanlığı, Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü, Tarım Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara Ticaret Odası Genel Sekreterliği, Anavatan Partisi Kurucu Üyeliği, XVII. ve XVIII. Dönem Samsun Milletvekiliği ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yaptı. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

“O sırada -gıda mevzuatı konusunda Tarım ve Sağlık Bakanlıklarından başka yetkili olan bir kurum da Türk Standartlar Enstitüsü idi. O da aslında çok garip bir şey: Bir yerde bir yasa var, bir de bir standart var. Bazen ikisi ters düşüyor, birbirine uymuyor.”

oturmuş, o götürüyordu doktorlar ve veterinerlerle. Tarım Bakanlığı ise “Bu iş ziraatçıların işidir, Tarım Bakanlığı’nın görevidir, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü bu işi yapacaktır.” diyordu. Bakan olan Mehmet Aydın, Tarım Bakanlığı’nın bu işi yapması fikrine çok yakındı. Kendisi bakanlıktan önce Ankara Ticaret Odası genel sekreteriydi. Özal o’nu Tarım Bakanlığı’na koyacağına Sağlık Bakanlığı’na koydu. Rahmetli o güne kadar Tarım Bakanlığı için ne dediyse hepsini Sağlık Bakanlığı adına yapmaya başladı; kıyamet koptu tabi. Bu kavga, benim sendikadan ayrılmamdan sonra yasaların ve yetkilerin Tarım Bakanlığı’na geçmesiyle bitti. Ama o güne kadar uygulanan o yanlış kurallar Sağlık Bakanlığı’nda bir kere düzeldi o zamana kadar, Tarım Bakanlığı da bunun üzerine biraz daha düzelterek devam etti. Daha da iyi oldu belki. O sırada yetkili olan bir kurum da Türk Standartlar Enstitüsü idi. O da aslında çok garip bir şey: Bir yerde bir yasa var, bir de bir standart var. Bazen ikisi ters düşüyor, birbirine uymuyor.

- Mesela ters düşen neler vardı?

Yani hepsinin kendi kuralı var. Diyor ki: Bisküvi şöyle olacaktır, öbüründe böyle olacaktır. “Mecburi Standart” diye bir şey geldi. Bu standarda uymak zorundasın. Ama standart yasalara uymuyor. Standartlara mecburi uyarсан, o standartlar içinde kalırsın; uymazsan standart dışı ürün olur. Eğer standardının bir itibarı varsa herkes üzerine bakar standarda uygun mu, onu alır. Ama itibarı yoksa kimse bakmaz. Maalesef Türk Standartları Enstitüsü’nün kuralları hiçbir zaman bu itibara sahip olamadı.

- Şimdi “Kakolin” kullanma tartışması var. Siz yaşadınız mı onu?

Tabii ben bunların hepsini yaşadım. Bunlar münferit olaylar. Bu tip şeyler var. Kakao’nun yani çikolatanın dünyada çok katı kuralları var. İnanamazsınız. Ekmekte yoktur öyle kurallar. İçine bir parça bilmem ne yağı koyarsın, çikolata diyemezsin. Çikolatacılarının bir fobisi vardır: Aynı saf ipekçilerinki gibi. Sadece fındığın içindeki yağı kadar koyabilirsiniz. Sütün içindeki yağ kadar içine bir şey koyabilirsiniz. Onun dışında bir şey koyamazsınız, koyarsanız çikolata diyemezsiniz. Bunu gevşetmek falan da mümkün değil.

- Amerika'da böyle bir şey yok değil mi?

Avrupa'da bu işler çok katı. Biz Avrupa'ya daha yakınız bu konuda. Amerika'nın kendi içinde kuralları var.

- Amerika'daki çikolatalar hiçbir şeye benzemiyor da?

Hiç sevmem ben. Ama nedense Amerikalılar onu seviyor. Onların ayrı tarzı var.

Yani bunlar her grup içinde... Mesela kolacıların, sucuların hep kendi kuralları var; kaynak suları, içme suları ayrı bir yasa. Gıda yasalarının içinde değil. Neden öyledir? Su kurallarına uymaz. Hepsi bir bütündür, o zaman öyleydi.

Gıdadan çok uzaklaştığım için ne duruma geldi bilmiyorum. Böyle garip mücadeleler verirdik. Dünyadan çok uzaktık. O dönemde bizim gıda işverenleri sendikasının o yasaların düzenlenmesinde, yeni bir şekil almasında çok etkisi oldu.

- Nasıl bir çalışma, plan yaptınız o dönemde?

Benim resmen Sağlık Bakanı'nın "gıda sanayi danışmanı" sıfatım vardı. Toplantılarda üç tane danışmandan biriydim. Bir tane üniversiteden, bir tane bakanlıktan, sanayiden de ben yer alırdım. Bütün sanayiye ben organize ettim. Her daldan mesela tuz dalında bütün tuz üreticilerini bir araya getiriyorduk. Onlara yazı yazıyorduk, görüşlerini getiriyorlardı. Üniversiteden o konuyla ilgili uzmanlar geliyordu. Bakanlıktan bu konuyla ilgili uzmanlar geliyordu. Yasanın ne hale gelmesi gerektiğini orada tartışıp son şeklini veriyorduk. Bunları aşağı yukarı 200 alt sektör için yaptık, tek tek uğraştık. Nereden bulduk o kadar sektörü bilmiyorum. Bana say desen, 10 tane-sini sayamam şimdi. Tabii bunların içinde müşterek tarafları bulup genel kurallar koyduk. Ambalaj malzemeleri nedir? Nasıl olacak? Ambalaj standardı nedir? Onlar konusunda çalışmalar yaptık.

*"Benim resmen Sağlık
Bakanı'nın "gıda sanayi
danışmanı" sıfatım vardı.
Toplantılarda üç tane
danışmandan biriydim.
Bir tane üniversiteden,
bir tane bakanlıktan,
sanayiden de ben yer alırdım."*

- *Direnç oldu mu?*

Kural koymak mümkün değil ama eski kontrol ve uygulamalarını, yetkilerini devam ettirmek isteyenlerin daima bir direnci oluyor. Ama onun dünyada bir geçerliliği kalmamış; bizde nasıl devam ettireceksin, nereye kadar devam ettireceksin? Zaman içinde hep kırıldı. Ama çok ciddi dirençlerle karşılaştık. Bakanlıkta bizi çok sıkıştıranlar, baskı yapanlar oldu. Bir Fahriye Hanım vardı -Allah selamet versin, hayatta mıdır bilmiyorum- çok çektik ondan.

- *Derdi neydi onun?*

Onun bir tüzüğü var. Onu uygulamak, derdi. Tüzük yanlış. Yanlış veya doğru onu uygulayacaksın kardeşim. Senin başka bir şansın yok.

- *Bakanlıkta görevi neydi?*

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı Gıda İşleri Müdürü'yü. Kadının kendi şahsından mı geliyor, yasanın kendi tutuculuğundan mı geliyor bilmem ama böyle şeyler vardı. Bunların gevşetilmesinde, dünya standartlarının gelmesinde bizim sendikanın çok önemli görevleri oldu. Bizim o dönemde birçok dördüncü 5 yıllık plan da yaptık. Özel ihtisas komisyonu başkanlıkları yaptık, raportörlükler yaptık. Standartlar Enstitüsü'nde raportörlükler yaptık. O sırada çok şey yaptık.

Tanıl (Küçük. Elit Çikolata'nın sahibi ve halen İSO Başkanı) Bey ile o sırada tanıştık. Tanıl Bey'i o zaman bu çalışmalara davet ettik.

- *Tanıl Bey o zaman da çikolata işinde miydi?*

Çikolata işindeydi. O zaman küçük bir çikolata işindeydi ama belliydi, çocukta bir şeyler var. Ondan önceki Sanayi Odası Başkanı Memduh Hacıoğlu, o da aynı şekilde. Benim davetimle girmişlerdir.

Memduh Hacıoğlu

1947 yılında Üsküp'te doğdu. İşletme İktisadı ve ABD Harvard Üniversitesi Makro Ekonomi Dalı'nda İhtisas yapan Hacıoğlu, İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Sanayi Konseyi ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı. 22'nci Dönem İstanbul Milletvekili olan Hacıoğlu, evli ve bir çocuk sahibidir.

Dünyaca ünlü gıda şirketlerine üretim yapan Karın Gıda'nın da sahibidir.

Doğan Alnar

Avukat

23 yıl sendikanın avukatlığını yaptı

İstanbul'da doğup büyüyen Doğan Alnar, genç bir avukat olarak iş hukukunda tanınmaya çalışıyordu. 1970'lerin başında avukatlar açısından cazip olduğu söylenemezdi. İki arkadaş tek ofisi kullanıyorlardı ama gelen işler geçimlerini sağlayamıyordu.

Bir işadamı arkadaşının TÜGİS'in avukat aradığını söylemesiyle, sendikaya müracaat etti. Mülakata geldi. Dönemin Genel Sekreteri Oğuz Bayraktar'la biraz sohbet ettiler ve sendikada çalışmaya başladı.

O yıllarda hem sendikacılık soğuk bir kavramdı hem de işçileri de kuşatan siyasi bir gerilim hâkimdi. Aslında böyle bir müracaat cesaret gerektiriyordu. Hiç o konuları düşünmeden Doğan Alnar kadrolu olarak sendikanın avukatı oldu.

O yıllarda hem sendikacılık soğuk bir kavramdı hem de işçileri de kuşatan siyasi bir gerilim hâkimdi. Aslında böyle bir müracaat cesaret gerektiriyordu. Hiç o konuları düşünmeden Doğan Alnar kadrolu olarak sendikanın avukatı oldu.

Aslında onu tanımak için öğrenciliğinde yaşadığı bir olayı buraya almak gerekiyor: Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı ve Prof. Dr. Kemal Oğuzman ile ciddi tartışma içine girer. Aldıkaçtı ile tartışmanın konusu, Türkiye'de askerliğin bir hak mı ödev mi olduğu konusundadır. Genç bir öğrenci olan Alnar, "Türkiye'de bir haktır" diye fikrini savunur. Aldıkaçtı, Doğan Alnar'ın ısrarı üzerine onu kovar.

Oğuzman ile tartışmanın konusu ise "İş Hukuku" nun bir kamu hukuku olduğu konusundadır. "Özel Hukuk" diye hocaya karşı gelince, seminer çalışmasından çıkarılır.

Yıllar sonra 12 Eylül sonrası Anayasa çalışması hazırlanırken, TÜGİS'i temsilen de Doğan Alnar komisyona davet edilir. Her iki öğretim üyesi de komisyondadır. Alnar, o günleri şöyle anlatıyor: "Anayasa Komisyonu'yla Tarabya'da toplanmaya gidiyoruz. Beni de Gıda İşveren Sendikası'nı temsilen gönderiyorlar. Aldıkaçtı, 82 Anayasası'na 'askerlik siyasal haktır.' diye yazınca itiraz ettim: 'Hocam, hani hak değildi, niye yazıyorsun?' İş Hukuku hükümleri üzerinde görüşmeler yapılırken ise Oğuzman'a itiraz ettim. 'Hani Kamu hukuku değildi, niye Anayasaya 30'a yakın iş hukuku maddesi koyuyorsunuz.'

Alnar'ın bu medeni cesareti, onun sendikada uzun dönem kalmasında etkili oldu. Bu süreci kendisinden dinleyelim:

- TÜGİS'e hizmet vermişsiniz. Sizi hangi özelliğinizle tercih etmiş olabilirler?

O zaman sadece Genel Sekreter Oğuz Bayraktar benimle bir mülakat yaptı. Ondan sonra da “olur” dediler, geldim. Öyle ciddi bir sorgulamadan geçemedim. Sema Hanım da aşağı yukarı benden 1 sene evvel işe başlamıştı. Biz beraber çalışmaya başladık.

- İlk hatırladığınız dosyaları hatırlıyor musunuz?

Gıda İşveren Sendikası'nın o zamanki görevi sadece toplu sözleşmeydi. Sonradan işler çok değişti fakat başlangıçta işveren sendikaları sadece toplu iş sözleşmesi yaparlardı.

Ve toplu iş sözleşmesi yapmak da, bahsettiğiniz siyasi ortamda zorlu ve ciddi bir işti. İlk müstakil sözleşmemi Adapazarı'nda Maraşoğlu ile yaptım. Kenan Maraşoğlu o zaman çocuktan daha. Babasıyla amcası vardı işin başında.

- İlk günlerde dramatik veya ilginç durumlar oldu mu?

İlk günlerde hiç dramatik bir durum olmadı. Bunu da şuna bağlıyorum: İlk dönemde daha çok Türk İş'e bağlı Tek Gıda İş Sendikası ile muhatap oluyorduk. O zaman olgun, oturgan, yerleşmiş, tecrübeli elemanları olan bir sendikaydı. Onlarla aramızda ciddi pazarlıklar oluyordu ama rahatsız edici problemler çıkmıyordu.

- Yani çağdaş sendika anlayışı yerleşmiş bir yerdirdi...

Evet, çok iyi bir sendika; o zaman öyleydi. 1973'ten 1978'e kadar sendika hayatı bayağı düzgündü. Hatta DİSK'in dahi toplu sözleşmeleri gayet düzgün ve seviyeli bir ortamda geçerdi. 1977-1978'den sonra olaylar artmaya başladı.

“1973'ten 1978'e kadar sendika hayatı bayağı düzgündü. Hatta DİSK'in dahi toplu sözleşmeleri gayet düzgün ve seviyeli bir ortamda geçerdi. 1977-1978'den sonra olaylar artmaya başladı.”

*“Sabri Bey’in en önemli
vasfı, hiçbir borcunu
1 dakika geciktirmez.
Hiçbir alacağını da
gününden dışında almaz.
Muhakkak alınır.
Ve kesinlikle riskli
alacak tutmaz.”*

- *Bunu neye bağlıyorsunuz?*

Şöyle söyleyeyim: O zamanlar yüksek enflasyon dönemi başladı. Enflasyon işleri çok zorlaştırdı. Toplu sözleşmelerin marjlarını çok düşürüyordu. Belirsizlikler arttı. Enflasyon kazançları özellikle işçi kazançlarını ciddi şekilde yemeye başladı. Tabii işverenlerin durumları da aynı şekilde enflasyondan etkileniyordu. Yani ileriye dönük bir program yapılamaz hale geldi. Herkes gününü kurtarmak için daha fazla kavga etmeye başladı.

- *Sema Hanım’dan sonra genel sekreterliği size teklif etmediler mi?*

Hayır. Sema Hanım’dan sonra bana teklif etmezlerdi. Çünkü ben pek sevilen bir müşavir değildim.

- *Agresif ve asi biri gibi durmuyorsunuz...*

Size bir anekdot anlatayım. Uzun toplu sözleşmeler yapardık. Biz toplu sözleşme ve iş hukukunu üniversiteden falan değil Ülker’de öğrendik.

- *Daba önce Ülker’le çalışmanız olmuş muydu?*

Ülker’le ilişkim sendikanın avukatı olmamla başladı. Ayrıca bende Ülker’in özel vekâleti de vardı. Bazı özel iş davalarına baktım. Çok büyük üyelerin ve sendikayı ilgilendiren meselelerde kendi avukatlarını görevlendirirdi. Bu dönemdeki olaylar ve Sabri Ülker’in emsalsiz bir işveren olmasıyla öğrendim.

- *Sizce özellikleri neydi?*

Fevkaladeydi... Akıllı, fevkalade dirayetli, çok sağlam sinirli ve çok çalışkan... Ülker’i Ülker yapan adamdır. Ülker bugün çok büyük bir müessesedir ve onu o hale getiren Sabri Ülker’dir. Sabri Bey’in en önemli vasfı, hiçbir borcunu 1 dakika geciktirmez. Hiçbir alacağını da gününden dışında almaz. Muhakkak alınır. Ve kesinlikle riskli alacak tutmaz. Bir insanla çalışacaksa, o insanın değerini öder. Çalışmayacaksa, “Allah selamet versin, helal-

leşelim.” der. İşini öğrenmeyen adamı yanında tutmaz. Yorulan adama da “güle güle” denir. Hatta şöyle olurdu: Toplu sözleşmelerde biz işçi sendikasını düşünürdük. Ekrem (Yücesoy) Ağabey’le beraber çalışırdık. İşte “Şu fiyata olur”; ben “Olmaz o fiyata”; derdim, “Bu fiyata Sabri Bey toplu sözleşme yapmaz, çok düşük.” Ve Sabri Bey’e giderdik: “Bu fiyatı sendikayı razı ettik.” deyince, “Olmaz.” derdi.

- *Bir arkadaş bir olay anlatmıştı: Bazı işçilere ekstra para verildiği için işçiler isyan etmiş...*

Bazı işçilere takdir olarak ekstradan para verilmedi. Olayların çoğu, biz toplu sözleşmeyle çalışan-çalışmayan işçiyi ayıracak hükümler koymak istediğimiz için çıktı. Esas o sendikanın işine gelmedi.

- *Sübjektif bir değerlendirme değil mi?*

Ülker’de sübjektif bir şey olmaz. Hakikaten çalışana verilirdi o. Yani ben birçok işveren için böyle konuşmam, sübjektiftirler. Ama Ülker’de olmaz.

- *Alkollü içki ve gıda üreticileri niye üye olmadı?*

Mevzuatla falan alakalı değil. Alkollüler o zamanlar devletteydi, tekeldi. Özel sektörde sadece bira ve şarap vardı. Şarapta üyelerimiz vardı. Kavaklıdere üyemizdi. Belki hâlâ üyemizdir, bilmiyorum. Başka şarap imal eden üyelerimiz de vardı. Esas piyasaya Tekel hakimdi ama üyemiz değildi. Sonradan biz devlet sözleşmeleri de yaptık. Ben 3 tane büyük devlet sözleşmesi yaptım ve çok da ciddi sözleşmelerdi. Sonucu bakanlar bağlıyor. Çaykur, Süt Endüstrisi Kurumu, Et-Balık Kurumu sözleşmesi yaptık. Onlar da ciddi tecrübelerdi. Çok enteresan tecrübelerdi.

- *Niye Koç Holding yoktu?*

Koç Holding’in bünyesi biraz değişik olduğu için... Zaten büyük holdinglerde benzer tutumlar vardı. Kendilerinin işveren sendikasıyla daha fazla iş hukuku tecrübesine sahip büroları vardı.

“Toplu sözleşmelerde biz işçi sendikasını düşünürdük.

Ekrem (Yücesoy) Ağabey’le

beraber çalışırdık. İşte “Şu

fiyata olur”; ben “Olmaz o

fiyata”; derdim, “Bu fiyata

Sabri Bey toplu sözleşme

yapmaz, çok düşük.” Ve

Sabri Bey’e giderdik: “Bu

fiyatı sendikayı razı ettik.”

deyince, “Olmaz.” derdi.”

“Ergun Kaboğlu diye (Beşiktaş Çarşısı’nda 1978’lerde vuruldu) bir işçi sendikası yöneticisi vardı. Yaşasaydı Türk-İş Başkanı olabilirdi. Çok dirayetli bir işçi sendikacısıydı. İşçi sendikası olarak da grup sözleşmesi yapmayı, iş değerlendirmesi yapmayı, bütün işçileri standardize etmeyi ve işçilerin topluca hayat standartlarını yükseltmeyi Ergun Bey dile getiriyordu.”

- Ama MESS’te çok aktifler.

MESS’te aktifler çünkü ana faaliyet alanına giriyor. Bu iş kolunda pek çok şirketleri var. MESS’e hâkimler zaten. Başkanını bir nevi tayin ediyorlar.

- MESS ile TÜGİS arasındaki fark nedir?

TÜGİS’te şundan korkuyorlardı: Biz defalarca Koç Holding’e anlatmaya uğraştık, başaramadık. “Koç Holding’de Nazım Düzenli’den çekiniyorlardı. Çünkü değirmenciler onu başkan seçiyorlar. Arkasında da 120 tane değirmen var. Aklına esen değirmen yapmış. Koç, demek istiyor ki: “Ben değirmencilerin kontrolündeki bir sendikaya girmem.”

- Yani Gıda İşveren Sendikası’na işverenlerin ihtiyacı yok muydu?

Aslında, hiçbir işveren sendikasına ihtiyaç duyulmadı. İşveren Sendikası’na üye olduğunuz zaman ciddi bir menfaatiniz olmuyor ki.

- İşçi açısından bakarsak?

İşçi açısından, zaten işveren sendikasını işçi ne diye ilgilendirsin?

- Olabilir. Kurumlaşmış, statükosu belli, diğer işyerleriyle aynı hayat standardına sahip olmasını sağlayacak bir muhatap...

O dediğiniz doğru. Allah rahmet eylesin Ergun Kaboğlu diye (Beşiktaş Çarşısı’nda 1978’lerde vuruldu) bir işçi sendikası yöneticisi vardı. Yaşasaydı Türk-İş Başkanı olabilirdi. Çok dirayetli bir işçi sendikacısıydı. Ergun Kaboğlu o dediğiniz işçilikteydi. İşçi sendikası olarak da grup sözleşmesi yapmayı, iş değerlendirmesi yapmayı, bütün işçileri standardize etmeyi ve işçilerin topluca hayat standartlarını yükseltmeyi Ergun Bey dile getiriyordu.

- İş değerlendirmesi, görev tanımları, işlev tanımları önemlidir.

Bizim sektörümüzde bir ilki bu sendika yaptı. Milli Prodüktivite Merke-

zi'nin de yardımıyla iki uzman tuttuk ve uzun süre iş tanımını, iş değerlendirilmesi üzerinde çalıştılar. Akademik kimseler yoktu. O zamanlar akademisyenlerin içinde iş değerlendirmesi yapan herhangi bir kimse yoktu. Fakat MESS'in iş değerlendirme uzmanları vardı. Biz 2 tane eleman tutmuştuk, çok kıymetli çocuklardı. Hatta içlerinden Üzeyir (Ataman), sonradan DİSK'in başdanışmanı oldu.

- İşçi sendikaları o zamanlar hem kurumsal olarak, hem de gayret olarak daba mı ileri idi?

Tabii ki. İşçi sendikaları, işçi sendikasıydı. Hele 1978-80 arasında. 80 darbesinden sonra işçi sendikaları yok edildi. O zamanlar sendikalar sendikaydı. DİSK'e 80 darbesinden sonra kayyum tayin edilen emekli hâkim albay, bana şöyle demişti: "Ben bugüne kadar DİSK'i bambaşka tanıyormuşum, çok mükemmel ve çok dürüst bir sendikaymış." Fevkalade iyi çalışırdı. Tek Gıda İş de, karşımızdaki sendika. Türkiye'nin en büyük sendikasıydı. 200-250 bin üyesi vardı. Büyük fonları olan, çok geniş imkânları olan sendikalardı.

- İşveren sendikası olarak 80'den önce değişim ve kırılım noktaları oldu mu?

İşveren sendikaları 80'e kadar çok ciddi çalışıyorlardı ve toplu sözleşme üzerine çalışıyorlardı. Üyeler de daha bağlıydı. Fakat 80'den sonra, 1983'e kadar baskı dönemi vardı. Her işimizi vilayete gidip vali yardımcısına imzalatıyorduk. Vilayetten çıkamıyorduk. Her şeye "müsaadeniz var mı?" diye vilayete gidip soruyorduk.

- Vali yardımcısı neye göre olur veya olmaz diyordu?

Keyfine göre veyahut kendisine verilmiş emirlere göre. İşveren sendikalarına bir şey demiyordu. Daha ziyade işçi sendikalarına karışıyordu. İşçi sendikaları da kayyuma bağlanmıştı zaten...

"80 darbesinden sonra işçi sendikaları yok edildi. O zamanlar sendikalar sendikaydı. DİSK'e 80 darbesinden sonra kayyum tayin edilen emekli hâkim albay, bana şöyle demişti: "Ben bugüne kadar DİSK'i bambaşka tanıyormuşum, çok mükemmel ve çok dürüst bir sendikaymış."

TÜGİS kapanmaktan nasıl kurtuldu?

- Teröristler sendikayı bastıklarında siz burada yokmuşsunuz. Olay nasıl oldu?

O zaman, benzin kuyrukları dönemi idi. Yokluk yıllarıydı. Benim o zaman bir arabam vardı, park alanının önünde park edilmişti. Pencereden bakıyorduk, tam o sırada benzin tankeri geldi. Bizim Oğuz Bayraktar o zaman genel sekreterdi. "Geldi, koş arabayı kuyruğa sok." dedi. Ben aşağı indim. Koştum, gittim arabayı sıraya soktum. Benzini aldım, arabayı döndürdüm. Tepebaşı Gazinosu'nun orada otopark var o zaman. Şimdiki TRT binasının bulunduğu yer, o zaman açık otoparktı. Benzinciden benzini aldım, döndüm, geldim, arabayı park ettim. Yukarı çıktım, kapı açık... "Oğuz Bey kapıyı açık bırakmaz" diye hayret ettim. Bir de baktım etrafta kimse yok, herkes arka taraftaki tuvalette. Yavaşça çıktılar tuvaletten. Meğer o esnada baskın olmuş, ben benzin alıncaya kadar operasyon olmuş; kimseye bir zarar vermemişler. Fakat o adamlar daha sonra Ağaç İşveren Sendikası'nın Başkanı'nı vurdular.

- Aynı kişiler olduğunu biliyor musunuz?

Aynı kişiler olduğu belirlendi sonra. Yakında İş Bankası vardı, o bankayı soydular aynı adamlar. Ağaç İşveren Sendikası'nın Başkanı'nı da evinde vurdular. O zamanlar bayağı tehlikeli adamlardı. Sonra bizimkiler birkaç defa gittiler, geldiler şahitlik için.

- 1980'den sonra da basılmış burası. O nasıl oldu?

O zaman benden başka kimse yoktu. Ben genellikle trafiğe takılmamak için erken gelirdim. Üst kattayız. İşte 8-8.30 sularında kapı çaldı. Kapıyı açtım, yüzleri maskeli, 4 tane eli tabancalı adam. Kapıdan girer girmez - orada bir divan vardı- "Yat buraya yüzükoyun, sakın suratımıza bakma." dediler. Yattık. Ondan sonra uyduruktan elimi ayağımı bağladılar. "Kafanı çevirirsen vururuz." dediler. Ondan sonra tam o sırada -bizim odacı vardı Mehmet- Mehmet geldi, Mehmet'i de hemen düğümleyip yanıma yatırdılar. "Üst kattaki odaya bir tane bomba koyduk." dediler. "Bomba koyduk, sakın yerinizden kımıldamayın." dediler. Neyse, kapıdan fırlayıp gittiler.

"Yukarı çıktım, kapı açık...

"Oğuz Bey kapıyı açık bırakmaz" diye hayret ettim.

Bir de baktım etrafta kimse yok, herkes arka taraftaki tuvalette. Yavaşça çıktılar tuvaletten. Meğer o esnada

baskın olmuş, ben benzin alıncaya kadar operasyon olmuş; kimseye bir zarar

vermemişler. Fakat o adamlar

daha sonra Ağaç İşveren Sendikası'nın Başkanı'nı vurdular."

- *Bu kadar mı?*

O kadar değil. Biz kalktık, baktık ellerimiz çözülüyor ama biz çözene kadar bomba patladı. Hakiki ses bombası... Üst katta. Müthiş bir sesle patladı. Allah biliyor ya hiç korkmadım. Bu adamların beni vurmaya niyetleri olsa vururlardı, diye düşündüm. Uyduruktan da bağladılar. Demek ki çözmemi de bekliyorlar. Benim için korkacak bir şey yok. Ama “Eyvah, Nazım Bey’le başım derde girer.” dedim. Bu hikâyeyi Nazım Bey’e ben nasıl anlattım. Nazım Bey ve polis esas korktuğumdu. Hakikaten ondan sonra ben 1,5 ay Gayrettepe Emniyet’e taşındım durdum. Şahit diye dünya kadar hakaret: “Sen niye adamların yüzüne bakmadın?”. Ya arkadaş 4 tane tabancalı adam, yüzleri maskeli, başları kasketli... Nasıl bakayım adamların yüzüne?

- *Baksanız ne olurdu?*

Yani baksam ne olur? “Niye cesaret edip de adamların yüzüne bakmamışım?”. Tabii aynı hikâyeler Nazım Bey tarafından da uzunca dönem işlendi. Sanki kabahat bizde... 4 tane silahlı adama karşı ne yapabilirim ki?

- *En ilginç anılarınıza gelelim mi? Size göre yaşadığınız en komik ve en dramatik olaylar nedir burada, 23 yıl içerisinde?*

En dramatiğini anlatayım; Yine o senelerde toplu sözleşme yapılıyor. Bizim -Allah rahmet eylesin beni çok severdi- oldukça da katı bir işverenimiz vardı: Salat Yağları’nın sahibi İsmail Özdoğru’nun fabrikasında toplu sözleşme yapıyoruz. Her zamanki gibi uyuşmazlık çıktı. Derler ki: “İsmail Özdoğru’la uyuşmazlık olmadan toplu sözleşmesi olmaz.” Mutlak surette kavga çıkardı. Yine öyle oldu ve greve gidildi. Bir tek işyeri o zaman. Gruba girmedi, çünkü İsmail Bey de acayip bir adam. Neyse, bir tek işyeri için bizim Yönetim Kurulu lokavt kararı almaya kalktı. “Lokavt kararı almayın. Bir tek işyeri için lokavt kararı alınmaz.” dedim. Neyse, ben İsmail Bey’e dedim ki: “İsmail Bey, lokavt kararı almayın, lüzum yok. Tek bir işyeri için lokavt kararı alınmaz. Başımıza bela olur bu iş. Grev olur, istediğin zaman bırakırsın, üstelik grevde işçi çalıştırma şansın da var. Adamları kandırırsın,

“Ondan sonra ben 1,5 ay Gayrettepe Emniyet’e taşındım durdum. Şahit diye dünya kadar hakaret: “Sen niye adamların yüzüne bakmadın?”. Ya arkadaş 4 tane tabancalı adam, yüzleri maskeli, başları kasketli... Nasıl bakayım adamların yüzüne?”

*“Lokavt kararı alındı,
arkasından İsmail
(Özdoyuran) Bey “çamura
yattı” bir nevi. Açmıyor
fabrikayı. 6 ay geçti, 8 ay
geçti, 1 sene geçti fabrika
açılmıyor. İşçi sendikası da
“kanunsuz lokavt
davası”nı açtı. İşyeri
kapatmak gayesiyle lokavt
yapmak kanunsuzdur.”*

götürürsün, çalıştırırsın. Grev kırılır, bilmem ne olur... Ama lokavt olursa yapamazsın, yapmayın bunu”. Bizim Başkan’a da söyledim. Lokavt kararı alındı, arkasından İsmail Bey “çamura yattı” bir nevi. Açmıyor fabrikayı. 6 ay geçti, 8 ay geçti, 1 sene geçti fabrika açılmıyor. İşçi sendikası da “kanunsuz lokavt davası”nı açtı. İşyeri kapatmak gayesiyle lokavt yapmak kanunsuzdur. İşyeri kapatmak gayesine döndü. Hakikaten işyeri harabeye döndü. “Açayım” desen, açılmaz hale geldi ve kanunsuz lokavta girdi. Gıda İşverenleri Sendikası’nda en zorlandığım olaydır. Kanunsuz lokavtta, işveren sendikasını kapatırlar. Üstelik anormal bir tazminat da ödersiniz. Zaten sendikanın maaş ödeyecek hali yok, nereden tazminat ödeyecek. Yani işyerimiz kapanacak duruma geldi. Ne yaptılar? Kapı kapı dolaştılar “kim bakar bu davaya?” diye. Can (Tuncel) Bey vardır profesör, ona gittiler. Can Tuncel de benim Hukuk Fakültesi’nden seminer arkadaşımıdır. Gittik, Can anormal bir para istedi. Sendikanın ödeyecek gücü yok tabii. Gittik, araştırmalar yaptık. İşveren sendikalarındaki bütün hukukçuları geziyoruz. Herkes gü-lüyor: “Kazığı yediniz, kapanırsınız. Bu davanın kurtuluşu yok.” Çünkü işyerinin hali belli...

- 1 yıl geçti öyle mi?

1,5 yıla geliyor. İşyeri dönmüş harabeye. Adam bir bilirkişi getirirse, işyerinde tespit yapsa iş bitti. Sonunda davaya benim bakmam gerektiği ortaya çıktı. Davaya Edirne’ye ben gideceğim. Davayı açan Tek Gıda İş Sendikası... Tek Gıda İş’in de genel merkezi “açmayın” diyor, fakat bölge şube “açacağım” diyor. Bölge şubenin iki tane avukatı vardı. Bir tanesi de Kaya Bey. “Kaya Ağabey, ne olacak bu iş?” diye sormaya gittim. “Doğan, ben o davaya girmem.” dedi. “Niye girmiyorsun Ağabey? Elin kuvvetli.” dedim. “Sen varsın, onun için girmem. Sen ne yapar eder, o işin içinden çıkarsın.” dedi. “Sen müvekkillerin avukatı değilsin, avukatların avukatısın.” dedi bana. “Ben başım sıkıştığı zaman müvekkile sormuyorum, sana soruyorum. Ben senin karşına o davaya çıkmam.” dedi. “Allah razı olsun ama gel be Ağabey beraber gideriz geliriz.” dedim. “Yok, gelmem.” dedi. Öteki avukat yine benim hukuk fakültesinden sınıf arkadaşım. “Yok, tamam, ben de gitmem. O iş olmaz.” dedi. “Sen varsan olmaz.” dedi. “İyi, peki.” dedim.

- İyi bir kompliman.

Şöyle söyleyeyim: Ben hiçbir zaman üyelere veya müvekkillere kendimi fazla beğendiremedim ama meslektaşlarım beni hep beğenmiştir. Neyse, gittik davaya. Hâkim sert bir adam. Karşı tarafın avukatı da genç biriydi. Ben arasam bulamam: Çocuk aradı, uğraştı; şirketin ne kadar belgesi varsa getiriyor, hâkimin önüne koyuyor. Hâkim diyor ki: “Var mı diyeceğin?”, “Yok, doğrudur.” diyorum. Çünkü o belgeleri bilsam benim işime yarayacak, onun işine yaramaz. Onun esasında keşif istemesi lazım “Bu fabrika açılır mı, açılmaz mı” diye. Adam keşif istemiyor.

- Mevzuata bakıyor.

Mevzuata bakıyor. Sıra karara geldi, reddetti: Şirket hakikaten mevzuata uygun olduğundan “kanunsuz değil” dedi.

- Bu kitaplara girecek bir örnekmiş.

Öyle kolay çözdük ama yönetimden kimse umursamadı. Sonrasında “afe-rin” diyen de olmadı.

- Yılı hatırlıyor musunuz efendim?

Yılı hatırlamıyorum ama size şöyle söyleyeyim: Yürütme Komitesi’nde Nazım Düzenli, Kenan Maraşoğlu ve Yakup Tahincioğlu vardı. Yakup Bey çok iyi bir işverendir. Ama Yakup Bey, Gıda İşveren Sendikası’yla hiç ilgilenmedi. Tamamını Nazım Bey’e bıraktı. Ondan sonra Sema tahammül edemedi, emekliliğini istedi. Benim daha emekliliğime vakit vardı. O zaman da Mustafa Ağan geldi. Mustafa Ağan da az bulunur bir yöneticidir. Ağabeyim gibi severim. Benden 1 yaş büyüktür gerçi ama Mustafa Ağan’la biz çok güzel çalıştık. 2 sene boyunca rahat ettim. Hiç değilse Nazım Bey telefonu açıp “Ben 7.30’da geleceğim.” dediği zaman, “Olmaz öyle zırvalık!” deyip kapatabiliyordu. Benden sonra Mustafa Bey de geçinemedi burada ve ayrıldı. Ondan sonra sendika da zaten kâğıt üzerinde kalmıştı. Sonra gelen yönetim, nedense “canlandırılalım burayı” demişler. Hayırlı olsun...

“Karşı tarafın avukatı da genç biriydi. Ben arasam bulamam: Çocuk aradı, uğraştı; şirketin ne kadar belgesi varsa getiriyor, hâkimin önüne koyuyor. Hâkim diyor ki: “Var mı diyeceğin?”, “Yok, doğrudur.” diyorum. Çünkü o belgeleri bilsam benim işime yarayacak, onun işine yaramaz. Onun esasında keşif istemesi lazım. Sıra karara geldi, reddetti: Şirket hakikaten mevzuata uygun olduğundan “kanunsuz değil” dedi.”

Okyar Yayalar

*Trakya Yağ Sanayi Yönetim Kurulu Başkanı ve
TUGİS Eski Yönetim Kurulu Üyesi*

Özal, onu elektrik uzmanı olarak seçmişti

1939'da Bozüyük'te dünyaya geldi. Babasının memuriyeti dolayısıyla ilk ve orta okulu Adapazarı'nda, Liseyi Balıkesir'de okudu. 1957'de İTÜ Elektrik Fakültesi'ne girdi. "Kuvvetli Akım"ı uzmanlık alanı olarak seçti ve 1962'de mezun oldu.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluş dönemi idi. Ankara'da pek çok uzmana ihtiyaç vardı. Aynı yıl Aralık ayında Ankara'da Elektrik İşleri Etüd İdaresi'nde Proje Mühendisi olarak göreve başladı. Aslında o seçilmişti. İdarenin başkanlığını yapan Turgut Özal, kendi mezun olduğu İTÜ yöneticilerine başarılı ve kabiliyetli gençleri istediğini söylemişti. Bir hocası da onu tavsiye etmişti.

*Aynı yıl Aralık ayında
Ankara'da Elektrik İşleri*

Etüd İdaresi'nde Proje

Mühendisi olarak göreve

başladı. Aslında o seçilmişti.

İdarenin başkanlığını yapan

Turgut Özal, kendi mezun

olduğu İTÜ yöneticilerine

başarılı ve kabiliyetli gençleri

istediğini söylemişti. Bir

hocası da onu tavsiye etmişti.

1963-1965 döneminde Genel Kurmay Başkanlığı'nda vatani görevini yaptı. Tekrar görev aldığı EİE İdaresi'nde 1974 yılına kadar çalıştı. Bu arada, 1967-68 ve 1970-71 dönemlerinde İngiltere'de Hull Üniversitesi'nde lisansüstü ekonomi eğitimi gördü. 1974 yılında Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Planlama Dairesi'ne geçti. DPT'de enerji sektöründen sorumlu uzman olarak görev yaptı.

O dönemde Özal, yurtdışı eğitimlere önem veriyordu. Yeni gelen her genci Amerika'ya, İngiltere'ye gönderiyordu. Okyar Bey'i de İngiltere'ye eğitime gönderdi. Bu sebeple bir süre de Amerika'ya gidip incelemeler yaptı.

1978 yılında Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdür Yardımcılığı görevine atandı. 1980 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nda müşavirlik görevi verilmesi üzerine istifa ederek devlet memuriyetinden ayrıldı. Bu dönemde aile zaten işleri yürütecek ve yardımcı olacak birini arıyordu. Ayrılmak için başka bir neden daha bulununca Ankara'ya veda etti.

1980 yılında ailesinin ortak olduğu Edirne'de kurulu Edirne Yağ Sanayi ve Ticaret A.Ş. ye Genel Müdür oldu. Okyar Bey, kamudan özele, memuriyetten profesyonel yöneticiliğe geçişte zorlanmamasını ve yabancılık çekmemesini şuna bağlıyor: "Yabancılık çekmedim. Kayınpederim Yönetim Kurulu Başkanı'ydı. 1988'e kadar o işin başındaydı, ben genel müdürdüm. Vefatıyla birlikte ben Başkan oldum. Kayınbiraderim küçüktü. Onun yetişmesiyle

birlikte 1994'te o Genel Müdür oldu, ben başkanlığa devam ediyorum. Ben geldiğimde Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Akıncan'dı. Rahmi Bey, bizimkilerin ortağıydı”.

Üretimi olan “Olin” markalı sıvı yağ ile tanınan aynı Şirket'in 1988 yılında Yönetim Kurulu Başkanlığı'na geldi Halen bu görevine devam ediyor. Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği (BYSD)'nde uzun yıllar Başkan Vekilliği yaptı. Ülke çapında ambalaj kaplama ve ambalajlı ürün üreten sanayicilerin kurduğu ÇEVKO Vakfı'nın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini 1993 yılından beri sürdürüyor. Ayrıca Edirne Sanayici ve İş Adamları Derneği (EDSİAD)'nin Başkanlığı ve Türkiye Gıda İşverenleri Sendikası Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulunuyor.

Okyar Yayalar, 1970 yılında evlendiği Aysun Ağaoğulları ile İstanbul'da oturuyor. Tolga ve Neşve adını koydukları iki çocukları bulunuyor.

BYSD'de uzun yıllar Başkan Vekilliği yaptı. ÇEVKO Vakfı'nın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini 1993 yılından beri sürdürüyor. EDSİAD ve TÜGİS Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunuyor.

“Ben bir yere girdim mi çıkmam”

- Sizin sendikalarla tanışmanız, uğraşmaya başlamanız Ankara'dayken oldu sanırım?

Evet, o zaman duydum. Planlama'da iken sendikalarla çok uğraştık. Biliyoruz ama yakinen tanımam ve ilgimi çekmesi Edirne'ye gelince oldu. Tes İş'te nelerle uğraştık? Elektrik kesilmelerinin zirve yaptığı dönemdi. Sendikaları ben TEK'teyken tanıdım. Genel Müdür Yardımcısı'yım. Çalışma hayatı bana bağlı değildi ama haliyle konular yönetime geliyordu. Edirne Yağ'a gelince, Rahmi (Akıncan) Bey TÜGİS'in Yönetim Kurulu'ndaydı.

“Rahmi Bey ölünce Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği'ne de girdim. Yeter bu kadar deyip, üç sene önce çıktım. Yaşlandığım için aday olmak istemedim. Benden başka herkes genç, biraz tuhaf oluyor. Ama Yönetim Kurullarına hala gidiyorum, davet ediyorlar.”

- TÜGİS'in sizin sorumluluk alanınıza girmesi hangi tarihte oldu?

Rahmi Bey, 1986'da vefat etti. Ondan sonra yönetime şirketi temsilen girdim. Beni yönetime aldılar ve halen Yönetim Kurulu'nda görev yapıyorum.

- Herbalde sizin kadar kesintisiz Yönetim Kurulu'nda görev yapan başka yok.

26 sene. Bilmiyorum olabilir. Benim bir özelliğim var. Kendi özelliğimi söylemem tuhaf olur ama ben bir yere girdim mi çıkmam. ÇEVKO'da Yönetim Kurulu Başkanı'yım. 1993'ten beri yönetim kurulu başkanım. Rahmi Bey ölünce Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği'ne de girdim. Yeter bu kadar deyip, üç sene önce çıktım. Yaşlandığım için aday olmak istemedim. Benden başka herkes genç, biraz tuhaf oluyor. Ama Yönetim Kurullarına hala gidiyorum, davet ediyorlar.

- Sizin şirkette sendika var mı? İlla sendikayı şart görüyor musunuz?

Bizde işçi sendikası var. Toplu sözleşme yapıyoruz. Ben Edirne Yağ Sanayi'ne geldiğimde sendika ile aramızda yetki uyuşmazlığı vardı. Haliyle işçiler arasında da bir kavga vardı.

- Hangi sendikalar ve konfederasyonlardı?

Tek Gıda İş yetkiliydi sanıyorum. DİSK'in sendikası da araya girmiş ve yetki uyuşmazlığı sebebiyle toplu sözleşme yapılamıyordu. O esnada ihti-

lal oldu. Sendikası bir dönem oldu. Ondan sonra Tek Gıda İş yetki aldı ve toplu sözleşme imzaladık. Bir ara grup sözleşmesi yapıldı, daha sonra ondan da vazgeçildi. Biz de bir kere grev kararı alındı.

- *Siz üye olduğunuz dönemde TÜGİS'in gündeminde önemli maddeler var mıydı? Hedefleriniz veya çalışma programınız var mıydı?*

Pek hatırladığımı söyleyemem. Aslında önemli gündem maddelerimiz de olmazdı. Grev kararları gibi gelişen gündemler oluyordu.

- *Kişilerle ilgili değil de sektörel konularda ibtilaflar oldu mu?*

Ben Yönetim Kurulu'ndaydım. Edirne'deyiz. Bir de İcra Kurulu vardı. Oradaki arkadaşlar bu tür konularda daha bilgili ve aktif olabilirler. Biz zaten sektörel konuları derneğe taşıyorduk. Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği çok güçlü ve aktifti. Ben orada başkan yardımcısıydım.

- *Orada sektörün önde gelenlerinden kimler vardı?*

Turyağ'ı temsilen Metin Yürdağül vardı. Unilever'i temsilen Taşkın Tuğlular uzun süre başkanlık yaptı. TÜGİS, daha çok çalışma hayatıyla ilgili konularda öne çıkıyordu. Son dönemde Necdet Beyle birlikte yeni bir ivme kazandı. Kapalı kalınmadı, çalışma hayatı dışındaki konularla ilgilenmeye başladı. Sektörün karşılaştığı birçok soruna el atıyor.

- *İşin doğrusu nedir?*

Sesini duyurması lazımdır. Çalışma hayatıyla ilgili konular önemli ama diğer konulara da el atması gerekiyor. Nazım Bey'in yönetim tarzıyla, Necdet Bey'in yönetim anlayışı çok farklı. Ondan öte, Necdet Bey uzun süre büyük bir şirketin yönetiminde bulunmuş biri. Kendisi yöneticilik yapmış biri. Nazım Bey'in böyle bir görevi de olmamış. Küçük bir un fabrikası var. O devrin adamıymış. Bizim Yönetim Kurulu Başkanımız Rahmi Bey, bu dönemde olsaydı o da başarısız olurdu. Nazım Beyin yönetimde kalması biraz fazla olmuş.

“TÜGİS, daha çok çalışma hayatıyla ilgili konularda öne çıkıyordu. Son dönemde Necdet Beyle birlikte yeni bir ivme kazandı. Kapalı kalınmadı, çalışma hayatı dışındaki konularla ilgilenmeye başladı. Sektörün karşılaştığı birçok soruna el atıyor.”

- Sizin gerek şirkete gerekse TÜGİS'e geldiğiniz dönem, Türkiye'nin yeniden yapılandığı, dönüşüm yaşadığı bir dönem. Yasalar değişiyor, kanuni düzenlemeler yapılıyor. Bu konularda aktif bir görev almadınız mı?

Yasaların oluşmasında etkimiz, katkımız oldu. Bize sorarlar biz de düşüncemizi söyledik ama tek tek bunları aktarmam zor. Başkan, çalışma hayatıyla ilgili bütün yönetmelikleri takip ederdi. Bazı toplantılar yapardı, bilgi verirdi. Hatta sendikaya üye olmayan firmaları bile haberdar ederdi. Faal bir adamdı ama katıydı. İnsan ilişkilerinde biraz katıydı. Şirketlerle diyalogda, onları üyelik konusunda iknada yeterli değildi. Kibar bir adamdı ama.

- Üye kaydetme noktasında sizin bir gayretiniz oldu mu?

Oldu. Üyelik için biraz uğraştım ama başaramadım. Uzunköprülü yağcılarla çok uğraştım ama onların üye olması pek mümkün değilmiş.

- Tepkileri nasıl oldu?

Sendika falan gibi konulara kapalılar. Hâlâ da çoğunda sendika yoktur. Bunların çoğu küçük sayılmaz ama KOBİ niteliğinde şirketler. KOBİ niteliğinde şirketlerde sendika olmaz. Çünkü adamlar katılar. Aslında sendika olmasa bile, çalışma hayatıyla ilgili konularda işveren sendikası danışmanlık yapıyor. Maliyeti olmayan güzel bir oluşumdur. Necdet Bey'in yönetiminde de bu anlayışı taşıyoruz. Yarın bir işçi sendikası gelirse nasıl bir yol çizilmesi ve hareket edilmesi gerekeceğini de anlatıyor, yardımcı oluyoruz.

- Komik veya dramatik anılarınız var mı?

ÇEVKO ve Yağ derneğini sorsanız çok var da Sendika'yla ilgili az. TÜGİS'te benim için en ilginç olay, Sabri Bey'in Yönetim Kurulu'na vekil gönderdiği toplantıdır.

- Üyelik kayıpları yaşanmış. Bu kayıplara sebep olarak neyi gösteriyorsunuz?

Başkanın diyalog noksanlığından kaynaklanıyor. Bir ara dört üyeye indi.

Bazen gelir yokluğundan biz de cebimizden para verirdik. Mesela ofisi cebimizdeki paralarla aldık. Binayı yapan Rahmi Akıncan'ın komşusuydu. Türkp petrol'ün yani Ahmet Aydın Bolak'ın binasında kiracıydık. Üvey oğlu Varol Dereli bizi çıkarmaya kalktı. Biz de “uğraşmayalım” dedik.

Ondan sonra Aslı Han'daki yeri satın aldım. Rahmi Bey, “Biz burada yer alıyoruz, üst katını da sendikaya alalım.” diye söylemiş. Böyle karar verildi. O dönemde biraz paramız vardı. Daha sonra çalışanların paralarını bile biz verir hale geldik. Biz alt katta olduğumuz için bizden alırlardı acil paraları. Bizim bir muhasebecimiz vardı, dert yanardı: “Yine bunlara para verdik, ne zaman geri alacağız.” diye. Biz oradan üç sene önce ayrıldık.

Bir kere Beyoğlu ana-baba günü olmaya başladı. Gidip gelmek zorlaştı. Orada iş yeri olmaz, diye buraya geldik. Oradaki ofisimizi de sattık.

- *Dünyada ve Türkiye'de değişim var... Sendikacılık nereye doğru gidiyor?*

Sendikacılıkta şöyle bir durum oldu: 80'lerin öncesinde azgın bir sendikacılık yaşanıyordu. Daha sonra toparladı, sonra tekrar sertleşmeye başladı. Zorluklar oldu, tartışmalar oldu. Yaklaşık 10 yıldır karşılıklı anlayışla işlerin yürüdüğü bir dönem oldu.

Dünyadan kopuk değiliz. Dünyada da benzeri bir durum var. Küreselleşmenin etkisi midir, bilmiyorum ama anlayış içinde bir dönemden geçiyoruz. Toplu sözleşme dönemleri daha rahat geçiyor. Sendikal anlayış; iki tarafta da daha seviyeli görünüyor. Belki bazı kanunların değişmesi bunu sağlamış olabilir.

- *Peki, bundan sonrasını nasıl görüyorsunuz, nereye gidiyor?*

Bu çizgi devam eder. İşveren sendikalarına düşen görev, bu barış ortamını sürdürmek ve olduğunca istihdamı artırmak için her türlü imkânları zorlamak; istihdamı zorlayan engeller olursa gerekli düzenlemeleri yapmak için üzerinde çalışmaktır. Sektörlerin ileriye gitmesi ve dışarıya açılması için faaliyet göstermesi gerekiyor.

“80'lerin öncesinde azgın bir sendikacılık yaşanıyordu. Daha sonra toparladı, sonra tekrar sertleşmeye başladı. Zorluklar oldu, tartışmalar oldu. Yaklaşık 10 yıldır karşılıklı anlayışla işlerin yürüdüğü bir dönem oldu.”

*“Gıda Kodeksi var.
Devamlı çıkan mevzuatlar
var. Bütün bunlarla ilgili
aktif olması gerekiyor ve
daha fazla yönelmesi
lazım. Bunlarla büyük
şirketler sendikaya
çekilebilir.”*

- *Bu şartlarda yeni üyeler gelir mi? Gerekli çalışma yapılırsa ne kadar daha üye geleceğini düşünüyorsunuz?*

Size ÇEVKO'dan örnek vereyim: Ambalajlı ürün satan bütün şirketler her yıl Çevre Bakanlığı'na beyanname verirler. İlk yönetmelik çıktığında bu 200 civarında firmaydı. 2008'e kadar 1000 firmaya geldik. Geçen yıl 5 bin firma beyanname verdi. Bu yıl rakamın 8 bin firmayı geçmesi bekleniyor. Şimdi ÇEVKO'nun bir rakibi kuruldu. TÜKÇEV diye bir vakıf oluştu. Bakanlığın beklentisi 50-60 bin adet firma. Bizim üyelerimize baktığımız zaman; bizde aşağı yukarı 1050 üye var. Bu şirketlerin 600-700'ü gıda ile ilgili. Bunların yarısı gelse, en az 300 firma sendikaya üye olması lazım. Azımsanacak bir rakam da değil.

- *ÇEVKO'dan elde ettiniz deneyime göre alternatif bir oluşum gerekiyor mu?*

TÜGİS'e baktığımızda çok sayıda büyük firma sendikaya üye değil. Unilever, Nestle üye değil. Bunlar diyorlar ki: Benim bir insan kaynakları departmanım var. Çok iyi avukatlarım da var. Bu departmanım TÜGİS'in yapacağı pek çok görevi zaten yapıyor” Bir beklentisi yok buradan. Onun için sektörün ilerlemesiyle ilgili çok daha ileride çalışmalar yapması gerekiyor. Özellikle de devlet kademelerinde.

- *Neler olabilir?*

Çıkan bir sürü yönetmelik var. Gıda Kodeksi var. Devamlı çıkan mevzuatlar var. Bütün bunlarla ilgili aktif olması gerekiyor ve daha fazla yönelmesi lazım. Bunlarla büyük şirketler sendikaya çekilebilir. Bir de iş barışı bozulursa, grevler başlarsa üyelik artar.

Ömer Taşçı

TUGİS Eski Yönetim Kurulu Üyesi

En farklı sektörlerde deneyim kazanmış bir gıdacı

1949 yılında Zonguldak Devrek'te doğan Ömer Taşçı, Haydarpaşa Lisesi'nden sonra İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde üniversite eğitimini tamamladı.

1970'de okulu bitirip askere gitti. Amacı hesap uzmanı olmaktı. Askerlik eğitim sırasında hesap uzman muavinliği sınavına hazırladı. Yani askere onlarca kitapla gitti.

Fakat iş hayatına 1972 yılında Çelik Halat'ın muhasebesinde başladı. Amacı burayı hesap uzmanlığına geçiş olarak kullanmaktı. Belki ileride özel sektöre yine geçmeyi düşünmekteydi ama profesyonel yönetici olarak. Bunun için mali konularda, finansman, muhasebe teknikleri ve bilgisinde iyice yetişmeyi düşünüyordu. Maliyet muhasebesi elemanı olarak Çelik Halat'ta işe başlarken bu düşünceler vardı kafasında.

Çelik Halat

Konusunda uzman, lider ve köklü bir kuruluş olan Çelik Halat ve Tel Sanayii A.Ş. 1962 yılında ülkemizin yüksek karbonlu çelik tel ve halat ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile kuruldu ve 1968 yılında faaliyete geçti.

1986 yılında halka açılan Çelik Halat'ın hisselerinin büyük bir bölümünün, 1997 yılında Doğan Grubu tarafından satın alınmasıyla birlikte Çelik Halat ve Tel Sanayii A.Ş., yeni bir atılım dönemine girdi. Bugün, uluslararası standartlara uygun olarak yapılan üretimin büyük bir bölümü ihraç ediliyor.

Yılda 4500 ton kapasite ile tek ve çok demetli halat, galvanizli tel ve yaylık tel ürünleri ile üretime başlayan Çelik Halat, daha sonra gelişen pazar şartlarına uygun entegrasyon ile ürün yelpazesine öngerilmeli beton teli ve lastik teli, en son olarak da, öngerilmeli beton teli demetini ekleyip kapasitesini arttırdı.

Okulda hocalarının verdiği temel bir bilgi vardı: Maliyet muhasebesi bir sanayi şirketi için en önemli konulardan biridir. Yani Ömer Bey, stratejik bir noktada olduğunun farkındaydı. Yetişmesi için burası tam aradığı yerdi. Taşçı bu süreci şöyle anlatıyor: "İzmit'te fabrikada görev yapıyordum. Bir sanayi kuruluşunun ne şekilde çalıştığını görme fırsatı buldum. İki yıl fabrikada görev yaptıktan sonra Genel Müdürlük İstanbul'a taşındı. Ben de İstanbul'da görev yaptım. Bir süre sonra maliyet muhasebesi şefi oldum. O süre içerisinde şirketin bütçe çalışmaları, finansman ve fizibilite raporlarının hazırlanması gibi konular da benim sorumluluğumda oldu. Böylece üst yönetime, yönetim kuruluna bu tür raporları hazırlayan ve genel müdüre yakın çalışan bir kişi olarak da kendimi orada geliştirmiş oldum"

Gerçekten 1981 yılında beklediği teklifi aldı. 1977 yılında kurulmuş köklü ve itibarlı tekstil şirketlerinden Çift Geyik Karaca'ya Mali İşler Müdürü olarak transfer oldu.

Bandırma'da çorap atölyesi olarak kurulmuş olan Karaca, 1949 yılında İstanbul'a taşınmış ve örme sanayinde Türkiye'nin trendlerini belirleyen şirket olmuştu.

Burada Hayrettin Karaca ile uzun dönem çalışma fırsatı buldu. 18 yıllık süre zarfında Genel Müdür Yardımcısı, Genel Müdür ve Yönetim Kurulu üyesi olarak yönetimde büyük deneyim kazanır. 1998 yılında Tekfen'e satıldıktan sonrada bu görevini sürdürdü ve 1999 yılında emekliye ayrıldı.

Aynı yıl, Ömer Taşçı'ya bu sefer de Cadbury Kent'ten teklif geldi. Emekliliği tercih etmişti ama boş oturamazdı ve bu sefer de gıda sektörüne başladı. Taşçı, demir-çelikten tekstile, tekstilden gıdaya geçişin farklılıkları yanı sıra avantajlarının da farkındaydı: "Farklı faaliyet konuları da olsa işletmenin yönetiminin temel prensipleri aynı. Yani bir sanayi kuruluşunu yönetiyorsanız tabii ki üretim konusuna bağlı olarak edinilmesi gereken bir takım deneyimler var şüphesiz. Ama işletmenin yönetimiyle ilgili genel politikalara, prensiplere baktığınız zaman gerek finansal konular gerekse insan kaynakları, organizasyon gibi temel konular bütün işletmeler için aynı. Farklı sektörlerde çalışmak aslında farklı bakış açıları kazanmayı sağlıyor ve deneyim kazanmada olayları değerlendirirken farklı açılardan bakma yeteneği kazanılmasına da imkân tanıyor."

*Farklı sektörlerde çalışmak
aslında farklı bakış açıları
kazanmayı sağlıyor ve
deneyim kazanmada olayları
değerlendirirken farklı
açılardan bakma yeteneği
kazanılmasına da imkân
tanıyor.*

Sendikayı ayağa kaldırmak yeni üye kazanmakla olur

“DPT’nin 5 yıllık plan çalışmalarını başlatmıştı. 2000 yılıydı zannedersem. Orada Edip Tahincioğlu ile beraber görev aldım. Biz şekerli mamuller alt sektöründe plan çalışmalarında görev almış olduk. Güzel bir çalışma oldu, ben de bu sayede sektörü yakından tanıma fırsatı buldum.”

- Karaca’da çalıştığınız dönemde de Tekstil İşverenleri Sendikası’nda şirketinizi temsil ediyordunuz. Ayrıca bütün bu yıllar sürekli çalışma hayatına yakın olduğunuz ve sendikaları tanıma fırsatı buldunuz.

Evet, Karaca’da iken ben şirketim adına Sendika’da Danışma Kurulu üyeliği görevinde bulundum. Toplu sözleşmelere yönetim kurulu üyeleri katılırdı. Danışma Kurulu olarak da bizler belli aralıklarla bir araya gelir ve Yönetim Kurulu’ndan bilgi alırdık. Hem gidişatı sorardık hem de görüşlerimizi, önerilerimizi bildirirdik.

- Kent’e geldiğinizde size sendikacılıkla ilgili çalışmalara hemen başla dediler mi?

Hemen oldu. Deneyimlerimi biliyorlardı.

- Yakup (Tahincioğlu) Bey ile ilk karşılaşmanız nasıl oldu? Tanışıyor muydunuz daha önceden?

Benim onunla ortak arkadaşımız vardı: Avukat Haluk Erdem aynı zamanda Karaca’nın da hukuk müşavirliğini yapıyordu. Biz kendisiyle 1981 yılından beri tanışırız. Çok sevdiğim saydığım bir insandır. Karaca’dan ayrılma istinaden, Haluk Bey beni Yakup Bey ve Özcan (Tahincioğlu) Bey ile tanıştırdı. Şişli-Bomonti’deki fabrikaları vardı o dönemde. Orada yaptığımız görüşmede, Kent gıdada görev yapma konusunda prensiplerde anlaştık. Fakat o sırada Şişli fabrikasının ve Kartal’daki çikolata fabrikasının Çayırova’ya taşınma projesi vardı. Şişli fabrikası artık şehrin içerisinde kalmıştı ve fabrika olarak faaliyette bulunmanın çeşitli sıkıntıları vardı. Daha fazla büyüyemiyor. Çayırova’daki fabrika büyütülmüş, yeni binalar yapılmış, bitmek üzereydi. Taşınma tamamlandıktan sonra göreve başlama konusunda da bir karar aldık ve ben Şişli fabrikası taşınır taşınmaz 1999 yılının Mayıs ayı başında göreve başladım. Yakup Bey’in o zamanlar bana vermiş olduğu birçok önemli görevler vardı. Bunlardan bir tanesi şirketin yeniden yapılandırılmasıyla ilgiliydi. Çünkü çikolata fabrikası da taşındı, üç fabrika bir araya geldi; yönetim merkezi de oraya taşındı. Yakup Bey bu görevi verdi bana ve biz şirkette hem o yeni yapıyı oluşturduk, ayrıca kurumsal bir şirkete

dönüşmek için çalışmalar yaptık. Yani aile şirketinden kurumsal bir şirkete dönüşmenin adımlarını attık. Yakup Bey bana ayrıca bir görev daha verdi: DPT'nin 5 yıllık plan çalışmaları başlamıştı. 2000 yılıydı zannederseniz. Orada Edip Tahincioğlu ile beraber görev aldım. Biz şekerli mamuller alt sektöründe plan çalışmalarında görev almış olduk. Güzel bir çalışma oldu, ben de bu sayede sektörü yakından tanıma fırsatı buldum.

- Kimler katılıyordu?

Biz Şekerli Mamül Sanayicileri Derneği olarak katıldık; bir görev bölümü yaptık ve o görev bölümünde de bize düşen görevleri yaptık. Sakız, çikolata, kakaolu ürünler, helva, lokum, şeker vs... Bizim araştırma konumuz buydu. Bu konuda 5 yıllık plan çalışmalarını tamamladık. Gerçekten benim açımdan da çok büyük bir deneyim oldu.

- Sektörün dışarıdan gelen yeni bir ferdi olarak en garibinize giden durum neydi sektörle ilgili?

Sektörün küçük aile işletmelerinden oluşması, kayıt dışının yaygın olması, küçük işletmelerin çok yaygın olması, büyük teknoloji ve kapasitelerle çalışan firmaların az olması dikkatimi çekti. Gıda sektörünün halen yapısı böyledir. Bir de Yakup Bey'in bana verdiği ve bir ara birlikte çalıştığımız bir görev de firmayı dışarıda muhtelif kamu ve sivil toplum kuruluşlarında temsil görevi oldu. Sanayi odalarında görev almamı arzu etti. Dedi ki: "Bir de Gıda İşverenleri Sendikası var, ben orada uzun yıllar görev yaptım ama artık kendimi emekliye ayırmak istiyorum. Benim yerime bu sendikada senin görev almanı arzu ediyorum."

- Daba önce bilginiz var mıydı TÜGİS ile ilgili?

Hiçbir bilgim yoktu. İsmi duymuştum ama ben MESS'i çok yakından bilirdim. MESS'in üyesiydik Çelik Halat olarak. Karaca'dan dolayı da Tekstil İşverenleri Sendikası'nı tanıdım. Tabii sendikacılığı, toplu sözleşmelerin ne olduğunu biliyorum. O konular benim çalışma hayatımın parçaları oldu.

"Sektörün küçük aile işletmelerinden oluşması, kayıt dışının yaygın olması, küçük işletmelerin çok yaygın olması, büyük teknoloji ve kapasitelerle çalışan firmaların az olması dikkatimi çekti. Gıda sektörünün halen yapısı böyledir."

“İşveren sendikası olmak başka, işçi sendikası olmak başka şekilde zordur. İşçi sendikası, işçinin menfaatine verebileceğine inanan ama işverenin de verebileceğini teklif ederse doğrudur. İşveren sendikacılığı daha rahattır.”

- Esasında sizin sendika ile şirket olarak sorununuz pek çıkmadı değil mi? İşyerlerinizde grev olmadı sanırım?

Ufak tefek münferit olayları ayrı tutarsak bir sorunumuz olmadı. Grev olmadan biz bu günlere kadar geldik.

- Peki, sendikaya geldiğinizde, göreve başladığınız dönemde sendikanın gündemi neydi?

Ayrılmalar olmuş ben gelmeden önce. Bir de yabancı şirketlerin durumu var. Sabancı'nın Marsa şirketi ile yabancılar yollarını ayırdılar. İlişkiler kopuyor zayıflıyor zaman içerisinde. Büyük şirketlerle, ayrılanlarla ve yeni üyelerle ilişkileri yönetecek bu işi yapacak kimse yok. Ben veya bir de Cargill'den Füsün Hanım vardı ama onun da farklı görevleri bulunuyordu. Şimdi ben bunları anlattım Yakup Bey'e, bilgi veriyorum toplantılara katıldıkça. Onun da görüşlerini tavsiyelerini alıyorum. Yeni üye kazandırmanın yolundan geçiyor sendikayı ayağa kaldırmak. Başka bir şey yok. Üye olmayınca, aidat olmayınca ne yapacaksınız? Hiçbir şey yapamazsınız. Bunun üzerine o dönemde ben bu görevi üstlendim sendika adına ve yeni üye kazanılması için çeşitli faaliyetlere başladım.

- Bu sizin talebinizle mi oldu, yönetim kurulu kararıyla mı oldu?

Yönetim kurulu kararıyla oldu. En yeni üye, en heyecanlı olur. Ve ben yönetim kurulu adına çeşitli Sendika'yı tanıtmaya faaliyetlerine ve üyeliğe davet etme çalışmalarına başladım.

- Nasıl bir strateji izlediniz?

Önemli olan fazla üyeden ziyade gerçekten sendikaya maddi manevi güç verebilecek az sayıda ama sağlam üye yani sektörün büyükleri ve liderlerini aramıza alarak sendikayı ayağa kaldırmaktı. Halen de bu stratejiyi izliyoruz.

- Mutlaka ilk düşündüğünüz isimler vardı?

Eski üyeleri kazanmak vardı birincisi. Dolayısıyla Ülker'i, Eti'yi kazanmak.

Bunun gibi başka firmalar da var. İkincisi uluslararası firmaları da yanımıza çekmekti. Yani gıdada önde gelen Nestle gibi, Unilever gibi firmalar... Benim hedefim bunlar oldu yani Türkiye'nin önde gelen yerli ve yabancı firmaları.

- Unilever ve Nestle halen üyeniz değil?

Değil. Şöyle bir çalışma yaptım: Türkiye'nin önde gelen firmalarını ŞEMAD vasıtasıyla tanıdım ama ben ŞEMAD'ın yönetim kurulu üyesi değildim o zamanlar. Şu anda üyesiyim. Edip Tahincioğlu üyesiydi. Bu arada bir de Şekerli Mamül Sanayicileri ŞMS isminde bir şirket kuruldu. 20 tane ortağı vardı. Bu, özelleştirmelerden şeker fabrikası almak amacıyla kurulan bir şirketti. 20 tane şeker kullanan üreticisi var. Bunların arasında Eti de var, Ülker de var. Sektörün önde gelen firmaları var. Ben de Tahincioğlu Holding'i temsilen orada Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapıyordum. Biz şirket olarak da sık sık bir araya geliyorduk. O sayede ben sektörün temsilcileri ile tanışma fırsatı buldum ve onları üyeliğe davet ettim.

- Zaten bunların mesleki örgütleri, odaları, dernekleri var. Niye sendikaya gelsinler?

Ben de şunu söyledim: Bakın TÜGİS yasayla kurulmuş bir kurum ve TİSK gibi Türkiye'nin önde gelen kurumlarının bir üyesi. TİSK çok önemli bir kuruluştur. TÜGİS bunun desteğini alan bir sendika dolayısıyla eğer biz sektör olarak sorunlarımızı çözmek istiyorsak, özellikle çalışma hayatıyla ilgili ve gıda sektörüyle ilgili burayı bir önemli bir güç olarak kullanmamız gerekiyor. Bu bizim için bir fırsat, ortada duruyor. Kullanmamak sektörün ayıbı olur, hatası olur.

- İlk olarak cevap nereden geldi?

Toplu olarak geldi. Ülker, Eti, Birol (Altıncılıklar) Bey'in firması Altıncılıklar; ondan sonra Elit Çikolata ve bunun yanında birkaç firma daha aynı anda üye oldular. Bir akşam hep beraber bir yemek yedik, ben orada anlattım olayları Tanıl (Küçük) Bey de gelmişti. Biz aşağı yukarı 8-10 firma temsilcisi bir araya geldik. Ve o yemekten sonra da üyelik kararları alındı. Aka-

“TÜGİS yasayla kurulmuş bir kurum ve TİSK gibi Türkiye'nin önde gelen kurumlarının bir üyesi. TİSK çok önemli bir kuruluştur. TÜGİS bunun desteğini alan bir sendika dolayısıyla eğer biz sektör olarak sorunlarımızı çözmek istiyorsak, özellikle çalışma hayatıyla ilgili ve gıda sektörüyle ilgili burayı bir önemli bir güç olarak kullanmamız gerekiyor.”

*“son iki yılda İcra Kurulu,
Yürütme Kurulu olarak
Banvit’e gittik, Yaşar
 Holding’e gittik. Banvit,
Türkiye’nin en önemli
kuruluşlarında birisi ve
üyemiz oldu. Ondan sonra
Pınar Et, Uno üyemiz oldu.
Marsa tekrar üyemiz oldu.
Aktif olarak 40’in üzerinde
üyemiz oldu.”*

binde de genel kurul vardı. Genel kurul yapıldı ve yeni bir yönetim kurulu göreve başladı.

- Peki, Nestle, Unilever niye kabul etmedi?

Şöyle anlatayım. Nestle’yi ziyarete gittim ben. Görüştüğüm kişi de Kurumsal İlişkilerden Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Ahter Kutadgu idi. ŞEMAD’a yeni üye olmuşlardı. Üyeliğe davet edince “Bizim YASED’de gıda çalışma gurubumuz var. Ben sizi davet edeyim, grup toplantısında tanışın ve üyeliğe davet edin” dedi. YASED’i yakından tanıma fırsatı buldum. O sırada hakikaten çok önemli yabancı kuruluşlar vardı. Coca-Cola, Unilever, Pepsi gibi... Hepsi oradaydı. Onlara anlattım, gerekçelerini anlattım. Uluslararası firmalarda karar almak, özellikle bir kuruluşa üye olmak Türk firması kadar kolay olmuyor. Hele sendika ise çekingenlik oluyor. Ama sıcak karşıladılar, en azından işbirliği içerisinde olmamız gerektiği, yararlı olacağı düşünüldü.

- İlk göreve başladıktan yönetimin değişmesine kadar süreçte sendikada önemli sorunlar çıktı mı?

Sendika zaten o dönemlerde grup toplu iş sözleşmesi değil ferdi olarak iş sözleşmesi yapıyordu. Ve bahsettiğim gibi pek fazla üyesi de olmadığı için o firmalar da -Cargill, Kent Gıda gibi- toplu iş sözleşmelerini kendileri yapıyordu. Şekil olarak yine sendika üzerinden geçiyor ama fiilen müzakereyi yapan şirketler oluyordu.

- 10 yılda kaç üye kazandınız?

Kazandı. Mesela son iki yılda İcra Kurulu, Yürütme Kurulu olarak Banvit’e gittik, Yaşar Holding’e gittik. Banvit, Türkiye’nin en önemli kuruluşlarında birisi ve üyemiz oldu. Ondan sonra Pınar Et, Uno üyemiz oldu. Marsa tekrar üyemiz oldu. Aktif olarak 40’in üzerinde üyemiz oldu. Belli bir büyüklüğü hedeflediğimiz o günkü koşullarda üye sayısını aşağı yukarı yakaladık. Mevcut üyelerimizle gerekli çalışmalarımızı yapacağız ama potansiyel olarak bir o kadar daha yani 100’e doğru gitmemiz iyi olur.

- *Bu dönemde, üye kaybederken veya alırken komik, dramatik olaylar yaşadınız mı?*

İsteğimizle ayrılmanın dışında kendi isteğiyle ayrılan bir tek Marsa oldu. O da kendi koşullarından kaynaklanan ama onun dışında ben memnun değilim ya da şu nedenden dolayı ben ayrılmak istiyorum, diyen bir firma çıkmadı.

- *TÜGİS olarak yeni dönemde üniversitelerle de diyaloga geçtiniz. İlgî var mı?*

Biz üniversite ile sendikanın işbirliği çalışmaları da somut hale getirmek istiyoruz. Görüşmelerimiz hâlâ devam ediyor. Üniversiteleri hep ziyaret ediyoruz. Geçenlerde de en son İzmir'e gittik. Ayrıca Ege Üniversitesi'ni de ziyaret ettik. En eski gıda fakültelerinden biri Ege'dedir. Orada hocalarımızla oturduk konuştuk "işbirliklerimiz neler olabilir" diye, onları da planladık. Şimdi böyle üniversite ayağı çalışmalarımız da var. Ama bunun öncesinde iki sene evvel arama konferansı yaptık Şile'de bir hafta sonu.

- *Konu neydi?*

Konu TÜGİS'in vizyonu misyonu ve hedefleri neler olmalıdır? Sonuç şu: Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının önemi artıyor. TÜGİS'de TİSK'e bağlı çok önemli bir kuruluştur, imkânları olan ve kamuoyunca bilinen önemli bir kuruluştur. Dolayısıyla gıda sektörünün gelişmesinde önemli bir rolü olmalıdır, olabilir. Bunun için de yapması gereken faaliyetler şunlar şunlardır diye belirledik. Bu faaliyetlerden bir tanesi tabii ki üniversitelerle işbirliği içerisinde olmak, kamuoyunu doğru bilgilendirmektir. Biliyorsunuz gıda ile ilgili özellikle TV'lerde çok yanlış açıklamalar da yapılıyor. Herkes tartışıyor birbirleriyle ve doğruyu öğrenemiyor kamuoyu; halkı yanlış bilgilendirme de var. Bizim orada İşverenler Sendikası olarak doğruları anlatma konusunda bir görevimizin de olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca Tarım Bakanlığı ile çok yakın işbirliği içinde olarak sektörün sorunlarını iletme Bakanlığa ve bunların çözümüne yönelik de çalışmalar yapmak.

“Biliyorsunuz gıda ile ilgili özellikle TV’lerde çok yanlış açıklamalar da yapılıyor. Herkes tartışıyor birbirleriyle ve doğruyu öğrenemiyor kamuoyu; halkı yanlış bilgilendirme de var. Bizim orada İşverenler Sendikası olarak doğruları anlatma konusunda bir görevimizin de olduğunu düşünüyoruz.”

Gıdanın önemi dünyada artıyor

- Peki, sendikacılık nereye gidiyor?

Sendikacılık eskiden çok kötü anlaşılıyordu. Özellikle 70'li 80'li yıllarda ve çok yanlış uygulamalara neden oldu; hatta 90'lı yılların başlarında.

- O zaman ağalar vardı.

Evet, öyle görülüyordu. Ben size Karaca'daki dönemden bir anımı anlata-
yım: Sendikacılığın yanlış anlaşıldığı ve yanlış uygulandığı bir dönemdi.
Grev olmasın, üyelerimiz mağdur olmasın diye. Tekstil iş kolunda bir toplu iş sözleşmesi imzalandı. Tekstil-İşverenleri Sendikası işçinin teklifini kabul etti. Fakat biz hatırlatma da yaptık: "Verilenle işletmelerin ayakta kalması mümkün değildir. Bundan siz zararlı çıkarsınız." diye de ikaz ettik. Bu toplu iş sözleşmesi yapılmadan önce işçi sendikasına bağlı işçi sayısı 100 bindi. Toplu iş sözleşmesiyle ücret artışı yüzde 323 veya 326 öyle bir rakam oldu. Ve daha sonra üye sayısı 50 bine düştü.

"Bugün geldiğimiz noktaya baktığımız zaman işçi sendikaları da bir numaralı konunun "iş güvenliği" olduğunu anladılar. Bugün işletmelerimiz varsa, ayakta duruyorsa bizim işimiz garantidir. İşçi sendikaları da bu anlayışa geldi."

Biz sendikaya söylemiştik. Daha sonra dedik ki: "Siz bu toplu iş sözleşmesini yapmakla üyenize hizmet mi verdiniz yoksa zarar mı, takdirini size bırakıyoruz." Benzer oranlarda farklı sektörlerle de sözleşmeler imzalandı: Lastik iş kolunda, kimyada anormal derecede yüksek oranlarda ama bugün geldiğimiz noktaya baktığımız zaman işçi sendikaları da bir numaralı konunun "iş güvenliği" olduğunu anladılar. Bugün işletmelerimiz varsa, ayakta duruyorsa bizim işimiz garantidir. İşçi sendikaları da bu anlayışa geldi.

- Dünyada gıda yeni bir eğilim, çok güçlü bir dalga halinde tekrar önemini kazanıyor. TÜGİS'in bu noktada çok daba ciddi bir rol oynama iddiası var mı?

Ben de bunu söyleyecektim. Sanayi Bakanı Zafer Çağlayan olduğu dönemde, uluslararası firma temsilcilerini bir çalışmaya davet etti. Arama konferansının konusu "Türkiye'nin sanayi ve ticaret politikaları ne olmalıdır?" olarak seçilmişti. Biz aşağı yukarı 60 tane firma temsilcisi katıldı. "İşte orada sonuç olarak şu çıktı: Türkiye'nin geleceği 2 sektörde yatıyor. Enerji ve gıda.

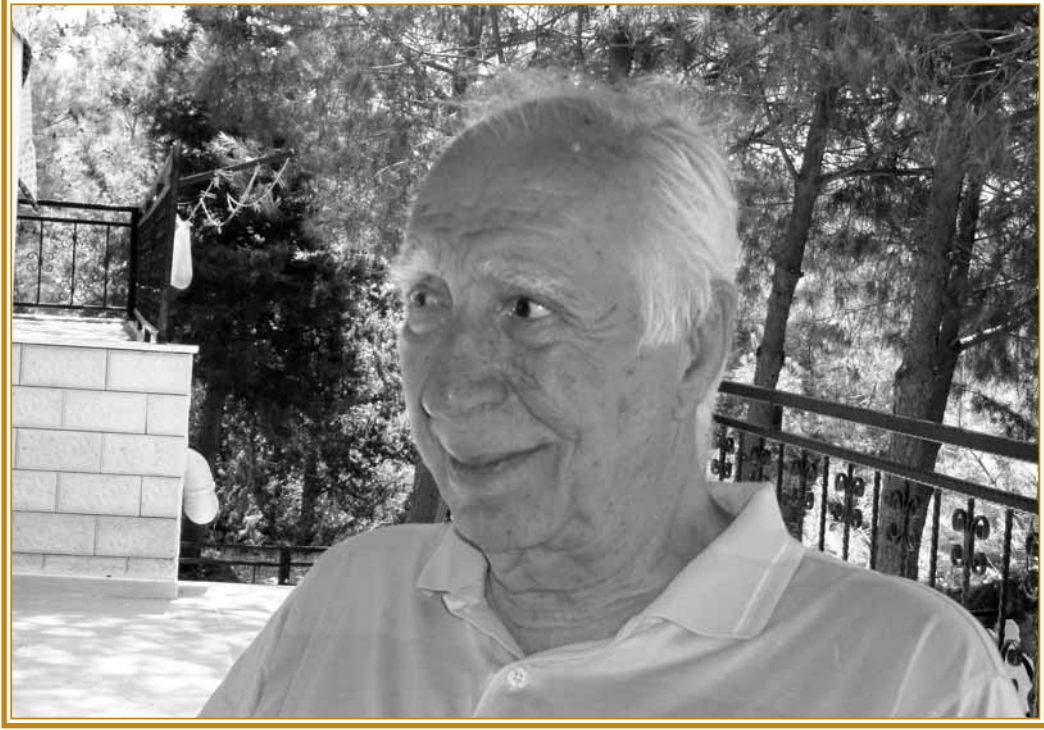
Dünyadaki trendlere baktığımızda da Türkiye'nin imkanlarına baktığımız zaman da tarım, hayvancılık, su ürünleri ve bunlara entegre olmuş gıda sektörünün çok önemli olduğunu ve Türkiye'nin bu alanda potansiyeli olduğunu

nu gördük. Çünkü dünyada gıda üretimi şu anda aslında toplam talebi karşılayacak durumda ama dağılımdaki adaletsizlikten dolayı bazı ülkeler şişmanlıyor, obez hastalığına yakalanıyor; bazı ülkelerde de Dünya Gıda Teşkilatı'nın verilerine göre 1 milyar civarında insan açlık sınırının altında yaşıyor. Çocuklarımıza et, süt, yumurtayı yeterince tükettiremezsek o zaman sağlıklı bir nesil yetiştirebilir miyiz?

- Yani sendika ve diğer mesleki örgütler bir sorumluluk yüklenmek zorundalar?

Burada sendikanın vizyonu da çıkıyor ortaya. Türkiye'nin geleceğini güvence altına almak istiyorsak Türk halkının sağlıklı beslenmesini, özellikle çocukların sağlıklı beslenmesini temin etmek zorundayız.

Ekrem Yücesoy

Emekli Asker, Avukat

Tank komutanlığından avukatlığa

Ekrem Yücesoy, iyi bir subaydı. Uzun bir dönem askeriyede görev yaptı. Orduda yüzbaşıyken Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Ancak mesleki çalışmalara fırsatı olmadı.

Ekrem Bey'in farklı alanlara olan ilgisinin öncesi de vardı. Teğmen olduğu dönemde Boğaziçi Üniversitesi'ne girip mühendislik eğitimine başlamıştı. Ancak 27 Mayıs Darbesi ile orduda tasarrufa gidiliyor ve kışlaya geri dönmek zorunda kalıyordu.

Orduda yüzbaşıyken Hukuk Fakültesini bitirdi. Ekrem Bey'in farklı alanlara olan ilgisinin öncesi vardı. Teğmen olduğu dönemde de Boğaziçi Üniversitesi'ne girip mühendislik eğitimi almaya başlamıştı. 1973 yılında askeri iş müfettişi sınavına girip kazandı.

Tank tabur komutanlığına kadar yükseldi. 1973 yılında askeri iş müfettişi sınavına girip kazandı. İş dünyası ile tanışması ve çalışması bu dönemden sonra oldu.

Aslında askeriyenin özel iş yerleri ve kişilerle ilişkileri yoğundu. İş ve İşçi Münasebetleri Şube Müdürlüğü yaptı. Silahlı Kuvvetler'in iş yerleriyle ilgili bütün sorunlarda onunla birlikte dört hukukçu subay görevliydi.

Bir dönem Bağdat'a özel bir görevle gitti. Dönüşte işçi sorunlarıyla ilgili olarak Deniz, Hava ve Kara Kuvvetleri'nde müfettişlik yapmaya başladı. Özellikle Deniz Kuvvetleri'nde tersanelerde bir sürü işçi istihdam ediliyordu. Jandarma'nın dikimevleri vardı. Bütün komutanlıkların tamir fabrikaları bulunuyordu. Onun başladığı dönemde ordunun 42 bin işçisi vardı.

Bu dönemde işçilerle yoğun ilişkileri sebebiyle, iş hukukunda uzmanlaşma fırsatı buldu. Sadece belli bir komutanlık ve kışlada değil, bütün Türkiye'deki askeri işyerleri ve çalışanlarıyla ilgili sorunlar için sürekli gezmesi gerekiyordu. Fazla gezme ve dolaşma sebebiyle 1979 yılında eşi, onun ordudan ayrılmasını istedi.

Zaten emekliliği de gelmişti. Askeriyeden ayrıлып avukatlık yapmaya başladı. Uzmanlığı sebebiyle mahkemelere bilirkişi olarak davet ediliyordu. Birlikçilikten sonra Ekrem Bey'e arabuluculuk görevleri de verildi.

Bu görevleri sebebiyle 1981 yılında Ülker'in bir davasında taraf oldu. Ülker yöneticileriyle tanışması da bu dönemde oldu. Daha sonraları Ulaştırma

Bakanlığı da yapmış olan Yaşar Topçu, o dönemde Ülker'in avukatıydı. Ekrem Bey, Ülker aleyhine bir dava açtı ve kazandı. Kararı icraya koydu ve parasını da tahsil etti.

Olayın seyrini Ekrem Bey'in ifadelerinden dinleyelim: "Parayı aldıktan bir gün sonra işçi bana geldi, dedi ki: 'Mahkeme kararını bana verir misin?' Tuttum verdim. Bir işçi adına açmıştım. İşyerine 10 dakika geç gelmiş ve bu sebeple işten atılmış. Yaşar Topçu'nun o tarihte böyle uygulaması var. Maharete gerek olmayan bir davaydı. Kazandım, parayı aldım. İşçi mahkeme kararını aldıktan bir-iki gün sonra elinde bir mektupla geri geldi. Diyor ki: 'Beyefendi, buyurun gelin paranızı alın'. Ben işçiye kızdım: 'Bu nedir, biz hırsız mıyız? Beni kullanarak işyerini mi dolandırıyorsun. Eğer öyleyse valahi de, billahi de fabrikanın ortasında seni döveceğim. Nerede bu fabrika? Hadi gidelim.' dedim. O zaman fabrikanın yerini de bilmiyorum. Ankara'da Çankırı yolundaymış. Gittik, beni toplantı odasına aldılar. Yaşar Topçu da oradaydı. 'Fabrika sahibi altı ayda bir geliyor.' demişlerdi bana. İçeridekilerin kim olduğunu bilmiyorum. Mektubu uzattım. 'Buyurun muhasebeye, parayı tahsil edin.' dediler. Ben de kızdım. 'Ben paramı aldım, bu nasıl iştir. Siz böyle yaparsanız fabrikayı batırırsınız.' dedim. Meğerse içeridekilerin biri Sabri Bey'miş. 'Evet, öyle...' dedi Sabri Bey. Yaşar Topçu 'sus' işareti yapıyor. Bazı olaylar olmuş, bir-iki yönetici ile bir avukatı da işten çıkarmışlar sanırım. Sonra öğrendim bunu. Bu toplantı da o sebeple yapılmış. Sonra ekledim: 'Bu adam benim ismimi kullanarak ikinci kere para almaya kalkmışsa, söz verdim bunu döveceğim.' 'Yok...' dediler, 'Senin ismini kullanmadı.' Bana bir kutu bisküvi vermeye çalıştılar. 'Hem sizi fırçaladım, hem bisküvinizi mi alacağım.' dedim. Israr ettiler; kırmamak için aldım, gittim. Oranın genel müdürlüğüne bakan Hilmi Bey beni aradı; 'Patronumuzun ricası var, avukatımız olur musunuz?' 'Peki, Yaşar Bey ne olacak?' dedim. 'Yaşar Bey bizden ayrıldı.' dedi. Yani benim Ülker'e girişim ne torpil ne de başka şeyle oldu. Ne beni kimse tanıyor, ne de ben kimseyi tanıyordum."

Ekrem Yücesoy, avukatlığa devam etti ve TÜĞİS'in de vekilliğini yürütmeye başladı.

Mektubu uzattım. 'Buyurun muhasebeye, parayı tahsil edin.' dediler. Ben de kızdım. 'Ben paramı aldım, bu nasıl iştir. Siz böyle yaparsanız fabrikayı batırırsınız.' dedim. Meğerse içeridekilerin biri Sabri Bey'miş.

TÜGİS'e büyük darbe

- Sendikayla ilişkileriniz nasıl başladı?

Zannedersem sene 1983'tü. Ömer Faruk Berksan beni aradı: "Görüşebilir miyiz?" dedi. Otelde beni bekliyordu. Bu arada bir-iki toplu sözleşme görüşmesine katılmıştım. Sendikalar yeniden faaliyete başlamıştı. Mücadeleler devam ediyordu. "Bizim işveren sendikasına seni almak istiyoruz, bizi kırmazsınız umarım." dedi. "Ne yapacağım?" dedim. "İzmir'de Cem Başerler diye avukat arkadaş var. İzmir Bölgesi'ne bakıyor, sen de Ankara Bölgesi'ne bakarsın, hem de bizim buradaki toplu sözleşmelerimize katılırsın." dedi. Kabul ettim. Gıda İşveren Sendikası'na yönetim kurulu kararıyla beni aldılar.

"Değirmencilerin şikâyeti şuydu: "Bu sendikayı büyük şirketler yönetiyor, sen de onların istediği gibi yapıyorsun. Kazanamıyoruz, krizdeyiz. Bize sıfır zam veya çok az zam yapın."

- Haliyle bundan önce sizin 15 senelik bir çalışma hayatı deneyiminiz var.

Tabii tabii... Benim arkadaşlara nazaran değişik bir deneyimim oldu. Girdiğimde beş avukat olduk. Bir tanesi Genel Sekreter Oğuz Bey'di. Doğan Alnar, Sema Serçe diğeri de İzmir'deki Cem Bey'di. İşveren Sendikası'nın da yüzden fazla üyesi vardı. Bildiğim kadarıyla o tarihte geliri de iyiydi. Müzakereler yapılıyor, sözleşmeler imzalanıyor ama değirmenciler bir türlü bunlardan memnun kalmıyorlardı. Başkan Nazım Düzenli Bey de değirmenci. Onlarla ilişkileri iyiydi. Onların nazı geçtiği için değirmenciler de onu sıkıştırıyor. Bunun sonucu olarak değirmencilerle sıkıntılar başladı. Onların şikâyeti şuydu: "Bu sendikayı büyük şirketler yönetiyor, sen de onların istediği gibi yapıyorsun. Kazanamıyoruz, krizdeyiz. Bize sıfır zam veya çok az zam yapın." mücadelesi başladı.

- Hangi yılda oldu bu?

Tam söyleyemeyeceğim ama 1989-1991 arası İmren Aykut'un Çalışma Bakanı olduğu yıllardı. Başbakan da Mesut Yılmaz'dı. İstanbul'da bir toplantı yapıldı. Değirmenciler, "Bize Ülker'le, Kent'le, Turyağ'la grup sözleşmesi yap." dediler. İleri-geri bir sürü şey de konuşuldu. Nazım Bey de söz verdi: "Evet." dedi. Bu sefer değirmencilerin ileri gelenlerinden bir tanesi: "Biz kabul etmedikçe hiçbir sözleşme imzalanmayacak. Grup sözleşmesi imzalanmayacak." dedi. Buna da "Tamam." dedi. Grup sözleşmesini çıkara-

çağız, herkes kabul etmedikçe bu sözleşme imzalanmayacak. Biz müzakere-
lere girdik. O zamanki kanuna göre, herhangi bir işveren üyelikten istifa et-
tiği takdirde üç ay sonra üyeliği düşebiliyordu. Nikâh akdinin düşmesi gi-
bi... Sizi önemli derecede sendika bağlıyor. Bana bir konuda talimat verdi-
ler: “Bakanlıktan grup sözleşmesi yapılabileceğine dair bir yazı alabilirsin.”
Aldım yazıyı, toplantıya girdim. Büyük şirketler zamma razı geldiler. Uzun
mücadeleler sonunda oldu. Nazım Bey dedi ki: “Ben söz verdim, karar aldık.
Bütün işyerleri kabul etmedikçe ben bu sözleşmeyi imzalamam.” Kim kabul
etmedi? Antep’te iki tane değirmen... Bir tanesinde yedi-sekiz kişi,
diğerinde on-on iki kişi çalışıyor. “Biz zarardayız, bu zammı kabul etmiyo-
ruz.” diyorlar. Sendika da grev kararını aldı. Bütün gıda işkolu batacak, felç
olacak. Büyük fabrikalar var, ihracat yapanlar var. İşveren Sendikası’nı ikna
edemiyorum. “İstifa edin.” diyorlar. İstifa ederseniz edin, bu üç ay sonra ge-
çerli. Bu süre içinde grev devam edecek. Bu sefer çıkmaza girdi. Çıkmaza
girince olay Bakan’a intikal etti.

- İmren Aykut devreye girdi demek.

Ve bizleri toplantıya çağırdı. Tuna Caddesi’nde bir yerleri vardı, oraya da-
vet etti. Bakan bir saate yakın bizi ikna etmeye çalıştı. Nazım Bey diyor ki:
“Ben imzalamam.” İşçi sendikası da diyor ki: “İmzalamazsan Ülker’de,
Kent’te, Turyağ’da grevi devam ettireceğim.” Zaten ilan etmişti grevi. Dı-
şarıda tartışıyoruz. Sabri Bey var, Yakup Tahincioğlu var, sendikacılar var.
Sabri Bey diyor ki: “Benim binlerce işçim var, şu kadar fabrikam var. Gazi-
antep’teki yedi işçi için nasıl bu grevi kabul ederim. Bu ücreti kabul ediyorum,
ettiğim halde nasıl greve giderim. Sen bunu nasıl götürürsün.” Nazım
Bey, “Prensip bu; karar bu ben bunu değiştiremem.” dedi. “Ben gidip im-
zalayacağım.” “İmzalayamazsın, yetkin yok.” Bu sefer ben dedim ki: “İzin
verirseniz ben bu işi çözerim.” Sendikanın bende bir yetkisi var zaten. “Tek
başına sözleşmeleri imzalamaya, anlaşma yapmaya yetkili” diye birkaç arka-
daşa yetki verilmişti. Onların bana yapabileceği tek bir şey var: Sendikadan
atmak. Ama atılmış vekâlet geçerli. “Ben imzalayacağım, onlar beni işten
atsın.” Yakup Bey, benim ortaokulda beraber okuduğum bir arkadaşımdır.
O Mardinli, ben de Mardinliyim. Yakup Bey dedi ki: Ben kabul etmiyorum.
Bizim çözemediğimizi Ekrem’in sırtına mı yükleyeceğiz?” Böyle bir yükü

*“Nazım Bey dedi ki: “Ben
söz verdim, karar aldık.*

*Bütün işyerleri kabul
etmedikçe ben bu sözleşmeyi
imzalamam.” Kim kabul*

*etmedi? Antep’te iki tane
değirmen... Bir tanesinde
yedi-sekiz kişi, diğerinde
on-on iki kişi çalışıyor.*

*Bütün gıda işkolu batacak,
felç olacak.”*

“Bana verilen yetkiye istinaden, Ülker’in sözleşmesini sendikaya gidip imzaladım. Ülker’den sonra diğerleri de imzaladı ama Turyağ, Ülker gibi pek çok şirket TÜGİS’ten ayrıldı. Ayrılma TÜGİS’e çok büyük bir darbe oldu. Zaten değirmencilerden para alınmıyordu. Orayı yaşatan daha ziyade büyük şirketlerdi. O tarihten sonra da yıkım başladı.”

ben kabul etmiyorum. Böyle bir jest yaptı. Çok da sevdiğim biridir. “Niye bizim adımıza sorumluluk yüklensin?” manasında söyledi. Sabri Bey de, “O zaman gel, biz gidelim şu sözleşmeyi yapalım.” dedi. Ben de bana verilen yetkiye istinaden, Ülker’in sözleşmesini sendikaya gidip imzaladım. Ülker’den sonra diğerleri de imzaladı ama Turyağ, Ülker gibi pek çok şirket TÜGİS’ten ayrıldı. Ayrılma TÜGİS’e çok büyük bir darbe oldu. Zaten değirmencilerden para alınmıyordu. Orayı yaşatan daha ziyade büyük şirketlerdi. O tarihten sonra da yıkım başladı. Gerileme başlayınca zamanla personeli çıkarmaya başladılar.

- *Bunun için bir tedbir alınmadı mı? Yeni üyeler alalım, aidatları toplayalım gibi*

O dönemde o kadar büyük bir itibar kaybı yaşandı ki... Şimdi Selçuk (Marufu) Bey üye toplamak için gidiyor.

- *Gıda işverenlerinden o dönemde anılarımızda yer eden ilginç kişiler var mıydı?*

Gıdada en büyük işveren Ülker’dir. Ülker’in avukatıydım, halen de devam ediyor görevim. Ülker’in bu olayı hazmetmesi mümkün değildi.

- *Sendikal faaliyetler sebebiyle gıda iş kolunda başarılı olmuş, ilginç işler yapmış işadamlarından tanıdıklarınız oldu mu?*

Gidiyorsunuz bir toplu sözleşmeye, karşı taraf bir ücret istiyor; o kadar düşük bir fark var ki arada yine de korkunç bir mücadele veriliyor. Vermemek için bu kadar zammı, eklememek için direniyor. Müzakerelere sigara veya ihtiyaç için ara veriyoruz. Öbür odada bir konuşma oluyor. Futbol seyrediyoruz yan salonda. İşçinin beş lirasını vermeyenler, “Ya şu futbolcuyu 5 milyon dolar verelim de alalım.” diye konuşuyorlar.

- *İşçi sendikası yöneticileri bu muhabbeti duyuyor muydu?*

Tabii ki duymuyordu. Kişisel olduğu için eleştiri mahiyetinde olsun istemiyorum. Gerçekten çok ilginç hikâyeler, anılar var...

- İşçi sendikası tarafında ilginç talepler oluyor muydu?

Evet, işçi tarafında da bir sürü komiklikler oluyordu. Bir tane anlatayım: Hak İş'e bağlı Öz Gıda İş'le bir işyerinde anlaşamadık. Anlaşamayınca grev kararı aldılar. Ülker'le ilgili bir karardı. Grev kararı aldılar, ilan ettiler. Önemli siyasetçiler de onlara destek verdi. Çok yüksek ücret istiyorlar. Vermeye imkânımız yok. Grev kararı aldılar ve uygulamasına geçtiler. Yılı hatırlamıyorum, yanlışlık olabilir. Kanunda bir hüküm var. Kanun diyor ki: "Toplu sözleşme görüşmeleri bittikten, resmi arabulucu raporunu tamamladıktan sonra 6 gün iş günü geçecek ve grev kararı alacak. Grev kararını da iki ay içerisinde fiiliyata koyacak. İşleme koymadan 6 iş günü önce de işverene haber verecek şu tarihte greve başlatacağım." diye. Bu tarihlere uyulmaması halinde yapılan grev, kanunsuz grev oluyor. 60 günlük müzakere süreci bitti, resmi arabulucu raporunu tamamladı, 6 iş günü sonra karar aldılar ve greve başlayacakları tarihi de bize bildirdiler. Sanırım işveren sendikasına üyeydik o zaman. Ben her iki tarafta da bulunduğum için tam hatırlamayabilirim. Bunlar greve çıkmadan bir gün önce hesapladım. Altı gün önce haber vermeleri gerekirken pazarı da saymışlar, hâlbuki kanun "işgünü" diyor. Dolayısıyla beş iş günü önce bildirmiş oluyorlar. Daha önce benim başımdan bir olay geçmişti. Kızılay'da milletvekillerinin devam ettikleri bir otel vardı: Bulvar Palas. Bulvar Palas'ta bir olay olmuştu, grev kararı ve 6 günlük iş günü süresi ile ilgili. İşveren altı güne uymadıkları için tazminatsız olarak işten attı. Bunun üzerine çalışanlar büyük bir mağduriyete uğradı. 20-25 senelik işçiler haklarını alamadı. Yargıtay bununla ilgili bir karar verdi. Sen işçileri atabilirsin ama grevin kanunsuz olduğunu bildirmek mecburiyetindesin. Onun için tazminat ödeyeceksin. Bulvar Palas bu sebeple uzun süre kapalı kaldı ve ağır cezalar ödedi. Bu olayda bilirkişilik yapmıştım, iyi bildiğim bir olaydı. Sabri Bey'e dedim ki: "Biz şunu yapalım: Bunlar kanunsuz bir grev yapıyorlar. Ertesi günü grev başlayacak. İşçiler fabrikayı 17.00'te terk ediyor. Biz 16.30'da ilan edelim yaptığınız kanunsuz bir grevdir." diye. Dolayısıyla tazminatsız fesih hakkımız doğuyor.

- Özellikle stratejik bir saat seçmişsiniz...

Evet, işten ayrılmaya yakın bir saat belirledik. Bu arada ben noteri getir-

"Sabri Bey'e dedim ki: "Biz şunu yapalım: Bunlar kanunsuz bir grev yapıyorlar. Ertesi günü grev başlayacak. İşçiler fabrikayı 17.00'te terk ediyor. Biz 16.30'da ilan edelim yaptığınız kanunsuz bir grevdir." diye. Dolayısıyla tazminatsız fesih hakkımız doğuyor."

*“Sendikaları
kurumsallaştıracak olan
yönetim kuruludur ancak.
Bir fikir olacak, bir istek
olacak ki adım atılsın.”*

dim. Bu yazı işçilerin göreceği yer ve saatte duyuruldu. Notere tasdik ettirdik, bir de fotoğraflarını çekttirdik. Ondan sonra işçiler binip gittiler. Sendika bunu duydu. Sabri Bey’i aradılar. Sabri Bey telefona çıkmadı. Onu çok üzdüler. Hepten telaşlandılar. Beni aradılar. Ne olur bir lira zam yapın ama bizi bu sıkıntıdan kurtarın. Karar verildi, Sabri Bey de evine gitti. Dolayısıyla yarın siz greve başlamazsanız yetkiniz düşer, başlarsanız kanunsuz grev yapmış olursunuz. O kadar çok gidip geldiler ki, Sabri Bey, “Ufak bir zamlarla git anlaş onlarla.” dedi. Gidip anlaştık.

- O dönemdeki TÜĞİS’in yöneticilerinden biraz bahsedebilir misiniz?

Anlatayım: O tarihte Nazım Bey kontrolü tamamen eline almıştı. Her şey onun emriyle oluyordu. Onun haberi olmadan sinek bile uçamıyordu. Toplu sözleşme müzakerelerine oturuyoruz; Doğan Anlar, Sema Hanım orada avukat olarak bulunuyorlar. Müzakerenin her kelimesinde her konuda açıp telefon ediyorlar. “Şöyle teklifleri var, şunu söylediler” falan... Dolayısıyla toplu sözleşme uzadıkça uzuyor. Sonunda onlara talimat vermiş “Ne derlerse reddedin.” diye. Bir maddeyi kabul edemiyorlar, yetkileri yok. Şimdi milletvekili olan Ağâh Kafkas, müzakereleri yürütürken el altından bana bir not yazdı: O toplantıda Rahmetli Necati Çelik de vardı. “Öğle vakti geldi, yemeğe gideceğiz; kısa keselim mi?” Gizlice verdi bu notu. Doğan (Anlar) bunu fark eder etmez, “Ben kabul etmiyorum.” dedi. Notun ne olduğunu daha bilmiyor. Nazım Bey kabul etmiyormuş. “Peki, neyi kabul etmiyorsunuz?” dedik. “Ne dediyeniz dediniz, ben kabul etmiyorum!”

- Sizde askeri bir disiplin var. Kurumsallaşma ile ilgili bir teklifiniz, çalışmanız olmadı mı?

Sendikaları kurumsallaştıracak olan yönetim kuruludur ancak. Bir fikir olacak, bir istek olacak ki adım atılsın. Mesela Selçuk Bey arada bana sorar: Bir kanun teklifi geliyor, bir suretini bana gönderiyor ve “Görüşünü bildir.” diyor. Benim burada 45 senelik bir deneyimim var. Bir görüşüm oluyor veya olmuyor. Ama o dönemde böyle bir mütalaa olamazdı. Her şey Nazım Bey’den çıkıyor. Onun dediğinin dışında hiçbir faaliyet olmuyor. Milli Prodüktivite Merkezi’ne seçildi. Oranın başkanlığını yaparken beri tarafla çok

fazla ilgilenmiyordu. Sendika o şekilde bir durgunluğa girdi. Doğru düzgün bir faaliyeti olmadı.

- Ülker dışında diğer gıda şirketleriyle ilişkileriniz nasıldı?

Benim ayrıca serbest avukatlığım var. Başka şirketlerin hatta işçi sendikalarının da avukatlığını yaptım. Birçok işverenle resmi arabuluculuk döneminde çok temasımız oldu. Resmi arabuluculuk döneminde çok ilginç kişi ve olaylarla karşılaştık. Sendikaya rüşvet teklif edenden tutun da çok kazandığı halde bir kuruş vermeyenler, sendikaya üye oldular diye tespit ettiği işçisini işten atanlar da var. Bir olay anlatayım: O dönemde çok yüksek zam istekleri vardı. Enflasyon da yüksek, işçi sendikası yüzde 120 zam istiyor. İşveren “veremem, edemem” diyor. Sonra avukatın aklına uyararak, “Yüzde 200 zam veriyorum.” dedi. Sendikacılar şaşırıldı. “Biz 120 istedik, sen yüzde 200 veriyorsun. Allah Razi olsun.” dediler. Tuttular imzaladılar. Arkadan personel müdürünü çağırdı. “Herkesin işine son verin.” dedi. Kıdem tazminat tavanı bellidir. O dönemde işe iade diye bir şey yok. Al kıdem tazminatını, git.

- Sizin askeriyedeyken gıda tedarik editip de, şartlar sebebiyle kaybolup giden şirketler olmuş olabilir. Var mı böyle dikkatinizi çekenler?

En fazla bilirkişilik yapmış kişilerden biriyim. Gıda işverenleri sendikalaşmayı sevmiyor. Gerek kendisi Gıda İşverenler Sendikası'na üye olmayı sevmiyor, gerekse işçisinin sendikalaşmasını istemiyor. Bu bence bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor. İşçinin sendikalı olması, işverenin aleyhine değil. Kişisel kanaatim budur. Neden? Her gün bir sorunla karşılaşmaktansa sendikayla müşterek sorunları çözmek daha rahat oluyor. Mesela Ülker'de iş ilişkilerini düzenleyen toplantılar yapılıyor. Bu toplantılarda işçiler kendi sorunlarını anlatıyorlar. Anlatınca işveren de onlara yardımcı oluyor, sorunlar çözülüyor. Toplu sözleşmedeki ücretler de zamanında ödendi mi, rahat bir ortam oluşuyor. Çünkü hiç bir zaman işçi sendikası işyerinin batmasını istemez. Batarsa onlar da aynı gemide, onlar da batacak. Geçen sene bir yağ fabrikasında müzakereleri yürüttük. Baktık ki işyerinde uygunsuz bir uygulama var: Bir kısım işçiler dört ikramiye alıyor, diğerleri hiç ikramiye almı-

“İşçinin sendikalı olması, işverenin aleyhine değil.

Kişisel kanaatim budur.

Neden? Her gün bir sorunla karşılaşmaktansa sendikayla müşterek sorunları çözmek daha rahat oluyor.”

“Önemli olan sadece parasal hakları sağlamak değil. Olmamalı da. Kanun’un birinci maddesinde ne diyor? “İşçinin ekonomik hak ve hukukunun geliştirmek ve daha ileriye götürmek, işçi ve işveren arasında dengeyi sağlamak.” Bu denge iki tarafın anlaşmasıyla mümkündür.”

yor. Bunların arasında büyük bir adaletsizlik var. İş yargıya intikal etti mi bir sürü sorun doğacak. Oturduk sendikayla bir formül geliştirdik: “İkramiyeleri ikiye indirelim, bütün işçilere iki ikramiye verelim.” dedik. Dört ikramiye alanlara da biraz fazla zam verdik. Dolayısıyla herkes iki ikramiye ile yetindi. Sendika olmasaydı nasıl çözecektiniz bunu. Zaten sendika olmadığı için işveren böyle ikileme düşmüş. İşyerinde büyük huzursuzluk doğmuş. Yeni işçileri de asgari ücretten almış, ikramiye vermemiş. Zaman içinde büyük huzursuzluk başlamış.

- Sizin bu konuda 40 yıllık deneyiminiz var. Bu deneyiminiz içinde sendikal yapıyı gerek işçi gerekse işveren bakımından ileriye taşımak için neler yapılması gerekiyor?

Mutlaka ve mutlaka işverenleri rahatlatacak bazı formüllerin genişletilmesi lazım. Nedir? İşveren için de, işçi için de mutlaka ve mutlaka üye olma zorunluluğu olmalıdır. İlla şu sendika veya bu sendika olması gerekmez. Aynı işkolunda belki on tane sendika olmalı. Onlardan birini seçip girecek içine. İkinci olarak, dengesizliği kaldıracak ve sendikaları mutlaka mali denetime tabi tutacak. Maaşların ve ödemelerin makul sınırlara çekilmesi, harcamalara sınır gerekiyor. Özellikle işçi sendikalarında bu olay anormal şekilde suiistimal ediliyor. Kâşaneler, saraylar gibi sendika binaları... Ayrıca işveren ve işçi sendikası arasında bir kopukluk var. Sendika başkanıyla görüşmenin imkânı var mı? Öyle bir mesafe konuyor ki şaşarsınız. Üçüncü olarak delege seçimlerinin mutlaka demokratik kısıtlara konulması lazımdır. Partilerde de böyle oluyor. Kendi adamlarını delege seçtiriyorlar; onlar da gelip onu seçiyorlar. İstedikleri kararları alıyor. İstedikleri şekilde yönetiyorlar. Sendikalar hâkim denetimine alınmadığı sürece asla ve asla sonuç alınması mümkün görünmüyor.

- İşveren sendikaları nasıl bir yapı içine bürünmeli?

Sendikalar Kanunu tektir. Hem işçi hem de işveren aynı Kanun’a tabidir. Hem işçiyi hem işvereni ilgilendirir. Önemli olan sadece parasal hakları sağlamak değil. Olmamalı da. Kanun’un birinci maddesinde ne diyor? “İşçinin ekonomik hak ve hukukunun geliştirmek ve daha ileriye götürmek, işçi ve işveren arasında dengeyi sağlamak.” Bu denge iki tarafın anlaşmasıyla mümkündür. Mali denetim devletin yetkisinde olacak. Korkunç bir sorundur bu. Harcamalar denetim altına alınmadan demokratik bir ortam olmaz.

Cengiz Altop

Teknaroma Gıda Yönetim Kurulu Başkanı

Finansçı olmayı niye bıraktı?

Cengiz Altop'la görüşmeye giderken farklı biriyle muhatap olacağımı biliyordum ama gıda sanayi için vazgeçilmez olan katkı maddeleri ve tat konusunda Türkiye'nin nadir bir girişimcisiyle karşılaşacağımı bilmiyordum.

Aromalar, tat vericiler, kıvam vericiler, pektin (bitki ve meyvelerin hücre duvarlarını bağlamaya yarar), karegenen (kek gibi ürünlerde kullanılan bir katkı), emulsifiyerler (değişik iki gıdanın birbirinden ayrılmasını önleyen katkı maddesi), doğal gıda boyaları gibi hakkında çok az bildiğimiz ürünlerin temsilcisi bir şirketteyiz.

Cengiz Bey'e bu alana ve o konuma getiren süreçte herkese dersler var. İki ortaklı şirket 1986 yılında kurulmuş, Cengiz Altop 1998 yılında ortak olmuş.

Altop eğitimini İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği'nde tamamladı. Okulu bitirince master yapıp, akademik kariyerine devam etmek istiyordu. Babası Fadıl Altop avukattı ve ona sürekli akademisyen olmasını tavsiye ediyordu. Özel sektörü ve sanayi sektöründe çalışmayı hiç düşünmüyordu.

UNIDO

Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), gelişmekte olan ülkelerin sınai kalkınma faaliyetlerine destek olmak amacıyla 1966'da kurulmuş, 1986'da BM'in bir uzman kuruluşu olmuştur. Temmuz 2007 tarihi itibarıyla, 172 ülke UNIDO'ya üyedir. Örgütün en yüksek idari organı iki yılda bir düzenlenen Genel Konferans'tır. Üye ülkelerin katılımıyla toplanan Genel Konferans, Örgüt'ün stratejisini ve izlenecek politikaları saptar, çalışma programını ve bütçeyi onaylar, Örgüt Genel Direktörü'nü atar ve kurul üyelerini belirler. Örgütün diğer idari organları olan Sınai Kalkınma Kurulu 53, Program ve Bütçe Kurulu ise 27 üyeden oluşur. Genel Direktör adayını Sınai Kalkınma Kurulu belirler. Genel Direktör'ün görev süresi dört yıldır.

1980 yılında Masterını yaparken UNIDO'nun bir programı çerçevesinde "Sanayi Eğitim ve Geliştirme Merkezi (SEGEM)" diye Sanayi Bakanlığı'na bağlı bir yerde çalıştı. Sanayi kuruluşlarına eğitim veren bir yerdi. Cengiz Bey ilk defa gıda sektörüyle burada tanıştı. Bu tanışmanın ilginç hikayesini Altop'un şöyle anlatıyor: "SEGEM'e girer girmez bir projeyi kucağımda buldum. Un konusunda bir Polonyalı Profesör geliyor. Un sanayiine eğitimler verecek. Eğitim alacak kimse bulamıyoruz, çünkü mühendis çalıştırmıyorlar. Değirmenler ve un sanayicilerine gittik. 'Mühendisiniz var mı?' diyoruz, 'en büyük mühendis benim' diyor adam. Bir de biz Sanayi Bakanlığından gelince, 'ne olacak, ceza mı yazacaksınız?' falan diye çekiniyorlar. Baktık un sanayinde çok az ilgi var ve hiç mühendis çalıştıran yer yok. O zaman unlu mamullere yani bisküvi ve makarna üreticilerine gidelim dedik. Ankara Ülker'de o zaman Ömer Faruk (Berksan) Bey vardı. O çok meraklı. Ülker'e özel eğitim verdik. Öyle tanışıklığımız olmuştu."

Cengiz Bey, babasının yönlendirmesi sonucu doktora bile başvurdu ancak yeni YÖK yasası öğretim üyeliğini cazip olmaktan çıkarıyordu. O da asistanlığı bırakıp iş hayatına atılmak istedi. Kendine hedefler koymuştu: İlla yabancı şirket olacak, aile şirketi olmayacak. İki aylık yaz ve bayram tatillerinde iş aramaya başladı. Yeni evlenmişti ve İstanbul'da çalışmak istemekteydi.

Pek çok yabancı şirketle görüşüyor ancak hiç birinin şartları kendisine uymuyordu. Bütün yaz uğraşları boşa çıktı ve Ankara'ya döndü. Ankara'da aklına eğitim verdiği Ülker geldi. Faruk (Berksan) Bey'e danıştı. O hemen bir uçak bileti verdi ve İstanbul'a gönderip, Ülker'in yöneticileriyle görüşmesini istedi.

Ülker'de üretim mühendisi olarak çalışmaya başladı. Altop'un Ülker'de başlamasının bir sebebi vardı: Ülker, o dönemde çikolataya giriyordu. Şirket büyüyordu ve ona yeni araştırma imkânları tanıyorlardı.

Bu araştırma imkânlarıyla çikolatada çok önemli deneyimler elde etti. Hatta bir dönem çikolatada Necdet (Buzbaş) ile o Türkiye'nin en iyi çikolata uzmanı olarak kabul ediliyorlardı. Suudi Arabistan için sıcakta zor eriyen özel çikolatayı da bu dönemde üretmeyi başardılar.

Ülker'de mühendislere ilk istatistik eğitimi veren de Cengiz Altop'tu. Yine toplam kalite çalışmalarının yanı sıra Japonların kullandığı kalite çemberleri konusundaki eğitimlerin "Ülker Geliştirme Grupları" adıyla başlamasında Altop'un girişimleri etkili oldu.

Cengiz Altop, Ülker'de 6 yıl çalıştı. Şirkette ve ailede takdir kazandı ve Genel Müdür Yardımcılığına yükseldi. Daha fazla yükselebilmek için mühendislikten farklı özellikler gerektiğini gördü. Amerika'ya gidip master yapmak istiyordu.

Turgut Özal'ın en popüler dönemi idi. Amerika'dan "Prens" diye adlandırılan bankacılar, işletmeciler geliyordu. İşletmede MBA yapmaya gitmeye karar verdi. Yale Üniversitesi'nden burs kazandı. Ülker'den istifa edip ayrıl-

Ülker'in verdiği araştırma imkânlarıyla çikolatada çok önemli deneyimler elde etti. Hatta bir dönem çikolatada Necdet (Buzbaş) ile o Türkiye'nin en iyi çikolata uzmanı olarak kabul ediliyorlardı. Suudi Arabistan için sıcakta zor eriyen özel çikolatayı da bu dönemde üretmeyi başardılar.

Amerika'da Sony'nin kurucusu Akia Morita'nın Yale'de yaptığı konuşmasını dinledi ve Morita'nın "Parayı bir yerden bir yere aktararak zenginlik ve değer yaratamazsınız. Ancak üretetek yaratabilirsiniz." sözü onun bankacılıktan vazgeçmesine sebep oldu.

masına rağmen Sabri Bey her türlü hakkını verdi.

Giderken, dönüşte finans sektöründe çalışmayı düşünüyordu.

Ancak Amerika'da Sony'nin kurucusu Akia Morita'nın Yale'de yaptığı konuşmasını dinledi ve Morita'nın "Parayı bir yerden bir yere aktararak zenginlik ve değer yaratamazsınız. Ancak üretetek yaratabilirsiniz." sözü onun bankacılıktan vazgeçmesine sebep oldu.

1991 yılında Amerika'da çıkan kriz onun inancını daha da pekiştirdi. O yaz tatilinde Johnson&johnson'da geçici olarak çalıştı. Türkiye'ye de yine onlarla anlaşılıp geldi. Fakat J&J'nin faaliyet alanı ona uymadı ve Tekfen grubunda çalışmaya karar verdi. O dönem Mis Süt yeni kurulmuştu ve Gülüm Süt'ü satın almıştı. Üniversite'den sınıf arkadaşı olan Zeki Sözen ile pazarlama ve satışı organize etmeye karar verdiler.

Burada uzun dönem çalıştı. Bir gün Tekfen Grubu'nun CEO'su Erhan Öner onu davet etti ve yeni kurulacak süpermarket zincirinin genel müdürlüğü için Cengiz Bey'e teklif yaptı. Kurucu Genel Müdür oldu.

Bir gün bir arkadaşı aradı ve "Bıkmadın bu şirketlerle uğraşmaktan? Gel, küçük olsun senin olsun, kendi şirketin olsun." teklifinde bulundu.

1998 yılında, dünyanın en büyük iki aroma şirketinden biri olan International Flavors &Fragrances (IFF)'den teklif aldı: "Bizim Türkiye temsilcimiz olun." Onlar kendi şirketlerini kapatıp, temsilcilik olarak çalışmak istemiyordu. Cengiz Bey karar verdi: Bu işi yapacaktı.

Cengiz Bey'in bu sektöre girmesiyle IFF, 11 yılda Türkiye'deki pazar payını 30 katına çıkardı.

Altop, bu özellikleriyle gıda sanayi ve sektör tartışmalarıyla yakından ilgilenmeye devam ediyor.

TÜGİS çikolata tartışmasına nasıl girdi?

- Hep gıdada bulunmuşsunuz, Gıda İşverenleri Sendikası'na ilginiz hangi dönemde oldu?

Zannediyorum 1987'ydi, 87-89 arasında. Birincisi ben bir anlamda Ülker'in dışişleri bakanı gibiydim. Dışişlerine Sabri Bey beni görevlendirirdi. O tür şeyleri ben yapardım. Mülakat yapılacaksa, gazete röportaj olacaksa ben yapardım. 87 yılının ikinci yarısı, bayram dönemi bir olay oldu: Çikolata firmalarından biri, bayram öncesi "Madlen" diye bir şey çıkardı. "Madlen" jenerik bir isimdir. Türkiye'de yaprak çikolataya "madlen" denir. Herkes "madlen" in hep en kaliteli çikolata olduğunu kabul eder. Çikolata; kakao, kakao yağı, şeker gibi ana hammaddelerden üretilen şeydir. Kakao yağının yerine nebati yağ kullandığınız zaman yine çikolataya benzer, bir şeyler yapmak mümkündür ama bu çikolata değildir. Bazı kimseler anlamaz tadından ama kanunen ona çikolata denemez.

- Gıda Nizamnamesi bunu düzenliyor muydu?

Gıda Nizamnamesi şunu söylüyor: Şunlardan üretilen ürünlere çikolata denir, diyor. Ama öteki yapılanlara ne denir, diye bir tanım yoktu. Haliyle kakao yağı gibi çok pahalı bir ürün yerine, onu nebati yağ ile değiştirdiğiniz zaman ürünü çok ucuza mal etmiş oluyorsunuz. Fiyatıda yarı yarıya, üçte bire falan gelir. Firmalardan biri bayramlık kutusunun üzerine "Madlen" yazdı, üzerine yaprak çikolata resimleri. Arkasına ama kakao yağı yerine nebati yağ yazıyor. Neyse sonunda bir komisyon oluşturulmasına ve bunun da TÜGİS'de haftada bir toplanmasına karar verildi.

- Neyi tartışıyordunuz? Yani Gıda kodeksi içeriğiyle ilgili?

O sırada bir de yeni Gıda Kanunu hazırlanıyordu, bir komisyon onun için oluşturduk. Ama bu iş için de bir acil komisyon oluşmuş oldu. Çabuk buna bir şey bulalım, hemen Sağlık Bakanlığı şey yapsın, gibi: Çünkü bu başka ülkelerde de yapılıyor. "Campout coating" deniyordu yani çikolata değil kaplama. Diğer ülkelerdeki mevzuatını araştırdık. Yanlış hatırlamıyorsam İsviçre'de mesela üstüne "campout coating" de deseniz kare şeklinde yapamıyorsunuz. Çünkü tüketiciyi kandırmaya giriyor. Onun yanı İngiltere'de

"87 yılının ikinci yarısı, bayram dönemi bir olay oldu: Çikolata firmalarından biri, bayram öncesi "Madlen" diye bir şey çıkardı. "Madlen" jenerik bir isimdir. Türkiye'de yaprak çikolataya "madlen" denir. Herkes "madlen" in hep en kaliteli çikolata olduğunu kabul eder. Çikolata; kakao, kakao yağı, şeker gibi ana hammaddelerden üretilen şeydir. Kakao yağının yerine nebati yağ kullandığınız zaman yine çikolataya benzer, bir şeyler yapmak mümkündür ama bu çikolata değildir."

yüzde 2-3 nebati yağ koysanız bile çikolata diyebiliyorsunuz. Hala İngiltere ile Avrupa Topluluğu arasındaki en büyük tartışmalardan bir tanesidir. Sonuçta “biz bu işi böyle yapalım” dedik. Pralinli çikolata, içi dolgulu çikolata demektir. Oradan esinlenerek biz de yeni ürüne bir ad koyduk: Kokolin. İsim babası benim. TÜGİS’in binasında çıkmıştır. Necdet Bey bunu mutlaka söylemiştir. 89’da Amerika’ya işletme MBA için gidip döndüğümde bütün kutuların üzerinde kokolini gördüm. Kokolin ismi de böyle çıktı.

- Peki, *Tekfen’de iken böyle bir çalışmanız oldu mu?*

Olmadı, yani o zaman o tür işlere pek ben bakmadığım için. Sonra da bir buçuk sene içinde hemen süpermarketçiliğe geçtik. Derken kendi işimize odaklandık ve TÜGİS’le çalışmak bir daha fırsat olmadı.

“Pralinli çikolata, içi dolgulu çikolata demektir. Oradan esinlenerek biz de yeni ürüne bir ad koyduk: Kokolin. İsim babası benim. TÜGİS’in binasında çıkmıştır.”

- *Şu anda gıda katkı maddeleri sebebi ile ilişkinizi devam ettirmeniz gerekiyor özellikle de Gıda İşverenleri Sendikası’yla. Aynı sebeple onların sizinle, sizin onlarla herhangi bir bağlantınız olmadı mı?*

Bu dönemde olmadı. Ben tabi neler yapıldığını bilmiyorum. Bazı çalışmalar yapılabilir ama nedense biz o tür çalışmaları pek yapmıyoruz. Örnek veriyim: Pektinler. Türkiye’de pektin üretimi yok. Kimsenin düşünceği de yok yani. Pektin reçel vs. yapımında kullanılan kıvam verici ve zaman içinde sulanmasını önleyen doğal bir madde. Sitrus pektinleri, elma pektini vardır. Bu malların girişinde nereden, nasıl, neden olduğu bilinmeyen yüzde 20 gümrük var. Artık hemen hiçbir gıda katkı maddesinin girişinde yoktur ama bu pektinlerde kalmış. Pektinde birşey yok. Türkiye’de üretilmiyor ki gümrük vergileri ile koruma olsun. Komisyona gidip birinin anlatması, şey yapması gerekiyor. Mesela GDO konusunda da çok büyük yanlışlıklar var. Yani neyin ne olduğunun bilinmesi lazımdır. Şimdi GDO Amerika’da çok yaygın kullanılan bir şey. Avrupa bunu sınırlıyor.

- *1987-1989 arasında sendikada bir deneyim elde ettiniz. Size göre işveren sendikacılığı veya çalışma hayatının düzenlenmesi açısından sendikacılık daha da genel anlamda nasıl olmalı?*

Aslında son derece işlevi olabilecek bir yerdir. Nasıl işçi sendikalarının bir işlevi varsa işveren sendikalarının da ciddi işlevleri var: Hem içinde bulunduğu sektörün düzenlenmesi açısından, iyile kötüünün ayrılması, belli bir normların oluşturulması hem de genel anlamda toplumu daha ileriye götürmek vs. yapabilmek açısından belli bir şeyleri yapabilmek için çok önemli. Ben ne işçi sendikalarını ne işveren sendikalarını sadece bir ücret pazarlığı içinde kendilerini tutan kurumlar olarak görmüyorum. Belki de en son işlevlerini o olarak görüyorum. Aslında işçi sendikaların da yapması gereken çok önemli şeyler var.

- Gıda sektörüyle ilgili aklımıza gelen ilginç bir anınız var mı?

1986-87 yılıydı sanırım, yeni Paketleme Ambalaj düzenlemesi çıkmıştı. Ambalajın üzerinde nelerin olması gerekiyor, nelerin olmaması gerekiyor diye... Projenin başında bendim. Zaten öncesinde de hazırдық ama bütün süreçler yeniden kontrolden geçti ve düzenlemeye göre yeniden yapıldı. Bir hafta kala Sabri Bey dedi ki: "Oğlum, her şey tamam mı? Aman bak, bunlar ne için yapıldı? Merdiven altı üretime mani olmak için. Hiç oraya gitmeyecekler. Hemen bize gelirler." Nitekim ilk gün öğlen saatlerinde gazeteciler ve Sağlık Bakanlığı kontrol ekipleri geldiler. Ben hepsini aldım, gezdirdim. Kontroller, fotoğraflar çekildi. Tutanak tutuldu: Yüzde 100 uygun, tek bir kusur yok. Dediler ki: "Sabahtan beri bu beşinci geldiğimiz yer. Tek uyumlu olan fabrika burasıdır. Böyle bir şey görmedik, hem de bu kadar çok çeşit." Ertesi günü Hürriyet'in birinci sayfasının ortasında benim de olduğum bir resim, kocaman Ülker yazısı ve başlık: "Aynı tas, aynı hamam!" Alt başlık yapılan kontrollerde hiçbir gelişme olmadığı, büyük firmaların çoğunun şey olduğu... Haber devam ediyor: 28. sayfanın sonunda da "Bu arada bir tek Ülker firmasının da...", ama onu kimse görmüyor. Diğer şirketler de öyledir ama ben o zaman gördüm ki Ülker büyük bir üniversiteymiş öğrenmek isteyen için. Daha sonraki yıllarda bile Sabri Bey'in koyduğu bazı pazarlama stratejileri falan Amerika daha yeni anlıyordu. Fiyatlama stratejileri bilmem neler... Birkaç örnekleme yapınca oradaki hocalardan biri hemen, "Sen burada kal; seni hoca yapalım, birlikte çalışalım, kitap yazalım." falan filan... Ama ben kalkıp döndüm.

"Ben ne işçi sendikalarını ne işveren sendikalarını sadece bir ücret pazarlığı içinde kendilerini tutan kurumlar olarak görmüyorum. Belki de en son işlevlerini o olarak görüyorum. Aslında işçi sendikaların da yapması gereken çok önemli şeyler var."

Mehmet Göç

Emekli İnsan Kaynakları Yöneticisi

O bir “eğitim vakası”dır

Mehmet G, 10 çocuklu bir ailede 1956 yılında Konya Seydişehir’de doğdu. Evinde elektrik ve su yoktu. Üstüne üstlük 6 yaşında babasını kaybetti. Ancak yine de içinde okuma isteği hiç sönmedi.

Mahallede boya badana yaparak aile bütçesine katkıda bulunarak liseye geldi. Lise 2. sınıftayken, yine boya badana yaptığı inşaatin dördüncü katından düştü; yere akıldı ve Hacettepe’ye yatırıldı.

“Lise 2. sınıftayken, boya badana yaptığı inşaatin dördüncü katından düştü; yere akıldı ve Hacettepe’ye yatırıldı. 1.5 yıl hastanede kaldı ve boyu 20 cm’ye yakın kısalmış şekilde hayata döndü. Çünkü omurgalardan bazıları alınmıştı. Yaşama olan bağı, öğrenme arzusu, işe yarama duygusu onu hayatta tuttu mucizevî bir şekilde.”

Hastane onu “eğitim vakası” olarak kabul etti. Yani ebeveynleriniz sizin ölümünüzü kabul ediyorlar ve üzerinizde deneyler yapıyor. O derece berbat bir halde hastaneye getirildi.

Öldü denilen Mehmet G’ün üzerinde ilk tıbbi tedaviler yapıldı ve bir nevi morgdan çıktı. 1.5 yıl hastanede kaldı ve boyu 20 cm’ye yakın kısalmış şekilde hayata döndü. Çünkü omurgalardan bazıları alınmıştı. G, bu dönemi şöyle anlatıyor: “Zaten hastane kısmı tahmin edeceğimiz gibi. Yaşama olan bağım, öğrenme arzum, işe yarama duygum beni hayatta tuttu mucizevî bir şekilde. Kemik transferlerinin ameliyat izleri birçok yerimde hala bellidir. 1,5 yıl alçı... Arkasından 10 yıl elik korse...”

Çok uzun süreli bir rahatsızlıktı. Bütün fiziksel ve ruhsal acılar çekildi ama şükürler olsun Tanrı güç verdi. Bu arada çok şey okudum. Hayatı çok sorguladım ve zaten babamı kaybetmek ve iş hayatına küçük atılmamız nedeniyle erken olgunlaşmışken, burada iyice olgunlaştık ve içimize döndük. Sanıyorum hakikaten olgunlaştık. Beni biraz farklı kılan da buydu aslında.”

Bu haldeyken, liseyi birincilikle bitirdi. Seydişehir Etibank Alüminyum Tesisleri onu bursla ödüllendirdi. Liseden sonra İstanbul Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne girdi. Yanlış okula geldiğini düşünüyordu ve sınava girerek dereceyle Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’ne girdi. Ancak bir aksilik oldu: Seydişehir Alüminyum, bu bölüme burs vermiyordu. Anarşinin kol gezdiiği dönemdi ve Amerika’dan burs beklentisi de sona erdi. Çünkü Amerikalılar da bursları kesti. Sadece Koç Eğitim Vakfı, İdari Bilimlere burs veriyordu ama okul birincisi olması şartıyla. Sıkıntılı bir yıldan sonra okul birincisi olarak burs kazanmayı hak etti. Üniversite ve yüksek lisans

eğitimini Koç bursuyla okuyordu. O dönemde başarılı öğrencilerin asistan olması imkânı vardı. 3. sınıftayken maaşlı kadrolu asistan oldu.

Okulu bitirince ODTÜ'de kalmak istedi. Binlerce kişinin katıldığı sınavları ancak iki kişi kazanabildi: Biri Mehmet Göç'tü. Ancak 1981 yılında sırayönetim, okul yurdunda kalmayı yasakladı. Daha önce okul ve yurt kantininde yiyerek geçimini sağlayan Göç için zorlu bir dönemdi. Maddi şartlar içinde ailenin beklentilerine cevap verebilmek için tek öğün yemekle yaşamak zorunda kaldı.

Üniversitede geçinemeyeceğini anlayınca Tarsus'ta Çukurova Tekstil'e müracaat etti. Erkan Tapan üniversitede hocalık yapmıştı, tanışıyorlardı. Üniversiteden istifa etmeden oraya başvurdu. Han gibi bir yere gelince hayalleri yıkıldı. Fakat geri dönmek istemediği için çalışmaya devam etti. Çukurova'da çalışırken Ankara Mülkiye'de "Türkiye'de Bölgesel Teşkilatlanma ve Bölge Valiliği Sistemi" teziyle doktorasını verdi.

4 yıl Çukurova Tekstil'de Personel Müdür Yardımcısı olarak çalıştı. Bu dönemde, Çukurova Basketbol Takımı Yönetim Kurulu'na getirildi. Ayrıca Çukurova Sanayi İlkokulu'nun yapılmasını organize etti. Bir de "Çukurova Sanayi'den Haberler" adıyla gazete çıkardı. Bu yoğun faaliyetler sebebiyle Sabancı Grubu'na ısrarla davet edildi. Toplantılarda tanıdığı Nihat Yüksel aracılığı ile Ömer Sabancı ile görüştü. 1987 yılında Marsa'da çalışmaya başladı.

1992'de Sabancı Grubu'nun Ataköy Galeria'da Hollanda- Belçika ortaklığı bir firma ile süpermarket kurma projesini başlatan ekipte yer aldı. Bu sebeple geçici olarak İstanbul'a geldi. Ancak Körfez Savaşı projeyi erteletti.

Üniversite ve yüksek lisans eğitimini Koç bursuyla okuyordu. O dönemde başarılı öğrencilerin asistan olması imkânı vardı. 3. sınıftayken maaşlı kadrolu asistan oldu.

“Yabancılar sendikada daha fazla rol almamızı istediler”

- Bu dönemde ilk defa Gıda İşverenleri Sendikası'nı hangi olayla duydunuz? Nasıl öğrendiniz?

Gıda İşverenleri Sendikası'yla bağlantımız aslında Marsa'da ben İnsan Kaynakları Müdürü olduğum dönemde başladı. Çalışma hayatıyla ilgili konular, hatta halkla ilişkiler de benim bölümün sorumluluğundaydı. Dolayısıyla biz Marsa 1987'yle personel müdür yardımcısı olarak başlayıp, insan kaynakları grup müdürlüğünü oluşturduk. Bu arada İstanbul'da Gıda İşverenleri Sendikası'nın Çukurova Şubesi Başkanı Cabbar (Yenidoğan) Bey'le de çeşitli grup toplu sözleşmeleri yaptık.

“Gıda İşverenleri

Sendikası'yla bağlantımız

aslında Marsa'da ben İnsan

Kaynakları Müdürü

olduğum dönemde başladı.

Çalışma hayatıyla ilgili

konular, hatta halkla ilişkiler

de benim bölümün

sorumluluğundaydı.”

- Siz İstanbul'a ne zaman geldiniz?

Ben hep Adana'da oturdum ama hep İstanbul'da çalıştım. Onun hikâyesini anlatacağım: 2008'de evimi getirdim buraya. Çocuklarımı güneyde büyütme için. Orada daha güven altında, daha aile terbiyesinde. İyi okullar da var Çukurova'da. Çocuklar orada okudular, istedikleri yeri de kazandılar. Eşim de oralı. Orada çocuk büyütme daha kolay, daha ucuz, daha ekonomik. Biraz önce hikâyesini anlattığım sağlık özgeçmişim nedeniyle zaten geleceğim garanti değil.

- Niye İstanbul'da çalıştınız?

1987'de Marsa'nın genel müdürlüğü Adana'daydı. 1990'lı yıllarda İstanbul'da Altunizade'ye taşındı. Kraft'la birleşmeden önce biz İstanbul'a geldik. Zaten Adana-İstanbul arası mekik dokumak ailenin de bir geleneğiydi. Dolayısıyla üst düzey yöneticiler bunun yapılmasına hiç karşı değillerdi. Böylece Adana'da yaşayıp, haftanın 1-2 günü İstanbul'a gelip gitmeye başladım. Zaten büyümek hedeflerimizin arasında vardı ya. Hemen 1988'de Büyükçekmece'deki Ayeks Yağ Fabrikası'nı Marsa ayçiçeği üretimi için satın aldı. İstanbul'daki Büyükçekmece operasyonlarına başladı.

- Sendikaya da bu dönemde mi başladınız?

Biliyorsunuz Gıda İşverenleri Sendikası Yönetim Kurulu üyeleri, geçmiş-

te patrandular. Aziz Bey de Sabancı'ların damadı olduğu için o da patrondu. Fakat o işten ayrılmak durumunda kalınca, birilerinin Sabancı'yı Yönetim Kurulu'nda temsil etmesi gerekti. Daha önce zaten bürokrat olarak yardımcı oluyordum patronlara ama 1995'te bu kez Sendika'ya Yönetim Kurulu üyesi olarak başladım. Açıkçası biz göreve geldiğimiz zaman Nazım Bey ve arkadaşları oradaydı. Ben biraz önce anlattığım hikâyenin devamı olarak, patronlarımdan boşalan bir yeri doldurmak üzere katıldım.

- İlk izlenim neydi?

Nazım Bey Yönetim Kurulu Başkanı olarak çok deneyimli bir ağabeyimizdi. Kendisi de sanayiciliği bırakarak ve artık neredeyse profesyonel başkan olarak, yıllarca beraber olduk. Çok iyi niyetle, övgüyle notlar alıyor, ama hiçbirine razı olmuyordu. Bunun üzerine en son bu sefer Başkan Vekili olarak yeni bir yönetim kurulu oluşturduk. Gıda İşverenleri Sendikası gibi Türkiye'de tek işveren sendikasının çok şeyler yapabilmesi gerektiğine inandığım halde, bu hareketliliği görmek yerine sinekli bakkal anlayışını görmek beni çok üzüyordu. Toplantıda ve o zamanki arkadaşlarımız Kraft'tan Şemsettin Gergen, Kent'ten Ömer Taşçı ve Cargill'den Füsün Hanım'ın olduğu yeni seçilmiş yürütme kurulu olarak SWOT analizini ben sundum. O zaman yaptığımız tespitlerde, "güçlü gördüğümüz sendikamızın yönleri" analizinde 8 tane yön bulmuşuz: Şimdilik tek işveren sendikası olmak. Bazı firmaların kendi alanlarında ve toplumumuzda söz sahibi, güçlü ve itibarlı olmaları. Temsil gücü yüksek, örneğin TOBB sektör başkanının bizim başkanımızın olması. Kanun, yönetmelik ve kodekslerin oluşturulmasında hükümetin roller vermesi. Tarihsel deneyim birikimi var, çünkü TİSK'in de kurucu üyesiydi. "Yenilikçi, çok uluslu icra kurulu üyelerinin deneyimli yönetimleri üye" diye Nazım Bey'lerin karşısına bu kez yeni çok uluslu firmaların temsilcileriyle, yeni yönetim kurulu oluşmasını güçlü bir yön olarak tespit etmiştik o zaman. Sendika merkezinin sendikanın malı oluşu. Sendika merkezinin, merkezi bir yerde oluşu gibi güçlü yönler vardı. Bu kez çokça gelişim alanı... Birkaç örnek vereyim: Gelişim ihtiyacımız olan yönlerimiz: 1- Organizasyonun nitelik ve nicelik olarak yetersizliği: Bilhassa genel sekreterliğinin olmayışı. Mevcut muhasebecinin yetersizliği. 2- Büroların kurum imajına uygun olmaması: Dekorasyonun eski, bakımsız oluşu. Do-

"Gıda İşverenleri Sendikası gibi Türkiye'de tek işveren sendikasının çok şeyler yapabilmesi gerektiğine inandığım halde, bu hareketliliği görmek yerine sinekli bakkal anlayışını görmek beni çok üzüyordu."

nanımın yetersizliği. Web sayfasının olmaması. 3- Kurumsal olmaması: Kurumsallık iddiasında bulunuyoruz ama kurumsal değiliz yaptığımız tespitlere göre. Vizyon ve misyon tanımı yok, değerleri yoktu. İşsel idari prosedürlerinin olmaması. İş tanımları, yazışmalar, dosyalama, arşivleme. Hiçbir arşiv yok. Var olanlar da örümcekleşmiş, şişmiş, hamurlaşmış. Ve kanunen de zorlanıyoruz. Yasal olarak tutmak ve saklamak zorunda olduklarımız var. Ayrıca kurumsallaşma derken, üyelerle ilgili istatistik bilgilerinin ve aidat durumlarında analizleri dahi yeterli değil. Hep büyüklerden alıyorlar.

- Burada ifade edeceğimiz veya vurgulayacağımız başka nokta var mı?

“Sendikamızda Avrupa Birliği masası olmaması: AB’ye giriyoruz, uzman yok sendikada. Uluslararası işveren kuruluşlarıyla iletişim ve işbirliği eksik.”

Birçok vurgu var. Ben ana hatlara gireyim, detayları buradan sonra bulsunuz. Kurumsal yapının olmayışı demiştik. Mali durumun yetersiz oluşu. Alt başlıkları var. Sendikamızın üyeleri arasındaki iletişim eksikliği: Üyelerimizin ne istediğini bilmiyoruz. Temas yok. Tarihsel karar ve olayların, imajımıza olan negatif etkisi: Burada açık etmediğimiz yanlış kararlar ve adımlar var. Küstürmeler, kayırmalar... Sabri Ülker de benim bulunduğum bir toplantıda küstürüldü. Ben onun şahidiyim.

- Yönetim Kurulu olabilir demiş miydi?

Hayır. Ama bu sürekli bir görevlendirme değildi anladığım kadarıyla. İş çıkıyordu ve göndermişti. Ama bir şanssız gündü. Buradaki “Tarihsel karar ve olayların, imajımıza olan negatif etkisi” derken altında birçok hikâyeler var. Eğitim geliştirme faaliyetlerinin yetersizliği: Altında çok şeyler var... Sendikamızda Avrupa Birliği masası olmaması: AB’ye giriyoruz, uzman yok sendikada. Uluslararası işveren kuruluşlarıyla iletişim ve işbirliği eksikliği gibi direkt eksikleri toplamışız. Önümüzdeki fırsatlar ve bekleyen tehlikeleri de burada sıralamışız. Şimdi bunu Nazım Bey’e verirken, kalemle yazdığımız öncelikli planlarla verdik. Dedik ki: “Nazım Bey bakın, şurada yazılı olanlardan 2 numaralı ‘Büroların kurum imajına uygun olmaması. Dekorasyonun eski, bakımsız oluşu. Donanımın yetersizliği...” Süre verdik. Arkasından bu bütün eksikliklerle ilgili olarak, konuşarak Genel Kurul’da süre verildi. Onlar İstanbul’da olduğu için uygulamada takipçisi olacaktı. Bir-iki geldik baktık ki yok.

- Çünkü sendika o zamanlar çöküşe girmiş...

Sendika o zaman yıkılacak. Yazdıklarımız arasında 1 numaralı tehdidi okuyorum size: “Mevcut üyelerin kaybı, faaliyetin durma tehlikesinin mevcudiyeti.” 1 numaralı tehdit olarak zaten 2002 yılında yazılmış. Biz bunu bir fırsat zannettik. Yüreğimizi, gönlümüzü koyacaktık Ömer Bey’le. Dedim ki: “Bu belli bir tarihte uygulanmazsa, ben bulunduğum bir yerde fark yaratamazsam... Hayatım boyunca buna tahammül edemedim.” Neden? Çünkü hayatımız boyunca bulunduğum yerde aşırı sorumluluk duygusuyla üzerimize düşeni yapmalı, bir şeyler yapmalı, katma değer üretmeliydik. Nazım Bey’e dedim ki: “Bunlar olmazsa, şahsen Mehmet Göç olarak istifa ediyorum. Artı, şirketimi de istifa ettiririm.” O süre içinde hiçbir şey olmadı. Ömer Bey beni engellemeye çalıştı. “İçeride mücadele edelim.” dedi. Dedim: “Ömer Bey benim çok işim var.” Çünkü bu arada ben de Marsa’nın insan kaynakları genel müdür yardımcılığından Holding’e atandım 2003 yılında. Gıda ve Perakendecilik Grubu Grup Direktörlüğü’ne atandım. Gıda grubu bana bağlandı. İçinde neler var? Marsa, Piyale, Saka, Deren Çayları. Perakendede neler var? Teknosa’lar, Carrefoursa’lar ve diğer SA’lar. Ben 16. kattayım. O zaman Haluk Dinçer Bey var. Gıda ve Perakende Grup Başkanı olarak. Ona direkt rapor ediyordum Grup Direktörü olarak ve onun danışmanıydım. Gıda bana ait olduğu için, Gıda İşveren Sendikası’na gitme engel bir şey yok. Hatta tam tersine Gıdasa’yı da üye yapacaktım.

- Yabancıların sendikaya üyelik konusunda bir yaklaşımı var mıydı?

O konunun içerisindeki, fonksiyonun başındaki insan ne derse ona inanırlardı. “Ne derse” derken rasyonel bir gerekçe getirdiği zaman birliğe karşı değillerdi. Çünkü onlar da örgütlü topluma inanıyorlardı. Ancak kaygıları vardı: “Bir işe yarıyor mu, yaramıyor mu?”, “Bize olumsuz bir şey getirir, getirmez mi?” Biz anlattık faydası olduğunu: Örgütlü toplum... Hatta bizim daha çok aktif rol almamızı istediler. Yani yönetimde rol almamızı, sadece aidat vererek değil. Düzenli aidat ödeyen 3-5 şirketten biri bizdik. Çünkü Ülker de kesmişti o olaydan sonra. Marsa, Cargill, Kent; 3 tane şirket veriyor, 60 tane üye gözüküyor. Kimse aidat vermiyor. Dolayısıyla Gıda ve Perakendecilik Grup Direktörlüğü’ne geldiğim zaman, aslında Gıda

Yazdıklarımız arasında 1 numaralı tehdidi okuyorum size: “Mevcut üyelerin kaybı, faaliyetin durma tehlikesinin mevcudiyeti.”

*“Düzenli aidat ödeyen 3-5
şirketten biri bizdik. Çünkü
Ülker de kesmişti o olaydan
sonra. Marsa, Cargill,
Kent; 3 tane şirket veriyor,
60 tane üye gözükyor.
Kimse aidat vermiyor.”*

İşverenleri Sendikası için de çok büyük bir fırsattı. Neden? Ömer Bey bunu biliyordu: “Aman Mehmet Bey’ciğim, lütfen içeriden mücadele verin sizi başkan yapalım.” diyordu. Ömer Bey dâhil biz bir toplantı yaptık. Biz hakikaten benim başkanlığında Nazım Bey’i orada bir yönetim değişikliğine iterek, müsaadesini isteyerek başka bir şekilde kibarca veya sayısal çoğunluk sağlayarak; Ömer Bey’le, Füsun Hanım’la, Kraft’la oraya gelecektik. Fakat o dönemde yani 2003’ün Mayıs ayında Sabancı Topluluğu’nun yeni işlerde, özellikle gıdada atılım yıllarıydı. Sivil toplum örgütlerinde ne düzeyde aktif rol alıp almama konusunda stratejisi net değildi.

- Sabancı topluluğunun sendikal faaliyetlerle ilgili şüpbe ve tavırları var mıydı?

Şüpbe değil de, Sabancı topluluğu açıkçası daha çok kendi işine konsantre olan, toplumsal sorumluluklarını da sonuna kadar yerine getiren çok nezih bir topluluktur. Ancak benim açıkçası katılmadığım boyutu, bu kadar büyük ve nezih bir topluluğun sivil toplum örgütlerinde daha çok yer alma gerekliliği. Neden? Toplumun gelişimi için...

- O konuda çekince neydi?

O konuda bilemiyorum ama “acaba birilerine taraf mı oluruz” endişesi olabilir. Bu üzerinde düşünülmemiş bir konuydu. Ben gündeme getirmeye çalıştım. Hatta bu amaçla toplantılar yaptık. Hatta birinde Ömer Bey de geldi. Benim başkanlığında Gıda İşveren Sendikası’nı oluşturma yolunda böyle adımlar ve günler, tarihler konuşurken; ben tabii ki Holding’in bu konudaki en tepedeki ismi Mehmet Civelek’e, “Sabancı Holding’in sivil toplum örgütlerindeki stratejisi ne olacak? Bunun kaynağı, bütçesi ne olacak? Bunu bilelim, bilinçli adım ve çaba sarf edelim.” önerilerini götürdüm ama öncelik arz etmedi. Sürüncemede kaldı. Ben arkadaşlara 1-2 hafta, ay... Bakıtım olacak gibi değil, ben arkadaşlara dedim ki: “Ömer Bey, ben istifa edeyim. Çünkü bizim Holding’in bu konudaki stratejisinin netleşmesi biraz zaman alacak. Siz yola devam edin ama gerektiği zaman biz geri döneriz.” Ancak Sabancı’lar gıda sektöründen çıkma kararı vererek, gıda işini peyderpey devrettiler. Buna ek olarak 2003 yılında girdiğim zaman biraz sağlık sorunlarım olmaya başladı geçmişime yönelik. Bel tutulmaları, tansiyon prob-

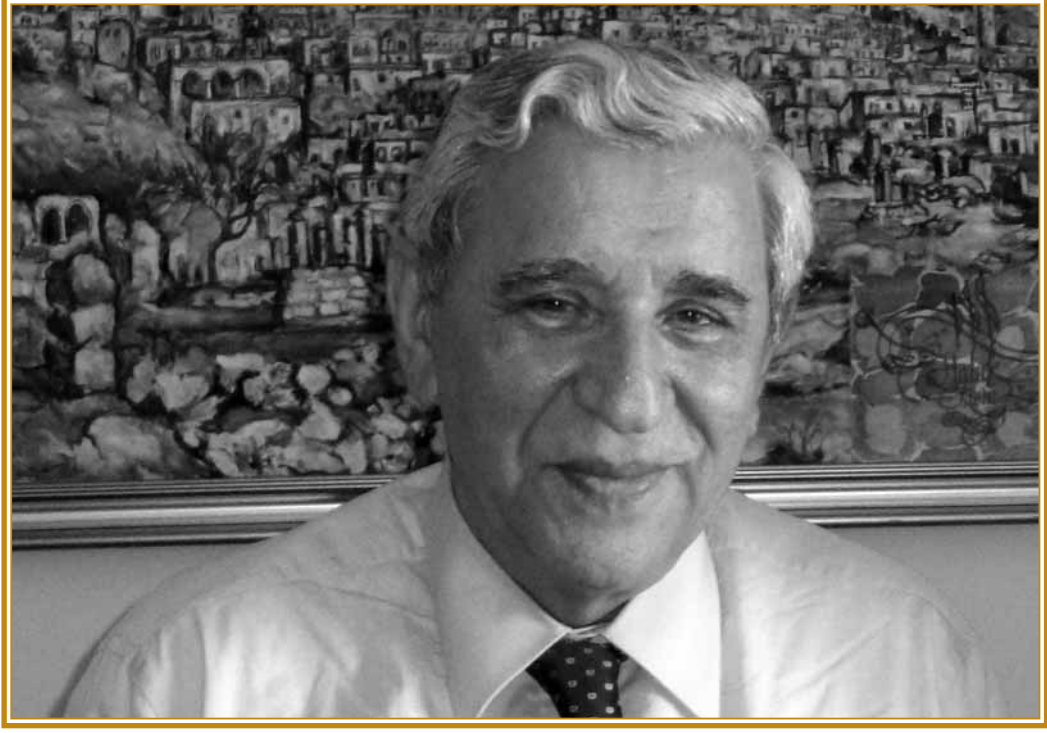

lemleri nüksetti. Bunun üzerine 48 yaşında, “Ben emekli olmak istiyorum.” dedim. Büyük olay olmuştu.

- *Türkiye’de sendikacılığı çıkmazda olarak görüyor musunuz?*

Görüyorum çünkü kurumsallaşmada, aktif olmada, yeterince yenilenmede yetersiz. Biliyorsunuz güç çok hoş bir şey. Güç insanı büyüler. Güce karşı çıkan birinin gücü ele geçirdiği zaman kişilik değişimine uğramaması mümkün değildir. Bütün literatür, bütün bilim bunu söyler. Ancak gücün pozitif olduğu kadar, negatif yönünün olduğunu; körleştirme yönünün olduğunu, bazı kesimlerde bağışıklık yarattığını bilerseniz; çevrenizde sivri dilli adamlar, akil adamlar bulundurursanız bütün olumsuz etkisini minimize edebilirsiniz. Ancak bugün Türkiye’de -sadece sendikaları bırakın: bütün örgütlere bakın, partilere bakın- maalesef o gücü ele geçiren çevresinde akil adam ve sivri dilli bırakmıyor. “Diken olmak değil, dik durmak” diye bir söz vardır diken olmak değil, dik durmak önemli. Doğru bildiğini söyleyebilecek ortamı, cesareti yaratmak. Kim yaratacak bunu? Yönetim yaratacak. İki, o yarattığı ortamda konuşanları da dinleyecek bir yapı içerisinde gücün zararlı etkilerini minimize eder ve asıl gücün sağladığı pozitif etkiyle birleşim olur. Şimdi Türkiye’deki bütün örgütlerde belli ki bu var. Sanıyorum bunun psikolojik bir kökeni de olsa gerek toplumsal olarak.

“Güç insanı büyüler. Güce karşı çıkan birinin gücü ele geçirdiği zaman kişilik değişimine uğramaması mümkün değildir. Ancak gücün pozitif olduğu kadar, negatif yönünün olduğunu; körleştirme yönünün olduğunu, bazı kesimlerde bağışıklık yarattığını bilerseniz; çevrenizde sivri dilli adamlar, akil adamlar bulundurursanız bütün olumsuz etkisini minimize edebilirsiniz.”

Haluk Eldem

Avukat

Kent'in 40 yıllık hukuk müşaviri

Haluk Eldem, 1944 yılında Mardin'de doğdu. Lisenin bir kısmını Mardin'de okuduktan sonra İstanbul Erkek Lisesi'nden mezun oldu. Ardından da İstanbul Hukuk Fakültesi'ni 1968 yılında bitirdi.

Askerliğini Erzincan'da yaptı 1971 yılında tekrar kendi avukatlık ofisinde çalışmaya başladı.

Askerlik sonrası hemşerisi Hikmet Ensari, yine Mardinli olan Kent'in sahibi Yakup Tahincioğlu ile tanıştırdı. 40 yıldır hâlâ Kent'in hukuk müşaviri olarak da görevini sürdürüyor.

1983 yılında Sağlık Bakanlığı nezdinde kurulan Gıda Danışma Yüksek Kurulu üyeliğine seçildi. Gerek Sağlık ve gerekse Tarım Bakanlığı tarafından yürütülen Gıda Mevzuatı çalışmalarına katıldı.

1983 yılında Sağlık Bakanlığı nezdinde kurulan Gıda Danışma Yüksek Kurulu üyeliğine seçildi. Gerek Sağlık ve gerekse Tarım Bakanlığı tarafından yürütülen Gıda Mevzuatı çalışmaları gıda ile ilgili çeşitli sempozyum ve konferanslara konuşmacı olarak katıldı, tebliğler verdi.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Romanya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Rusya ve Ukrayna'da özellikle gıda konusunda faaliyet göstermek üzere Türk sermayesinin iştiraki ile kurulan şirketlerin kuruluş çalışmalarını yürüttü.

Halen çeşitli firmalar yanında, özellikle gıda konusunda faaliyet gösteren Kent Gıda Maddeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş., Rotopak Matbaacılık - Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş., Kurtulmuşlar Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Konfrut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Euronut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. gibi firmaların Hukuk Müşavirliğini yapıyor. Yargıtay üyesi M. Emin Olcay ile müştereken yazdığı içtihatlı ve açıklamalı "Gıda Maddeleri Mevzuatı" isimli bir ciltlik kitabı 1990 yılında, ayrıca gıda mevzuatı konusunda yazdığı makaleler de çeşitli dergilerde yayımlandı.

Evli ve bir çocuk babası olan Eldem, Arapça bilmektedir.

Eldem ayrıca Mardin Eğitim Vakfı (MAREV)'in yönetim kurulu üyesi ve TÜGİS'in de Disiplin Kurulu Başkanı'dır.

Eskiden meslek lonca sistemi gibi işliyordu

- TÜGİS'le tanışıklığınızın Yakup Bey vasıtasıyla olduğunu biliyoruz. İlk dönemdeki üyelere ilgili görüşleriniz nedir?

Benim son zamanlarda göremediğim özellikleri vardı. O dönemin sanayicileri farklı ekoldü. Uncular, yağcılar vardı. Bir sürü üyesi vardı. Meslekte bir lonca sistemi işliyordu. Bisküvi ve şekerlemede Yakup ve Sabri Bey'e çok saygı duyulurdu. Rum üreticiler vardı. Hepsine meslekteki deneyimleri sebebiyle, sanatçı gibi saygı duyulurdu. Birbirlerine güvenilirler, haksız rekabet oluşturacak hareketlerden kaçınırlardı. Son zamanlarda lonca havası göremiyorum. İnsanlar birbirinin yüzüne rahatça bakabiliyordu. 70'lerin başında Bomonti gibi bir yerde 300 işçiyle üretim yapıyordu Kent. Ülker'in de diyelim ki 500 veya 700 işçisi vardı. Toplu sözleşme görüşmelerine bizzat patron girerdi. Yakup Bey'in bir gün kızıp bağırdığını görmedim. Sabri Bey'in de öyle olduğunu düşünüyorum.

- Siyasi gerginlik dönemleri oldu?

Siyasi gergin ortamlarda toplu sözleşmeler yapıldı. Ülker'de makinenin tepesine çıkıldı. Sanırım 16 Haziran Olayları sırasında oldu. Ülker'de yetkili işçi sendikası önce Türk İş'e bağlıydı sonra DİSK'e geçti. 12 Eylül'den sonra da Hak İş örgütlendi.

- Yakup Bey size görüş soruyor muydu veya tavsiyede bulunuyor muydunuz?

O zamanlar sendikanın kadrosu da iyiydi. Oğuz Bey savcılıktan emekli biriydi. İki tane de avukatı vardı. Her işyerinin özel avukatı yoktu. Bazı işverenler, takıldıkları noktalarda onlara soruyordu.

Bir dönem Ankara'dan yasal düzenlemelerde sendikaya görüş soruluyordu. Önemli çalışmalara da imza attılar. Ben, Sendika bünyesinde kurulan komisyonun üyesiydim. Mehmet Pala adlı ziraatçı bir arkadaş vardı. O da teknik destek verdi. Sendika bünyesindeki kurul, taslakları hazırladı. Yüksek Gıda Şurası'nda da temsil ediliyorduk. Sektörden de Ülker'den Faruk Berksan vardı, Kent'den Edip Tahincioğlu vardı.

O dönemin sanayicileri farklı ekoldü. Meslekte bir lonca sistemi işliyordu. Bisküvi ve şekerlemede Yakup ve Sabri Bey'e çok saygı duyulurdu. Rum üreticiler vardı. Hepsine meslekteki deneyimleri sebebiyle, sanatçı gibi saygı duyulurdu.

“Kıdem Tazminatlarıyla ilgili bir fon oluşturma çalışmaları vardı. Şimdi yeni yasayla kuruldu ama hayata geçirilemedi. Sendikalar da işçi de buna karşı çıkıyorlar. Aslında büyük avantaj getiriyor. İşveren ödeyemediği zaman bu fon bir garantidir onlar için.”

O dönemde bu çalışmaları birlikte yaptık. Gıda Yasası tasarısını oluşturduk. Tasarı önemliydi. Çünkü daha önceki Gıda Nizamnamesi hatalarla doluydu. Mesela likörlü şeker yaptık diye yargılandık. Şirketlerde devamlı sorumlu müdürler değişiyordu. Çünkü mahkûm olmayan sorumlu müdür neredeyse kalmamıştı.

- En büyük kazanım bu mu oldu?

Hapis cezası yine var ama bilinç geldi. Laboratuvarlar yetersizdi. Adli Tıp'a gidiyordu tahliller. Hıfzıssıhha vardı ama onlar da yetişemiyordu. Şimdi donanım var, eleman var. Hapis cezalarının büyük kısmı para cezasına dönüştürüldü. Gıda Kodeksi oluştu. Değişmesi şimdi kolay hale geldi. Tüzük Bakanlar Kurulu'ndan çıkıyor, yasa Meclis'ten geçiyor. Zamana uyandırılıyor. Tüzükte olmayan bir şey yapamıyordunuz. Likörlü çikolata vardı, likörlü şeker yoktu.

- Gümrük Birliği sürecinde size iş düştü mü?

O dönemde görev verilmedi.

- Çalışma hayatıyla ilgili bir çalışma oldu mu?

Kıdem Tazminatlarıyla ilgili bir fon oluşturma çalışmaları vardı. Şimdi yeni yasayla kuruldu ama hayata geçirilemedi. Sendikalar da işçi de buna karşı çıkıyorlar. Aslında büyük avantaj getiriyor. İşveren ödeyemediği zaman bu fon bir garantidir onlar için. Eski sistemde, işçi alacağını iflas masasına yazdırıyordu. Hâlbuki fon olsa, böyle bir sorun olmaz.

- Size Disiplin Kurulu Başkanlığı verilmesinin sebebi neydi ve hangi dönemde oldu.

Yönetim Kurulu bize bu görevi verdi. Üç yılda bir yönetim görevini yapmayan üyeler konusunda rapor hazırlıyor. Eski üye; aidat ödemiyor, sendikaya selam vermiyor. Bunun kayıtları böyle devam etmemeli. Onlarla ilgili karar verdik. Sendikayı kötüleyen, tahkir edenler olursa onun hakkında da cezalar verebiliriz. Burası işçi sendikası gibi değil. Üyelerin hepsi şirkettir.

- *Bunca yıldır gıda sektörünün içindesiniz. 40 yıldır sendikayı tanıyorsunuz. Bir gıda işveren sendikası nasıl olmalıdır?*

Bu üzerinde durulması gereken bir durumdur. Birkaç işlevi olmalı. Bir bölümü işçi sendikalarıyla ilgili üyelik, toplu sözleşme masasında takınılacak durumdur. Grev lokavt kararlarında tavsiyede bulunmaktır. Böyle bir görevi vardır. Bunun dışında sektörün sorunlarına da sahip çıkmalı. Seminerler, toplantılar yapılmalı; sektörle ilgili görüş bildirmelidir. Kamu veya özel sektörle ilgili olsun, gereken durumlarda bire bir toplantılar yapılmalıdır. Basınla ilişkiler sendikanın bünyesinde yapılması gerekiyor. Mevcut yönetimler üzerinde etkinlikler sağlayarak, üyelerin çıkarlarını koruması lazım geldiğini düşünüyorum. Haliyle mevzuattaki gelişmeleri de izleyecektir. Çeşitli yayınlarla toplantılarla aydınlatması gerekir. Bu da bir maliyet meselesidir. Bunun çok fazla yapılabildiğini zannetmiyorum. Ama üye sayısının artırılmasında ve dayanışmanın sağlanmasında yeni yönetimin başarıları büyüktür. Sendika eski canlılığına kavuştu.

- *Yeni üye potansiyeli konusunda ne diyorsunuz?*

Evyap görüş sordu. Temizlik sektöründe olmasına rağmen, zeytinyağlı sabun yaptığı için başvurdu. Olumlu görüş verdim. Yemek sanayicilerinin talebi var. Muhtemelen alınma ihtimali var. Önemli olan bilgilendirme, dayanışma içinde olmaktır. Yasaya göre, işkolunun tedarikçileri üye olabilir. Doğal Hayatı Koruma Derneği'ne üye olduk. Dernek ve vakıflar da üye olabilir.

- *Bunların dernekleri, odaları var. Fazla üyelik veya sendika ne fayda sağlar?*

Her birinin işlevleri ayrıdır. Gerekirse işbirliği yapabilir ama fonksiyonları var. Her biri ayrı özellikli konular üzerinde çalışabilir. Ayrıca sendika özel kanunla düzenlenmiştir.

- *Acı tatlı anılarımız var mı?*

Çok güzel bir ekip oluşturduk. Çok uygar bir ortamda işler yaptık. Değer-

“Üye sayısının artırılmasında ve dayanışmanın sağlanmasında yeni yönetimin başarıları büyüktür. Sendika eski canlılığına kavuştu.”

li insanlar, dolu dolu gençler tanıdım. Arkadaşım Avukat Fadıl Altop'un oğ-
lu olan Cengiz Altop'u tanıdım. Yakub Bey vizyon sahibidir. İşini sıfırdan
kurmuş, şirketini ilk beşyüz arasına sokmuş biridir. Kotalarla mücadele ede
ede, köşebent demiri için karaborsada günlerce dolaşarak bir tesis kurmuş
biridir. Sanıyorum Sabri Ülker de böyle sıkıntılar çekmiştir. Çünkü aynı dö-
nemde mücadele vermişler. Bunların anıları bana yeter...

Şener Astan

Yönetici

Ekmek israfını merak etti...

Şener Astan, İzmir Namık Kemal Lisesi'ni bitirdikten sonra 9 Eylül Üniversitesi İktisat Fakültesi Pazarlama Bölümü'ne girdi.

1979 yılında üniversitenin biteceği yıl çalışmaya başladı. Profesyonel iş hayatına Satış Müfettişi olarak başlamasının ilginç bir geçmişi var ve bu onun hayatını şekillendirdi:

“Satış müfettişi olarak başladım. Şöyle bir tesadüf oldu. Tez hazırlayacağım ama büyük şirketlerde hiçbir tanıdığım yoktu. Eskiden meslek sırrı diye bir şey vardı, herkes şirketiyle ilgili pek bir şey açıklamazdı. Mahallemizdeki ekmek fırınında çalışmıştım bir dönem. Hem katkım olsun hem de yeni müşteriler arıyorum. Bir şeyler taşırdım sağa sola...

Ege'de bisküvi dağıtımında kendini gösterince Sabri Ülker ve Orhan Özokur kendisini İstanbul'a davet etti. Trakya Bölgesi Satış Müfettişi olarak İstanbul'da işe başladı. 1988 yılına kadar farklı bölgelerin sorumluluğunu üstlendi.

Fırıncılıkta bir şeyi fark ettim: Bütün fırınlar akşam üzeri 7-8 saatlerinde, fazla ekmekleri alıp, Tepecik'te Bayat Pazarı diye bir yer vardı, oraya götürüyor. Küçük bir meydan... Orada bayat ekmek satılıyor. Ekmeğin fiyatı 50 kuruşa, orada 25 kuruş. Ekmeğinizi çöpe dökmek yerine değerlendiriyorsunuz. Hocama bunu söyledim: 'Ekmek israfını tez konusu yapmak istiyorum.' dedim. Oradan konu bisküviye geldi ve 'Bisküvi pazarlama maliyetleri üzerine çalış.' dedi. O yıllarda İzmir'de Kemal Şentürk Ülker acenteliğini yeni almıştı. Uzaktan da akrabamız olur. Ona ulaştım. Bir yakınlığını buldu ve Aykent bisküvi fabrikasında yaptım tezimi. Kemal Bey çalışkanlığımı beğendi. Bana haber gönderdi: 'Şener isterse gelsin, bisküvi dağıtımında çalışsın.' O dönemde bir plasiyer vefat etmiş, 15 yaşındaki oğlu bana rehberlik yapacak. 21 yaşındayım. Hemen kabul ettim.”

Bir-iki ay süren yedek plasiyerlik macerasından sonra Kemal Bey'den ciddi bir teklif geldi: “Müfettişe ihtiyacı vardı ve kabul ederse ileride Ülker kadrosuna bile geçme ihtimali doğabilirdi. Askerlik kararını aldırmadan gelen teklifi kabul etti. Gerçekten de kısa bir süre sonra Ülker kadrosuna alındı.

İki yıl, Ege'de bisküvi dağıtımında kendini gösterince Sabri Ülker ve Orhan Özokur kendisini İstanbul'a davet etti. Trakya Bölgesi Satış Müfettişi olarak İstanbul'da işe başladı. 1988 yılına kadar farklı bölgelerin sorumluluğunu üstlendi.

İstanbul'a geldiği dönemde Atlas Pazarlama kuruluyordu. Şener Astan'ın kadrosu orada olmasına rağmen Ülker'in bütün pazarlamasına bakıyordu. Yıllar sonra 1996'da Atlas Pazarlama'nın Genel Müdürü oldu.

O dönemde sistemi de değiştirdiler. Bu ayrıca Türkiye için de bir yenilikti. Astan bunu şöyle yorumluyor: "Ülker, plasiyer teşkilatı kurma anlamında 1940'ların sonunda özel çalışmaya başlıyor. Bir plasiyerin derdi varsa Sabri Bey'e doğrudan anlatabiliyor. Sabri Bey, ne kadar ürün olursa olsun ben ürünümü müşteriye ulaştırmalı ve satmalıyım anlayışı içindeydi. Sadece plasiyerine mal veren bir sistem kuruyor.

80'li yılların başında plasiyer dışında da oluşan toptancı şirketlere mal vermeye başlıyor. Ancak her ürünü verebileceği garantisi vermiyor onlara. 90'lı yılların başında toptancılar çok arttı. 1996'da yeni organizasyonla toptancılardan oluşan distribütörler yapısı oluşturuldu. Rekabet her zaman vardı. Mesela 200 noktadan sorumlu bir bölge veriliyor plasiyere. Anlaşmazlık olan noktalara başka plasiyerler gönderirdik."

Daha sonra Kar Gıda'ya Genel Müdür olarak geçen Şener Astan, Kar Gıda'nın Amerikalılara satışından sonra tekrar Ülker'e döndü. Halen Ülker'de İçecek Grubu Başkanlığını yürütüyor.

- Sizin sendikayla temasınız ne zaman başladı?

98 yılında Kar Gıda'ya geçtim. Faruk Bey geldi. Nazım Bey beni aradı. Bana "Yönetim Kurulu Üyesi ol." diyor. Bunu da çok açık söylemedi. TÜ-GİS'e beraber gittik. Nazım Bey'le tanıştık. Beyefendi bir insan. Faruk Bey, "Şener Bey'i Yönetim Kurulu Üyesi olarak teklif ediyorum." dedi. 2001 yılıydı sanırım. Sendikanın üyesi çok azalmıştı.

- Bu kadar az üye görünce, ne düşündünüz?

Nazım Bey'den eski döneme ait çok güzel anılar dinledim. Faaliyetler yoğunmuş. Daha sonraları, fikir ayrılıkları başlamış.

"Ülker, plasiyer teşkilatı kurma anlamında 1940'ların sonunda özel çalışmaya başlıyor. Bir plasiyerin derdi varsa Sabri Bey'e doğrudan anlatabiliyor. Sabri Bey, ne kadar ürün olursa olsun ben ürünümü müşteriye ulaştırmalı ve satmalıyım anlayışı içindeydi."

- Fikir ayrılığının sebebi neydi?

Başkan'a bağlayan anlayışlar vardı.

- Sendikada üyeliğiniz ne kadar sürdü?

İki yıl kaldım. Sanırım seçimlere kadar Yönetim Kurulu Üyesi olarak kaldım. Şirkette yoğun faaliyet içindeydim. Yönetim Kurulu üyesi olarak yeterli zamanım olmadığını düşündüm.

- Sıkıntılı bir dönemde görev yapmışsınız. O dönemde sendikanın gündeminizde ne vardı?

“Üye sayımız azaldı, nasıl arttırırız?” “Aidatını ödemeyen üyelere ne yapacağız?” şeklindeydi. Bu konuda Ömer (Taşçı) Bey'in çok yoğun faaliyetleri oldu. Pınar, o dönemde tekrar çalışmaya başladı. Bazılarına ödemeleri için ricada bulunuldu. Detayları hatırlamıyorum. Bir şeylerde hatalı olduklarını kabul ediyorlardı. Bir çıkış noktası aramaya başladılar. Bazı anlaşmazlıklar, sıkıntılar olmuştu.

- Sendika'nın bundan sonra nasıl bir yapılanma ve çalışma programı içinde olması lazım?

Sürekli üyelerini beslemesi gerekiyor. Şunu kastediyorum: Üye şirket, günlük rekabet ve yaşam içinde farkına varamadığı, tespit edemediği konularda kendisini aydınlatacak, kendisini uyaracak bilgilerin hazırlanıp sunulmasını bekler. Bu amaçla sendika içinde bir komite ve yapının oluşması gerekiyor. Şunu fark ettiğim için ben tekrar aday olmadım: Önemli bir mesai ayırmanız gerekiyor. Gönül veren ve zamanı ayıran, tecrübeli kişilerden oluşan bir komite oluşması gerekiyor. Üye şirketleri sendika beslemediği takdirde sendika beklentilere cevap vermeyecektir.

“Üye şirket, günlük rekabet ve yaşam içinde farkına varamadığı, tespit edemediği konularda kendisini aydınlatacak, kendisini uyaracak bilgilerin hazırlanıp sunulmasını bekler. Bu amaçla sendika içinde bir komite ve yapının oluşması gerekiyor.”

Hatırlanacağı kadarıyla, kitabın önsözünde de bahsettiğim gibi, TÜGİS Yönetim Kurulu Başkanlığı'na seçildiğim gün yaptığım değerlendirmede iki konu zihnimi oldukça meşgul etmişti.

Birincisi, TÜGİS'in geçmişe dönük yaşanmışlıkları, bunlardan çıkarılacak dersler ve bu yaşanmışlıkların gelecek nesillere doğru ve kalıcı şekilde taşınması. İşte bu, kitabın doğuş nedeni...

Ancak kitabın içeriğinin günümüz koşullarında değerlendirilmesinden çok yaşanmışlıkların merak edilme yanının daha çekici bulunacağını düşündüğümü de itiraf etmeliyim.

27 Kasım 2004 tarihinde yapılan TÜGİS Genel Kurulu'nda seçilen Yönetim Kurulu göreve başlayana dek geçmiş yönetim kurullarında yer alan kişilerin bazılarıyla yapılan söyleşilerle oluşturulan bu kitapta, söyleşiler hiçbir düzeltme yapılmadan yalın halleriyle yer almıştır.

Kitapta yer almak üzere söyleşi imkanı bulamadığımız ancak Yönetim Kurulu'nda yer alarak TÜGİS'e hizmet vermiş kişilere haksızlık etmemek adına adlarını burada sıralamak istiyorum: Erol Dönertaş, Füsün Sağdıç, Ramazan Abay, Erdem Özkaşıkçı, Ümit Çınar, Doğan Vardarlı, Fatih Çakmakçoğlu, Celal Aslıer, İlhan Cavcav, Lütfü Fırat, Alp Tanık, Mehmet Ertuğrul, Oktay Varlıer, B. Günhan Aktan, Ergül Girişken, Remzi Yücebaş, Mehmet Ertuğrul, Gündüz Besler, C. Oral Turanoğlu, H. Rahmi Akıncan, Muhassın Bayram, A. Doğan Sinangil (2003'den başlayarak 1985 yılına sırayla). Kendilerine minnet ve şükranlarımızı sunuyor, hayatta olmayanlara Allah'tan rahmet diliyorum.

İkincisi, "Başlangıcın Sonu" nun başlangıç oluşturduğu "İşveren sendikacılığının değişimi ve nasıl olması gerektiği" sorusuna yanıt arandığı yeni dönem.

Yeni dönem işveren sendikacılığının arayışı, tüm dünyadaki gelişmiş ülkeler kadar ülkemizde de sürdürülüyor. Açık yüreklilikle ifade etmek isterim ki önemli çıkarımlar henüz yakalanmış değil. Bu konuda yapılan ölümcül hata, geçmişle bugünü kıyaslamak oluyor. Bırakalım geçmiş kendi şartlarında değerlendirilsin...

Yeni dönem TÜGİS çalışmalarında değişimden yadır. Şirketlerin geleceğinin çalışanlarının ortaya koyduğu performansla ilişkili olduğunun bilincinde, çalışanların çıkarları ile işletmenin çıkarlarının uyumlaştırılmasını sosyal diyalog ve işbirliği ile sağlayarak iş barışını destekler.

Yeni dönem TÜGİS; temiz ve sağlıklı gıda, ödünç alınmış çevre ve iş yaşamının vicdanı olma sevdalıdır.

Kendi şirketleri yanında birçok STK, Meslek Kuruluşu vb.lerinde yer alan Yönetim Kurulu Üyelerimizin (2004) adanmışlık ölçüsünde gayretle bu sevdayı paylaşmaları ve bu fotoğraf içinde yer almalarını övgüye değer buluyorum. Kendilerine teşekkür ediyorum.

"Başlangıcın Sonu" yeni bir başlangıç olacaktır.

12 Oca 2011
Necdet Buzbaş

TÜGİS

Türkiye Gıda Sanayi
İşverenleri Sendikası

Meşrutiyet Cad. No:18 Aslı Han A Blok Kat:3 34435 Galatasaray / İSTANBUL

Tel: (0212) 251 34 80 - 81 • Faks: (0212) 251 34 82 • www.tugis.org.tr